
SZÖVEGÉRTÉS-SZÖVEGALKOTÁS „A”

1–2. ÉVFOLYAM

BESZÉD

Készítette: Csájiné Knézics Anikó
Gerle Edit
Kolláth Erzsébet
Montay Beáta
Szilvássyné Thurzó Ágnes

TARTALOM

Légzőgyakorlatok mozgással • Gyertyafújás, szappanbuborék fújása...	3
Légzőgyakorlatok mozgással • Torna – „hasat ki, mellet ki!”	9
A hangok világa	15
Mondókák, nyelvtörők – ritmus, tempó • Rongyszőnyeg, négy testvér...	21
Mondókák, nyelvtörők – ritmus, tempó • Nyelvtörők...	27
Mesehallgatás	34
Versek hangerő-, hangszínváltásra • Mi volnék? hóesésben...	39
Versek hangerő- és hangszínváltásra • A hajnal kisnyula, állatok innen-onnan...	46
Építkezünk1. rész. • Tapasztalatszerzés az anyanyelv szintjeiről	55
Építkezünk2. rész. • Tapasztalatszerzés az anyanyelv szintjeiről	63
Építkezünk3. rész. • Tapasztalatszerzés az anyanyelv szintjeiről	80
Szótagolás 1.	84
Szótagolás 2.	144
Szókincsfejlesztés • Szógyűjtési játékok – 1. rész	163
Szókincsfejlesztés • Szógyűjtési játékok – 2. rész	181
Szókincsfejlesztés • Szógyűjtési játékok – 3. rész	187
Szókincsfejlesztés • Mondatbővítés 1. rész	238
Szókincsfejlesztés • Mondatbővítés 2. rész	267
szókincsfejlesztés • Rokon értelmű szavak	300
Szövegalkotás • A beszédre késztetés játéka	324
Szövegalkotás • Mondatalkotás	331
Szövegalkotás • Mondatfűzés	345
Szövegalkotás • Meseszövés	360
szövegalkotás • Analógiás szövegalkotás	379
Életjátékok I. • Bori és Bence az iskolában 1. • Segítségnyújtás, csúfolódás	426
Életjátékok I. • Bori és Bence az iskolában 2. • „Azt tedd másokkal, ami neked is jó lenne!”	432
Életjátékok I. • Bori és Bence az iskolában 3. • „Tik csak esztek, isztok” ... de hogyan?	440
Életjátékok II. • Ünnepek 1. rész	448
Életjátékok II. • Ünnepek 2. rész	453
Életjátékok III. • Az utcán	457
Életjátékok IV. • Segítség, eltévedtem!	473
Életjátékok V. • Enyém, tied, kié?	487
Életjátékok V. • „Ő kezdte!”	515
Életjátékok VII. • A fogorvosnál 1. rész	533
Életjátékok VII. • A fogorvosnál 2. rész	538
Dráma I. • A nyelvi kifejezések megtalálása érzékeléseink, észleléseink alapján1. Látás	544
Dráma I. • A nyelvi kifejezések megtalálása érzékeléseink, észleléseink alapján2. Hallás	551
Dráma II. • A nyelvi kifejezések erősítése1. Emlékképek	562
Dráma II. • Nyelvi kifejezések megtalálása2. Fantáziajátékok	571
Dráma III. • A verbális és a nonverbális kommunikáció fejlesztése	577
Dráma IV. • A Szövegalkotás – Meseszövés előkészítésére	588
Dráma V. • Játékok az analógiás szövegalkotás előkészítésére	596
Dráma VI. • Jelek, jelzések, kifejezések jelentése 1. rész	611
Dráma VI. • Jelek, jelzések, kifejezések jelentése 2. rész	618
Dráma VI. • Jelek, jelzések, kifejezések jelentése 3. rész	621
Dráma VII. • Az orvosnál 1. rész	625
Dráma VII. • Az orvosnál 2. rész	630
Dráma VIII. • A ravasz egér	636

LÉGZŐGYAKORLATOK MOZGÁSSAL

Gyertyafújás, szappanbuborék fújása...

KÉSZÍTETTE: Gerle Edit

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA	A helyes beszéd egyik feltételét jelentő helyes légzés iskolázása
IDŐKERET	A helyes légzés gyakorlataira a magyarórákon vagy azokon kívül naponta (reggelente) 8-10 percet fordítsunk
AJÁNLOTT KOROSZTÁLY	6–8 év
MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK	<p><i>Tágabb környezetben</i></p> <p>NAT 2003: „A társas-társadalmi együttműködéshez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztése. Figyelem a gondos hangképzésre, a szövegnek megfelelő beszédlégzésre és hangoztatásra”</p> <p><i>Szűkebb környezetben</i></p> <p>Szóbeli szövegalkotás fejlesztése, beszédfejlesztés és -javítás Az együttműködési készség fejlesztését célzó szociális kompetencia modulok</p>
A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI	<p>a) Nyelvi kommunikáció fejlesztése</p> <p>b) Olvasás-szövegértés (magyar nyelv és irodalom): beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása, ismeretek az anyanyelvről.</p> <p>c) Ember és társadalom: kommunikáció</p> <p>d) Információs és kommunikációs technológia: megismerési képességek; megfigyelési és kifejezőképesség komplex fejlesztése</p>

AJÁNLÁS

A beszédfejlesztés, beszédjavítás kölcsönhatásban vannak egymással. A beszédhiba gyógyítása, a beszéd fejlesztése egyben a személyiség egészének fejlődését is segíti. Fontos, hogy a légzőgyakorlatok közben a gyerekek oldottak, felszabadultak legyenek. A gyakorlatok közben kerüljön előtérbe a játékosság. Erre ad néhány példát a modul. Az ötletek száma végtelen, így számos más játékos gyakorlattal is bővíthetjük. A légzést koordináló gyakorlatokkal elősegítjük a beszédizmok ügyesedését. A gyerekek görcsös szorongását, bátortalanságát a játékos beszéd, a légzésfejlesztő gyakorlatok oldják. Az iskolaérettség kritériuma a gyermekek megfelelő beszédfejlettsége. Sokszor már csak az iskolába járó gyerekekről derül ki az, hogy beszédfejlesztésre, a beszédhibái javítására szorul. Az idejében nem kezelt beszédhibákra másodlagos tünetként olvasási, írási, nyelvtani, helyesírási zavar (diszlexia, diszgráfia) épülhet.

Az első osztályban a gyenge verbális képességű, szegényes anyanyelvi környezetből érkező, beszédfejlődésükben elmaradt gyermekek beszédállapotának javítása a feladat.

A gyakorlatokhoz elegendő helyre van szükség. Töljük össze a padokat, körben helyezkedjünk el. Az eszközöket már év elején beszerezhetjük. Tárolásuk kevés helyet igényel. Ha mindig kéznél vannak, akkor a napi tevékenységhez jobban kapcsolódhatnak a gyakorlatok. Fontos, hogy rövid ideig tartsanak, de gyakran, akár naponta ismétlődjenek, így lehet a fejlesztés eredményes. Az első osztályosokkal a gyakorlatok közben megtapasztaltatjuk az egyéni, csoportos, páros és frontális munkát is.

A modul gyakorlatai

1. Gyertyafújás
2. Szappanbuborék fújása
3. Léggömb fújása
4. Léggömb átfújása szembe a szomszédnak
5. Pingponglabda célba fújása
6. Tollpihe fújása
7. Lufi levegőben tartása
8. Tollpihe levegőben tartása
9. Játék autóbusz elfújása a garázsba
10. Légzőgyakorlat hangszer segítségével

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
1. Gyertyafújás	Figyelem összpontosítása, utánzókétség fejlesztése, szociális érzékenység fejlesztése	Az egész osztály	Heterogén csoport (haladási tempó szerint)	Utasítás követése lépésként	1 db gyertya
2. Szappanbuborék fújása	Figyelem összpontosítása, utánzókétség fejlesztése, együttműködés	Az egész osztály	Frontális	Utasítás követése lépésként	Annyi szívószál, ahány gyerek van az osztályban, szappan, víz
3. Léggömb felfújása A beszédleghzés fejlesztése	Artikuláció	Az egész osztály	Egyéni gyakorlat	Utánzás, majd utasítás követése lépésként	Annyi léggömb, ahány gyerek van az osztályban
4. Léggömb átfújása a szemben lévő szomszédnak Fúvógyakorlat, légyszájpadtorna	Artikuláció	Az egész osztály	Páros gyakorlat	Utasítás követése lépésként	Annyi léggömb, amennyi az osztály létszámának megfelelő
5. Pingponglabda célba fújása A légzés technikájának játékos gyakoroltatása	Artikuláció	Az egész osztály	Csoportos gyakorlat	Csoportverseny	Annyi pingponglabda, ahány csoportot alakítunk
6. Tollpihe fújása Fúvógyakorlat	Artikuláció	Az egész osztály.	Egyéni gyakorlat	Utánzás, folyamatos ismétlés	Annyi tollpihe, ahány gyerek van az osztályban
7. Lufi levegőben tartása	Artikuláció Együttműködési készség, empátia, tolerancia, „mi tudat” fejlesztése	Az egész osztály	Csoportos gyakorlat	utánzás	Annyi léggömb, ahány csoportot alakítunk
8. Háton fekvő tollpihe levegőben tartása A légzés technikájának játékos gyakoroltatása, ismétlődő mozzanatokkal	Artikuláció	Az egész osztály	Frontális gyakorlat	Megbeszélés, bemutatás	Annyi tollpihe, ahány gyerek van az osztályban

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
9. Együttesen egy játék autóbusz elfújása a garázsba Fúvó- és légzőgyakorlat együttese	Artikuláció Együttműködés	Az egész osztály.	Frontális munka	Megbeszélés	Játék autóbusz
10. Hosszan beszívjuk a levegőt, és hangszer hangjára kiengedjük	Artikuláció Együttműködés, tolerancia, utánzás	Az egész osztály	Frontális gyakorlat	Bemutató, utánzás	Furulya

A FOGLALKOZÁSOK MENETE

1. GYERTYAFÚJÁS

Tanítói instrukciók

1. A terem átrendezése után a gyerekek üljenek félkörbe!
2. Helyezzük a gyertyát a gyerekek elé olyan távolságra, hogy a kifújt levegővel még könnyedén el tudják fújni a gyertya lángját!
3. Tanítói utasításra mindenki beszívja a levegőt, és bent tartja.
4. Majd felszólításra lassan kifújják, amíg csak el nem aludt a láng.
5. Ha sikerült, próbáljuk a gyertyát távolabb elhelyezni!

2. SZAPPANBUBORÉK FÚJÁSA

Tanítói instrukciók

1. A gyerekek foglalják el a teret szabadon (esetleg a szabadban) álljanak tetszés szerint!
2. Mindenki kap egy szívószálat.
3. Utasításra – fejüket kissé fölfelé tartva, hogy a buborék felfelé szálljon – elkezdik fújni a szappanbuborékokot.

3. LÉGGÖMB FELFÚJÁSA

Tanítói instrukciók

1. Üljetek körbe!
2. Mindenki kap egy léggömböt.
3. Egyszerre kezdjük el felfújni a lufikat!
4. Egy kicsit játszunk vele. Ki tudja a legtovább a levegőben tartani?
5. Amikor meghalljátok a furulya/triangulum hangját, mindenki tegye a lufiját ebbe a kosárba!

4. LÉGGÖMB ÁTFÚJÁSA A SZEMBEN LÉVŐ SZOMSZÉDNAK

Tanítói instrukciók

1. Álljatok egymással szemben, két sorba!
2. Minden pár egymás után tegye fel a kezét! (Első pár, második pár stb.)
3. Minden párból az egyik menjen a kosárhoz, és vegyen ki egy lufit!
4. Most hasaljunk le!
5. A csengő hangjára az, akinél a lufi van, próbálja átfújni a társának!
6. Szerepcsere.
7. Ha meghalljátok a furulyát/dobot, tegyétek vissza a lufikat a kosárba!

5. PINGPONGLABDA CÉLBA FÚJÁSA

Tanítói instrukciók

1. Alakítsunk hatos csoportokat!
2. Minden csoport elé teszünk egy széket. Ez lesz a cél.
3. A csoportok hasaljanak le félkörben a székek elé!
4. Minden csoportnak adok egy pingponglabdát.
5. Egyszerre kezdjük fújni, ha azt mondom, hogy most!
6. Melyik csoportnak sikerül először befújni a labdát a célba?
7. Minden csoport négyszer próbálkozhat.
8. Ha meghalljátok a furulyát/kiscsengőt, akkor tegyétek vissza a labdákat ebbe a dobozba!

6. TOLLPIHE FÚJÁSA

Tanítói instrukciók

1. Álljatok szabadon a teremben!
2. Mindenki kap egy tollpihét.
3. Most megmutatom, hogyan kell a tollpihét felfelé fújni.
4. Emeljétek fel a tollpihét!
5. Amikor azt mondom, hogy most, fújjátok fel a levegőbe!
6. Ha leesett, próbáljátok meg újra!
7. Ha meghalljátok a furulya/triangulum hangját, mindenki tegye a kezébe a tollpihét!
8. Tegyétek vissza a tollpihét ebbe a kosárba!

7. LUFILÉVEGŐBEN TARTÁSA*Tanítói instrukciók*

1. Álljatok hatos csoportokba!
2. Minden csoport kap egy lufit.
3. Megbeszéljük, hogy a lufi kinek a kezében lesz.
4. Ha azt mondom, hogy most, akkor az, akinek a kezében van a lufi, dobja fel a levegőbe.
5. Az a cél, hogy a lufi ne essen le. Ezért aki felé száll, az fújjon a lufi felé!
6. Melyik csoportnak sikerül a legtovább a levegőben tartani?
7. A furulya/kiscsengő hangjára tegyétek vissza a lufikat a helyére!

8. HÁTON FEKVE TOLLPIHE LEVEGŐBEN TARTÁSA*Tanítói instrukciók*

1. Üljetek le egy nagy kör mentén!
2. Mindenkinek adok egy tollpíhét.
3. Most fekdjete hanyatt úgy, hogy a fejete a kör közepe felé legyen!
4. Amikor azt mondom, hogy most, akkor mindenki fújja fel a levegőbe a saját tollpíhét!
5. Ha leesik, próbáljátok meg újra!
6. Ha meghalljátok a kiscsengő hangját, akkor üljetek fel, és tegyétek a kezetekbe a tollpíhét!
7. Körbejárok, és összeszedem ebbe a kosárkába.

9. EGYÜTTES JÁTÉK, AUTÓBUSZ ELFÚJÁSA A GARÁZSBA*Tanítói instrukciók*

1. Üljetek le félkörben!
2. Ide teszem elétek ezt a széket, ez lesz a garázs. Ebbe kell az autóbust elfújni.
3. Hasaljátok le, most elétek teszem az autóbust!
4. Ha azt mondom: „rajt”, kezdjétek fújni az autóbust a garázs felé!
5. Most mindenki menjen a helyére! (Az autóbust vagy bármilyen más játék minél könnyebb legyen!)

10. HOSSZAN BESZÍVJUK A LEVEGŐT, ÉS HANGSZER HANGJÁRA KIENGEDJÜK*Tanítói instrukciók*

1. Álljatok félkörbe!
2. Kezeteiket tegyétek a csípőökre!
3. Beszívjuk a levegőt, és ha meghalljátok a furulyát, akkor lassan engedjétek ki a levegőt, egészen addig, amíg a furulya szól!
4. Kézzele jelzem azt, amikor elkezdjük beszívni a levegőt.
5. Ismételjétek meg ötször!

LÉGZŐGYAKORLATOK MOZGÁSSAL

Torna – „hasat ki, mellet ki!”

KÉSZÍTETTE: Gerle Edit

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA	A helyes beszéd egyik feltételét jelentő helyes légzés iskolázása
IDŐKERET	A helyes légzés gyakorlataira magyarórán vagy azon kívül naponta (reggelente) 8-10 percet fordítsunk
AJÁNLOTT KOROSZTÁLY	7-9 év
MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK	<p><i>Tágabb környezetben</i> NAT 2003: „A társas-társadalmi együttműködéshez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztése. Figyelem a gondos hangképzésre, a szövegnek megfelelő beszédlégzésre és hangoztatásra”</p> <p><i>Szűkebb környezetben</i> Szóbeli szövegalkotás fejlesztése, beszédfejlesztés és -javítás <i>Műveltségterületen/tantárgyon kívül</i> (témák szintjén) Az együttműködési készség fejlesztését célzó szociális kompetencia modulok</p>
A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI	<p>a) Nyelvi kommunikáció fejlesztése</p> <p>b) Olvasás-szövegértés (magyar nyelv és irodalom): beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása, ismeretek az anyanyelvről</p> <p>c) Ember és társadalom: kommunikáció</p> <p>d) Információs és kommunikációs technológia: megismerési képességek; megfigyelési és kifejezőképesség komplex fejlesztése</p>

AJÁNLÁS

Ez a modul elsősorban beszédlégzést – vagyis a hangképzéssel kísért lélegzést – fejlesztő gyakorlatokat tartalmaz. Míg az első osztályos légzőgyakorlatok célja a helyes légzés alakítása volt, másodikban bátran foglalkozhatunk a beszédlégzéssel. A beszédhez szükséges levegőt fontos célszerűen felhasználni. A gyakorlatok egyik hatása éppen ez. A levegő célszerű felhasználása oldottá, lazává teszi a beszédet, megelőzi a görcsös, akadozó beszéd kialakulását. Egyúttal az értelmet is fejleszti, hiszen a légzést a mondandóhoz kell igazítani. Egyszerű és összetett, szöveggel kísért és szöveg nélküli gyakorlatok alkalmazása egyaránt ajánlott.

A gyakorlatokhoz elegendő helyre van szükség. Töljük össze a padokat, körben helyezkedjünk el. Az eszközöket már év elején beszerezhetjük. Tárolásuk kevés helyet igényel. Ha mindig kéznél vannak, akkor a napi tevékenységhez jobban kapcsolódhatnak a gyakorlatok. Fontos, hogy rövid ideig tartsanak, de gyakran, akár naponta ismétlődjenek, így lehet a fejlesztés eredményes.

A másodikosokkal tanítói utasításra csoportosan vagy akár frontálisan is gyakorolhatnak. *A légzési gyakorlatokat mindig nyitott ablaknál végeztessük!* A lehetséges gyakorlatok száma végtelen, a leírtak csupán például szolgálnak.

A modul a következő gyakorlatokat tartalmazza:

1. Egyszerű légzőgyakorlat
2. A légzés megfigyeltetése („Hasat ki, mellet ki!”)
3. A hasi légzés érzékeltetése

4. Mély belégzés, egy levegőre a hét napjai
5. Mély belégzés, egy levegőre a hónapok nevei
6. Egymás légzésének ellenőrzése
7. Szöveges légzőgyakorlat
8. Mély belégzés, kilégzés alatt számolás karmozgással
9. Szöveges légző gyakorlat mondatbővítéssel

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
1. Egyszerű légzőgyakorlat	Beszédlégzés Utánzókétség	Az egész osztály	Heterogén csoport (haladási tempó szerint)	Bemutató Utasítás követése lépésenként	
2. Hasat ki, mellett ki A helyes légzés megfigyeltetése	Figyelemösszpontosítás Utánzókétség	Az egész osztály	Frontális	Bemutató Utasítás követése lépésenként	Annyi kövecske, ahány gyerekek van az osztályban
3. A hasi légzés érzékeltetése A helyes légzés megfigyeltetése	Beszédlégzés Figyelemösszpontosítás	Az egész osztály	Frontális	Utánzás, közös gyakorlatvégzés	Annyi léggömb, ahány gyerekek van az osztályban
4. Mély belégzés, egy levegőre a hét napjai A levegővel való gazdálkodás gyakoroltatása	Beszédlégzés	Az egész osztály	Frontális munka	Közös tevékenység	
5. Mély belégzés, egy levegőre a hónapok nevei A levegővel való gazdálkodás gyakoroltatása	Beszédlégzés	Az egész osztály	Frontális munka	Közös tevékenység	
6. Vonatba állással egymás légzésének ellenőrzése A légzés megfigyeltetése	Beszédlégzés Együttműködési készség	Az egész osztály	Csoportos gyakorlat	Bemutató Utánzás, folyamatos ismétlés	
7. Mándy Stefánia: Csendíts rá, Kis Magda... Szöveges légzési gyakorlat: gazdálkodás a levegővel	Beszédlégzés Együttműködési készség	Az egész osztály	Frontális gyakorlat	Együttmondás	
8. Mándy Stefánia: Csendíts rá, Fülelőden berepül... Szöveges légzési gyakorlat gyakoroltatása	Beszédlégzés Együttműködés	Az egész osztály	Frontális gyakorlat	Együttmondás	
9. Mély belégzés, kilégzés alatt számolás karmozgással Összetett légzési gyakorlat: a légzés biztonságának fejlesztése	Beszédlégzés	Az egész osztály	Frontális gyakorlat	Utasítás követése lépésenként	
10. Szöveges légző gyakorlat mondathívással A mondandóhoz illeszkedő légzés gyakoroltatása	Beszédlégzés	Az egész osztály	Frontális gyakorlat	Bemutató, utánzás	

A FOGLALKOZÁSOK MENETE

1. TORNA

Tanítói instrukciók

1. A terem átrendezése és az ablak kinyitása után a gyerekek álljanak egymástól kellő távolságban úgy, hogy mindenkinek kényelmesen legyen helye!
2. Oldalsó középtartásban körözés előlről hátra és vissza.
3. Mozgásokat a fejeteket könnyedén minden irányba, rajta!
4. Szívjátok be a levegőt, miközben a karotokat lassan felemelitek.
5. Amikor jelzek, á-a-o-u-o-a-á hangokkal lassan engedjétek ki a levegőt, és a karotokat folyamatosan eresztétek le!

2. HASAT KI, MELLET KI!

Tanítói instrukciók

1. Üljetek le egy nagy körbe!
2. Mindenki kap egy kövecskét.
3. Feküdjétek le a hátatokra úgy, hogy a fejetek a kör közepe felé legyen!
4. Mélyen beszívjuk a levegőt, és a követ tegyétek a hasatokra! Kilégzés alatt vigyázzatok, le ne guruljon a kő!
5. Mélyen beszívjuk a levegőt, és a követ tegyétek a melletekre! Kilégzés alatt vigyázzatok, le ne guruljon a kő!
6. Most újra tegyétek a hasatokra, azután a melletekre!
7. A gyakorlat végén összeszedem a köveket, tegyétek ebbe a kosárba!

3. A HASI LÉGZÉS ÉRZÉKELTETÉSE

Tanítói instrukciók

1. Üljetek körbe!
2. Mindenki kap egy léggömböt.
3. Egyszerre kezdjük el felfújni a lufikat!
4. Most feküdjétek a hátatokra úgy, hogy fejetek a kör közepe felé legyen!
5. Mélyen szívjátok be a levegőt, és a lufit tegyétek a hasatokra!
6. Kilégzés alatt próbáljátok a hasatokon tartani!
7. Mindenki tegye a lufiját ebbe a kosárba!

4. MÉLY BELÉGZÉS, EGY LEVEGŐRE A HÉT NAPJAI

Tanítói instrukciók

1. Alakítsatok egy nagy kört!
2. Tegyétek a kezeteket csípőre!
3. Szívjátok be mélyen a levegőt, és mondjátok el a hét napjait úgy, hogy közben ne vegyetek újra levegőt!
4. Amikor felemelem a kezem, akkor kezdjétek!
5. Hétfő, kedd, szerda, csütörtök, péntek, szombat, vasárnap.

5. MÉLY BELÉGZÉS, A HÓNAPOK NEVE

Tanítói instrukciók

1. Alakítsatok egy nagy kört!
2. Kezeteket tegyétek a csípőtökre!
3. Mélyen szívjátok be a levegőt! Amikor intek, egy levegőre mondjátok el a hónapok neveit úgy, hogy közben ne vegyetek levegőt újra!
4. Január, február, március, április, május, június, július, augusztus, szeptember, október, november, december

6. VONATBA ÁLLÁSSAL EGYMÁS LÉGZÉSÉNEK ELLENŐRZÉSE*Tanítói instrukciók*

1. Álljatok hatosával egymás mögé, és tegyétek a kezeteiket az előttek lévő csípőjére!
2. Mélyen szívjátok be a levegőt!
3. Ha mondom, lassan engedjétek ki!
4. Figyeljétek a kezetekkel a társatok lélegzését!
5. Kezdjük újra a belégzéssel!

7. MÁNDY STEFÁNIA: CSENDÍTS RÁ (KIS MAGDA)*Tanítói instrukciók*

1. Alakítsatok egy nagy kört!
2. Kezeteiket tegyétek a csípőtökre!
3. Mélyen beszívjuk a levegőt, és egy levegőre elmondjuk a vers első versszakát!
4. Kis Magda
Feldobja
röptetve
szöktetve
az apja
elfogja
pörgetve
görgetve
bokorba gurítja,
magasba hajtja,
feldobja az apja,
elkapja Kis Magda
– A labda

8. MÁNDY STEFÁNIA: CSENDÍTS RÁ (FÜLEDEN BEREPIÜL)*Tanítói instrukciók*

1. Alakítsatok egy nagy kört!
2. Kezeteiket tegyétek a csípőtökre!
3. Mélyen beszívjuk a levegőt, és elmondjuk a vers másik versszakát!
4. Füleden berepiül,
a szádon kirepiül
ha nem vagy egyedül,
elkapja pajtikád
issza is, vissza is,
hajtja, úgy repül
mint a parittyá,
ha jó,
– A szó.
5. Ki mutatná meg egyedül?

9. MÉLY BELÉGZÉS, MAJD KILÉGZÉS ALATT SZÁMOLÁS KARMOZGÁSSAL*Tanítói instrukciók*

1. Helyezkedjétek el a teremben úgy, hogy mindenkinek elég helye legyen!
2. Mélyen szívjátok be a levegőt úgy, hogy közben a karotokat fokozatosan emeljétek a fejetek fölé!
3. Fokozatosan engedjétek ki a levegőt úgy, hogy közben húzásával számoljatok száztól fölfelé!
4. Számolás közben a karotokat fokozatosan engedjétek le!
5. Ha szólok, kezdjétek el!
6. 120, 140, 160, 180, 200, 220, 240, 260, 280, 300
7. Ismételjétek meg újra!

10. SZÖVEGES LÉGZŐGYAKORLAT MONDATBŐVÍTÉSSEL*Tanítói instrukciók*

1. Üljetek le félkörben!
2. Kezeteket tegyétek a csípőtökre!
3. Minden mondatot előre fogok mondani, ti ismételjétek meg!
4. Minden mondat előtt vegyetek újra levegőt!
5. „Hullott a levél.”
6. „Lassan hullott a levél.”
7. „Egy tölgyfáról lassan hullott a levél.”
8. „Egy hatalmas tölgyfáról lassan hullott a levél.”
9. „Az erdő szélén egy hatalmas tölgyfáról lassan hullott a levél.”

A HANGOK VILÁGA

KÉSZÍTETTE Csájiné Knézics Anikó és Szilvásiné Turzó Ágnes

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA A tiszta beszéd és a helyes kiejtés tudatos használatának fejlesztése

IDŐKERET 45'

**AJÁNLOTT
KOROSZTÁLY** 7–9 év

**MODULKAPCSOLÓDÁSI
PONTOK**

Tágabb környezetben

NAT szerint: Információs és kommunikációs kultúra

Kompetenciaterület szerint: Szociális kompetencia modulok

Szűkebb környezetben

Olvasás

Ajánlott megelőző tevékenységek: beszédgyakorlatok: hallásfejlesztő, légző-, artikulációs, ritmus- és szókincsfejlesztő gyakorlatok

Ajánlott követő tevékenységek: folyamatosan alkalmazott beszédfejlesztő, szóra késztető, szókincsfejlesztő gyakorlatok

**A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS
FÓKUSZAI**

Fonémahallás, beszédhallás, beszédértés fejlesztése

AJÁNLÁS

Ne feledkezzünk meg azokról az óvodáskori versekről, mondókákról, kiszámolókról, amelyeket a gyerekek tudnak! Kevésbé kell a szövegre figyelniük, tudatosabb lehet a tiszta, helyes ejtés.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Montágh Imre: Mondjam vagy mutassam? Móra Kiadó, Budapest, 1985.

Montágh Imre: Tiszta beszéd. Holnap Kiadó Kft., Budapest, 1999, 2001.

Montágh Imre: Nyelvművesség – A beszéd művészete. Múzsák Kft., Budapest, 1989.

ÉRTÉKELÉS

Szóban értékeljük; amit valaki hibásan mond, azt utánzással javíttassuk. A típushibákat az egész osztállyal együtt javítsuk.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KÉPESÍTÉS – HANGOK A HÉTKÖZNAPOKBAN 5'	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. ELŐKÉSZÍTÉS – HANGOK A HÉTKÖZNAPOKBAN 5'						
A	Természeti jelenségek hangjainak felismerése – eső, szélzúgás, mennydörgés Beszélgetés: Mikor hallottál már ilyet? Milyen érzés volt?	Hallásfejlesztés	Az egész osztály	Frontális	Felismerés	1. melléklet
B	Gépek hangjainak felismerése (gépkocsi, villamos, porszívó, turmixgép...) Beszélgetés: Mikor hallottál már ilyet? Milyen érzés volt?	Hallásfejlesztés	Az egész osztály	Frontális	Felismerés	2. melléklet
C	Emberi hangok felismerése (csecsemő sírás, gyermekhangú verselés, női éneklés, férfi monoton beszéd...) Beszélgetés: Mikor hallottál már ilyet? Milyen érzés volt?	Hallásfejlesztés	Az egész osztály	Frontális	Felismerés	3. melléklet
II. HALLÁSFEJLESZTŐ GYAKORLATOK 8'						
1.	Hol szól sz kispajtás? című játék – Saját hangon – Elváltottatott hangon	Beszédhallás	Az egész osztály	Egyéni	Bemutató, felismerés	
2.	Dallamfelismerés, dallambújtatás (pl.: Hopp Juliska, Virágéknál...) – Lalázva – Énekléskor egy-egy szót némán tátogni	Ritmus- és dallamfelismerés	Az egész osztály	Egyéni	Bemutató, felismerés	
III. LÉGZŐGYAKORLATOK 15'						
A	Fújásgyakorlatok – Gyertya, toll, papír, pingponglabda – Nejlonzacsakó, felfújti lufi, fagolyó, bármilyen könnyebb tárgy – Szappanbuborék fújása eszközzel – Fújófoci-verseny: a labda lehet papírgalacsin, gyurmagolyó stb.	Légzés technika	Az egész osztály	Csoportban egyéni	Utánzás	Gyertya, toll, papír, pingponglabda, nejlonzacsakó, felfújti lufi, fagolyó, olyan eszköz, amivel szappanbuborékot lehet fújni, papírgalacsin

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
B	<p>Számlálás egy levegővel</p> <ol style="list-style-type: none"> – kettesével – ötösével – tízesével – százasaival 	Légzéstechnika	Az egész osztály	Egyéni	Utánzás	
IV. HANGADÓK 8'						
1.	<p>Utánzások:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zuhanyozás: hideg víz: íu, langyos: o, forró: á – Ásítás, nyögés – Oroszlánordítás: áaou – Szitána: ninó 	Hangoztatás	Az egész osztály	Egyéni	Utánzás	
2.	<p>Hangutánzó szavak ismételtetése:</p> <p>Bim-bam, csit-csat, tik-tak...</p>	Hangoztatás	Az egész osztály	Egyéni	Utánzás	
3.	<p>Azonos szótagok skálázása folyamatosan:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Mamama, mámámá, mémémé, momomo, múmúmú – Bababa, bábábá, bébébé, bobobo, búbúbú 	Hangoztatás	Az egész osztály	Egyéni	Utánzás	
4.	<p>Rezonanciagyakorlatok:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zümmögő gyakorlat – Mmánnámm, mmennemm, mménnémm – Mánnám, mannam, monnom, munnun 	Hangoztatás	Az egész osztály	Egyéni	Utánzás	
V. ARTIKULÁCIÓS GYAKORLATOK 4'						
A	<ol style="list-style-type: none"> 1. Szóoszlopok – egy szótagú szavak ismételtetése utánmondással: Ez, az, íz, úz, ás, és, is, agy, úgy, ügy, üggy, esz, ész... 2. Szópárok ismételtetése nagy ajakmozgással, helyes időtartammal: Bálna-málna; béka-répa; spárga-sásáka; énevéle; váza-mára, túró-nyúzó... 	Tiszta ejtés	Az egész osztály	Egyéni	Utánzás	

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
B	Túlzott szájmozgással mondókák ismételtgetése: – <i>Ádám bátyjám</i> – <i>Gyerekek, gyerekek</i> – <i>Csip-csip csóka</i>	Tiszta ejtés	Az egész osztály	Egyéni	Utánzás	
VI. SZÓRA KÉSZTETŐ, BESZÉDKÉSZSÉG-FEJLESZTŐ GYAKORLAT 5'						
A	1. Azonos kezdőbetűvel szógyűjtés: ablak, alma, alatt, alom, ... 2. Szóvégi kezdéssel szógyűjtés: alom, mák, kép, pipa...	Szóalkotás, kreativitás	Az egész osztály	Páros	Felfedezés	
B	Állatkombináció Jól ismert állatnevekből összevonással új állatnevek alkotása (Pl.: kanári+rigó=kanárigó; kecske+kenguru=kecskenguru; medve+veréb=medveréb)	Szóalkotás, kreativitás	Az egész osztály	Csoport	Felfedezés	

A FOGLALKOZÁSOK MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. ELŐKÉSZÍTÉS – HANGOK A HÉTKÖZNAPOKBAN

- Gépek hangjainak felismerése hangkazettáról: gépkocsi, villamos, porszívó, turmixgép...
- Miféle hangokat hallotok?
- Bejártsszuk magnóról a különböző hangokat.
- Beszélgetés: Mikor hallottál már ilyet? Mit gondoltál, mit hallasz? Milyen érzés volt?

II. HALLÁSFEJLESZTŐ GYAKORLATOK

- Hol szólsz, kispajtás?
Egy gyerek szemét bekötjük. A játékvezető/tanító rámutat egy másik gyerekre, aki először a saját hangján, majd elváltoztatott hangon szólal meg. A hunyónak ki kell találnia, hogy ki szólalt meg.
- Dallamfelismerés, dallambújtatás.
- Dalbemutatás lalázva,
- Melyik dalt lalázom? (Hopp, Juliska...)
- Miután kitalálták, együtt eléneklük a dalt.
- Dalbemutatás: egy-egy szótagot, szót némán tátogunk.
- Melyik dalt éneklek? („Virágéknál ég a ..... , sütik már a ..... békát...”)
- Miután kitalálták, együtt eléneklük a dalt.

III. LÉGZŐGYAKORLATOK

- Fújásgyakorlatok
  - Minden csoport talál az asztalán néhány tárgyat. Mindenki tegyen egy tárgyat maga elé!
  - Próbáljátok minél messzebbre elfújni az asztalon! (Gyertya, toll, papír, pingponglabda, nejlonzacskó, felfújó lufi, fagolyó, bármilyen könnyebb tárgy)
- Találtok az asztalon buborékot fújó eszközt. Próbáljon meg mindenki buborékot fújni!
- Fújófoci-verseny: a labda lehet papírgalacsin, gyurmagolyó, stb. A csoportok versenyeznek egymással.
  - Az asztalon alakítsátok ki a pályát! A szabályokat beszéljétek meg!

IV. HANGADÓK

1. Utánzások

- Mit mondunk, amikor nagyon hideg vízben zuhanyozunk? (íu)
- Mit mondunk, amikor forró vízben? (â)
- Mit mondunk, amikor langyos a víz? (o)
- Mit csinálunk, mondunk, amikor ásítunk? Vagy egy nagy nyögünk?
- Utánozzuk az oroszlánt, ahogy ordít! (âaou)
- Utánozzuk a szirénázó mentőautót! (ninó)

2. Hangutánzó szavak ismételtetése: bim-bam, csit-csat, tik-tak, ...

- Hangoztassátok a harang hangját! (Bim-bam) Többször egymás után, 5-ször.
- Mondjuk együtt az óra hangját! (Tik-tak) Többször egymás után, 5-ször.
- Többször mondjuk ki csit-csat! 5-ször.

3. Azonos szótagok skálázása folyamatosan

- Mondjátok utánam: Mamama, mámamá, mémémé, momomo, múmúmú, bababa, bábábá, bébébé, bobo-bo, búbúbú!
- Minden szótagot legalább 5-ször ismételjünk meg! (Pl.: mamamamama)

4. Rezonanciagyakorlatok:

- Mondjátok utánam: mmánnámm, mmennemm, mménnémm, mánnám, mannam, monnom, munnum!
- Minden szótagot, pl.: mmánnámm legalább 5-ször ismételjünk meg, a mássalhangzókat olyan hosszan tartjuk, amilyen hosszan tudjuk!

V. ARTIKULÁCIÓS, KIEJTÉSI GYAKORLATOK

Túlzott szájmozgással mondókák ismételtetése

- Mondjuk el a mondókát úgy, hogy olyan nagyra nyissátok a szátokat, amilyen nagyra csak tudjátok!
- Ádám bátyám, száját tátván, lábát rázván pávává vált.
- Gyerekek, gyerekek szeretik a peracet, sósat, sósat, jó ropogósat, aki vesz, annak lesz, aki nem, éhes lesz.
- Csip-csip csóka, vak varjúcska, komámasszony kéreti a szekérét, nem adhatom oda, tyúkok ülnek rajta, hess, hess, hess.

VI. SZÓRA KÉSZTETŐ, BESZÉDKÉSZSÉG-FEJLESZTŐ GYAKORLAT

Fantáziaállatok: jól ismert állatnevekből összevonással új állatnevek alkotása

- Alkossatok állatneveket csoportokban! Párosítsatok össze a neveket úgy, hogy az egyik név utolsó szótagja megegyezzen a másik név első szótagjával. (Pl.: kanári+rigó=kanárigó; kecske+kenguru=kecskenguru, medve+veréb=medveréb)

FELADAT / GYŰJTEMÉNY**1. melléklet**

Hanghordozón (CD-n vagy kazettán) természeti jelenségek hangjai; például eső, szélzúgás, menydörgés

2. melléklet

Hanghordozón (CD-n vagy kazettán) gépek hangjai; például gépkocsi, villamos, porszívó, turmixgép

3. melléklet

Hanghordozón (CD-n vagy kazettán) emberi hangok; például csecsemősírás, gyermekhangú verselés, női éneklés, férfi monoton beszéd

MONDÓKÁK, NYELVTÖRŐK – RITMUS, TEMPÓ

Rongyszőnyeg, négy testvér...

KÉSZÍTETTE: Gerle Edit

MODULÉÍRÁS

A MODUL CÉLJA	A beszéd, a gondolkodás, a spontán figyelem fejlesztése mondókák, találós kérdések, nyelvtörők segítségével
IDŐKERET	A beszéd ritmusával való foglalkozás időtartama magyar nyelv és irodalom órák keretében vagy azokon kívül naponta (reggelente) 8-10 perc
AJÁNLOTT KOROSZTÁLY	6–8 év
MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK	<p><i>Tágabb környezetben</i> NAT 2003: „A társas-társadalmi együttműködéshez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztése. Gondolkodtatásra készítés, oldott beszéd kialakítása, spontán figyelem erősítése”</p> <p><i>Szűkebb környezetben</i> Szóbeli szövegalkotás fejlesztése, beszédfejlesztés és javítás Műveltségterületen/tantárgyon kívül (témák szintjén) Az együttműködési készség fejlesztését célzó szociális kompetencia modulok</p>
A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI	<p>a) Nyelvi kommunikáció fejlesztése</p> <p>b) Olvasás-szövegértés (magyar nyelv és irodalom): beszédkészség, szóbeli szövegek hangoztatása, ismeretek az anyanyelvről</p> <p>c) Ember és társadalom: kommunikáció</p> <p>d) Információs és kommunikációs technológia: megismerési képességek; megfigyelési és kifejezőképesség komplex fejlesztése</p>

AJÁNLÁS

A beszéd fejlesztésében a légzőgyakorlatok mellett jelentős szerepe van a ritmikus mondókáknak és a gondolkodásra készítő találós kérdéseknek is. A 6-7 éves gyermekek gondolkodását a képiség jellemzi. Ha az égen felhők vonulnak át, ő áhítattal felkiált: „Nézd, ott lovagol a király!” A gyerek, a felnőttől eltérően, gondolkodásában még szorosan összefűzi a valóságot a fantázia világával.

A 6-7 éves gyermek lételeme a ritmus, s a ritmus iránti vágya teret követel magának. Az ismétlődő verssorok mondogatásában órákon át képes elmerülni részt venni; az ismétlést sohasem találja unalmasnak.

A lélegzetvétel az emberi szervezet egyik jelentős életritmusa. Ha valami megbénítja ezt a ritmust, például ijedtség vagy szorongó lelki állapot, akkor a 6-7 évesek nem képesek fesztelen, kötetlen beszédmódra. A ritmus segítségével egészségesen kerülnek mozgásba a beszélőszervek, s ez elősegíti beszéd a könnyedségét.

Könyvajánló

Montágh Imre: Mondd ki szépen! Holnap Kiadó. Budapest, 2006.

Lőrík József (válogatta, összeállította): Gyermekvers- és mondókagyűjtemény. Tankönyvkiadó, Budapest, 1995.

Kocsis Gabriella (szerk.): Vékony cérna, kenderszál. Népköltési gyűjtemény gyerekeknek. Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., Debrecen, 2001.

Varga Ferencné (szerk.): Szó, fon, nem takács. Mi az? Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó Rt., Budapest, 1996.

A modul ritmikus verseket, mondókákat, nyelvtörőket és találós kérdéseket tartalmaz:

1. Weöres Sándor: Rongyszőnyeg (Bóbita, Bóbita...)
2. Csanádi Imre: Négy testvér c. verse, a hónapok és a napok elmondása
3. Találós kérdések
4. Mondókák
5. Nyelvtörők
6. Beszéltető játék

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSEGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
1. Weöres Sándor: Rongyszőnyeg (Bóbita, Bóbita)	Időmértékes szövegmondás gyakoroltatása	Csoportok együttes munkája	Heterogén csoport	Utánmondás	
2. Csanádi Imre: Négy testvér c. verse, a hónapok és a napok elmondása	Figyelem, összpontosítás, időben való tájékozódás alakítása, gyakoroltatása	Az egész osztály	Heterogén csoport	Kérdés-felelet	
3. Találós kérdések	Gondolkodásra készítés, a nagy- és finommotorika együttes fejlesztése	Az egész osztály	Heterogén csoport	Utánzás	
4. Mondókák	Beszédfolyamatosság Nagy- és finommotorika		Csoportos és egyéni gyakorlat	Utánmondás	
5. Nyelvtörők	Szöveges kiejtésgyakorlatok, kiemelt mássalhangzók gyakoroltatása	Csoportok kialakítása	Csoportos gyakorlat és az egész osztály	Együttmondás	
6. Beszélgető játékok	Együttműködési készség fejlesztése A mindennapi beszéd ritmusának gyakoroltatása				

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás a gyakorlatok alkalmazásának formáit tartalmazza. A gyakorlatokhoz szabadabb teret engedjünk gyerekeknek. Ha van elég hely a teremben, toljuk össze a padokat, és a gyerekekkel körben helyezkedjünk el. A felsorolt gyakorlatok példaként szolgálnak arra, hogyan lehet a ritmust, a beszéd folyamatosságát versekkel, mondókákkal, találós kérdésekkel fejleszteni. A magyar nyelv nagyon gazdag, és számos lehetőséget nyújt a komplex beszéd serkentésére. Az egyhangú gyakorlás elkerülésére számos játékos lehetőség adódik, ennek kihasználása a tanító fantáziájára, ötletességére bízható.

Tanítói instrukciók

1. WEÖRES SÁNDOR: RONGYSZŐNYEG (BÓBITA, BÓBITA)

- A terem átrendezése után a gyerekek üljenek félkörbe.
- Mondjátok utánam, tapsolunk is hozzá!
Bóbita, Bóbita táncol.
Körben az angyalok ülnek,
Békahadak fuvoláznak,
Sáskahadak hegedülnek.
- A következő versszaknál mindenki a térdén üsse ki a vers ritmusát.
Bóbita, Bóbita játszik,
Szárnyat ígéz a malacra,
Ráül, ígér neki csókot,
Röpteti és kikacagja.
- Kezünkkel csináljunk háztetőt a fejünk felett, és lassan álljunk fel.
Bóbita, Bóbita épít,
Hajnali ködfal a vára,
Termeiben sok a vendég,
Törpe király, fia, lánya.
- Fogjuk meg egymás vállát, ringatódzunk jobbra-balra.
Bóbita, Bóbita álmos,
Elpihen őszi levélen,
Két csiga őrzi az álmát,
Szunnyad a fák sűrűjében.

2. CSANÁDI IMRE: NÉGY TESTVÉR C. VERSE, A HÓNAPOK ÉS A NAPOK ELMONDÁSA

- Gyertek ide, csináljunk egy belső kört, egy külső kört, és négyen álljatok meg a körökön kívül félkörben!
- A belső körben, ti heten sorban mondjátok majd a hét napjait. Mindenki egyet. Te vagy a hétfő, te a kedd...
- A külső körben, ti tizenketten egyenként egy-egy hónap nevét fogjátok mondani. Január, február...
- Ti, akik a félkörben álltok, ti fogjátok mondani a verset, és ti is kezditek el a játékot.
- Emeljétek fel a jobb kezeteket, és lassan rajzoljatok kört a levegőbe, miközben mondjátok a verset!

Csanádi Imre: Négy testvér

Év múlik, évet ér,
Egymást hajtja négy testvér:
Víg tavasz, virághintő,
Koszorús nyár, kalászdöntő,
Ősz, gyümölcsérlelő,
Tél, havat terelő.

- A külső körben állók fogják meg egymás kezét, induljatok el jobbra, és mondja mindenki egymás után a hónapját! Január, február, március, április, május, június, július, augusztus, szeptember, október, november, december
- A belső körben állók is fogják meg egymás kezét, induljatok el balra, és mondja mindenki egymás után a saját napját! Hétfő, kedd, szerda, csütörtök, péntek, szombat vasárnap

3. TALÁLÓS KÉRDÉSEK

Keressen magának mindenki egy helyet! Elmondom a találós kérdést:

Lábamon nem járok,
Mégis tovább állok.

- Milyen állatra gondoltam? (*kígyó*)
- Mondjuk együtt, miközben csússzatok előre a hasatokon, mint a kígyók!
Erdőn, mezőn futva élek,
A vadásztól nagyon félek.
- Milyen állatra gondoltam? (*nyúl*)
- Mondjuk együtt, miközben ugráljatok, mint a nyuszik!
A kutyától félek,
Egér farkon élek.
- Milyen állatra gondoltam? (*cica*)
- Mondjuk együtt, miközben úgy mászkáljatok négykézláb, mint a cica!
Tücsök koma cipipel,
Hátán semmit sem cipel.
Jobbra dűl, meg balra dűl,
Talán bizony hegedül.
- Álljatok meg egyenesen, és jobbra-balra dőljünk mi is úgy, ahogy a tücsök!

4. MONDÓKÁK

Lépegető

Álljatok együtt egy nagy körbe!
Mondjátok velem a mondókát, és közben járjunk helyben!

Egy, kettő, három, négy,
helyben járni nem nehéz.

Egy, kettő, három, négy,
helyben járni nem nehéz.

Egy, kettő, három, négy,
Zárd a sarkad, most elég!

- A jobb kezetek Péter, a bal kezetek Pál:

Két kis madár ül a fán,
Egyik Péter, másik Pál,
Elrepült Péter, elrepült Pál,
Gyere vissza Péter,
Gyere vissza Pál.

Eldugjuk a jobb és bal kezünket
Visszajön a jobb és bal kezünk

- Üljetek le a körbe a térdetekre, kezeteket kulcsoljátok össze, és mindig azok az ujjak tapsoljanak egymással, amelyek sorra kerülnek a mondókában!

Hüvelykujjam almafa,
Mutatóujjam megrázta,
Középső ujjam felvette,
Gyűrűsujjam hazavitte,
a kisujjam mind megette,
megfájdult a hasa tőle.

5. NYELVTÖRŐK

- Álljatok egy nagy körbe, és mondjátok utánam! Figyeljete, mert hol lassabban, hol gyorsabban fogom mondani. A kezeteket tegyétek a csípőtökre, a lábatok kis terpeszben legyen!
- Sárga bögre, görbe bögre.
- Kilenc öles köles kazal.
- Két pék két szép képet kérve kér.
- Mít sütsz kis szűcs, sok sós húst sütsz kis szűcs?
- Jó nyár jár rája.
- Répa, retek, mogyoró,
Korán reggel ritkán rikkant a rigó.
- Gyere Gyuri Győrbe, győri gyufagyárba.
- Figyeljetek egymásra, és sorban egymás után egyenként is mondjuk el a nyelvtörőket!
- Jó nyár jár rája.
- Sárga bögre, görbe bögre.
- Sétáljatok tetszés szerint, és közben mondjátok utánam. Mondjuk sokszor egymás után!
- Két pék két szép képet kérve kér.

- Kilenc öles köles kazal.
- Mit sütsz kis szűcs, sok sós húst sütsz kis szűcs?

6. BESZÉLTETŐ JÁTÉK

A) Tüsszentés

- Négy csoportba fogunk állni. Minden csoport mást fog mondani. Ha egyszerre mondja a négy csoport azt, ami az ő mondandója, olyannak fog hallatszani, mint a tüsszentés.
  - Első csoport: herc
  - Második csoport: treff
  - Harmadik csoport: pikk
  - Negyedik csoport: ász
- Megjegyeztétek? Rajta!

B) Mondd másképpen!

- Állatok neveit fogom mondani. Mondd másképpen ugyanannak az állatnak a nevét!
  - Macska (cica)
  - Ló (paci)
  - Medve (maci)
  - Csirke (csibe)
  - Tehén (boci)
  - Lepke (pillangó)
  - Szamár (csacsi)
  - Nyúl (nyuszi)

C) Mondd meg, hogy melyik állatról kérdezem!

- Melyik fut?
- Melyik siklik, tekeredik?
- Melyik megy nesztelenül?
- Melyik állat hegedül?
- Melyik szereti a mézet?
- Melyik szereti a kukacot?
- Melyik szereti a halat?
- Melyik szereti a káposztát?
- Melyik ad tejet?

MONDÓKÁK, NYELVTÖRŐK – RITMUS, TEMPÓ

Nyelvtörők...

KÉSZÍTETTE: Gerle Edit

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

A ritmusos versek, nyelvtörők magukban hordozzák a beszéd, a gondolkodás és általában személyiségfejlődés nélkülözhetetlen feltételeit. Fejlesztik a spontán figyelmet, aktív motivációra készítetnek, elősegítik az oldott beszédet. A kisgyermeknek ezért a mondókákat, találós kérdéseket, nyelvtörőket részesíthetjük előnyben. Ezek gyakoroltatása és alkalmazása a cél ebben a modulban.

IDŐKERET

A beszéd ritmusával való foglalkozás időtartama az irodalomóra keretein belül vagy azon kívül naponta (reggelente) 8-10 perc legyen.

AJÁNLOTT KOROSZTÁLY

7–9 életév

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

Tágabb környezetben

NAT 2003: A társas-társadalmi együttműködéshez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztése. Gondolkodtatásra készítés, oldott beszéd kialakítása, spontán figyelem erősítése.

Szűkebb környezetben

Szóbeli szövegalkotás fejlesztése, beszéd-, elsősorban szókincsfejlesztés

Az együttműködési készség fejlesztését célzó szociális kompetencia modulok

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

- a) Nyelvi kommunikáció fejlesztése
- b) Olvasás-szövegértés (magyar nyelv és irodalom): beszéd-készség, szóbeli szövegek hangoztatása, ismeretek az anyanyelvről, beszédkedv növelése
- c) Ember és társadalom: kommunikáció
- d) Információs és kommunikációs technológia: megismerési képességek; megfigyelési és kifejezőképesség komplex fejlesztése

AJÁNLÁS

A beszéd fejlesztésében a légzőgyakorlatok mellett jelentős szerepe van a ritmusos mondókáknak, a gondolkodtatásra készítő találós kérdéseknek is. Ezek gyakoroltatása nem szűnhet meg az első évfolyam után. A nyelvi-irodalmi fejlesztés egyik elengedhetetlen eszköze marad. A 7-8 éves gyermekek gondolkodását továbbra is a képi gondolkodás jellemzi, de gondolkodásában egyre inkább megjelenik a fogalmi gondolkodás is. Így a második osztályban bátrabban lehet játszani az olyan nyelvtörőkkel, találós kérdésekkel, amelyek már gyermekek gondolkodását a fogalmi gondolkodás felé fordítják.

A 7-8 gyermek lételeme még mindig a ritmus. A nyelv ritmusa, a versek és mondókák ritmizált szövegének ismétlése összeköthető a mozgással. Olyan mozgásos játékokkal, amelyek elterelik a gyermekek figyelmét magáról a beszédéről, így a beszélő szervek könnyed, akadály nélküli mozgásba rendeződhetnek – egészséges mozgásuknak köszönhetően az egész szervezetre is kifejthetik gyógyító hatásukat. A ritmus az egyetlen eszköz arra, hogy a gyermekekben egészséges egyensúly jöhessen létre lelki állapotuk és beszéd szerveik állapota között. A választékos beszéd kialakulása, létrejötte különösen fontos célunk. Ahhoz, hogy ez kialakuljon, szükség van a

szókincs fejlesztésére, a kiejtés gyakorlására, „iskolázására”. Második osztályban már bátran lehet a gyermekeket egyénileg is szerepeltetni, megszólaltatni.

Könyvajánló

Montágh Imre: *Mondd ki szépen!* Holnap Kiadó, Budapest, 2006.

Lőrök József (válogatta, összeállította): *Gyermekvers- és mondókagyűjtemény.* Tankönyvkiadó, Budapest, 1995.

Kocsis Gabriella (szerk.): *Vékony cérna, kenderszál.* Népköltési gyűjtemény gyerekeknek. Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., Debrecen, 2001.

Varga Ferencné (szerk.): *Szó, fon, nem takács. Mi az?* Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó Rt., Budapest, 1996.

A modul felépítése

- Nyelvtörők
- Nyelvgyötrők
- Mondókák
- Találós kérdések
- Beszéltető játékok

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZI FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
1. Nyelvtörők Szöveges kiejtésgyakorlatok, kiemelt mássalhangzók gyakoroltatása	Artikuláció	Az egész osztály	Heterogén csoport (haladási tempó szerint)	Bemutató, utánzás	
2. Nyelgvetőtrők Szöveges kiejtésgyakorlatok, kiemelt mássalhangzók gyakoroltatása	Artikuláció	Csoportok együttes munkája	Heterogén csoportok	Együttmondás tanítói irányítással	
3. Mondókák	A beszédfolyamatoság fejlesztése Nagy- és finommotorika	Az egész osztály, majd csoportos gyakorlatok	Heterogén csoportok	Együttmondás tanítói irányítással	
4. Angol mondókák	A beszédfolyamatoság fejlesztése	Egyéni szereplés lehetősége csoporthelyzetben	Heterogén csoportok	Együttmondás tanítói irányítással	
5. Találós kérdések	Gondolkodásra készítés, szótalálás Nagy- és finommotorika	Egyéni szereplés lehetősége csoporthelyzetben	Heterogén csoportok	Együttmondás tanítói irányítással	
6. Beszéltető játékok	A mindennapi beszéd ritmusának gyakoroltatása Együttműködési készség fejlesztése	Az egész osztály	Frontális, egyéni megszólalással	Együttmondás tanítói irányítással Játék	

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi leírás a gyakorlatok alkalmazásának formáit tartalmazza. A gyakorlatokhoz hozzunk létre nagyobb, szabad teret. Toljuk össze a padokat, asztalokat, helyezkedjünk el körben. A felsorolt gyakorlatok példaként szolgálnak arra, hogyan lehet a ritmust, a beszéd folyamatosságát versekkel, mondókákkal, találós kérdésekkel fejleszteni. A magyar nyelv igen gazdag, számos lehetőséget nyújt a beszéd serkentésére. Az egyhangú gyakorlás elkerülésére számos játékos lehetőség adódik, ebben a tanítót fantáziája, ötletessége segíti. Mindenképpen ajánlatos az első osztályban megkezdett tevékenység folytatása. A nyelvtörők és a mondókák többszöri ismételtetése a hozzá tartozó játékok segítségével változatosabb és érdekesebbé válik a gyermekek számára. A játékok száma végtelen, kitalálásukhoz fantáziánkra hagyatkozhatunk. A találós kérdések már önmagukban is olyan képiséget hordoznak, amely elősegíti a hozzá illő játékok kitalálását, megalkotását.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

1. NYELVTÖRŐK

A terem átrendezése után a gyerekek álljanak körbe.

A kezeteiket tegyék a csípőjükre, és mondjátok utánam!

- Nincsen olyan szépen szóló szép sípszó,
Mint a szászsebesi szépen szóló sípszó.
- Jobb egy lúdnyak egy tyúknyaknál.
- Te tetted e tettetett tettet? Tettetett tettek tettese te! (Kérdezzétek meg egymástól is! Akire rámutattok, az folytassa!)
- Óh, te köpönyeges ember, ha én téged megköpönyegesítetlenítetthetnék!
- Két kék kőkút körül két kék tyúk kerül.
- Csinos csíkos cinkcsészében cukros csirkecomb.

2. VIDOR MIKLÓS: NYELVGYÖTRŐK

Gyertek, csináljunk négy kört! Minden körben legyen hat gyerek.

- Első kör mondja a Roppant bottal koppantottam versszakot.
- A második körben álló gyerekek mondják a Derengett, borongott versszakot.
- A harmadik körben álló gyerekek mondják a Körbe pörg e... versszakot.
- A negyedik körben álló gyerekek mondják a Zabra zebra versszakot.

Minden kör először elmondja a saját versszakát. Figyeljete, mert utána mindig az a kör folytatja, amelyikhez odamegyek, és megérintem valakinek a vállát a körből. Addig mondjátok, amíg fel nem emelem a kezem! (Kánon jön létre)

Roppant bottal
koppantottam,
szöcském csacsán
szökkent,
papnadrágban
kappant fogtam,
macskám fecskét
hökkent.

Derengett,
borongott,
merengett,
szorongott,
kerengett,
dorongott,
de nem vett
korongot.

Körbe
pörg e
görbe
körte
hat gödörbe
vak tükörbe,
füрге ürge sürg e zúrbe,
őt gyötörd te rőt ökörke!

Zabra zebra
zsebre zabra,
habra rebbents,
hebrents babra
ugra-bugra, zsupsz a sutra,
pulyka húzta, pudva, dudva,
lukba rúgva fúlt a kútba.

3. MONDÓKÁK

A)

- Álljatok egy nagy körbe! Mondjuk együtt a mondókát! Az utolsó sorban, a Ropp, ropp, ropp-ra mindenki páros lábbal ugorjon hármat, és üsse össze a bokáját a levegőben!
Badacsonyi rózsafán
Két szál vessző,
Szótték, fonták,
Összeroppantották,
Ropp, ropp, ropp!

- Újra mondjuk el a mondókát, de most úgy, hogy az utolsó sorra csak felugrunk, de nem mondjuk a roppot, ugrás közben pedig hármat tapsolunk.
- Forduljon mindenki jobbra, lépünk a mondóka ritmusára, és az utolsó sornál háromszor ugorjunk fel!

B)

Egyszer egy időbe,
Bakonyi erdőbe
Szarkák összevesztek,
Szarka király meghallotta,
Szúnyog lábát kinyújtotta,
Á-bé-ú,
Nagy torkú,
Szegény Jancsi leesett a padlásrú'.

- Először mondjuk el együtt a mondókát!
- Utána kiválasztok valakit, aki körbejár, és kiszámol egy gyereket ezzel a mondókával. Akit kiszámolt, az lesz a szarkák királya. A szarkák királya középen marad.
- Mindenki becsukja a szemét, a szarkák királya elindul. Akinek megérinti a vállát, az lesz a következő szarkakirály.

C)

Hátamon a zsákom,
Zsákomban a mákom,
Mákomban a rákom,
Kirágta a zsákom,
Kihullott a mákom
Elveszett a rákom,
Aki szánja károm,
Szedje fel a mákom.

- A lányok és a fiúk álljanak egymással szembe!
- Az első versszakot a lányok mondják, a másodikat a fiúk. A mondóka közben a lányok a fiúk felé, a fiúk a lányok felé mennek, de nem akárhogy! A jobb lábatokon ugrálva és a kezeteiket előre nyújtva, összecsatoltatva, mint ahogy a gólyák kelepelnek.

D)

Gólya bácsi, gólya bácsi,
Adj egy kanál kását,
Megadom az árát,
Sípbal, dobbal, nádi hegedűvel.

Gólya néni, gólya bácsi,
Mit fognak ma vacsorázní?
Békahúst, brekeke,
Mind elszöknek előle.

E)

- Álljatok egy nagy körbe!
- A következő mondókát szavanként mondjuk el. Vigyázzatok, úgy adjuk egymásnak a szavakat, hogy úgy hallatsszon, mintha egy ember mondaná az egész verset!
Ence, Bence, kis medence,
Kis medence a Velence
Ne búsuljon semmit, Vince,
Tele van az icce, pince.

4. ANGOL MONDÓKÁK

A)

- Álljatok egy nagy körbe, és mondjátok utánam! Figyeljete, mert hol gyorsabban, hol lassabban fogom mondani.
- A kezeteget tegyétek a csípőtökre, a lábatok kis terpeszben legyen!
Gombot, gombot vegyenek!
Két garas az ára!
Ékes, kékes, mint a páva,
Széplány ilyet tűz magára.
Két garas az ára!
Gombot, gombot vegyenek!

Friss kalácsot vegyenek!
Egy krajcárért, két krajcárért
Máris megkapja kegyed!
Ha a fiúk nem szeretnék,
A lányoknak vegye meg!
Leánykája hogyha nincsen,
Saját maga egye meg!

B)

- Sétáljatok tetszés szerint, és közben mondjátok utánam! Mondjátok annak, akivel szembetalálkoztok!
- Pontyot tessék, rántott pontyot!
Pontyot vegyen asszonyom, hogy
Ne ríjanak a porontyok!

5. TALÁLÓS KÉRDÉSEK

A)

Hallgassátok meg a találós kérdést!

Fűszálak közt zöld bogár,
Meglapulva egyre vár.
Ha a fűszál megrezzen,
Nagyot ugrik, elrebben.

Mi az? (szöcske)

- Helyezkedjete el a teremben úgy, hogy távol legyetek egymástól!
- Guggoljate le!
- Mondjuk el a találós kérdést, és az utolsó sornál mindenki ugrádozzon, mint a szöcske!

B)

Hallgassátok meg a találós kérdést!

Elől megyen médula,
Keze, lába korcsolya,
Szőr maga, szőr nadrágja,
Szilágyi bársony szakálla.

Mi az? (medve)

- Mindenki járjon körbe, mint a maci, és közben mondjuk együtt!

C)

Álljatok egy nagy körbe! Hallgassátok meg a találós kérdést!

Én vagyok az udvar
Tarajos királya.
Igazságot teszek
Haragos viszályba.
Híres hangom
Versenyt
Száll a fellegekkel.
Én ébresztem fel
A népemet reggel.

Mi az? (kakas)

- Kiválasztok valakit, ő lesz a kakas. Ő középre áll.
- Elmondja nektek a verset.
- Ti pedig így válaszoltok, miközben tyúklépésben mentek felé:
Kétszer lett
A világra,
Veres posztó
Nyakába,
Kántorságra nevelkedett,
Veres a szakálla...

6. BESZÉLTETŐ JÁTÉK

A)

Állatok kitalálása hang után

- Üljetek le egy nagy körbe! Állatok nevét fogjuk kitalálni a hangjuk alapján.
- Mondok egy kiszámolót, és akire rámutatok a végén, annak a gyerekek utánoznia kell egy állat hangját.
Mi pedig kitaláljuk, kit utánzott.
Egy, kettő, három, négy
Te ki vagy és hogy beszélsz?
- Hangutánzás

B)

Állatok kitalálása mozgás után

Mondok egy másik kiszámolót, és akire rámutatok a végén, annak a gyerekek utánoznia kell egy állat mozgását.

Egy, kettő, három, négy
Te ki vagy és hogyan mégy?

C)

A mindennapi beszéd ritmusának gyakoroltatása

- Csináljunk egy nagy kört!
- Kérdéseket teszek fel nektek. Ti úgy válaszoljatok, ahogyan én beszélek!
- Figyeljétek meg, hogy miközben beszélek, hogyan ütöm ki a szavak ritmusát a térdemen!
Te hol laksz? (*Én Budapesten lakom.*)
Mit vacsoráztál tegnap este? (*Téjet ittam, és kenyeret ettem.*)
Hol lakik a nagymamád? (*A nagymamám is a városban lakik.*)
Mit szeretsz a barátoddal játszani? (*Legjobban labdázni szeretek.*)
Vannak-e otthon állataid? (*Nekem otthon nincsenek állataim.*)
Melyik a kedvenc állatod? (*Nekem a kutya a kedvenc állatom.*)

MESEHALLGATÁS

KÉSZÍTETTE: Gerle Edit

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

A belső képkészítés, a képi ábrázolás fejlesztése
A z irodalmi művek iránti fogékonyság alakítása
Konfliktusok, szorongások feldolgozásának elősegítése mesehallgatás segítségével.

IDŐKERET

A mesehallgatás időtartama: a tanítás elején vagy végén napi 15-20 perc

AJÁNLOTT KOROSZTÁLY

6–9 év

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

Tágabb környezetben

NAT 2003: A társas-társadalmi együttműködéshez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztése. Szókincsfejlesztés, beszédbátorság növelése

Szűkebb környezetben

Szóbeli szövegalkotás és szövegértés fejlesztése, metakommunikációs eszközök fejlesztése.

Az együttműködés és a tolerancia fejlesztését célzó szociális kompetencia modulok

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

- a) Nyelvi kommunikáció fejlesztése
- b) Olvasás-szövegértés (magyar nyelv és irodalom): beszédbátorság növelése, a mese szövegének befogadása, értelmezése. Eljátszás esetén: kapcsolattartás a társakkal. A közösséggel. A gyermek anyanyelvének lelki gazdagságában való megragadása
- c) Ember és társadalom: kommunikáció
- d) Információs és kommunikációs technológia: megismerési képességek; megfigyelési és kifejezőképesség komplex fejlesztése

AJÁNLÁS

A mesehallgatás idejét – bensőségessége miatt – érdemes elkülöníteni a tanulás más formáitól. Legyen a teremben *meseszék*, legyen *mesesarok*, ahol a gyerekek és a tanító kötetlenebbül helyezkedhetnek el. (Ez lehet a beszélgetőkör helye is, esetleg szőnyeggel, a szőnyegen a szülők által varrt ülepárnákkal.)

A tanító, ha lehet, „fejből” meséljen! Hiszen az otthont memorizált, belsőleg is átélt szöveg közvetlenebbül, mélyebben hat a gyermekekre. A fejből mesélés másik előnye, hogy a mese mondása közben jobban megfigyelhetők, észrevehetőbbek a gyermeki arc rezdülései. Ez segíti a tanítót abban, hogy a mese részleteit hol mondja kifejezőbben, részletesebben. Szorosabb kapcsolat szövődik a hallgatóság és a mesélő között.

A mesehallgatást követő ajánlott tevékenységek

A történetek lerajzolása, lefestése, szabadon hagyva a gyermeki fantáziát

Kézműves tevékenységek: agyagozás, gyurmázás, applikációs képek készítése, képeskönyv rajzolása a mesékről

TÁMOGATÓ RENDSZER

Szöveggyűjtemény a napi mesehallgatáshoz
A Tanítói kézikönyv Mesehallgatás című fejezete

A FELDOLGOZÁS MENETE

A mintaként szolgáló mese példát ad arra, hogyan lehet a napi mesehallgatást megszervezni, különböző, hozzá kapcsolódó tevékenységekkel tovább alakítani.

A mesehallgatás mindig a nap végén szerepeljen. Zárja le a tanulási időszakot, hogy a gyermekek a délután folyamán és az alvási időszakban tovább töltsék magukat belőle, s másnap egy láthatatlanul kiépített érzelmi szállal térhessenek vissza a közösségbe, az együttes munkába. A mesészek vagy mesesarok meghittséget árasztson, a mesehallgatás formája legyen kötetlen. A mesékből született rajzok, festmények, kézműves munkák kerüljenek ki az osztály falára, illetve állítsuk ki őket az osztályban, hogy a gyermekek kellő figyelmet és törődést érezzenek munkáikkal szemben. Utána gyűjtsük össze őket egyszerű papírmappákba, hogy év végén egyben átadhassuk munkáikat. A dramatizálások során törekedjünk az egyszerűsége, a könnyen elkészíthető jelmezre. Elég egy szép selyemanyag vagy egy papírból elkészített fejdísz. A gyermekek belső fantáziájuk segítségével és a szerepjáték iránti vágyuk felkeltésével úgyis élővé és színessé teszik azokat. Az itt adott példák mintaként szolgálnak a napi mesehallgatás feldolgozására. A lehetőségek tárháza természetesen végtelen. A mesehallgatás részletes leírása megtalálható a kézikönyv Mesehallgatás című részében.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

Ez a mese olyan osztálynak szól, ahol a gyerekekben fontos tudatosítani, hogy aprókat lépve, becsületesen nyered el nehéz küzdelmekben a jutalmadat. Ezért fontos kiemelni és nagyon részletesen elmondani a mese azon mozzanatait, amelyekben a madár visszaszerzéséről van szó. Ebben a mesében a küzdelem és a becsületesség elnyeri méltó jutalmát. Sárkány, ezüstmedve, tűzmadár. A sárkány hét feje az ősi tudás megszerzését jelképezi, a tűzmadár a hallhatatlanságot, az emberi lélek elpusztíthatatlanságát. A rózsa a fényt, a szeretetet és az életet szimbolizálja.

A mese elmondása után adjunk lehetőséget a belső képek kivetítésére, önálló rajzban! Ne szabjuk meg, hogy miről szóljon a rajz, hagyjuk a gyerekeket szabadon ábrázolni! Ezzel megengedjük, hogy a bennük felhalmozódott belső képek a papírra kivetítve megszülethessenek.

Eszközök: rajzlap, színes ceruza, esetleg zsírkréta.

A megszületett rajzokból csináljunk kiállítást; együtt beszélgessünk arról, hogy ki melyik részletét rajzolta le a mesének. Fontos, hogy ne vonjunk le következtetéseket, ne magyarázzuk meg a mesét. Ezt bizzuk a gyerekekre és a mese mítikus hatására.

1. melléklet

A tűzmadár (népmese)

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember, s a szegény embernek három fia. Ennek a szegény embernek csak egy kicsi kertje volt, de ebben a kicsi kertben olyan gyönyörű szép rózsák termettek, hogy aki látta, megcsudálta. Volt abban a kertben egyéb virág is, olyan, amelyiknek az illata hét mérföldre terjedt, olyan is, hogyha valaki hozzányúlt, megcsendült, s csengett, mint az aranycsengő. De nem sok öröme volt ennek a szegény embernek ebben a sok szép csodálatos virágban, mert éjnek idején berepült egy tűzmadár, akinek a tolla és a szárnya olyan volt, mintha lánggal égett volna, s mire észrevette magát a szegény ember, mire észrevették a fiai, egytől egyig lecsipkedte a virágokat, s vitte, senki sem tudta, merre.

Megpróbálták mindent, hogy valami módon megőrizték a virágokat. Próbálta a szegény ember, de vagy elaludott, vagy ha el nem aludott, a tűzmadár lánggal égő tolla egy percre, kettőre elvette a szeme világát. Se meg nem lőhette, se meg nem foghatta a madarat. Ugyanígy járt a szegény embernek a két idősebb fia is.

Akkor aztán Laci próbált szerencsét, a legkisebb fiú. Egy hétig le sem hunyta a szemét, de a tűzmadár nem jött el. Hanem a hetedik éjjel egyszerre csak beröppent, s éppen arra a rózsabokorra szállott le, amelyik mellé Laci húzódott. Egyik kezével befogta a szemét, a másikkal a madár után kapott, de éppen csak egy toll maradt a kezében: a tűzmadár elrepült. Hát hiába, nem tudják megőrizni a rózsákat. Azt határozzák a legények, hogy elmennek hetedhét ország ellen, s addig meg nem nyugszanak, amíg valahol a tűzmadarat meg nem találják. Mennek, mendegélnek, s a hetedik nap egy rengeteg erdőbe érnek, rengeteg erdőben egy világos kertre találnak, ahol éppen olyan szép rózsák voltak, mint az ő kertjükben. A két idősebb legény nem állhatta meg, hogy be ne menjen a kertbe. Hiába beszélt Laci, bementek, s az egyik bokorról rózsát szakasztottak. Hát uram-teremtőm, abban a pillanatban megnyílik a föld, s kiugrik egy hétrőfös szakállú ember, megragadja a két legényt, szót sem szól, s viszi le magával az alsó világba. Laci egyedül maradt. Nem tudta, mit csináljon, merre menjen a bátyjai után. Gondolta, majd csak valahogy előkerülnek, vagy így, vagy úgy.

Ment tovább nagy búsán, s amint megy, mendegél, meglát egy rettentő magas sziklát s annak a sziklának a hasadékaiban egy kardot. Odamegy. Kihúzza a kardot, s ím, abban a pillanatban a kard után kiugrik egy hétfejű sárkány. No, Lacinak se kellett több. Neki a sárkánynak, s addig vagdalózik jobbra, balra, előre, hátra, míg a sárkánynak mind a hét fejét le nem vágta. A sárkánynak úgy ömlött a vére, mint a patak. Laci fogta magát, megmosakodott a sárkány vérében, s olyan erős lett, mint egy óriás. Akkor elindult be, a szikla hasadékaiban, de még kettőt sem lépett, jön szörnyű morgással szembe az ezüstmedve. Megnézik egymást, összekapnak: ropogott a csontja mind a kettőnek, de Laci erősebb volt, s úgy vágta földhöz a medvét, hogy megnyekkent belé. Azt mondta a medve:

- Látom, erősebb vagy, te legény. Hagyd meg az életemet, bizony, nem bánod meg. Kívánj akármit, minden kívánságodat teljesítem.
- Nem kívánok én egyebet – mondotta Laci –, csak vigy el a tűzmadárhoz.
- Ül fel a hátamra, viszlek.

Felül Laci a medve hátára, azzal megiramodik a rettentő nagy állat, vágatott a szélnél sebesebben, még a gondolatnál is sebesebben, egyszerre csak megállott egy kacsalábon forgó palota előtt, s mondotta Lacinak:

- Eredj, menj fel abba a várba, ott van a tűzmadár az üvegalickában. Most alszik a várban mindenki, a király is, a katonái is, de úgy nyúlj bele a kalickába, hogy a kezed hozzá ne érjen, mert ha megcsendül, felébrednek az emberek, s nagy bajba kerülhetsz.

Felmegy Laci a palotába, meg is találja az üvegalickát. Nyitva volt az ajtaja. Bedugja a kezét, de egy kicsit mégis hozzáért, s akkorát csendült a kalicka, hogy egyszeriben talpon termett az udvarban minden ember. Összeszaladnak az emberek, megfogják Lacit, viszik a király elé, s jelentik, hogy mit akart ez a legény.

- No – mondja a király –, most karóba húzathatnám a fejedet, de nem teszem, hanem még a tűzmadarat is neked adom, ha elhozod a vaskirály aranysörényű paripáját.

Kimegy Laci, felül az ezüstmedvére, s mondja neki, hogy mit akar a tűzmadár gazdája.

- Jól van – mondja a medve –, könnyen elhozhatod, ha megfogadod az én szavamat. Annak a paripának mindig hátán az aranynyereg. Azt mondom hát, hogy a nyereghez hozzá ne nyúlj, mert ha úgy alusznak, mint a fekete föld, akkor is felébrednek, olyan nagyot csendül az a nyereg.

Még el sem mondta jóformán ezt az ezüstmedve, már ott is voltak, a vaskirály ajtaja előtt. A legények aludtak mind. Bemegy Laci az istállóba, eloldja a paripát a jászoltól, de amint vezette ki, hogy, hogy nem, hozzáért a nyereghez, s attól akkorát csendült, hogy egyszeribe felébredtek a kocsisok, tolvajt kiáltottak, megfogták Lacit, vitték a király elé. Azt mondja a király:

- No, te betyár, karóba húzathatnám a fejedet, de nem teszem, hanem azt parancsolom, indulj el mindjárt Tündérországba, hozd el onnét a tündérkirály leányát, aki a palotának éppen az ötvenedik szobájában lakik.

Felül Laci az ezüstmedve hátára, elvágatnak Tündérországba, felmegy a Tündérkirály palotájába. Keresztülmegy negyvenkilenc szobán, egy lelket sem talált. Bemegy az ötvenedik szobába, hát ott ül az aranylócán a tündér királykisasszony, s amint meglátta Lacit, mindjárt felszökött az aranylócáról, s azt mondta:

– Te az enyém, én a tied, ásó-kapa s a nagyharang válasszon el minket!

Hiszen örült is, búsult is ennek Laci. Egy szóval sem mertte mondani, hogy nem magának viszi a tündér királykisasszonyt. Látta a medve Laci nagy szomorúságát, s mikor a vaskirály palotájához értek, azt mondta neki:

– Csak hagyjuk kint a királykisasszonyt, a többit bízd rám.

Abban a pillanatban az ezüstmedve megrázkódott, s szakasztott olyan tündérleány lett belőle, mint a tündér királykisasszony. Felment a palotába, Laci meg az aranysörényű paripán elvitte a tündér királykisasszonyt. De még oda sem ért ahhoz a várhoz, ahol a tűzmadár volt, már ott volt az ezüstmedve. A vaskirály szeme láttára visszaváltozott medvének, s elnyargalt, mint a sebes szél.

Örült Laci, hogy visszakerült az ezüstmedve, de most meg az aranysörényű paripát sajnálta a királytól. Szerette volna, ha a paripa is megmarad, és a tűzmadarat is megkapja. Az ezüstmedve eltalálta a gondolatát. Megrázkódott, s éppen olyan aranysörényű paripa lett, mint a másik. Az igazi paripa kint maradt a királykisasszonnyal, Laci meg felvezette az ezüstmedvéből lett paripát a királyhoz. Hej, örült a király! Egyszeribe odaadta a tűzmadarat kalickástul, mindenestül. De az ezüstmedvéből lett paripa csak azt várta, hogy Laci jó messzire nyargaljon a tűzmadárral. Visszaváltozott medvének, s úgy otthagya a királyt, mintha ott se lett volna. Éppen abban az erdőben érte utol Lacit, ahol a bátyjait a hétrófös szakállú ember levitte az alsó világba.

– Van-e még a szívednek kívánsága? – kérdezte a medve.

– Nincs egyéb, édes medvém, csak az az egy: szabadítsd meg a bátyáimat.

Ahogy ezt mondta, az ezüstmedve nagyot dobbantott a lábával, megnyílt a föld, s hopp, eltűnt. De még egy óra sem telt belé, kiugrott a föld alól: ott ült a hátán a két legény.

Most már szépen hazamehettek. Velük ment az ezüstmedve is. Többet el sem eresztették, mint az édes testvéreket, úgy tartották. A tűzmadár ezután nem pusztíthatta el a rózsákat, s a drága szép virágokkal tenger kincset szereztek. Olyan gyémánt palotát építtetett Laci, hogy abban jó szívvel ellakhatott a tündérkirály lánya. Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

VERSEK HANGERŐ-, HANGSZÍNVÁLTÁSRA

Mi volnék? hóesésben...

KÉSZÍTETTE: Gerle Edit

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA A mondat, a szó szerkezetek logikai viszonyainak érzékeltetése a hangerő-, hangszínváltozás gyakorlataival

IDŐKERET A foglalkozások időtartama az irodalomóra keretein belül vagy azon kívül naponta (reggelente) 8-10 perc legyen.

AJÁNLOTT KOROSZTÁLY 6-8 életév

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK *Tágabb környezetben*
NAT 2003: A társas-társadalmi együttműködéshez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztése. Gondolkodtatásra készítés, oldott beszéd kialakítása, spontán figyelem erősítése, a nyelv logikai összefüggéseinek érzékeltetése

Szűkebb környezetben

Szóbeli szövegalkotás, mondat- és szövegfonetikai eszközök megismertetése

Az együttműködési készség fejlesztését célzó szociális kompetencia modulok

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

- Nyelvi kommunikáció fejlesztése
- Olvasás-szövegértés (magyar nyelv és irodalom): beszédkészség, szóbeli szövegek hangoztatása, ismeretek az anyanyelvről, beszédkedv növelése, a magyar nyelv hangsúlyozása, a szöveg fontosabb egységeinek kiemelése
- Ember és társadalom: kommunikáció
- Információs és kommunikációs technológia: megismerési képességek; megfigyelési és kifejezőképesség komplex fejlesztése

AJÁNLÁS

A beszéd fejlesztésében a légzőgyakorlatok, a ritmus és a tempó érzékeltetése mellett nagy jelentősége van a hangerő és a hangszín váltakozásainak érzékeltetésére is, elsősorban különböző verseken keresztül. A hang ereje, a hangosság legelső sorban a légzés által szolgáltatott légáramtól függ. Miután rendszeresen gyakoroltattuk a gyerekekkel a helyes légzést, figyelmet fordíthatunk a hangerő és a hangszín érzékeltetésére is. A hangerő-terjedelem magában foglalja azt a széles skálát, amelyen képesek vagyunk az érzékletes, színes beszédre, a suttogástól a kiabálásig. A hangerőfokozatok igen széles íven mozoghatnak. A magyar nyelv versei, költőink kitűnő példákkal segítik a gyermekek versek által való hangerőfejlesztését. A beszéd hangerejével hangulatokról és érzelmekről is hírt adunk. Mivel a gyermekek érzelmi élete igen gazdag, fogékonyak az érzelmeket kifejező hangerő, hangszíngyakorlatokra.

A modul felépítése

I. HANGERŐ

1. Weöres Sándor: Kacsa-úsztató
2. Weöres Sándor: Mi volnék?
3. Tamkó Sirató Károly: Világos ez!
4. Osvát Erzsébet: Őszanyó
5. Heinrich Hoffmann von Fallersleben: Esőben

II. HANGSZÍN:

1. Nemes Nagy Ágnes: Szorgalom
2. Nemes Nagy Ágnes: Hóesésben
3. Weöres Sándor: Kocsi és vonat
4. Kányádi Sándor: Költögető
5. Végh György: Golyózás a csillagokkal

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ MELLÉKLET
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. HANGERŐ					
1. Weöres Sándor: Kacsas-úsztató Középhang-gyakorlat Játékos mozgással kísért előadás	Intonáció	Az egész osztály egyéni szerepléssel	Heterogén csoport	Együttmondás tanítói irányítással	
2. Weöres Sándor: Mi volnék? A hang előrevetésének gyakorlata	Intonáció Nagymotorika	Az egész osztály	Heterogén csoport	Utánzás Együttmondás	
3. Tamkó Sirtó Károly: Világos ez! Mozgással, térföldrajzzal kísért hangerőgyakorlat a beszéd tagoló-kiemelő jellegének érzékeltetésére	Intonáció Téri orientáció	Az egész osztály	Heterogén csoport	Utánzás Együttmondás	
4. Osvát Erzsébet: Őszanyó Középszála hangszín érzékeltetése, gyakoroltatása A hangerő terjedelem növelése	Intonáció	Az egész osztály	Heterogén csoport	Együttmondás tanítói irányítással	
5. Heinrich Hoffmann von Fallersleben: Esőben Mozgással kísért hangerőgyakorlat az intonáció változásának gyakoroltatására	Intonáció Durva mozgás	Az egész osztály	Heterogén csoport	Utánzás Együttmondás tanítói irányítással	
II: HANGSZÍN					
1. Nemes Nagy Ágnes: Szorgalom Egyéni megszólaltatásra való lehetőség, a kijelentő és a kérdő mondatok közötti különbség gyakoroltatása a hangszín váltakoztatásának segítségével	Intonáció Érzékenyítés a mondathangsúly érzékelésére	Az egész osztály, egyéni szerepléssel	Az egész osztály egyéni megszólalással	Magyarázat, tanítói vezénnyellett	
2. Nemes Nagy Ágnes: Hóesésben A kijelentő és kérdő mondatok közötti különbség gyakoroltatása a hangszín váltakoztatásának segítségével	Intonáció Érzékenyítés a mondathangsúly érzékelésére	Az egész osztály, egyéni szerepléssel	Heterogén csoport	Együttmondás tanítói irányítással	
3. Weöres Sándor: Kocsi és vonat Kijelentő, kérdő és felkiáltó mondatok közötti különbség gyakoroltatása a hangszín váltakoztatásának segítségével Vers mozgással kísért előadása	Intonáció Érzékenyítés a mondathangsúly érzékelésére Együttműködés	Az egész osztály	Heterogén csoport	Együttmondás tanítói irányítással	
4. Kányádi Sándor: Költőgető Közepes hangszín gyakoroltatása, különböző hangszínek utánzása az állatok segítségével	Intonáció	Az egész osztály, egyéni szerepléssel	Heterogén csoport	Utánzás Együttmondás tanítói irányítással Szerepjáték	

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás a gyakorlatok alkalmazásának egyféle bemutatását tartalmazza. A gyakorlatokhoz szabadabb teret engedjünk meg a gyerekeknek. Ha van elég hely a teremben, toljuk össze a padokat, és a gyerekekkel körben helyezkedjünk el. A felsorolt gyakorlatok példaként szolgálnak arra, hogyan lehet a hangszínt, a hangerőt versekkel érzékletesebbé tenni. A magyar nyelv gazdagságát a számos gyermekvers jól érzékelteti. Az egyhangú gyakorlás elkerülésére sok játékos lehetőség adódik, amelynek kihasználtsága minden tanítónak az egyéni fantáziájára és ötletességére bízható. A versek játékos előadása, a helyükön való gyakorlástól a térben való játékokig sokféle módon megmutatható. Az itt leírt ötletek lehetőségek. Személyiségtől függően sokféle módon előadhatók, a különböző hangerő- és hangszínformákat kiemelve. A játékok száma végtelen, csak fantázia kell a kitalálásukhoz.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Hangerő

1. WEÖRES SÁNDOR: KACSA-ÚSZTATÓ

A terem átrendezése után a gyerekek üljenek körbe.

- Mondjátok utánam a verset!
Tó vize, tó vize csupa nádszál,
egy kacska, két kacska oda-császkál,
sárban ezer kacska bogarászik,
reszket a tó vize, ki se látszik.
- Kijelölünk két kacsát. Ők bemennek középre. Mint a kacsák, szárnyukat hátra téve úszkálnak a vízben.
- A vers végére odamennek valakihez, ők lesznek az új kacsák.
- Mindig újabb és újabb kacsákat választunk.

2. WEÖRES SÁNDOR: MI VOLNÉK?

Tűzben fa parazsa volnék,   – Mutassunk tüzet a kezünkkel.
Vízben puha moha volnék,   – Hullámozzunk a kezünkkel.
Szélben jegenyefa volnék,   – Mutassuk a szelet a kezünkkel.
Földön apám fia volnék.   – Mind a két kezünket lassan eresszük le.

- Az első szavakat sokkal nagyobb nyomatékkel és erőteljesebben mondjuk, mint a többit.

3. TAMKÓ SIRATÓ KÁROLY: VILÁGOS EZ!

- Álljunk körbe, és mutassuk az irányokat a kezünkkel! A fent, lent, kint, bent szavakat nyomatékkel mondjuk!
Tudja-e *kend*
merre van *fent*
merre van *lent*
Merre van *kint*
Merre van *bent*?
- Most fordítsunk hátat a kör közepének, és így is mondjuk el!
Megmondom mind,
Ha itt áll *kend*
Erre van *fent*
Arra van *lent*
Emerre *kint*
Amarra *bent*.

4. OSVÁT ERZSÉBET: ŐSZ ANYÓ

- Versmondás előtt a gyerekek álljanak körbe.
- Lassan, fokozatosan guggoljunk le, miközben egyre halkabban mondjuk a verset.
Jött ősz anyó
hideg széllel,
aranysárga
vízfestékkel,

sárgák lettek
a levelek,
fújtak, fújtak
őszi szelek.

- Az utolsó sornál hirtelen álljunk fel, és kiáltssuk el magunkat!

Fújtak, fújtak
őszi szelek,
lehullottak
a levelek.
Ott vannak
a fák alatt,
látod a sok
aranyat?

5. HEINRICH HOFFMANN VON FALLERSLEBEN: ESŐBEN

Drága Nap, ragyogj fel újra,   – Kezünkkel mutassuk a Napot!
Múljon a felhők borúja!   – Dugjuk el a kezünket.
Hegy is, völgy is várja már: – Mutassunk hegyet, völgyet.
Arany fedje napsugár!   – Újra a Napot.

- A kiemelt sorokat hangosabban mondjuk, kiemelve az intonációt.
- Utána némán, csak mutogatva. A kiemelt szavakat itt is hangosan mondjuk.

*Szikkasszál fel minden tócsát,
Szárítsad az utak hosszát!
Hogyha fenn jársz, kedves Nap,
A gyerekek is játszhatnak.*

II: Hangszín

1. NEMES NAGY ÁGNES: SZORGALOM

- Az első két sort csukott szemmel minden gyerek mondja:
Mi kopog?
Mi kopog?
- Előre kijelölt gyerek mondja, a hangjáról a többieknek ki kell találnia, ki volt:
Harkály vagyok, kopogok.
Nem is tudom, mióta
vár rám ez a diófa.
- Az első két sort mindenki mondja. Itt is becsukják a gyerekek a szemüket:
Mi ragyog?
Mi ragyog?
- Előre kijelölt gyerek a béka, a hangjáról a többieknek ki kell találni:
Hát nem tudod, ki vagyok?
Béka vagyok, leveli,
Ki a fiát neveli.

2. NEMES NAGY ÁGNES: HÓESÉSBEN

- Az első két sort mindenki mondja:
Szakad a hó nagy csomókban,
veréb mászkál lenn a hóban.
- A kérdő mondatot egy gyerek:
Veréb, elment az eszed?
- A következő három sort mindenki mondja:
A hóesés betemet.
Nem is ugrálsz, araszolsz,
Hóesésben vacakolsz.
- Ezt a két sort mindenki mondja:
Fölfújtad a tolladat,
Ázott pamutgombolyag.
- A kérdő és felkiáltó mondatot egy-egy gyerek mondja:
Mi kell neked? Fatető!

- Az utolsó sort mindenki mondja:
Deszka madáretető.

3. WEÖRES SÁNDOR: KOCSI ÉS VONAT

- A gyerekek a vers elmondása előtt álljanak, alkossanak magukból vonatot.
Vonatként járjanak körbe, miközben mondják a verset. Minden kiemelt sornál hangosan, kiabálva:
Megy a kocsi, fut a kocsi:
Patkó-dobogás,
Megy a vonat, fut a vonat:
Zúgó robogás.
Vajjon hova fut a kocsi?
Három falun át!
Vajjon hova fut a vonat?
Völgyön, hegyen át!
- A második versszakot halkán, szinte suttogva mondják, miközben a kisvonat körbe-körbe jár:
Zim, zim, megy a gép, megy a gép,
Fut a sinen a kerék,
Forog a kerék.
Zum, zum, nagy az út, nagy az út,
Fekete az alagút,
A masina fut.

4. KÁNYÁDI SÁNDOR: KÖLTÖGETŐ

- Az első két sort mindenki mondja:
Hajnalonta engemet
gerle-galamb költöget:
- A kiemelt szavakat egy galambnak kiválasztott gyerek mondja (Hogyan beszél a galamb?):
jó reggelt,
jó reggelt,
mindenki már rég felkelt.
- A kiemelt részt a rigónak kiválasztott gyerek mondja:
Rá a rigó: *föl bizony*
gyöngyös harmatot iszom,
hú de jó,
hú de jó,
harmaton él a rigó.
- A kiemelt részt négy rigónak kiválasztott gyermek:
Cserépen a verebek:
kenik-fenik csőrüket:
csiri csűr,
csiri csűr,
csak így telik meg a csűr.
- A kiemelt részt a szarkának kiválasztott gyerek mondja:
De a szarka rájuk reccsent,
hogy egy kicsit csendesebben:
csöndesen,
csöndesen,
nem süket itt senki sem.
- Az utolsó versszakot az egész osztály együtt mondja, közepes hangerővel:
Túl a vízen valahol,
kakukkmadár kakukkol,
kakukk szól,
kakukk szól,
túl a vízen valahol.

5. VÉGH GYÖRGY: GOLYÓZÁS A CSILLAGOKKAL

- A páratlan sorokat mindig a fiúk, a páros sorokat mindig a lányok mondják:

Fenn az égen a sok csillag
mind megannyi kicsi ékszer,
hogyha mindet neked adom,
azzal, ugye megeleégszel?

Kicsi golyó minden csillag
elgolyózhatsz velük szépen,
s ha veszítesz is belőlük,
marad elég fenn az égen.

VERSEK HANGERŐ- ÉS HANGSZÍNVÁLTÁSRA

A hajnal kisnyula, állatok innen-onnan...

KÉSZÍTETTE: Gerle Edit

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

A hangerő, hangszín érzékeltetése, megkülönböztetésük.
A könnyed, oldott beszéd alakítása.

IDŐKERET

A foglalkozások időtartama az irodalomóra keretein belül vagy azon kívül (reggelente) 8-10 perc legyen

AJÁNLOTT KOROSZTÁLY

7-9. élettév

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

Tágabb környezetben

NAT 2003: „A társas-társadalmi együttműködéshez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztése. Gondolkodtatásra készítés, oldott beszéd kialakítása, spontán figyelem erősítése, a nyelv logikai összefüggéseinek érzékeltetése, a mondat értelmi mozzanatainak meghatározása.”

Szűkebb környezetben

Szóbeli szövegalkotás, mondat- és szövegfonetikai eszközök megismertetése

Műveltségterületen/tantárgyon kívül (témák szintjén)

Az együttműködési készség fejlesztését célzó szociális kompetencia modulok

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

- Nyelvi kommunikáció fejlesztése
- Olvasás-szövegértés (magyar nyelv és irodalom): beszédkészség, szóbeli szövegek hangoztatása, ismeretek az anyanyelvről, beszédkedv növelése, a magyar nyelv hangsúlyozása, a szöveg fontosabb egységeinek kiemelése
- Ember és társadalom: kommunikáció
- Információs és kommunikációs technológia: megismerési képességek; megfigyelési és kifejezőképesség komplex fejlesztése

AJÁNLÁS

Ez a modul az első osztályos hangerő-, hangszínfejlesztő modulra épül. Verseket tartalmaz hangerő- és hangszínváltásra, figyelembe véve a 7-8 éves gyermekek fejlődési és érdeklődési szintjét. A magyar nyelvben a dal- lam elsősorban a mondatok dallamát jelenti. A mondat dallamát a beszélő szándéka határozza meg. A helyes és érthető, szép beszéd kialakításában a hangerőnek, hangszínnak jelentős szerepe van.

A légzőgyakorlatok, a ritmus és a tempó érzékeltetése mellett nagy jelentősége van a hangerő és a hangszín váltakozásainak – erre pedig a versmondás kitűnően alkalmas. A hang ereje elsősorban (a légzés által szolgáltatott) légáramtól függ. Miután rendszeresen gyakoroltattuk a gyerekekkel a helyes légzést, figyelmet fordíthatunk a hangerő és a hangszín érzékeltetésére is. A hangerő-terjedelem magába foglalja azt a széles skálát, amelyen képesek vagyunk az érzékletes, színes beszédre a suttogástól a kiabálásig. Ezek az erősségi fokozatok igen széles íven mozoghatnak. A versmondás kitűnően fejlesztheti a gyerekeknek azt a képességét, hogy hangerejükkel megfelelően tudjanak bánni, a verseket a tartalomnak megfelelően különböző hangszínnel mondják. A beszéd hangerejével hangulatokról, érzelmekről adunk hírt. Mivel a gyermekek érzelmi élete igen gazdag, ezért a hangszín és hangerő fejlesztés gyakorlataira igen fogékonyak.

Minden alkalmat használjunk ki arra, hogy a gyerekek felállhassanak a padokból, és a teremben ülve, állva, körben vagy szabadon elhelyezkedve, egész testükkel részt vehessenek a játékos gyakorlatokban, a versek „előadásában”.

A modul a következő verseket tartalmazza:

I. A megfelelő hangerő gyakorlatai

1. A hajnal kisnyula (indián népköltés)
2. Nemes Nagy Ágnes: Szivárvány
3. Tóth Árpád: Láng
4. Orbán Ottó: Vadliba
5. Weöres Sándor: Kutya-tár

II. A megfelelő hangszín gyakorlatai

1. Orbán Ottó: Állatok innen-onnan (részlet)
2. Tarbay Ede: Vízimalom
3. Tamkó Sirató Károly: Mondjam még?
4. Szilágyi Domokos: Ősz
5. Csoóri Sándor: Esti párbeszéd

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ MELLÉKLET
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. HANGERŐ					
1. A hajnal kisnyula (indian népköltés) Középhangerő-gyakorlat játékos mozgással kísérvé	Intonáció	Az egész osztály	Heterogén csoport	Utánzás Együttmondás	
2. Nemes Nagy Ágnes: Szivárvány Hanggyakorlat, játékos mozgással kísért előadás	Intonáció	Az egész osztály	Heterogén csoport	Utánzás Együttmondás	
3. Tóth Árpád: Láng Középhangsáv-skála érzékeltetése Játékos mozgással kísért előadás	Intonáció	Az egész osztály	Heterogén csoport	Utánzás Együttmondás	
4. Orbán Ottó: Vadliba Beszédhangot vivő erő fokozása, versmondás hangszerkísérettel	Intonáció Szöveg-zene harmónia érezkelése	Csoportok együttes munkája	Csoportmunka	Együttmondás, hangszeres kíséret	Xilofon, furulya
5. Weöres Sándor: Kutya-tár Hangerő-terjedelem érzékeltetése, gyakoroltatása	Intonáció	Az egész osztály	Heterogén csoport	Utánzás Együttmondás	
II: HANGSZÍN					
1. Orbán Ottó: Állatok innen-onnan (részlet) Lehetőség egyéni megszólaltatásra, a hangszín érezkeltetése, gyakoroltatása	Intonáció önállóság	Egyéni szereplés csoporthelyzetben	egész osztály egyéni megszólalással	Utánzás Együttmondás	
2. Tarbay Ede: Vízimalom A kijelentő és kérdő mondatok közötti különbség gyakoroltatása a hangszín váltakoztatásának segítségével	Intonáció Nyelvi érzékenyítés Téri orientáció	Csoportmunka	Heterogén csoport	Utánzás Együttmondás	
Tamkó Sirató Károly: Mondjam még? Kijelentő, kérdő mondatok közötti intonációs hangszíngyakorlat; a szöveg tartalmi-hangulati hullámzását követve	Intonáció	Az egész osztály	Heterogén csoport	Utánzás Együttmondás	
4. Szilágyi Domokos: Ősz Hangszínváltozás segítségével dinamikus szövegmondás gyakoroltatása	Intonáció Nagy motorika	Az egész osztály	Heterogén csoport	Utánzás Együttmondás	

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ MELLÉKLET
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
<p>5. Csóri Sándor: Esti párbeszéd A hangszín váltakozása a kérdő és felkiáltó mondatokon. Szerepjáték lehetőséggel</p>	<p>Intonáció Nyelvi érzékenyítés Empátia Együttműködés</p>	<p>Az egész osztály</p>	<p>Heterogén csoport</p>	<p>Utánzás Együttmondás</p>	

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás a gyakorlatok alkalmazásának egyféle bemutatását tartalmazza. A gyakorlatokhoz szabadabb teret engedünk meg a gyerekeknek. Ha van elég hely a teremben, toljuk össze a padokat, és a gyerekekkel körben helyezkedünk el. A felsorolt gyakorlatok példaként szolgálnak arra, hogyan lehet a hangszínt, a hangerőt versekkel érzékletesebbé tenni. A magyar nyelv gazdagságát a számos gyermekvers jól érzékelteti. Az egyhangú gyakorlás elkerülésére sok játékos lehetőség adódik, amelynek kihasználtsága minden tanítónak az egyéni fantáziájára és ötletességére bízható. A versek játékos előadása, a helyükön való gyakorlástól a térben való játékokig sokféle módon megmutatható. Az itt leírt ötletek lehetőségek. Személyiségtől függően sokféle módon előadhatók, különböző hangerő- és hangszínformákat kiemelve. A játékok száma végtelen, csak fantázia kell a kitalálásukhoz.

Ez a modul az első osztályos „versek hangerő-, hangszínváltozásra” modulhoz kapcsolódik.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Hangerő

1. A HAJNAL KISNYULA (INDIÁN NÉPKÖLTÉS)

Álljatok fel a helyeteken, és mondjátok utánam a verset!

- Az első két sor közben a kezünkkel mutassunk nyuszifületeket:
A hajnal kisnyula ébred,
emeli orrát az égnek,
- A két vállunkat felváltva mozgassuk:
piros hátát villantja egy kicsit,
- Álljunk lábujjhegyre:
két lábra áll, lábujjhegyre egy kicsit,
- Mutassuk fejünk felett a Napot:
két füle közt a Nap kigurul,
- Tegyük a kezünket a hátunk mögé:
itt van a hajnal, elfut a nyúl.

2. NEMES NAGY ÁGNES: SZIVÁRVÁNY

- A vers kezdetekor a gyerekek álljanak körbe:
Napsugár ha süt,
esőcsepp pereg,
- Guggoljunk le, és fokozatosan álljunk fel, a vers végéig, miközben kezünkkel a levegőbe rajzoljuk a szivárvány ívét:
nézz fel a magasba,
nyisd ki jól a szemed:
csodát látsz, gyönyörűt,
hétszín szalagot
hétszínű szivárvány
tündököl, ragyog.
De néhány pillanat
s eltűnik az égen –
mintha csak álmodtad
volna egy mesében.

3. ORBÁN OTTÓ: VADLIBA

- A verset két csoportban mondjuk. Az első csoport hangjával próbáljon úrrá lenni a második csoport hangszerekkel (például xilofonnal, furulyával előidézett) „háttérzenéjén”:
Vadliba,
liba, liba,
vadliba huss!
Itt van a
csuda, csuda
szép május

Itt a tavasz, aranyos,
erdő, mező csatakos,
harmatos,
a cseresznye tűzpiros.
Vadliba,
liba, liba,
vadliba huss!

Itt van a
csuda, csuda
szép május!

- Utána cseréljen szerepet a két csoport.

4. TÓTH ÁRPÁD: LÁNG

- A vers elkezdése előtt a gyerekek álljanak körbe.
- Lassan, fokozatosan guggolásból álljunk fel, miközben középhangerővel mondjuk a verset.

Eldobtam egy gyufát s legott,
Hetyke lobogásba fogott.
Lábhegyre állt a kis nyulánk,
Hegyes sipkájú sárga láng,
vígat nyújtózott, furcsa törpe,
Izgett-mozgott, előre körbe,
Lengett, táncolt, a zöldbe mart,
Nyilván pompás tűzvészt akart,
Piros csodát, izzó leget,
Égő erdőt, kigyúlt eget:
De göggel álltak fenn a fák,
És mosolygott minden virág,
Nem rezzen senki fel a vészre,
A száraz fű sem vette észre,
S a lázas törpe láng lehült,
Elfáradt és a földre ült,
Lobbant még egy-kettőt szegény,
S meghalt a moha szőnyegén.
– Nem látta senki más, csak én.

5. WEÖRES SÁNDOR: KUTYA-TÁR

Harap-utca három alatt
megnyílt a kutya-tár,
síppal-dobbal megnyitotta
Kutyafülü Aladár.
Kutya-tár! Kutya-tár!
Kutyafülü Aladár!

- A gyerekek a padban ülve doboljanak a vers ritmusára.
- Nagy hangerővel, szinte kiabálva mondják a verset.
- Minden versszak utolsó két sorát suttojják.

Hús forintért tarka kutya,
tízért fehér kutya jár,
törzs-vevőknek öt forintért
kapható a kutya már.
Kutya-tár! Kutya-tár!
Kutyafülü Aladár!

II. Hangszín

1. ORBÁN OTTÓ: ÁLLATOK INNEN-ONNAN (RÉSZLET)

- A gyerekek a vers elmondása előtt üljenek (nagy) körbe. Mindenki csukja be a szemét.
- Válasszuk ki az állatokat!
- A többieknek ki kell találni, hogy melyik állat ki volt.

Krokodil
krokodil, krokodil,
hétpróbás,

Bőrpikkelyes, sárbundás,
Krokodil, krokodil,
A szemed sem áll jól.

Tigris
Tigris, tigris
ritkán mosdasz,
inkább piszkos bundát hordasz,
erdőben, mezőben
udvarolsz jó erőben:
„Én vagyok a szörnyű tigris,
nálam szörnyebb tigris nincs is.”

Hattyú
Hess hattyú lengeteg,
tündér szoknyád lengeted,
vízre hajtod nyakadat,
vízben nézed magadat,
folyóvize addig tükröz,
szerelemtől elapad,
hess hattyú, táncosnő,
felhőtokban drágakő.

Oroszlán
Kisoroszlán gömbölyded,
boldog, mikor bömbölhet,
nagyoroszlán kevéssel
beéri húsevással,
kisoroszlán, nagyoroszlán,
hol rohangál, hol poroszkál.

2. TARBAY EDE: VÍZIMALOM

- A lányok alkossanak egy belső kört. Ők lesznek a vízimalom.
- A fiúk a kör négy pontján, egyenlő távolságra, vállukat megfogva alkossanak négy lapátot. Ők lesznek a patak.
- A fiúk és a lányok is elindulnak jobbra. Az osztály együtt egy forgó malomkerék lesz.

Katt-katt, kopp kopp
Mit őrölsz vízimalom?
Őrlöm patak a búzát
Minek őröd a búzát?
Hószínű lisztnek.
Mi lesz majd a lisztből?
Pirinyó, ropogó
háta fényes kiscipó.
Ki dagasztja?
Nagyanyó.
Ki süti meg?
Kemence. Paraszas
tűz belseje.
Ki eszi meg?
Nagyanyó két unokája
Reggelire, vacsorára.
No hát őrölj eleget,
forgatom a kereket,
Katt-katt, kopp, kopp.

3. TAMKÓ SIRATÓ KÁROLY: MONDJAM MÉG?

- A verset én mondom nektek. Ti az utolsó sorokat fogjátok mondani, jó hangosan.
- Utána a lányok mondják a verset, és a fiúk kiabálják az utolsó sort.
- Azután fordítva. A fiúk mondják a verset, és a lányok kiabálják az utolsó sort.

Volt egy dongó
 meg egy légy!
 Tovább is van,
 mondjam még?
Mondjad!

Volt egy molnár
 Meg egy pék!
 Tovább is van,
 mondjam még?
Mondjad!

Volt egy asztal
 meg egy szék!
 Tovább is van,
 mondjam még?
Mondjad!

Volt egy kantár
 Meg egy fék.
 Tovább is van,
 mondjam még?
Mondjad!

Ha neked ez nem elég,
 öleld meg a kemencét.

4. SZILÁGYI DOMOKOS: ŐSZ

- A gyerekek álljanak körbe. A vers ritmusára járjanak körbe.
- Minden versszaknál váltsanak irányt.
- Az utolsó versszaknál álljanak meg, forduljanak a kör közepe felé, és befelé-kifelé lépve mondják a verset.

Kopasz az almafa,
 sárga,
 leszállt az alma
 kosárba.

Kaszálón ökörnyál
 lebben,
 fakul a fű torzsa
 csendben.

Üres a szilvafa,
 árva,
 ágait kék égre
 tárja.

S hol van a szőlőhegy
 kincse?
 Elnyelte nagyhasú
 pince.

Mezőről hol van a
 boglya?
 Szénapadlásnak a
 foglya.

Szilva fő az üstben,
lesz már
kenyérre, tésztába
lekvár.

Padláson színarany
szalma:
itt puhul a piros
alma.

Puszta a kert,
a mező, a határ,
a nyár, jaj, a nyár
odavan már.
De tele a kamra,
a pince, a padlás,
tele van kinn a magtár.

5. CSOÓRI SÁNDOR: ESTI PÁRBESZÉD

- A vers elmondása előtt a gyerekek álljanak (nagy) körbe.
- Egy gyermek álljon a kör közepére. Ő lesz a hársfa.
- A vers végén odamegy valakihez, akinek átadja a hársfa szerepét.

Jó estét, hársfa!
Hová készülsz?
– Bálba!

Hova, milyen bálba?
– Hold udvarába,
sárgarigó bálba.

Mit csinálsz te ott?
– Gyere velem, majd
meglátod,
ághegedűn muzsikálok,
rigóknak dalolok.

ÉPÍTKEZÜNK

1. rész. Tapasztalatszerzés az anyanyelv szintjeiről

KÉSZÍTETTÉK: Csájiné Knézics Anikó és Szilvásiné Turzó Ágnes

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA A beszédképesség fejlesztése, anyanyelvi tapasztalatszerzés

IDŐKERET 3×45 perc (1. egység)

**AJÁNLOTT
KOROSZTÁLY** 6–8 évesek

**MODULKAPCSOLÓDÁSI
PONTOK**

Tágabb környezetben

NAT: Környezetismeret, ének-zene, drámajáték

Szűkebb környezetben

Beszédművelés, szókincsfejlesztés, mondatalkotás

Ajánlott megelőző tevékenységek

A beszédre készítés játécai; szókincsfejlesztő gyakorlatok; beszélgető kör

Ajánlott követő tevékenységek

Szó- és mondatalkotások

**A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS
FÓKUSZAI**

Kompetenciafejlesztési szinten

Nyelvi-verbális, gondolkodási, logika, vizuális térbeli, érzelmi

NAT kiemelt fejlesztési feladatok szintjén

Beszédképesség, szóbeli szövegalkotás, ismeretek az anyanyelvről

Műveltségterületi fejlesztési feladatok szintjén

Szóbeli információk megértése, gondolatok megfogalmazása, lényegkiemelés, összefüggések felismerése, analízis-szintézis, nonverbális közlések megértése

AJÁNLÁS

Abban az időben javasoljuk a modul feldolgozását, amikor a gyerekekkel nyelvi tapasztalatszerzésként az anyanyelv szintjeit szeretnénk megismertetni (hang, betű, szótag, szó, szókapcsolat, mondat).

TÁMOGATÓ RENDSZER

Kooperatív tanulásszervezési módszerek, drámapedagógiai alapismeretek

ÉRTÉKELÉS

Szóbeli; szempontok: részvétel a közös munkában, a figyelem és az együttműködés szintje, aktivitás, igényesség

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás folyamata különböző szempontokhoz illeszkedhessenek. Az általunk szürkével jelölt mezők az egyik lehetséges bejárási útvonalat jelölik. Ez az útvonal a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható. Világosabb szürkével a gyerekek haladási tempójának megfelelő, egymással párhuzamosan végzett differenciált tevékenységeket jelenítettük meg.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADATA/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. RÁHANGOLÓDÁS – MOTIVÁCIÓ 15'					
1.	Baromfiudvar hangjainak meghallgatása kazettáról	Hallásfinomítás	Egész osztály	Frontális	Megbeszélés 1. melléklet
2. A	Puzzle A baromfiudvaron élő állatok képeinek összerakása	Rész és egész érzékelése együttműködés	Egész osztály	Csoport	Játék 2. melléklet
2. B	Bemutakozás – Mi lennék, ha állat lennék?	Figyelem – fantázia	Egész osztály	Csoport	Játék
3. A	A baromfiudvar hangjainak felelevenítése hangokkal és mozgással	Kreativitás, mozgás, emlékezet, akusztikus figyelem	Egész osztály	Frontális	Játék
3. B	Utánzó mozgások A kiskacsák, csibék, tyúkok, kakasok, libák, mozgásának utánzása Tapsra szoborjáték	Térérzékelés A saját és a társak mozgásának érzékelése	Egész osztály	Csoport	Játék
II. SZÓGYŰJTÉSI GYAKORLATOK – SZÓKINCSBŐVÍTÉS 25'					
4.	A baromfiudvarban élő állatok képeiről beszélgetés (szavak, szókapcsolatok)	Gondolkodás Emlékezet Szóbeli kifejezőkészség	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés 3. melléklet
5.	Ki vagyok én? játék (Kakas)	Szókincs- és memóriafejlesztés	Egész osztály	Csoport	Beszélgetés
6.	Szótagokból szavak összeállítása (puly-ka; ka-kas; li-ba; csir-ke...)	Összefüggések felismerése Rész-egész viszony felismerése	Egész osztály	Heterogén csoport	Játék 4. melléklet
7. A	Memóriakártya – 12 db-os kártyakészlettel játék	Memóriafejlesztés	Egész osztály	Heterogén csoport	Játék 5. melléklet
7. B	Szavak képekhez rendelése	Összefüggések felismerése	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS 5'					
A	A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemeli a pozitívumokat	Önismeret	Frontális		
B	A tanulók visszajelzése a munkáról	Önismeret, önértékelés, mások véleményének elfogadása	Frontális, egyéni	Megbeszélés	

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

Az alábbi leírásban csak azok a lépések szerepelnek, amelyekkel kapcsolatosan fontosnak tartottuk az instrukciók részletezését. A részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

I. Ráhangolódás – motiváció

1. A HALLÁSÉRZÉKELÉS FINOMÍTÁSA

Kazettáról a baromfiudvar hangjainak meghallgatása felismerése

A különböző állathangok meghallgatása után a gyerekek mondják el, melyik állat hangját ismerték fel. Lehetőségük van arra, hogy beszámoljanak egyéni élményükről, tapasztalataikról.

2.

A) Puzzle – a baromfiudvaron élő állatok képeinek összerakása

A csoportok előtt puzzle-darabok vannak, amelyekből ki kell rakniuk a baromfiudvaron élő állatok közül 4-nek a képét (tyúk, kakas, pulyka, liba). A csoportoknak ugyanannyi idejük legyen a feladat megoldására. Így versenyhelyzet is kialakulhat. (Ki a leggyorsabb?)

3.

A) A baromfiudvar hangjainak felelevenítése – hangokkal és mozgással

A tanító felemel egy a baromfiudvaron élő állat képét. A gyerekeknek az a feladatuk, hogy az állatra jellemző hangokat és mozgásokat jelenítsék meg (tyúk, kakas, liba, csibe).

II. Szógyűjtési gyakorlatok – szókincsbővítés

4. A BAROMFIUDVARBAN ÉLŐ ÁLLATOK KÉPEIRŐL BESZÉLGETÉS (SZAVAK, SZÓKAPCSOLATOK ALKOTÁSA)

A tanító a csoportoknak véletlenszerűen kiosztja az állatok képét. A csoportok feladata, hogy szavakat, szókapcsolatokat alkossanak az állatok képéről. Hallgassák meg egymást, a tanító pedig javítsa a nyelvi, nyelvhelyeségi és egyéb hibákat! (Pl.: kakas képe: kakas – piros taréj; színes farktoll; erős csőr...)

5. KI VAGYOK ÉN? CÍMŰ JÁTÉK (KAKAS)

A tanító kihív egy gyereket. A fejére tehetünk egy koronát, amelyen egy szókártján egy állat neve szerepel (pl. kakas). A kihívott gyerek természetesen nem tudhatja, hogy mi olvasható a szókártján. Az osztály feladata, hogy minél több információval segítsen a kihívott tanulónak, hogy ki tudja találni, „ki ő” valójában. Pl.: A baromfiudvar királya vagy. Nagyon színes farktollaid vannak; erős a csőröd; van, aki fél tőled, hogy csípsz...

6. SZÓTAGOKBÓL SZAVAK ÖSSZEÁLLÍTÁSA (PULY-KA; KA-KAS; LI-BA; CSIR-KE...)

Azoknak a tanulóknak ajánljuk ezt a feladatot, akiknek a szótagolással problémáik vannak. A csoportlétszámot a tanítónak kell megállapítani. A gyerekek előtt a baromfiudvaron élő állatok nevei olvashatók szótagkártján. A tanulók feladata, hogy a szótagkártjából állítsák össze a megfelelő szavakat. A játékot lehet színesíteni a szótagkártják kihúzásával.

7.

A) Memóriakártya – 12 db-os kártyakészlettel játék

A gyerekek előtt 12 db-ból álló kártyakészlet van, amely páronként ugyanannak az állatnak a képét ábrázolja (memóriakártya). A kártyák 4×3 sorban vannak képpel lefelé összekeverve lerakva. A gyerekek párban is játszhatnak. Az egyik oszlop- és sorszámot mond, amelynek megfelelő kártyát a másik tanuló felfordítja, majd mond még egy sor- és oszlopszámot, és fordítanak még egy kártyát. Ha megegyezik a két kép, akkor van egy képpárjuk, jöhet a következő páros. Addig kell játszani, míg az összes képpárt megtalálják.

III. Zárás, értékelés

A tanító értékeli az osztály munkáját, és kiemeli a pozitívumokat. A gyerekek elmondják, hogyan értékelik saját munkájukat, a csoportmunkában való részvételüket.

1. melléklet

Hanghordozó sulinova adatbank, hangok zörejek: hangok a baromfiudvarról, például tyúk, kakas, csibe, liba hangjai.

2. és 3. melléklet

ka-kas

puly-ka

csi-be

li-ba

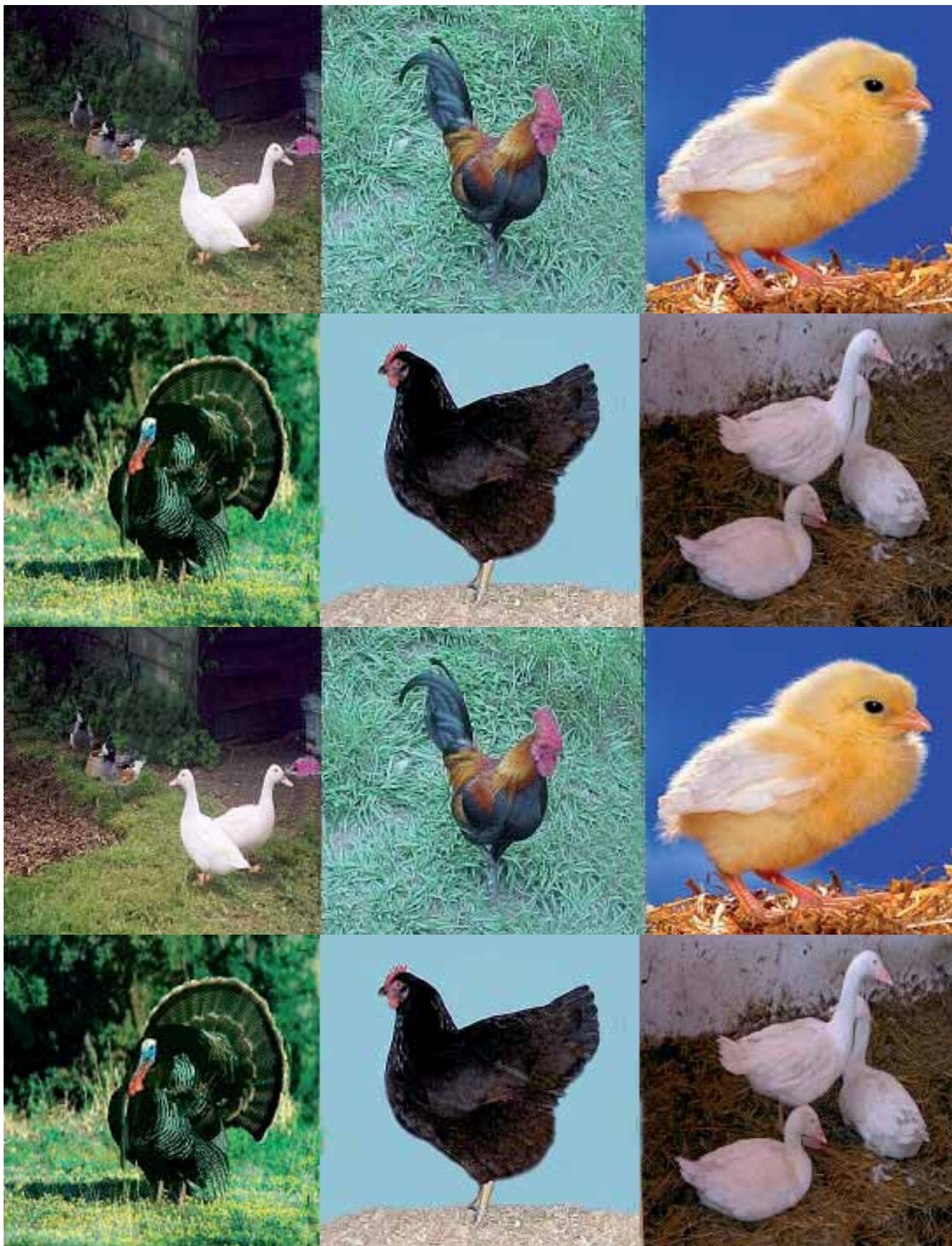
tyúk

ka-csa

pá-va

kis-ka-csa

5. melléklet

ÉPÍTKEZÜNK

2. rész. Tapasztalatszerzés az anyanyelv szintjeiről

KÉSZÍTETTÉK: Csájiné Knézics Anikó és Szilvásiné Turzó Ágnes

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA Beszédkészség fejlesztése, anyanyelvi tapasztalatszerzés

IDŐKERET 3×45 perc (2. egység)

AJÁNLOTT KOROSZTÁLY 6–8 évesek osztály

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

Tágabb környezetben

NAT: Környezetismeret, ének-zene, drámajáték

Szűkebb környezetben

Beszédművelés, szókincsfejlesztés, mondatalkotás

Ajánlott megelőző tevékenységek

A beszédre késztetés játécai; szókincsfejlesztő gyakorlatok; beszélgető kör

Ajánlott követő tevékenységek

Szó- és mondatalkotások

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

Kompetenciafejlesztési szinten

Nyelvi-verbális, gondolkodási, logika, vizuális térbeli, érzelmi

NAT kiemelt fejlesztési feladatok szintjén

Beszédkészség, szóbeli szövegalkotás, ismeretek az anyanyelvről

Műveltségterületi fejlesztési feladatok szintjén

Szóbeli információk megértése, gondolatok megfogalmazása, lényegkiemelés, összefüggések felismerése, analízis-szintézis, nonverbális közlések megértése

AJÁNLÁS

Abban az időben javasoljuk a modul feldolgozását, amikor a gyerekekkel nyelvi tapasztalatszerzésként az anyanyelv szintjeit szeretnénk megismertetni (hang, betű, szótag, szó, szókapcsolat, mondat).

TÁMOGATÓ RENDSZER

Kooperatív tanulásszervezési módszerek, drámapedagógiai alapismeretek
Kormos István: Cini-cini muzsika. A kevély kiskakas. Óvodások verses könyve. Móra.
Budapest, 2004.

ÉRTÉKELÉS: SZÓBELI; SZEMPONTOK

Részvétel a közös munkában, a figyelem és az együttműködés szintje, aktivitás, igényesség

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás folyamata különböző szempontokhoz illeszkedhessenek. Az általunk szűrővel jelölt mezők az egyik lehetséges bejárási útvonalat jelölik. Ez az útvonal a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható. Világosabb szűrővel a gyerekek haladási tempójának megfelelő, egymással párhuzamosan végzett differenciált tevékenységeket jelenítettük meg.

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. TAPASZTALATSZERZÉS AZ ANYANYELV SZINTJEIRŐL 20'						
1.	Kormos István: A kevély kiskakas c. verses meséjének meghallgatása	Memóriafejlesztés, figyelem, türelem, belső képkészítés	Egész osztály	Frontális		1. melléklet
2.	Spontán véleményalkotás a verses meséről	Kommunikációs készségfejlesztése	Egész osztály	Frontális		
3. A	A kevély kiskakas képéről szavak gyűjtése	Nyelvi találatekonyság, szókinccsfejlesztés		Heterogén csoport	Kooperatív játék, szóforgó	
3. B	A kevély kiskakas képéről szókapcsolatok gyűjtése	Nyelvi találatekonyság, szókinccsfejlesztés		Heterogén csoport	Kooperatív játék, szóforgó	
3. C	A kevély kiskakas képéről mondatok gyűjtése	Nyelvi találatekonyság, szókinccsfejlesztés		Heterogén csoport		2. melléklet
4.	Befejezetlen mondatok befejezése Pl.: Kevély volt a kiskakas, mert...; de...; és...; ezért... Elvesztett a gyöngyöcske, mert...; de...; és...; ezért...	Összefüggések felismerése, verbális emlékezet		Csoport	Beszélgetés	4. melléklet
II. MONDATALKOTÁS, MONDATBŐVÍTÉS 20'						
5. A	Mímes játék: A kevély kiskakas mozdulatainak megjelenítése mondatokkal	Nyelvi találatekonyság, a kommunikáció fejlesztése, figyelem	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés	
5. B	Mondatbővítések szókérték felhasználásával	Nyelvi találatekonyság		Kooperatív csoportok	Játék	3. melléklet
III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS 5'						
A	A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemeli a pozitívumokat			Frontális		
B	A tanulók visszajelzései a munkáról	Önismeret, önértékelés, mások véleményének elfogadása		Frontális, egyéni	megbeszélés	

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem kívánatos kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint döntsön a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Tapasztalatszerzés az anyanyelv szintjeiről

1. KORMOS ISTVÁN: A KEVÉLY KISKAKAS C. VERSES MESÉJÉNEK MEGHALLGATÁSA

A tanító felolvassa a gyerekeknek Kormos István A kevély kiskakas c. meséjét.

2. SPONTÁN VÉLEMÉNYALKOTÁS A VERSES MESÉRŐL

A gyerekeknek lehetőséget biztosítunk, hogy egyéni tapasztalataikat, élményeiket megoszthassák a többiekkel.

3. A KEVÉLY KISKAKAS KÉPÉRŐL SZAVAK, SZÓKAPCSOLATOK ÉS MONDATOK GYÚJTÉSE ÉS ALKOTÁSA

A csoportokat aszerint válogassuk össze, hogy milyen a feladat minősége. Szavakat azok gyűjtsenek, akiknek nehezen megy a képről olvasás; szókapcsolatokat azok gyűjtsenek, akiknek ez gondot okoz; mondatokat azok, akik már önállóak a gondolat kifejezésében.

4. BEFEJEZETLEN MONDATOK BEFEJEZÉSE

Pl.: Kevély volt a kiskakas, mert...; de...; és...; ezért...

Elveszett a gyöngyöcske, mert...; de...; és...; ezért...

II. Mondatalkotás, mondatbővítés

5.

A) Mímes játék: A kevély kiskakas mozdulatainak mondatokkal való megjelenítése

A hallott verses mese alapján a tanulók találjanak ki egy-egy, a kiskakas mozgására jellemző mondatot, amelyet be is mutatnak. Pl.: A kiskakas peckesen jár. A kiskakas dölyfösen mendegélt.

B) Mondatbővítések szókártyák felhasználásával

– Egyszerű mondatok kiegészítése adott szókártyák segítségével csoportokban. Pl.: A kiskakas mendegélt.
Szókártyák: dölyfösen, udvaron, egyedül, magányosan...

– Szavakból mondatok összerakása

A gyerekek a csoportokban adott szavak segítségével mondatokat alkotnak. Az adott szavakat szókártyán kapják meg. A mondatok összeállítása után felolvassák azokat, és beszélnek a jelentésükről.

– A mondatok összerakása versrészletté

A csoport tagjai az összevágott verses mese részleteit kell időrendbe tenniük, és az összeillesztett részleteket felolvasniuk.

III. Zárás, értékelés

A tanító értékeli az osztály munkáját és kiemeli a pozitívumokat. A gyerekek elmondják, hogyan értékelik saját munkájukat, a csoportmunkában való részvételüket.

1. melléklet

Kormos István: A kevély kiskakas

Hol volt,
Hol nem volt,
volt egy kevély
kiskakas,
tarka tollas,
tarajas,
piros lábú, piros csőrű,
begyeskedő
kiskakas.

Ejhaj, csibekas!
Kevély volt a kiskakas.

Ez a kevély
kiskakas,
tarka tollas,
tarajas,
talált egyszer
az úton, nem az úton:
a kúton,
talált egy szem

gyöngyöcskét –
csillogó,
villogó,
kényes,
fényes
gyöngyöcskét.

Ejhaj, csibekas!
Megörült a kiskakas.

Hát a kevély
kiskakas,
tarka tollas,
tarajas,
kitátotta
csőröcskéjét,
s hamm!
Bekapta
gyöngyöcskéjét:
hamm!
hamm!
bekapta.

Csőröcskében,
gyöngyöcskével,
kényeskével,
fényeskével,
ide szállt,
oda szállt,
udvarunkban
szaladgált
a kis kevély kakaska.

Ejhaj, csibekas!
Szaladgált a kiskakas.

Hát a kevély
kiskakas,
tarka tollas,
tarajas,
gyöngyöcskéjét
hol letette,
hol felvette,
nézegette,
kerülgette,
csipegette,
viszegette;

piros lábán illegett,
tarka farka
billegett,
kukorékolt:
„Kukurikú!
ku-ku-ku-ku-
kukurikú!”

Ejhaj, csibekas!
Futkosott a kiskakas.

Hát a kevély
kiskakas,
tarka tollas,
tarajas,
ugrándozván
sövényre
szökkent,
röppent,
szállva szállott
a tyúkudvar
fölébe.

Onnét leszállt
a földre
csőröcskében
gyöngyöcske:
csillogott,
villogott,
mint napocska
ragyogott.

Ejhaj, csibekas!
Futkosott a kiskakas.

Meglátta egy
Tyúkocska,
S kérve kérte:
„Kakaska!
Add ide a
gyöngyöcskét,
hadd játszódjak
kicsinykét.”
De a kevély
kakaska
gyöngyöcskéjét
nem adta.

Ejhaj, csibekas!
Futkosott a kiskakas.

Meglátta egy
kiskacsa,
s kérve kérte:
'csőribe',
meg sem állott
Tiszáig,
Tisza szélső
partjáig,
csőriben
gyöngyöcske,
nézte magát
a vízbe'.

Ejhaj, csibekas!
Futkosott a kiskakas.

Hát a kevély
kiskakas,
tarka tollas,
tarajas,
mit lát vízi

tükörben,
kunkorítván
dühödten?
Egy kevély
kiskakast,
tarka tollast,
tarajast,
csőriben
– ohohó –
gyöngyöcske,
ragyogó.

Egy garas,
két garas!
Ámuldozhatsz,
kiskakas!
Piros csőrrel
tátogatott,
gyöngyöcskéhez
odakapott.

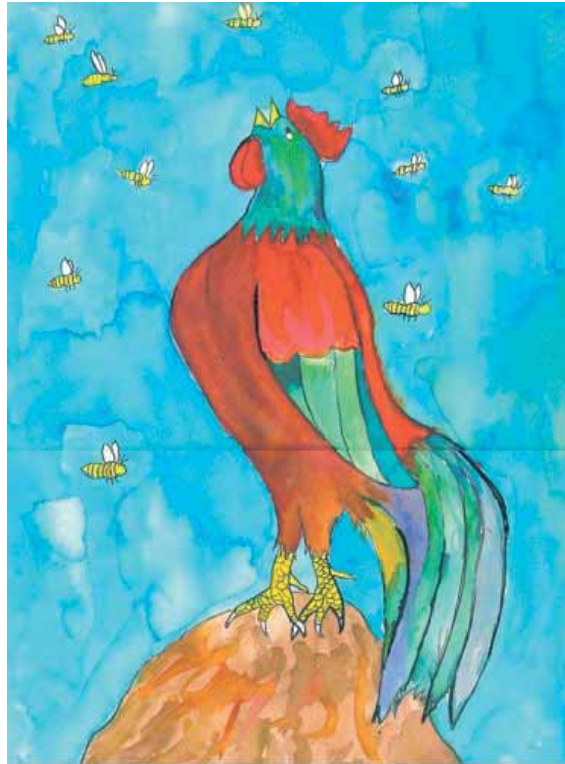
Ejhaj, csibekas!
Futkosott a kiskakas.

Mikor csőrért
kitátotta,
gyöngyét vízbe
pottyantotta.

Volt, nincs,
hova lett?
Gyöngyöcskéje
odalett!

Kukurikú, csibekas!
Megjárta a kiskakas.

2. melléklet

3. melléklet

A kiskakas mendegélt.

dölyfösen

udvaron

magányosan

peckesen

egyedül

a szobában

kevélyen

beképzelten

vidáman

irigy

szomorúan

sétál

rohan

fut

4. melléklet

Bekapta

gyöngyöcskéjét:

hamm!

hamm!

bekapta.

Hát a kevély

kiskakas,

tarka tollas,

tarajas,

kitátotta

csőröcskéjét,

s hamm!

ÉPÍTKEZÜNK

3. rész. Tapasztalatszerzés az anyanyelv szintjeiről

KÉSZÍTETTÉK: Csájiné Knézics Anikó és Szilvásiné Turzó Ágnes

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA A beszédképesség fejlesztése, anyanyelvi tapasztalatszerzés

IDŐKERET 3×45 perc (3. egység)

**AJÁNLOTT
KOROSZTÁLY** 6–8 évesek

**MODULKAPCSOLÓDÁSI
PONTOK** *Tágabb környezetben*
NAT: Környezetismeret, ének-zene, drámajáték

Szűkebb környezetben
Beszédművelés, szókincsfejlesztés, mondatalkotás

Ajánlott megelőző tevékenységek
A beszédre készítés játécai; szókincsfejlesztő gyakorlatok; beszélgető kör

Ajánlott követő tevékenységek
Szó- és mondatalkotások

**A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS
FÓKUSZAI** *Kompetenciafejlesztési szinten*
Nyelvi-verbális, gondolkodási, logika, vizuális térbeli, érzelmi
NAT kiemelt fejlesztési feladatok szintjén
Beszédképesség, szóbeli szövegalkotás, ismeretek az anyanyelvről

Műveltségterületi fejlesztési feladatok szintjén
Szóbeli információk megértése, gondolatok megfogalmazása,
lényegkiemelés, összefüggések felismerése, analízis-szintézis, nonverbális
közlések megértése

AJÁNLÁS

Abban az időben javasoljuk a modul feldolgozását, amikor a gyerekekkel nyelvi tapasztalatszerzéseként az anyanyelv szintjeit szeretnénk megismertetni (hang, betű, szótag, szó, szókapcsolat, mondat).

Kormos István: A kevély kiskakas című meséjének feldolgozását vagy egyetlen napon, vagy közvetlenül egymást követő napokon ajánljuk.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Kooperatív tanulásszervezési módszerek, drámapedagógiai alapismeretek

Kormos István: Cini-cini muzsika. A kevély kiskakas. Óvodások verses könyve. Móra, Budapest, 2004.

ÉRTÉKELÉS

Szóbeli; szempontok: részvétel a közös munkában, a figyelem és az együttműködés szintje, aktivitás, igényesség

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás folyamata különböző szempontokhoz illeszkedhessenek. Az általunk szürkével jelölt mezők az egyik lehetséges bejárási útvonalat jelölik. Ez az útvonal a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható, világosabb szürkével a gyerekek haladási tempójának megfelelő, egymással párhuzamosan végzett differenciált tevékenységeket jelenítettük meg.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTÉMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. DRAMATIKUS MEGJELENÍTÉS 35'					
1. Milyen lehetett? A gyöngyöcskéről mondatok segítségével képalkotás	Kifejező készség, fantázia	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés	
2. A Mimes játék – Játsszátok el azt a jelenetet, amikor a kakas meglátja és felkapja a gyöngyöcskét!	Együttműködés, fantázia, tolerancia		Kooperatív csoportok	Játék	
2. B Mimes játék Játsszátok el, hogyan kérhette el a gyöngyöt a kiskacsa és a nyuszika!	Kreativitás Dramatikus készség, fantázia		Csoport	Játék	
3. Hogyan tovább...? A történet, a mese továbbgondolása	Fantázia, nyelvi találmányossága	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés	
IV. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS 10'					
A A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemeli a pozitívumokat			Frontális		
B A tanulók visszajelzései a munkáról	Önismeret, önértékelés, mások véleményének elfogadása		Frontális, egyéni	Megbeszélés	

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem kívánatos kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint döntsön a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Dramatikus megjelenítés

1. MILYEN LEHETETT?

A kiskakas által talált gyöngyről hipotézisek megfogalmazása

A gyerekek képzeljék el maguk elé a talált gyöngyöt – gondolataikat fogalmazzák meg mondatokban, hogy milyen látják a gyöngyöcskét!

2.

A) Mímes játék

A gyerekek játsszák el azt a jelenetet, amikor a kiskakas meglátja és felkapja a gyöngyöcskét!

Minden csoport megtekintése után beszéljék meg a „jelenetet”!

B) Mímes játék

Játsszátok el, hogyan kérhette el a gyöngyöt a kiskacsa és a nyuszika!

3. HOGYAN TOVÁBB? A MESE TOVÁBBGONDOLÁSA

Csoportonként találják ki, hogy mi történhetett másnap a kiskakassal!

A csoportok beszámolnak a mese folytatásáról.

II. Zárás, értékelés

A tanító értékeli az osztály munkáját és kiemeli a pozitívumokat. A gyerekek elmondják, hogyan értékelik saját munkájukat, a csoportmunkában való részvételüket.

SZÓTAGOLÁS 1.

KÉSZÍTETTE: Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA Elemi nyelvi tapasztalatok szerzése, a beszéd, a szótagolás ritmikájának megtapasztalása

IDŐKERET 2×45 perc

**AJÁNLOTT
KOROSZTÁLY** 7–9 év

**MODULKAPCSOLÓDÁSI
PONTOK** *Tágabb környezetben*
Anyanyelv, ének-zene – dalszövegek, mondókák szótagolva, szavak ritmizálása, beszélgetés ritmusnyelven
Szűkebb környezetben
Beszédművelés, olvasás
Ajánlott megelőző tevékenységek
Szókincsfejlesztés-szógyűjtés modul, népi mondókák és játékok tanulása (Csigabiga, Hóc, hóc katona...), a Király-bíró c. játék megtanulása
Ajánlott követő tevékenységek
Beszéd-szótagolás 2. modul

**A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS
FÓKUSZAI** A beszédbátorság fokozása, beszédkedv fenntartása, nyelvi találékonyság, a szótagolás ritmusának érzékelése, grammatikai érzék
Rész, egész felismerése, összefüggések megtalálása
Hangok tiszta ejtése
Tapasztalatszerzés a szótagolásról

AJÁNLÁS

A kooperatív feladatoknál lehetőség szerint 4 fős (az adott feladat szempontjából különböző aktuális fejlettségű gyerekekből álló) heterogén csoportokat hozunk létre.

Szóforgó (kooperatív technika)

A csoport tagjai sorban, az óramutató járásával egyező irányban elmondják egymásnak a gondolataikat, egy tag beszédidejét meg lehet határozni.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Kooperatív tanulási módszerek ismerete

Kodály Zoltán – Ádám Jenő: Énekeskönyv. Általános iskola 2. osztály. Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., 5. kiadás. Budapest, 1999.

T. Aszódi Éva (szerk.): Nefelejcs. Szép magyar versek kisiskolásoknak. Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1986.

ÉRTÉKELÉS

A folyamat végén szóbeli ön- és tanítói értékelés. Szempontjai: részvétel, együttműködés, feladatmegoldások sikeressége

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessenek. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárási útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható.

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. RÁHANGOLÓDÁS						
1. A)	Király – bíró... 10'	Figyelem, ritmusérzék	Egész osztály	Frontális	Játék	
B)	Hangsúly játék 10'	Figyelem, ritmusérzék		Frontális	Játék	
2. A)	Találós kérdés megfejtése Közös éneklés 5'	Figyelem, asszociációs készség, ritmusérzék, tisztá intonáció	Egész osztály	Frontális	Ének	1. melléklet
B)	Gyerekmondóka hangoztatása 5'	Figyelem, ritmusérzék		Frontális		2. melléklet
C)	Népi mondóka mozgással 5'	Figyelem, ritmusérzék, mozgáskoordináció	Egész osztály	Frontális	Játék	3. melléklet
3.	„Ritmusos beszélgetés” 10'	Figyelem, ritmusérzék	Egész osztály	Frontális, pár	Játék	
II. „SZÓ-TA-GO-LÓ”						
1.	Csoportalakítás 7'	Olvadási készség, ritmusérzék	Egész osztály			4. melléklet
2.A)	Tárgyak nevének kitapsolása tetszés szerinti szótagszámmal 8'	A szótagolás ritmusának érzékelése	Egész osztály	Kooperatív	Szóforgó	
B)	Tárgyak nevének kitapsolása meghatározott szótagszámmal 8'	A szótagolás ritmusának érzékelése		Kooperatív	Szóforgó	
C)	Tárgyak nevének kitapsolása 8'	A szótagolás ritmusának érzékelése		Kooperatív	Szóforgó	

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
3.	Szavak szótagokra bontása 10'	Olvasási készség A szótagolás ritmusának érzékelése Analízis Együttműködés	Egész osztály	Kooperatív	Szóforgó	5. melléklet
4.	Szótagok szavakká alakítása 12'	Olvasási készség A szótagolás ritmusának érzékelése Szintetizálás Együttműködés	Egész osztály	Kooperatív	Szóforgó	
5. A)	Felelgetős 8'	Verbális emlékezet, nyelvi találékonyosság, ritmikai érzék	Egész osztály	Pár	Játék	Az 5. melléklet szavai
B)	Papagájjáték 8'	A szótagolás ritmusának érzékelése, nyelvi találékonyosság, figyelem		Pár	Játék	
6. A)	Szótagkártyákból szavak, majd azokból mondatok összeállítása 15'	A szótagolás ritmusának érzékelése, összefüggések, rész-egész viszony, grammatikai érzék	Egész osztály	Kooperatív Frontális	Szóforgó Felolvasás	6. melléklet
B)	Közmondások összeállítása szótagokból 15'	Szótagolás ritmikai érzéke, rész-egész viszony felismerése, grammatikai érzék, verbális emlékezet		Kooperatív Frontális	Szóforgó Megbeszélés	7. melléklet
III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS						
A)	A diákok visszajelzései, a tanító értékeli az osztály munkáját 5'	Önértékelés Mások véleményének elfogadása	Egész osztály	Frontális		
B)	A csoportok, a diákok önértékelése, tanítói visszajelzések 5'	Emlékezet, Önismeret, önértékelés		Frontális – egyéni		

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem kívánatos kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint döntsön a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Ráhangelődés

1.

A) „Király – bíró” játék

A gyerekek körben ülnek. Két kiemelt hely van a körben: a királyé és a bíróé. A bíró a király bal oldalán foglal helyet. A többi játékos „rangját” számokkal jelölik. (A királytól balra haladva számozzuk a gyerekeket. (Tehát a sorrend a következő: király, bíró, egy kettő, három...)) Mindenki jól megjegyzi a számát, mert azt játék közben nem szabad megismételni.

A játékot a király kezdi. Mondja a saját rangját, és rögtön utána hív egy számot.

A hívott játékos is a saját számával kezdi, és hív egy újabb számot. (Pl. Király – három, három – tíz, tíz – bíró, bíró – tizenöt...)

A játék ritmusát tapskísérettel lehet megadni. Négy tá értékben a következőképpen: első tá – taps két kézzel a combon, második tá – taps, harmadik tá – bal kéz ujjával csettintés, s azzal egy időben mondja a saját számát/rangját, negyedik tá – jobb kéz ujjával csettintés, s azzal egy időben mondja a hívott számot.

Hibának számít, ha valaki kiesik a ritmusból, rossz számot mond, nem szólal meg időben. Aki hibázik, az utolsó helyre kerül, míg az eddig utána levők ugranak egy számot előre. Mindenkinek az a célja, hogy először bíró, majd király legyen.

B) „Hangsúly” játék

Az osztály körben áll, s a gyerekek az első négy számot mondják egymás után úgy, hogy közülük mindig csak az egyik a hangsúlyos. A hangsúly minden ismétlődés alkalmával eggyel tovább kerül. (1-2-3-4; 1-2-3-4; 1-2-3-4; 1-2-3-4; 1-2-3-4 stb.) A hangsúlyt alátámaszthatjuk tapssal is.

2.

A) Találós kérdés megfejtése, közös éneklés

„A szabad mezőre gyakran kísétálok,
Pedig kis házamtól soha meg nem válok. Mi az?”

Miután a tanító elmondta s a gyerekek megfejtették a találós kérdést, eléneklik a Csiga-biga kezdetű dalt. A másodszeri éneklést ritmikus tapssal kísérik. (Érdeemes a tapsolást jobbra-balra történő kézmozgással végezni.)

B) Gyerekmondóka hangoztatása

Az osztály együtt, a ritmus határozott hangoztatásával elmondja néhányszor a jól ismert mondókát. Ezt követően adott jelre a hangos és néma versmondást váltogatják, miközben a tanító egyenletes mérőütéssel segíti őket.

C) Népi mondóka mozgással

A mondóka közös átismétlése után a gyerekek egymás mögött haladva, a ló ügető mozgását utánozva bejárlák a teret.

3. „RITMUSOS BESZÉLGETÉS”

A tanító egyszerű kérdéseket, felszólításokat mond a gyerekeknek, amelyeket ritmusosan, tapssal kísérve hangoztat. Pl.: Hol voltál vasárnap? (tá-ti-ti-ti-tá)

Mondd meg a címedet! (tá-ti-ti-ti-tá)

A gyerekek is ritmusosan, válaszaikat eltapcsolva felelnek.

A játék megtanulása után a ritmusos beszélgetést párban folytatja tovább az osztály, a kérdés-felelet váltogatásával.

II. „Szó-ta-go-ló”

1. CSOPORTALAKÍTÁS

A tanító névre szóló szókétyákat oszt ki a gyerekek között. (Heterogén csoportok alakítása.) Mindenki elolvassa, majd kitapsolja a kártyáján levő szót, és megállapítja, hogy hányat kellett tapsolnia közben. (Önállóan.) Azok kerülnek egy csoportba, akik nem ugyanannyit tapsoltak. Pl. egy csoportba kerülhetnek: tej, csónak, baromfi, úszómester.

2.

A) Tárgyak nevének kitapsolása tetszés szerinti szótagszámmal

A csoporttagok a szóforgó technika szerint haladva szavakat mondanak, amelyeket rögtön szótagolva is el kell tapsolniuk.

B) Tárgyak nevének kitapsolása meghatározott szótagszámmal

A csoporttagok a szóforgó technika szerint haladva szavakat mondanak, de a tanító határozza meg, hogy hány tagú szavakat kell szótagolniuk az adott körben.

C) Tárgyak nevének kitapsolása

A csoporttagok a szóforgó technika szerint haladva szavakat mondanak, amelyeket szótagolva is el kell tapsolniuk. A játékot kezdő gyerekeknek a tanító határozza meg, hogy hány tagú legyen a szó. A következő diáknak az imént szótagoló társa határozza meg a szótagszámot stb.

3. SZAVAK SZÓTAGOKRA BONTÁSA

Minden csoport kap 12 szókétyát. Feladatuk, hogy a szókétyák elosztása után (3 db/fő, de a csoport maga dönthet arról, hogy ki melyik kártyát kapja) önállóan letapsolják szavaikat, és hajtogatással jelöljék be a szótaghatárokat. Szóforgóval mutassák be egymásnak megoldásaikat. Ha egyetértenek a szótagolásokkal, ki-ki vágja szét a nála levő szókétyákat. (A tanító még a vágás előtt a csoportok körbejárásával maga is ellenőrizzé a megoldásokat!)

Ezeket a szétvágott szótagokat a mellettük lévő csoportnak adják át. (Minden csoport a társaktól kapott új szókétyákkal fog dolgozni a következő feladatban.)

4. SZÓTAGOK SZAVAKKÁ ALAKÍTÁSA

A 3. feladat végén megkapott szótagokkal dolgoznak a csoportok. Feladatuk, hogy a szótaghalmazból értelmes szavakat állítsanak össze.

5.

A) Felelgetős

A II/3. feladatban használt szókétyákkal dolgoznak a gyerekek. (Ezek már szótagokra hajtogatva vannak előttük.) Ezeket a szótagokat alakítják új szavakká. Pl. eredeti szó: ku-lacs – új szó: ku-tya, ku-pa, ku-ka, eredeti szó: ho-mok – új szó: ho-rog, ho-zom, ho-va.

A játékot párban végzik a gyerekek. Először az egyik, majd a másik diák mond egy-egy új szót a meglévő szótag valamelyikével.

B) Papagájjáték

A feladatot párban végzik a gyerekek. Egyikük mond egy szót, és társa ugyanazt a szót szótagolva mondja. Most ő mond egy másik szót, amit az előző diák mond szótagolva. Így folytatódik a játék.

6.

A) Szótagkétyákból szavak, majd azokból mondatok összeállítása

A tanító a feladat megoldása előtt fölolvassa a verset. Ezután minden csoport kap egy versszakot, amely szótagokra van szétvágva. (Ha kevesebb csoport van, mint ahány versszak, nem kell mindegyik versszakot kiosztani. A maradékot majd az ellenőrzéskor fölolvassa a tanító, de kiadhatja olyan csoportnak is, amelynek a tagjai gyorsan végeznek a sajátjukkal, s van idejük újabb versszak összeállítására.) Az ellenőrzés során minden csoport a saját részét olvassa, s így elhangzik a teljes vers. A versszakok sorrendjét a tanító mondja meg.)

B) Közmondások összeállítása szótagokból

Minden csoport kap egy szótaghalmazt, amelyből egy jól ismert közmondás rakható össze. A csoportok feladata, hogy a szótagok helyes sorrendbe állításával kapott közmondást próbálják meg értelmezni, s majd az ellenőrzés során azt a többi csoportnak is elmondani. (Ha a gyerekek nem ismerik, a tanító segítsen a magyarázatban.) Amennyiben idejük engedi, le is írhatják a közmondást a füzetükbe.

III. Zárás, értékelés

A)

A diákok visszajelzései a foglalkozásról. Aki kedvet érez, elmondja, hogyan érezte magát, melyik feladat tetszett neki a legjobban, melyikben volt véleménye szerint a legügyesebb, mennyire elégedett magával.

A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, figyelem, nyelvi találékonyság, a feladatmegoldás sikeressége.

B)

A csoportok, a diákok önértékelése a munkában való részvételükről. Melyik feladat megoldásával voltak elégedettek, mi az, amit már gyakorlottabban, ügyesebben tudtak megoldani, mint eddig. Hogyan tudtak figyelni a társaikra, hogyan tudtak kapcsolódni az ő ötleteikhez, tevékenységeikhez. Hogyan sikerültek a feladatmegoldásaik. Hogyan érezték magukat a csoportos munkák során. Mi újat tanultak, amit eddig még nem tudtak?

1. melléklet

Csiga-biga, gyere ki!
Ég a házad ideki.
Ha nem látod, tekints ki,
Majd meglátod ideki.

2. melléklet

Gyerekek, gyerekek, szeretik a peracet.
Sósat, sósat, jó ropogósat,
Aki vesz, annak lesz,
Aki nem vesz, éhes lesz.

3. melléklet

Hóc, hóc katona,
Ketten ülünk egy lóra,
Gyí, fakó, gyí!
Hóc, hóc katona,
Ketten ülünk egy lóra,
Hárman meg a csikóra!

4. melléklet

tó

hal

rét

tej

toll

csónak

malac

tehén

nádas

hínár

széna

patak

vitorlás

hegytető

zenekar

medence

baromfi

istálló

hátizsák

békalencse

úszómester

kukorica

Új szókártyák: víz, tűz, pulykakakas, paradicsom, petrezselyem, karalábé

víz

tűz

pulykakakas

paradicsom

petrezselyem

karalábé

5. melléklet

Szókártyák: erdő, patak, folyó, mező, bokor, ebéd, hátizsák, kulacs, térkép, takaró, uzsonna, ösvény, vonat, bőrönd, mozdony, menetrend, csomag, vonatjegy, kocsi, pénztár, utas, repülő, hajó, villamos, horgász, csónak, fürdőző, napozó, evező, úszás, matrac, tollas, kavics, vödör, fagyó, béka, gyűrű, virág, ajándék, vendég, torta, gyertya, kalap, karácsony, sütemény, ünnep, fénykép, játék, homok, hinta, labda, fiú, gyerek, mászóka, lapát, bújócska, futás, foci, játszótér, roller, alma, körte, szőlő, szilva, saláta, málna, eper, ribizli, retek, répa, zeller, káposzta

<h1>erdő</h1>	<h1>patak</h1>
---------------	----------------

folyó

mező

bokor

ebéd

hátizsák

kulacs

térkép

takaró

uzsonna

ösvény

vonat

bőrönd

mozdony

menetrend

csomag

vonatjegy

kocsi

pénztár

utas

repülő

hajó

villamos

horgász

csónak

fürdőző

napozó

evező

úszás

matrac

tollas

kavics

vödör

fagyó

béka

gyűrű

virág

ajándék

vendég

torta

gyertya

kalap

karácsony

sütemény

ünnep

fénykép

játék

homok

hinta

labda

fiú

gyerek

mászóka

lapát

bújócska

futás

foci

játszóter

roller

alma

körte

szóló

szilva

saláta

málna

eper

ribizli

retek

répa

zeller

káposzta

6. melléklet

Kassák Lajos: Testvérek (Nefelejcs 13. old.)

Barna dombon
zöld berek,
kószál benne két
gyerek.

Egyik neve
Pannika,
másiké meg
Jancsika.

Málnát szednek,
zöld diót,
sose láttak
ennyi jót.

Csellengnének
estelig,
de a zsákjuk
megtelik.

Anyu is már
vár rájuk,
megveti a
kis ágyuk.

Szalmán innen,
szénán túl,
szemecskéjük
lezárul.

Ringó hátán
egy halnak
Álomföldre
utaznak.

Bar -na

dom   -bon

zöld   be

-rek,   kó

-szál   ben

-ne   két

gye   -rek.

E   -gyik

ne   -ve

Pan   -ni

-ka,   má

-si

-ké

meg

Jan

-csi

-ka.

Mál

-nát

szed

-nek,

zöld

di

-ót,

so

-se

lát

-tak

eny

-nyi

jót.

Csel -leng

-né -nek

es -te

-lig, de

a zsák

-juk meg

-te -lik.

A -nyu

is már

vár rá

-juk, meg

-ve -ti

a kis

á -gyuk.

Szal -mán

in -nen,

szé -nán

túl, sze

-mecs -ké

-jük le

-zá -rul.

Rin -gó

há -tán

egy hal

-nak Á

-lom

-föld

-re

u

-taz

-nak.

8. melléklet

Közmondások

Addig jár a korsó a kútra, míg el nem törik.

Aki másnak vermet ás, maga esik bele.

Madarat tolláról, embert barátjáról ismerni meg.

Amit Miska megtanult, Mihály se felejt el.

Addig nyújtózkodj, ameddig a takaród ér.

Bagoly mondja verébnek, hogy nagy fejű.

Egyik tizenkilenc, a másik egy híján húsz.

Ad	-dig
----	------

jár	a
-----	---

kor	-só
-----	-----

a	kút
---	-----

-ra, míg

el nem

tö -rik.

A -ki

más -nak

ver -met

ás, ma

-ga e

-sik be

-le. Ma

-da

-rat

tol

-lá

-ról,

em

-bert

ba

-rát

-já

-ról

is

-mer

-ni

meg.

A

-mit

Mis

-ka

meg

-ta

-nult,

Mi

-hály

se

fe

-lej

-ti

el.

Ad

-dig nyúj

-tóz -kodj,

a -med

-dig a

ta -ka

-ród ér.

Ba -goly

mond -ja

ve -réb

-nek, hogy

nagy

fe

-jú.

E

-gyik

ti

-zen

-ki

-lenc,

a

má

-sik

egy

híján

húsz.

SZÓTAGOLÁS 2.

KÉSZÍTETTE: Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

A MODUL CÉLJA	Elemi nyelvi tapasztalatok szerzése a szótagolás ritmikáján keresztül
IDŐKERET	2×45 perc
AJÁNLOTT KOROSZTÁLY	2. osztály
MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK	<i>Tágabb környezetben</i> Anyanyelv, környezetismeret <i>Szűkebb környezetben</i> Beszédművelés – szókincsfejlesztés <i>Ajánlott megelőző tevékenységek</i> Szókincsfejlesztés – szógyűjtés modul, beszélgetőkör, daltanulás A beszéd-szótagolás 1. moduljában a „madárnyelv” megtanulása <i>Ajánlott követő tevékenységek</i> A szövegalkotás moduljai
A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI	A beszédbátorság fokozása, beszédkedv fenntartása, nyelvi találékonyság, szóbeli és írásbeli kifejezőképesség, grammatikai érzék Rész, egész értelmezése, összefüggések megtalálása

AJÁNLÁS

A kooperatív feladatoknál lehetőség szerint 4 fős, heterogén csoportokat hozunk létre.

„Szóforgó” kooperatív technika

A csoport tagjai sorban, az óramutató járásával egyező irányban elmondják egymásnak gondolataikat. Egy tag beszédidejét meg lehet határozni.

„Kerekasztal” kooperatív technika

Szóforgó írásban: A csoport listát készít, körbe adnak egy lapot, amelyre mindenki feljegyzi a gondolatait.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Kooperatív tanulási módszerek ismerete

Grätzer József: Sicc. Szórakoztató időtöltések, cseles csalafintaságok. Móra Kiadó, Budapest, 1986.

Dr. Kósa Vilma – dr. Előd Nóra – Juhász Magdolna – Kovács Andrásné – Szűcsné Pintér Rozália: Add tovább!

Dramajáték-gyűjtemény 1. osztályosoknak. Candy Kiadó, Veszprém

ÉRTÉKELÉS

A folyamat végén szóbeli ön- és tanítói értékelés. Szempontjai: részvétel, együttműködés, feladatmegoldások sikeressége

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessenek. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárási útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható. Világosabb szürkével a gyerekek haladási tempójának megfelelő, egymással párhuzamosan végzett, differenciált tevékenységeket jelenítettük meg.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. RÁHANGOLÓDÁS					
1. A) Tuvodsz ivigy beveszévélíni? Beszélgetés madárrnyelven 10'	Figyelem, szótagolás ritmikái érzéke	Egész osztály	Frontális pár	Játék	
B) Hallható ritmusok gyűjtése (Barna 13. Add tovább!) 10'	Ritmusérzék, fantázia, emlékezet		Frontális	Játék	
C) Postás játék ritmuskísérettel 10'	Figyelem, hallásélelés, ritmusérzék		Frontális	Játék	
2. Csoportalakítás Mint az elsőben 2'		Egész osztály			
3. „Szótagbújtató” 10'	Nyelvi találmányosság, szóincsfejlesztés	Egész osztály	Kooperatív	Szóforgó	1. melléklet
II. „SZÓ-TA-GO-LÓ”					
1. Szótagpiramis 12'	Összefüggések felismerése, rész-egész viszony, íráskészség	Egész osztály	Kooperatív	Szóforgó	2. melléklet
2. A) Szóalkotás hiányzó szótagok pótlásával 13'	Összefüggések felismerése, rész-egész viszony, olvasás és íráskészség	Differenciált	Egyéni		
B) Megkezdett szótagok befejezése					3. melléklet
C) A szó 1-1 hiányzó szótagjának pótlása					4. melléklet
D) Hiányos szavak pótlása szótaghalmazból					5. melléklet

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
3. A)	Dominó 15'	Összefüggések megtalálása	Egész osztály	Csoport		6. melléklet
B)	Végtelen szótaglánc „bummal” 15'	Összefüggések megtalálása, nyelvi találmányság		Frontális, csoport		
4. A)	Szógyűjtések szótagszám alapján – önállóan 10'	Nyelvi találmányság, írásbeli kifejezőkészség, szókincsfejlesztés, együttműködés	Egész osztály (nehezebb)	Kooperatív	Kerekasztal	
B)	Adott szavak csoportosítása szótagszám alapján 8'	Összefüggések felismerése		Kooperatív	Kerekasztal	7. melléklet
5. A)	A gyűjtött szavak leírása szótagolva (amennyire van idő) 8'	Helyesírási készség	Egész osztály	Egyéni		
B)	A csoportosított szavak leírása szótagolva 10'	Helyesírási készség		Egyéni		
6.	Keveredj, állj meg, csoportosulj! 5'	Összefüggések felismerése, helyzettelismerés, együttműködés	Egész osztály	Frontális	Játék	
III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS						
A)	A diákok visszajelzései, tanító értékeli az osztály munkáját 5'	Önértékelés, belátás	Egész osztály	Frontális	Megbeszélés	
B)	A csoportok, a diákok önértékelése, tanítói visszajelzések 5'	Emlékezet, ön- és társismeret, önértékelés		Frontális - egyéni	Íráskészség	

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Ráhangelődés

1.
  - A) **Tuvudsz ivigy beveszévélvivi? (Beszélgetés madárnyelven)**

A tanító „madárnyelven” köszönti az osztályt, s mond még egy-két egyszerű mondatot. Ha a diákok már ismerik a „madárnyelvet”, biztosan többen válaszolni fognak. Javasolt, hogy előzetes tevékenységként, akár szabadidős játékként ismertessük meg a gyerekekkel. Ennek menete lehet – illetve ha az adott foglalkozás keretén belül ismertetjük, akkor a lépései:

A tanító elmondja, hogy ez egy furcsa, bolondos nyelv (madárnyelvnek szokták hívni), s próbálják meg együtt megfejteni, hogy mit jelentenek a szavak, s hogyan alakulhattak így át. Az első szó pl.: szi-vi-a-vasz-to-vok. Ha senkinek sincs ötlete, hogy ez mi lehet, a tanító mondja meg, ez a sziasztok.

Folytassa a következő szóval: ke-ved-ve-ves, ez a kedves, és má-vá-so-vo-di-vi-ko-vo-so-vok, ez a másodikosok. A tanító rávezetésével közösen fejtsék meg, hogyan „működik a madárnyelv”. Mindezt a táblára, 2-féle színnel fel is írja.

Madárnyelvnek tulajdonképpen azt a beszédet nevezzük, amely egy „v” betű és egy magánhangzó segítségével a rendes emberi beszédet a madarak csiripeléséhez teszi hasonlóvá. Azaz minden szótag után vagy közéje (a szótag magánhangzója után) a va, ve, vo stb. közül azt teszi, amely azonos magánhangzójú, mint a szótag. Pl. Tomi a nevem, ez madárnyelven: Tovomivi ava nevevem. Ezután a tanító egyszerű kéréseket, utasításokat mondhat a gyerekeknek, majd a beszélgetés párokban folytatódhat.

B) Hallható ritmusok gyűjtése

Az osztály közösen gondolja át, mi mindennek van környezetükben ritmikus hangja. Pl. menetelés, óra tik-takolása, esőkopogás, vízcsap csepegése stb. Az ötletek elhangzása után hangoztassák is ezeket a hallható ritmusokat! Érdemes ehhez minél több különböző eszközt használni. A feladat végén rögtönzött „zenekar” is alakulhat.

C) Postásjáték ritmuskíséréssel

A jól ismert postásjáték egy változata. Az alapjáték: körben ül vagy áll a csoport, egyik tagja elindít egy mondatot, azaz jól érthetően a mellette levő fülébe súgja, aki továbbmondja ugyanezt a szomszédjának. Így jár körbe az üzenet. A végén lehetséges, hogy felismerhetetlenné válik a mondat, ez mulatságos lehet, de a játék lényege az, hogy úgy továbbítsák a gyerekek az üzenetet, hogy az ne változzon meg. A játék ritmuskíséréssel játszott változatánál a mondatot annak ritmusával együtt továbbítják a játékosok. A ritmust a szomszéd hátára érdemes ütni.

Első mondatnak javasolt: Holnap hajnalban kimegyek a tóra.

2. CSOPORTALAKÍTÁS

A beszéd – szótagolás 1. moduljában együtt dolgozó csoportok legyenek ismét együtt.

3. „SZÓTAGBÚJTATÓ”

Minden csoport megkapja ugyanazt a tíz szótagkártyát. Csoporton belül húznak egyet, s az azon lévő szótaggal kell mindenkinek egy szót mondania, a szóforgó módszerével. Akkor húznak új kártyát, ha már senki nem tud újabb szót mondani az adott szótaggal. A játék során lehet passzolni, akkor a következő csoporttag mond szót.

II.

1. SZÓTAGPIRAMIS

A csoportok szótagkártyákat kapnak. Ezek felhasználásával kell szópiramist készíteniük. 12 szót állíthatnak össze belőle. A szóforgó módszerével dolgoznak.

Az elkészült munkákat egyszeres csoportforgóval ellenőrzik. (Pl. minden csoport az óramutató járásával egyező irányban a következő csoport munkáját ellenőrzi.)

2. SZÓALKOTÁS HIÁNYZÓ SZÓTAGOK PÓTLÁSÁVAL

A feladatot csoporton belüli differenciálással végzik a diákok.

A diákok a háromféle feladatlap egyikét oldják meg. (A tanító javaslata alapján – kinek melyik jelenti a legoptimálisabb nehézségi szintet –, a differenciálásban-öndifferenciálásban járatosabb osztályok esetében a gyerekek döntenek; ismertetve a választási lehetőségeknek megfelelő „szinteket”.)

A tanító a gyerekek munkatempójának ismeretében vagy az egész feladatlap megoldását, vagy annak csak egy részét is kérheti a gyerekektől. (Pl. első kitöltendő „oszlop”. A második akár házi feladatnak is adható.)

Minden gyerek javítókulcs (ellenőrző lap) alapján maga javítja ki elkészült feladatát. Ha valaki nem érti a megoldást, a feladat végén legyen módja rákérdezni, illetve megbeszélni!

Miután a gyerekek elolvasták a feladatlapjukon lévő szavakat, az ott szereplő megkezdett szótagok mellé odairják a megfelelő szó befejezését. (3. melléklet)

Miután a gyerekek elolvasták a feladatlapjukon lévő szavakat, az ott szereplő hiányos szavak hiányzó szótagjait pótolják. (4. melléklet)

A diákok a megkezdett, illetve a hiányos szótagok mellé a szótaghalmazból kiválasztják az oda illő szótagokat, s azokat beírva értelmes szavakat alkotnak. (5. melléklet)

3.

A) Dominó

A jól ismert dominójáték szójáték változatát játsszák a csoportok. Minden társaság azonos számú és szavakat tartalmazó dominókészletet kap. Cél, hogy az összes dominót fel tudja használni a csoport.

B) VÉGTELEN SZÓTAGLÁNC „BUMMAL”

A tanító mond egy szót. Az első önként jelentkező gyerek a szó utolsó szótagjával mond egy új szót. A következő játékos olyan szót mond, amely az előző szó utolsó szótagjával kezdődik, és így tovább. Ha nem lehetséges a folytatás, akkor „bumm-ot” kell mondani. Aki a „bummot” mondta, az kezdi újra a játékot új szóval.

Rövid közös (egész osztály) „bemelegítés” után csoportban folytatódik a játék. Cél: minél hosszabb szótagláncokat alkotni.

4.

A) Szógyűjtések szótagszám alapján

A csoportok feladata, hogy a teremben körülnézve szótagszámuk alapján gyűjtsenek szavakat, s ilyen módon csoportosítva írják is le. A „kerekasztal” kooperatív technikával dolgozzanak.

Az elkészült munkákat kétszeres csoportforgóval ellenőrzik. (Pl. minden csoport az óramutató járásával egyező irányban a következő két csoport munkáját ellenőrzi.)

B) ADOTT SZAVAK CSOPORTOSÍTÁSA SZÓTAGSZÁM ALAPJÁN

A csoportok a 7. melléklet szavait szókétyákon kapják meg. Feladatuk, hogy a „kerekasztal” kooperatív technika alkalmazásával szótagszám alapján csoportosítsák a szavakat.

Az elkészült munkákat egyszeres csoportforgóval ellenőrzik. (Pl. minden csoport az óramutató járásával egyező irányban a következő csoport munkáját ellenőrzi.)

5.

A) A gyűjtött szavak leírása szótagolva

Minden gyerek önállóan (egyéni munka) dolgozik. Az előző feladatban, a csoportjával közösen összegyűjtött szavak közül leír annyit, amennyire a megadott idő alatt módja van. A tanító feltétlenül hagyjon időt az írás utáni önellenőrzésre.

B) A csoportosított szavak leírása szótagolva

Minden gyerek önállóan (egyéni munka) dolgozik. Az előző feladatban csoportosított szavak közül írjon le annyit, amennyire a megadott idő alatt módja van. A tanító feltétlenül hagyjon időt az írás utáni önellenőrzésre.

6. KEVEREDJ, ÁLLJ MEG, CSOPORTOSULJ!

A diákok szabadon mozognak a teremben. A tanár feltesz egy kérdést, amelyre egy bizonyos szám a válasz. (Pl.: Hány szótagra bontható a bicikli szó? Ha minden szótagra egyet tapsolsz, hányat tapsolsz a mákos rétes szóra? Hány magánhangzó van az autók szóban?) A diákok a válasznak megfelelő létszámú csoportokat alkotnak.

A játék másik szabálya, hogy az adott „fordulóból” kimaradó gyerekek a következőben nem maradhatnak ki (senki sem maradhat ki egymás után kétszer), azaz először őket kell az új csoportba bevenni.

III. Zárás, értékelés

A)

A diákok visszajelzései a foglalkozásról. Aki kedvet érez, elmondja, hogyan érezte magát, melyik feladat tetszett neki a legjobban, melyikben volt a legügyesebb, mennyire elégedett magával.

A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, figyelem, nyelvi találékonyság, feladatmegoldás sikeressége.

B)

A csoportok, a diákok önértékelése a munkában való részvételükről. Melyik feladat megoldásával voltak elégedettek, mi az, amit már gyakorlottabban, ügyesebben tudtak megoldani, mint eddig. Van-e, amit éppen most értettek meg. Hogyan sikerültek a feladatmegoldásaik. Hogyan tudtak figyelni a társaikra, hogyan érezték magukat a csoportos munkák során.

1. melléklet

li

ré

re

ma

ha

fo

e

ki

ve

ba

2. melléklet

Szótagpiramisok szókértái: nő, ó, tő, jó, ha, jó, nő, vér, ke, ó, ra, te, tő, kar, ó, ra, nő, vér, ke, ház, te, tő, űr, ha, jó, nő

nővér	jó	ó	tő
nővérke	hajó	óra	tető
	űrhajó	karóra	háztető

nő

vér

ke

űr

ha

jó

kar

ó

ra

ház

te

tó

3. melléklet

ember, katica, lassan, dió, asszony, fekete, róka, szőnyeg, nyuszi, lapát

ró- _____

di- _____

sző- _____

asz- _____

em- _____

fe-ke- _____

la- _____

nyu- _____

las- _____

ka- _____ - _____

4. melléklet

macska, kedden, kémények, ernyő, dinnye, pulóver, Beáta, ceruza, kaláccsal, barátság

ked-_____

_____ka,

pu-ló-_____

_____á-ta

ce-_____za

ké-_____nyek

_____nyő

diny-_____

ba-_____ság

ka-_____csal

5. melléklet

Pótold a hiányzó szótagokat! Válogass a szótaghalmazból!

ked-_____

ce-_____za

_____ka

diny-_____

_____ló-_____

ba-_____ság

_____á-ta

_____ - _____-csal

Szótaghalmaz:

pu-, -ver, -den, -ru, -nye, macs-, -rát, Be-, -lács, -ka-

6. melléklet

Dominó:

AL-MA, MA-MA, MA-LOM, LOM-HA, HA-JÓ, JÓ-ZSI, ZSI-GA, GA-BI, BI-KA, KA-TA, TA-MÁS, MÁS-NAP,
 NAP-TÁR, TÁR-SA, SA-ROK, ROK-KA, KA-PU, PU-SZI, SZI-VAR, VAR-JÚ

AL	MA	MA	MA
MA	LOM	LOM	HA
HA	JÓ	JÓ	ZSI
ZSI	GA	GA	BI
BI	KA	KA	TA
TA	MÁS	MÁS	NAP
NAP	TÁR	TÁR	SA

SA	ROK	ROK	KA
KA	PU	PU	SZI
SZI	VAR	VAR	JÚ

7. melléklet

kert, ágy, folt, hull, dió, kiált, csúszda, együtt, orgona, azonban, villamos, hegedű, lapulevél, margaréta, visszavágó, görögdinnye

kert

ágy

folt

hull

dió

kiált

csúszda

együtt

orgona

azonban

villamos

hegedű

lapulevél

margaréta

visszavágó

görögdinnye

SZÓKINCSEJLESZTÉS

Szógyűjtési játékok – 1. rész

KÉSZÍTETTE: Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA Szókincsfejlesztés – szógyűjtési gyakorlatok 1.

IDŐKERET 90 perc

**AJÁNLOTT
KOROSZTÁLY** 1. osztály

**MODULKAPCSOLÓDÁSI
PONTOK**

Tágabb környezetben

Környezeti nevelés, kommunikációs kultúra

Szűkebb környezetben

Beszéd

Ajánlott megelőző tevékenységek

Spontán beszélgetések, képolvasás, mesehallgatás, beszélgetőkör

Ajánlott követő tevékenységek

Szógyűjtési gyakorlatok 1.; 2. részmodul, szókincsfejlesztés – jelentésárnyalatok, mondatbővítés

**A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS
FÓKUSZAI**

Kompetenciafejlesztési szinten: nyelvi-verbális, logikai gondolkodás, vizuális térbeli, érzelmi intelligencia (empátia)

NAT fejlesztési feladatok szintjén: beszédkészség, szóbeli szövegalkotás, ismeretek az anyanyelvről

Műveltségterületi fejlesztési feladatok szintjén: szóbeli információk megértése, gondolatok megfogalmazása, lényegkiemelés, összefüggések felismerése, analízis, szintézis, nonverbális kifejezési eszközök felismerése

AJÁNLÁS

A kooperatív feladatoknál lehetőség szerint 4 fős, heterogén csoportokat hozunk létre.

Szóforgó kooperatív technika

A csoport tagjai sorban, az óramutató járásával egyező irányban elmondják egymásnak gondolataikat, egy tag beszédidejét meg lehet határozni.

Képtárlátogatás kooperatív technika

A csoportok megtekintik a többi csoport munkáját. Megbeszéljük a látottakat, és értékeljük a munkákat.

Diák kvartett kooperatív technika

A csoportokban A, B, C, D jelet kapnak a diákok, s a csoportok is nevet vagy számot kapnak.

A tanító feltesz egy kérdést. Ezt követően a csoport megbeszéli a választ – a diákok meggyőződnek arról, hogy mindegyikőjük helyesen fog válaszolni a kérdésre. A tanító „kihúzza”, melyik jelű tanuló melyik asztalnál válaszol. Akinek a betűjelét és csoportnevét (számát) kihúzták, megmondja a választ.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Dr. Spencer Kagan: Kooperatív tanulás. Önkonet, Budapest, 2004.

ÉRTÉKELÉS

A folyamat végén szóbeli ön- és tanítói értékelés. Szempontjai: részvétel, együttműködés.

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessék. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárási útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható, világosabb szürkével a gyerekek haladási tempójának megfelelő, egymással párhuzamosan végzett, differenciált tevékenységeket jelenítünk meg.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. RÁHANGOLÓDÁS					
Puzzle képek összerakása (A kép egyes elemei mint „vakfoltok” szerepelnek.) 10'	Rész –egész viszony érzékelése	Egész osztály	Kooperatív	Szóforgó	Melléklet 1–6.
II. SZÓGYŰJTÉSI GYAKORLATOK					
1. Az összerakott puzzle-képek „vakfoltjainak” kiegészítése 12'	Együttműködés, kommunikáció, helyzettfelismerés	Egész osztály	Csoport (heterogén)	Cserélgató játék	Melléklet 7–12.
2. A) Az elkészült képek megismerése, spontán beszélgetés 10'	Egész osztály	Egész osztály	Kooperatív	Képtárlátogatás	
2. B) Az elkészült képek megismerése, címadás 10'	Lényegkiemelés		Csoport		
3. Szavak, mondatok képekhez rendelése 8'	Összefüggések felismerése, állítások megfogalmazása	Egész osztály	Frontális	Megbeszélés	
4. Barkochba 15'	Logikus gondolkodás, emlékezet	Egész osztály	Frontális	Játék	
5. Szórejtvény I. 10'	Elsősorban a hangzódifferenciálás képességének fejlettsége alapján differenciáltan			Játék	
A) Szórejtvény I. Kép és a szó hangjait jelölő pontok megfeleltetésével a szavak kitalálása	Analízis, szintézis	A hangzódifferenciálással már jól boldoguló gyerekek	Differenciált egyéni vagy differenciált páros		13. melléklet

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
B)	Szórejtvény I. Kép és a kezdő-záró betűvel megadott szó megfeleltetésével a szavak kitalálása	Analízis, szintézis, hangzódifferenciálás	Differenciált egyéni vagy differenciált páros		14. melléklet
C)	Szórejtvény I. Kép és a magánhangzókkal megadott szó megfeleltetésével a szavak kitalálása	Analízis, szintézis, hangzódifferenciálás	Differenciált egyéni vagy differenciált páros		15. melléklet
6. A)	Szórejtvény II. Szavak kitalálása jelentésük körülírásával 8'	Egész osztály	Kooperatív	Játék Diák kvartett	
6. B)	Szórejtvény III. Szavakhoz jelentések, körülírásuk megfogalmazása 8'		Kooperatív	Játék Diák kvartett	
III. DRAMATIKUS MEGJELENÍTÉSEK					
A)	„Mit mutatok?” Tárgyak kitalálása, rajzzal 12'	Mozdulat jelentésének megfejítése	Csoport (heterogén)		Dramajáték „Szóforgó”
B)	„Mit mutatok?” Tárgyak kitalálása, megnevezése 12'		Csoport (heterogén)		Dramajáték
IV. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS					
A)	A diákok visszajelzései, a tanító értékelése 5'	Emlékezet, önismeret	Egész osztály	Frontális, egyéni	
B)	A csoportok önértékelése, a diákok visszajelzései, tanítói „összegzés” 5'	Emlékezet, önismeret, társismeret		Csoport, Frontális – egyéni	

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Ráhangelődés

PUZZLE KÉPEK ÖSSZERAKÁSA

Minden heterogén csoport húz 1-1 borítékot, amiben 1 kép szétvágott részei vannak. A képeken egyes tárgyak nem láthatók, helyüket fehér folt jelzi. (Mint „vakfoltok” szerepelnek.) A csoportok feladata a képek összeállítása.

II. Szógyűjtési gyakorlatok

1. AZ ÖSSZERAKOTT PUZZLE-KÉPEK „VAKFOLTJAINAK” KIEGÉSZÍTÉSE

Minden csoport kap 5 kis képet (ezek kerülnek majd a képek „vakfoltjaira”). A képek véletlenszerű szétosztásból következően lehet, hogy több, de az is lehet, hogy egy sem a saját képük része. A feladat az, hogy a többi csoporttal kooperálva szerezzék meg saját képük hiányzó darabjait, majd ezeket illesszék be a „vakfoltok” helyére.

2.

A) Spontán beszélgetés

A csoportok nézzék meg egymás összerakott képeit is, adjunk módot a rövid spontán beszélgetésre! A képek tanári példányai sorszámmal ellátva a táblára kerülnek (pl. az 1. csoport képe az egyes sorszámot kapja...).

B) Címadás

A csoportok a saját képüknek, illetve bármelyik képnek javasolhatnak címet. Legalább annyi ötletet hallgassunk meg, ahány csoport van!

3. SZAVAK, MONDATOK KÉPEKHEZ RENDELÉSE

A tanár szavakat (először egyszerűbbeket, majd a gyerekek számára kevésbé ismerteket), majd mondatokat mond (természetesen az adott osztály többségének szókincséhez igazodva). Pl. létra, kosár, lovaskocsi, diótörő, puttony, seregély, ponyva. – A présből folyik a szőlőlé. A gyümölcsaszalóban szárad az alma. Amelyik csapat azonosítja az elhangzottakat a saját képével, az jelzi. Ennek mintájára a csoportok is (felváltva) mondhatnak szavakat, illetve mondatokat.

4. BARKOCHBA

Minden csoport kiválaszt a saját képéről egy élőlényt vagy tárgyat. A játékban a többieknek ezt kell majd kitalálniuk. A játék elején (könnyítésként) megadhatják, hogy élőlényre vagy tárgyra gondoltak-e. A többi csoport bármelyik tagja kérdéseket tehet fel, a válaszadó a csoport „szóvivője” lesz, aki szükség esetén egyeztet saját csoporttagjaival.

5. SZÓREJTVÉNY I.

Haladási tempó szerint differenciált feladat. Megoldható egyénileg vagy párban is (homogén párok). Javasolt: 5-8 feladat.

A) (Haladási tempó szerint, szórejtvény I.)

Kép és a szó hangjait jelölő pontok megfeleltetésével a szavak kitalálása. A gyerekeknek ki kell választaniuk, s ennek megfelelően párosítaniuk kell, hogy melyik képhez melyik „jelsor” illik. Pl. tutaj, ujj, masni, jelzőlámpa, makaróni, vakond

B) (Haladási tempó szerint, szórejtvény I.)

Kép és a kezdő-záró betűvel megadott szó megfeleltetésével a szavak kitalálása. A diákoknak ki kell választaniuk, s ennek megfelelően párosítaniuk kell, hogy melyik képhez melyik kezdő-záró betű illik. Pl. bálna, robot, bárány, uborka, boríték, tableta

C) (Haladási tempó szerint, szórejtvény I.)

Kép és a magánhangzókkal megadott szó megfeleltetésével a szavak kitalálása. A diákoknak ki kell választaniuk, s ennek megfelelően párosítaniuk kell, hogy melyik képhez melyik magánhangzó sor illik. Pl. szalvéta, repülő, úrhajós, teniszütő, rendőr, szemüveg

6.**A) Szórejtvény II.**

Szavak kitalálása jelentésük körülírásával. A kitalálendő szavak lehetnek élőlényeket, tárgyakat vagy akár cselekvéseket jelölő szavak is. A tanár által körülírt szót a csoportok megfejtik, majd a választ a „diák kvartett” kooperatív technikának megfelelően adják meg. Pl.: Ez a tárgy az alma, szilva, barack szárítására szolgál. Többnyire a falusi házak udvarán állították fel.

B) Szórejtvény III.

„Ablak zsiráf játék”: A tanár mondja a szót, a tanulóknak kell a szavak jelentésének körülírását megadni. A kitalálendő szavak lehetnek élőlények, tárgyak nevei. A választ a „diák kvartett” kooperatív technikának megfelelően adják meg.

*III. Dramatikus megjelenítés***A) „Mit mutatok?” – Tárgyak kitalálása rajzzal**

A tanár egyszerű cselekvésekkel bemutatja a tárgyakat (az „activity” televíziós játék mintájára). A csoportok feladata az adott tárgy lerajzolása. Javasolt technika a csoporton belül a „szóforgó” típusú megoldás.

B) „Mit mutatok?” – Tárgyak kitalálása, megnevezése

A tanár egyszerű cselekvésekkel bemutatja a tárgyakat (az „activity” mintájára). A tárgyak megnevezése egyénileg vagy csoportonként is történhet. Amikor már értik a gyerekek a játékot, ők is átvehetik a „mutogató” szerepét.

*IV. Zárás, értékelés***A)**

A tanulók önkéntes visszajelzései a foglalkozásról. Aki kedvet érez, elmondja, hogyan érezte magát, melyik feladat/játék tetszett neki a legjobban, melyikben volt véleménye szerint a legügyesebb, mennyire elégedett magával.

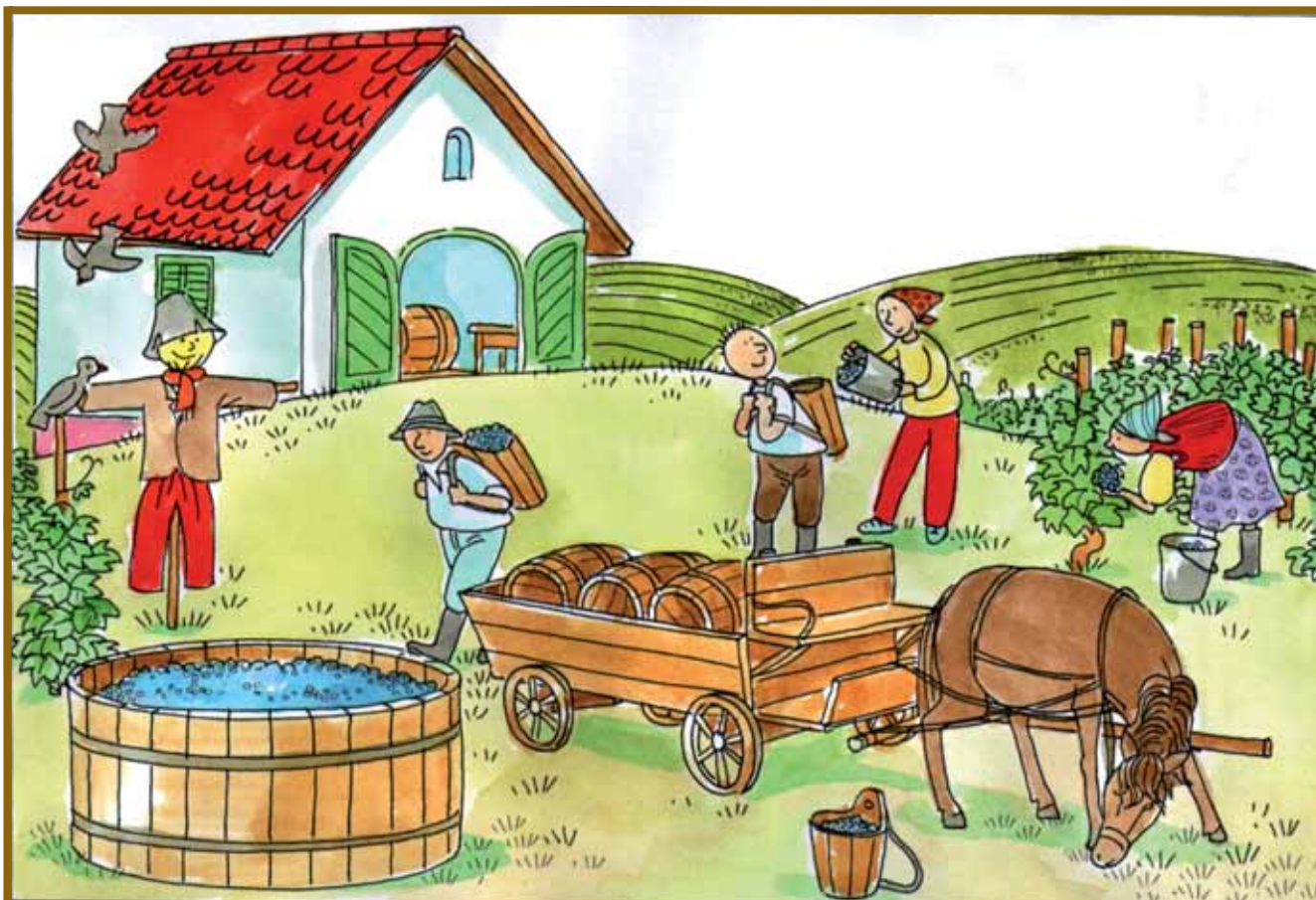
A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, egymás iránti türelem, figyelem, találékonyság.

B) A tanulók önértékelése, visszajelzései a munkában való részvételükről

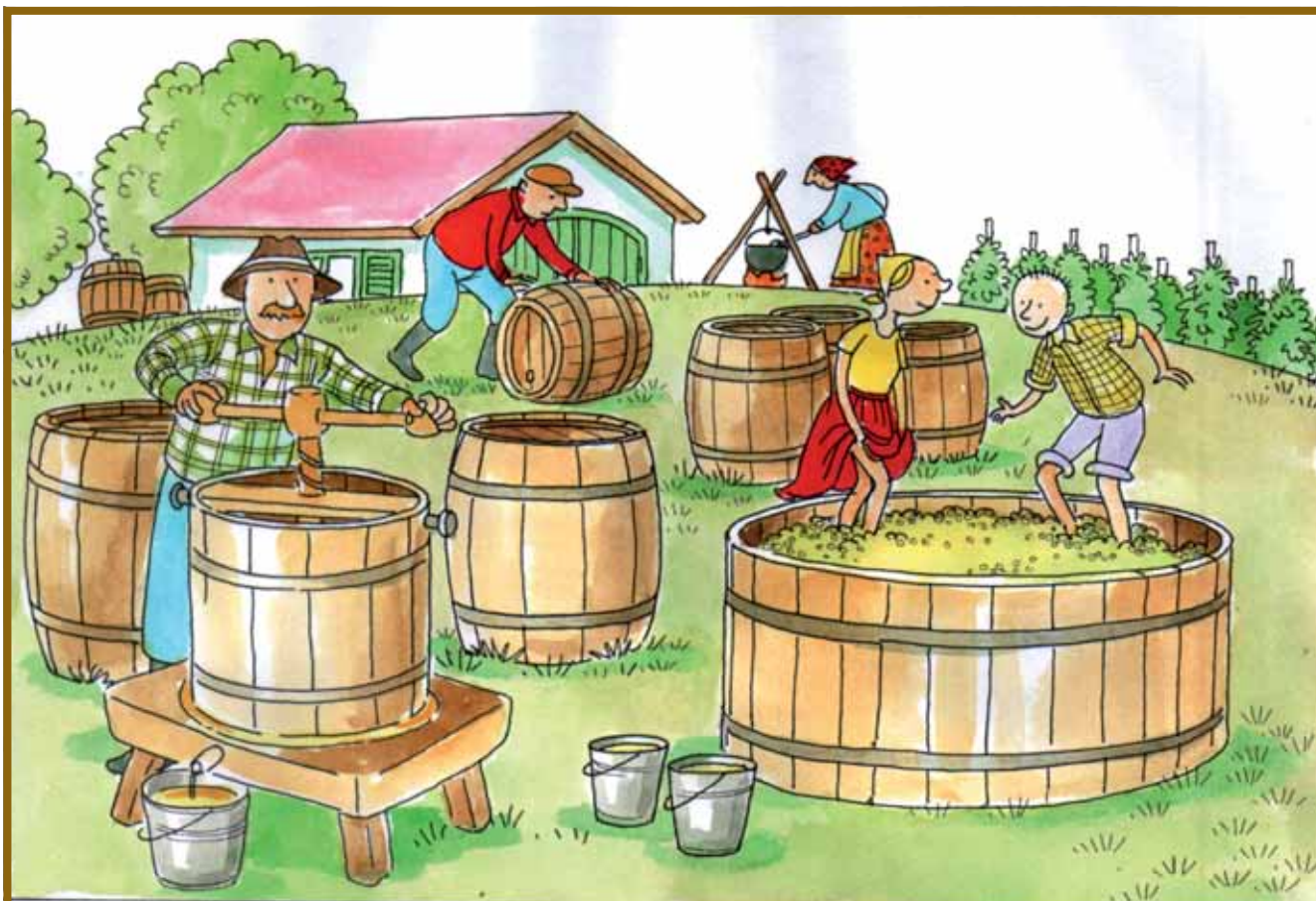
Melyik feladat megoldásával voltak elégedettek, mi az, amit már gyakorlottabban, ügyesebben tudtak megoldani, mint eddig. Hogyan tudtak figyelni a társaikra, hogyan tudtak kapcsolódni az ő ötleteikhez, tevékenységeikhez. Tudtak-e ők segítséget nyújtani. Hogyan érezték magukat a csoportos munkák során.

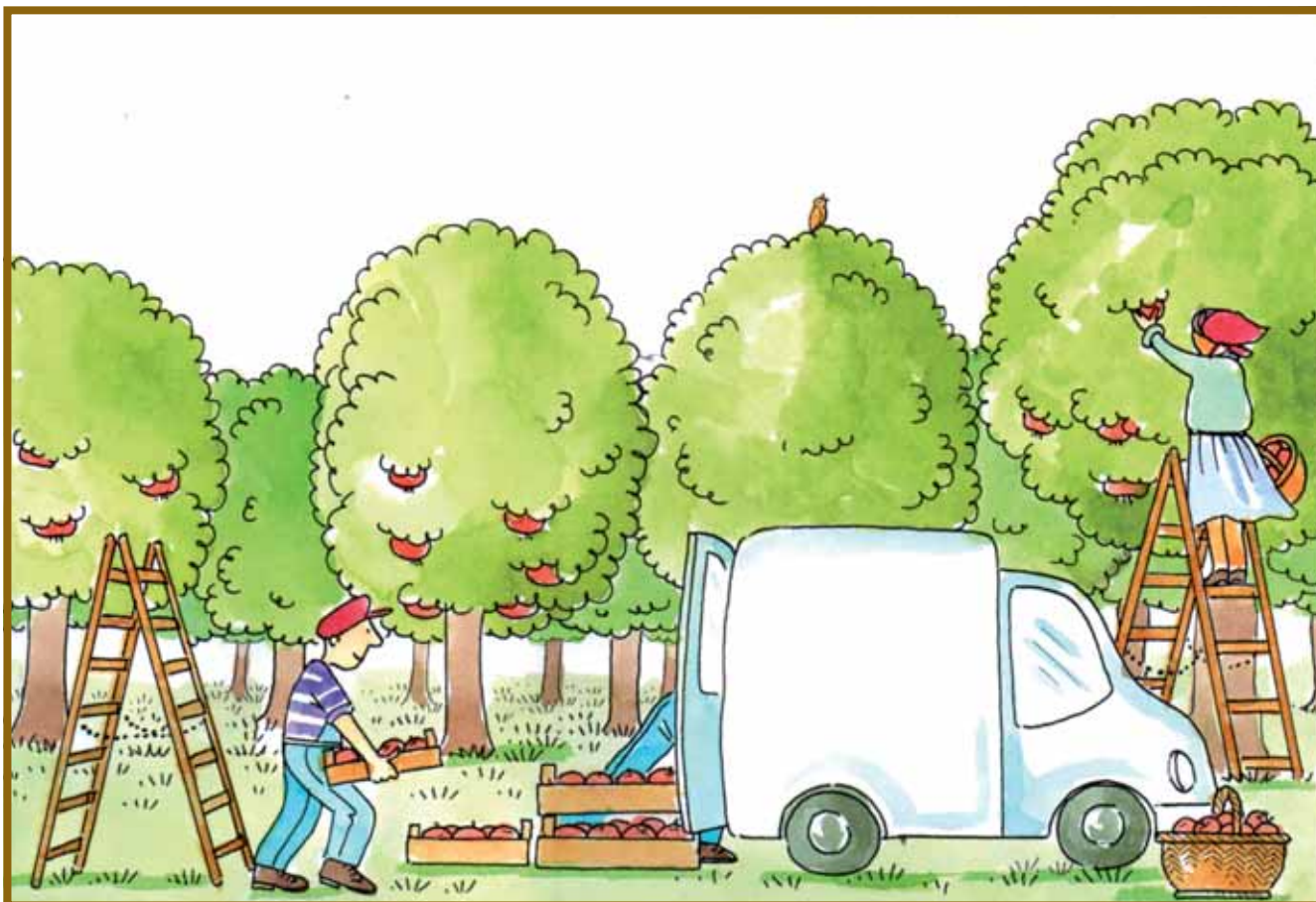
1. melléklet

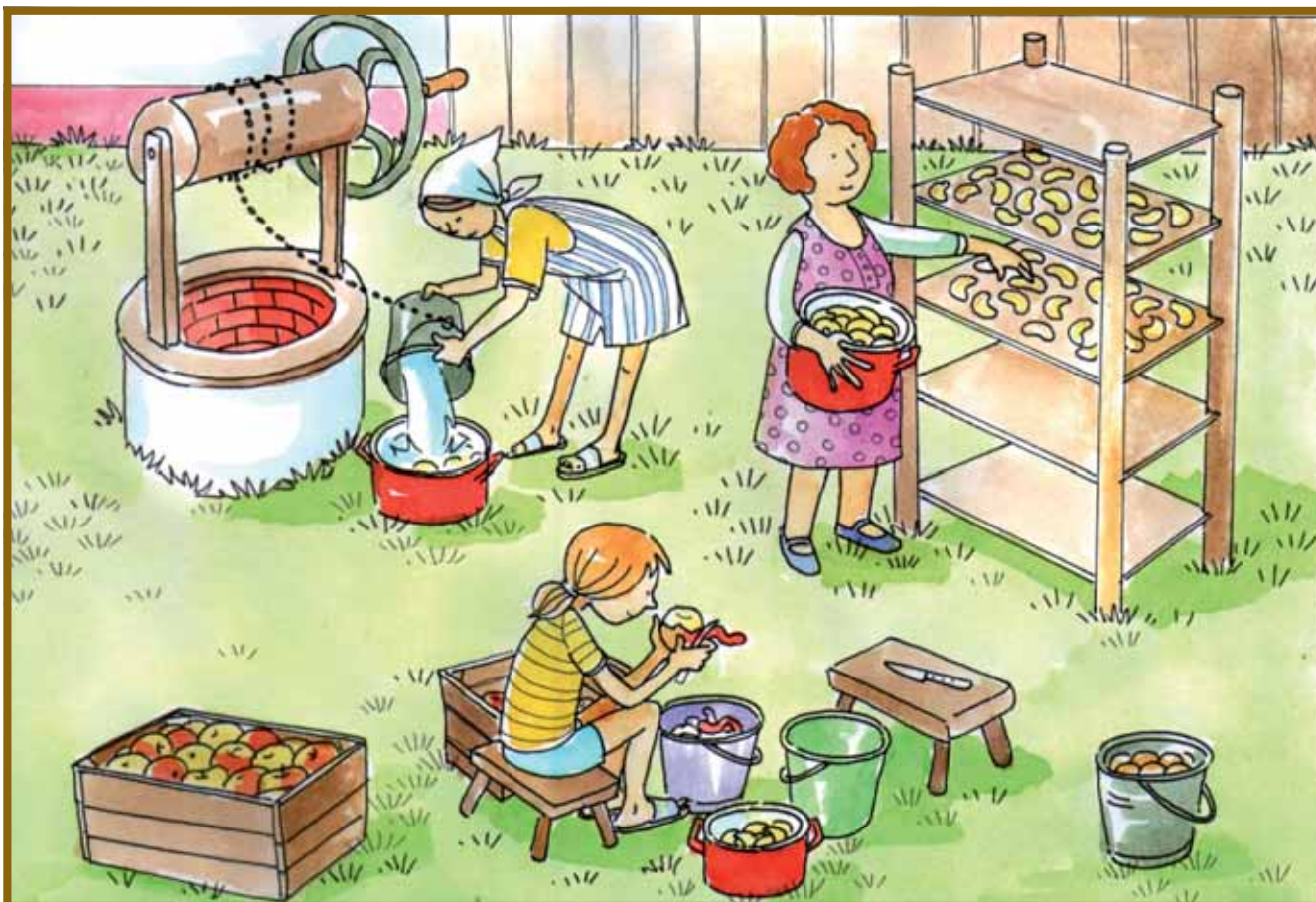
2. melléklet

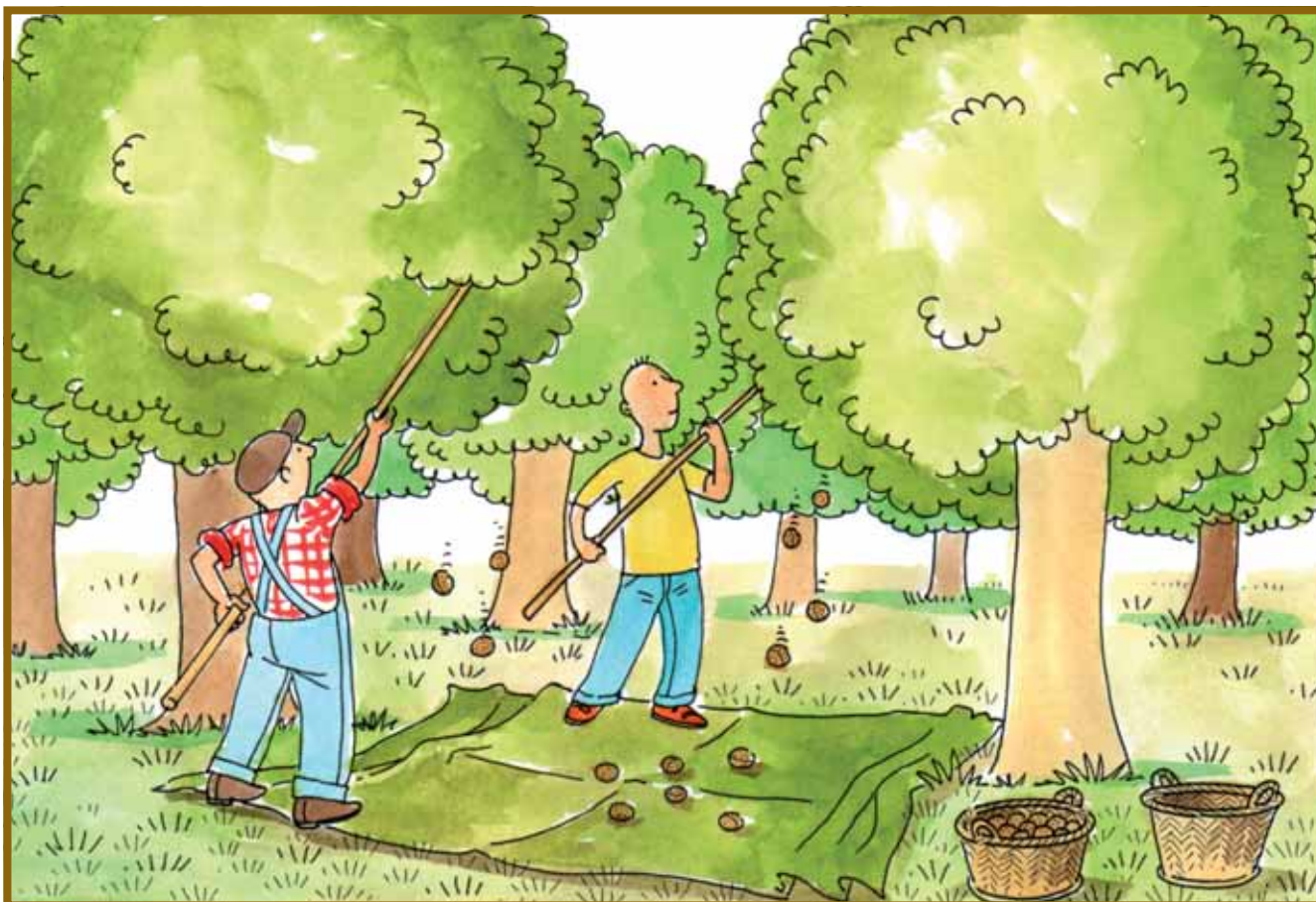
3. melléklet

4. melléklet

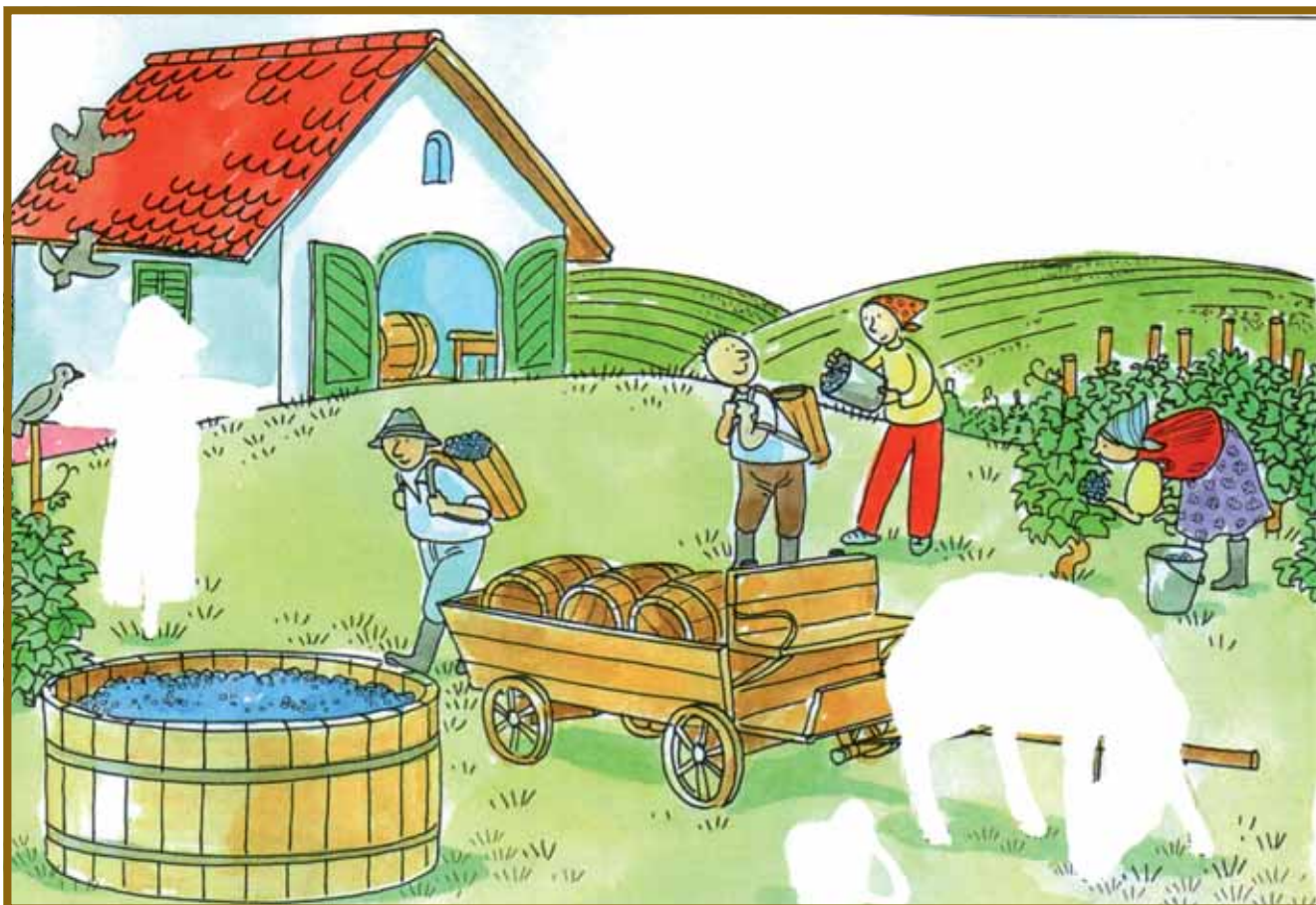
5. melléklet

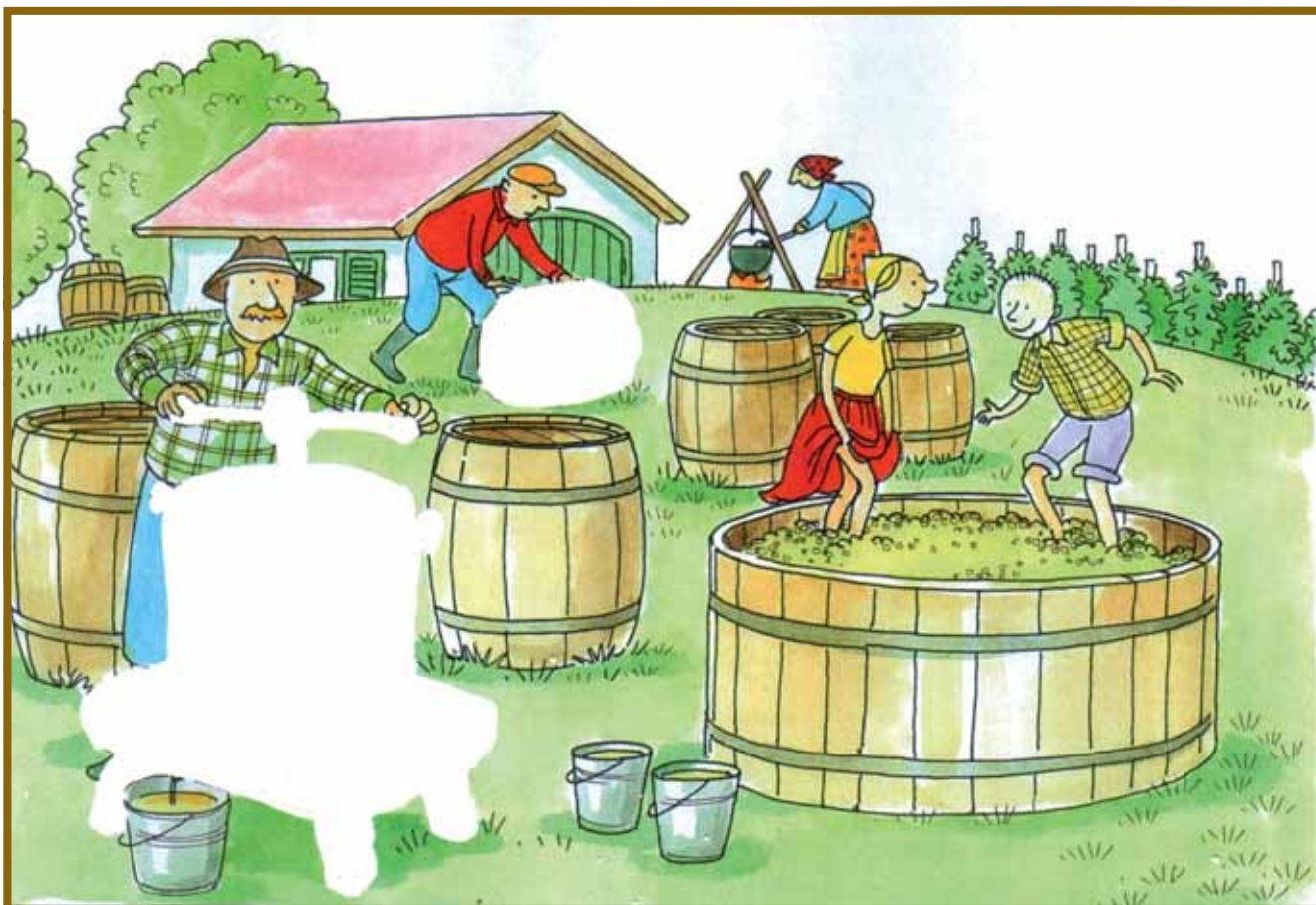
6. melléklet

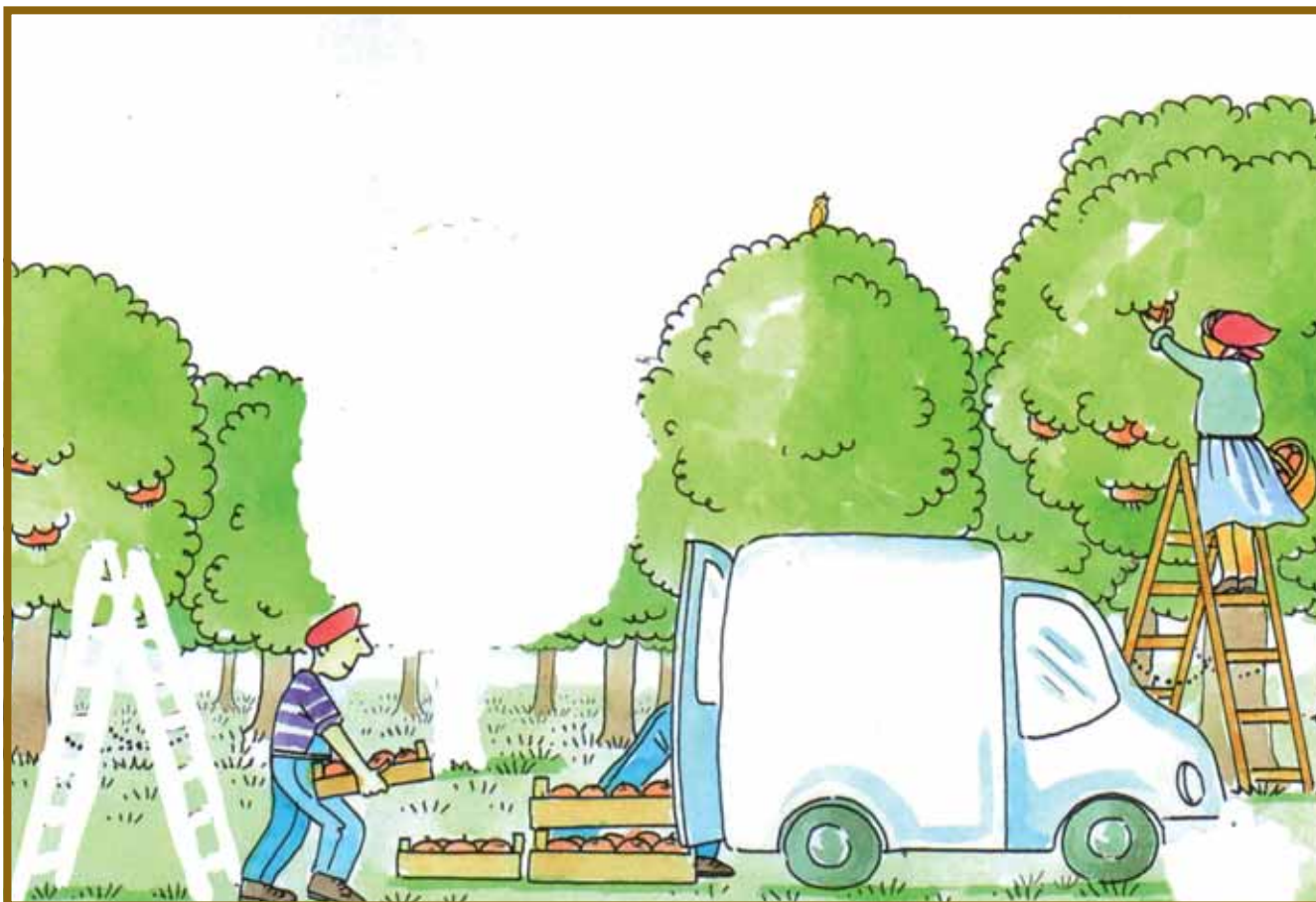
7. melléklet „Vakfoltok” a szőlőszürethez

8. melléklet „Vakfoltok” a bor, must készítéséhez

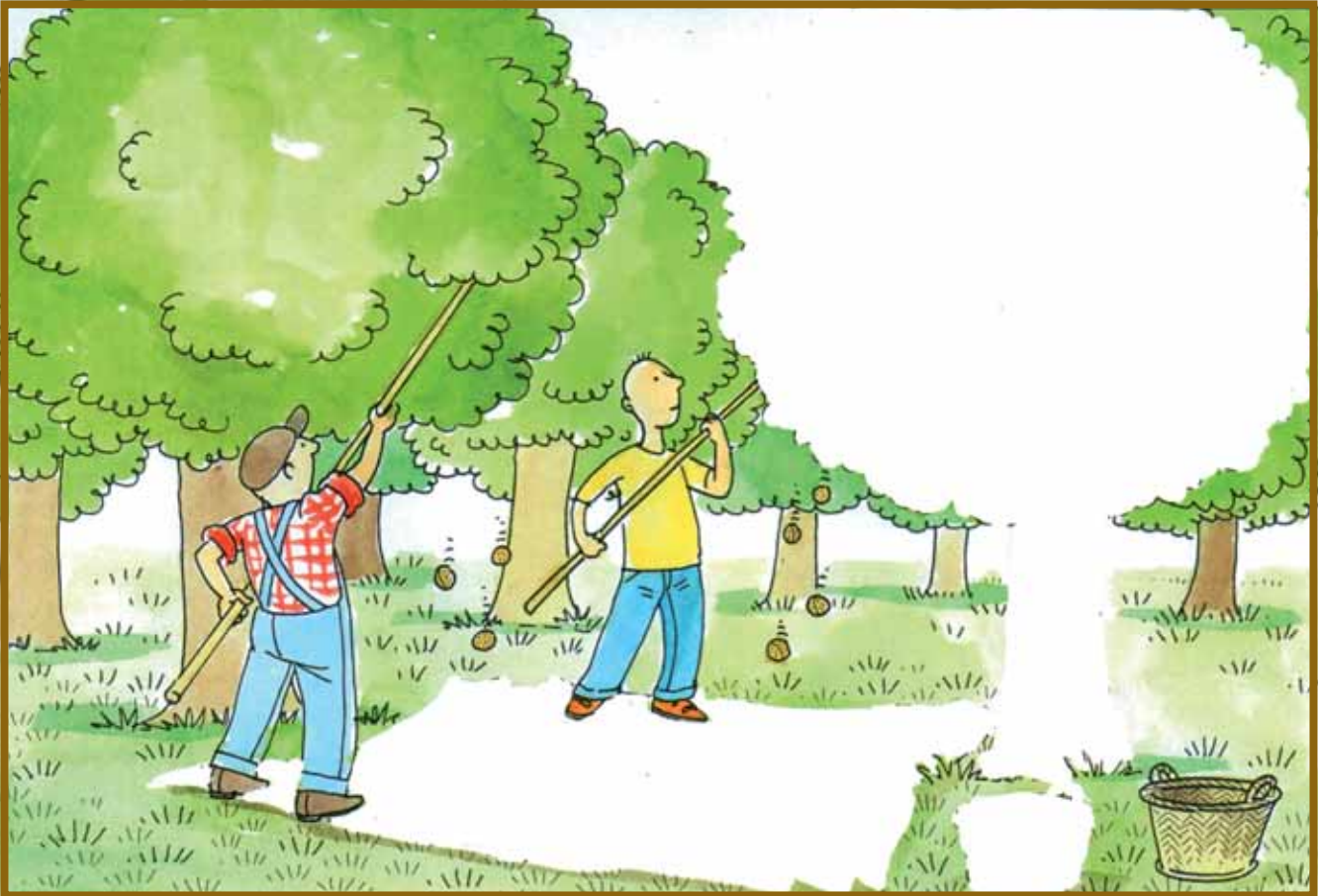
9. melléklet „Vakfoltok” az almaszürethez

10. melléklet „Vakfoltok” a szárított alma készítéséhez

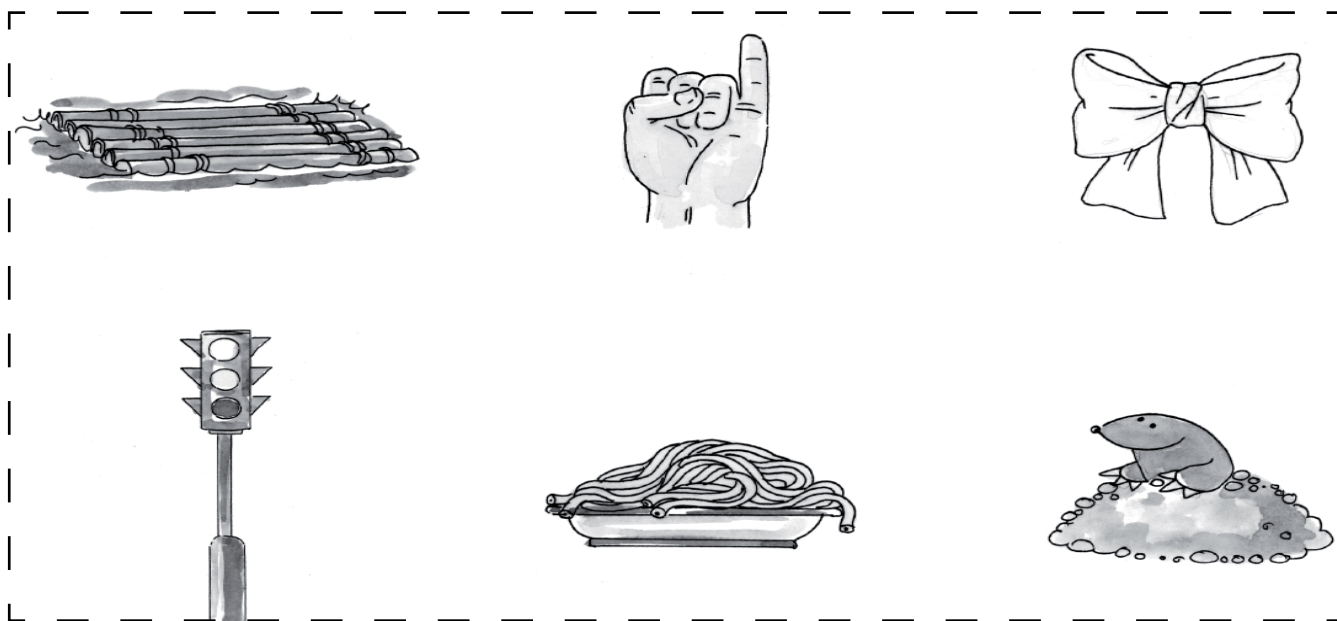
11. melléklet „Vakfoltok” a dióveréshez

12. melléklet „Vakfoltok” az otthon a konyhában c. képhez

13. melléklet

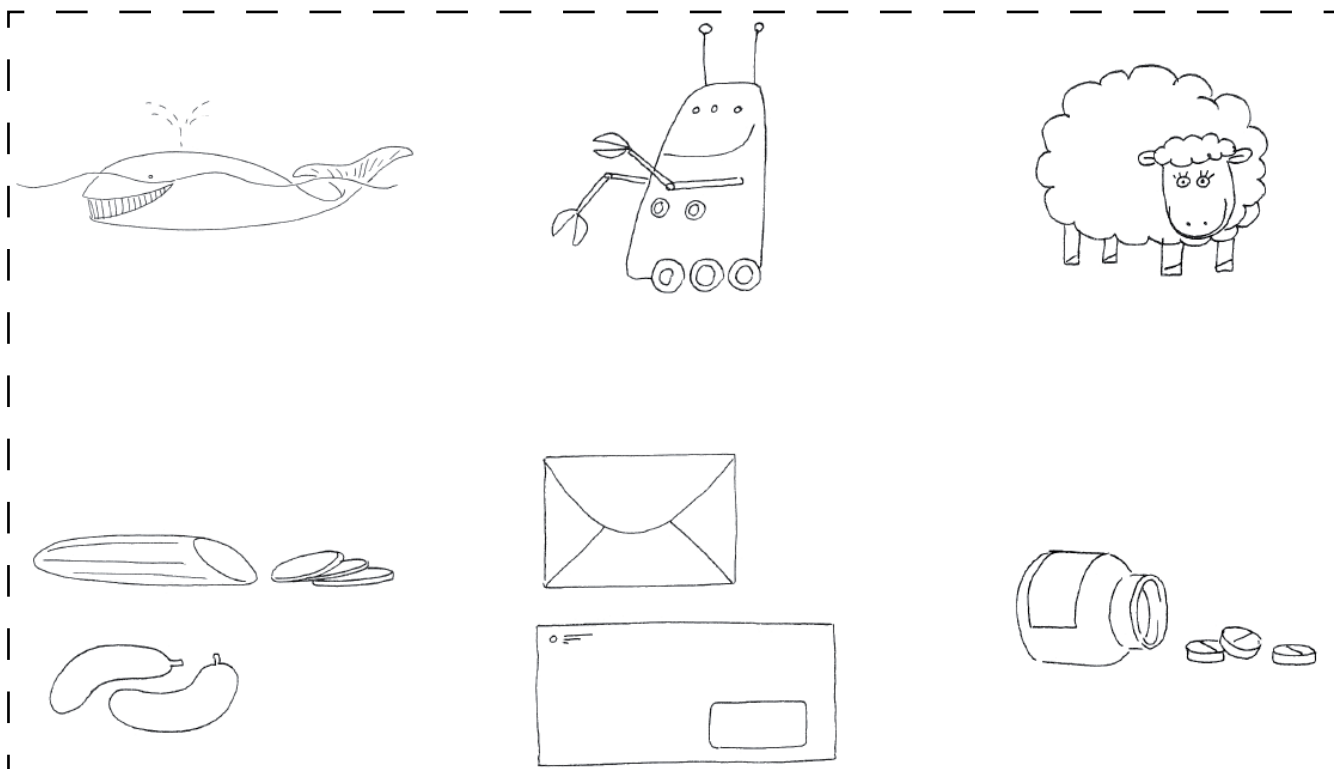
A hangokat csak pöttyök jelzik.
 tutaj, ujj, masni, jelzőlámpa, makaróni, vakond

●   ●   ●   ●   ●
●   ●   ●
●   ●   ●   ●   ●

● ● ● ● ● ● ● ● ● ●
● ● ● ● ● ● ● ●
● ● ● ● ● ●

14. melléklet

A szókártyákon az első és az utolsó betű szerepel, a közöttük lévő hangok helyét vízszintes vonal jelzi.
bálna, robot, bárány, uborka, boríték, tableta

b _ _ _ _ **a**

r _ _ _ **t**

b

— — — —

u

— — — —

a

b

— — — —

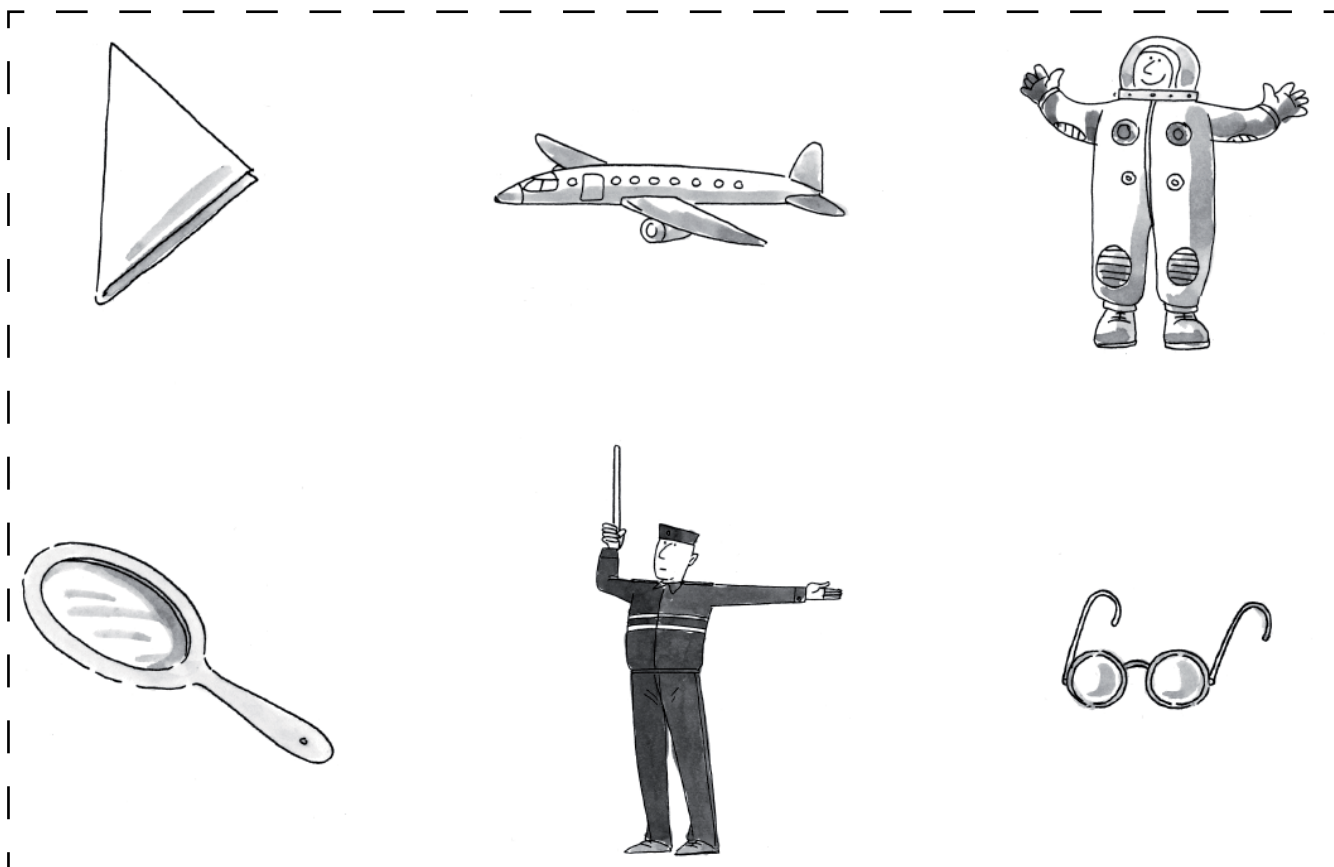
k

t

— — — —

a

15. melléklet

A szókártyákon a magánhangzók szerepelnek, a szó mássalhangzóinak hangjait pöttyök jelzik.
szalvéta, repülő, űrhajós, teniszütő, rendőr, szemüveg

. a . . é . a

. e . ü . ó

ú . . a . ó .

. e . i . ü . ó

. e . . ó .

. e . ü . e .

SZÓKINCSEJLESZTÉS

Szógyűjtési játékok – 2. rész

KÉSZÍTETTE: Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA Szókinceszlesztés – szógyűjtési gyakorlatok 2.

IDŐKERET 45 perc

**AJÁNLOTT
KOROSZTÁLY** 1. osztály

**MODULKAPCSOLÓDÁSI
PONTOK** *Tágabb környezetben*
Környezeti nevelés, kommunikációs kultúra
Szűkebb környezetben

Beszéd

Ajánlott megelőző tevékenységek

Spontán beszélgetések, képolvasás, mesehallgatás, beszélgetőkör
(szógyűjtési játékok 1. egysége – 1. fent)

Ajánlott követő tevékenységek

Szókinceszlesztés, mondatbővítés

**A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS
FÓKUSZAI** *Kompetenciafejlesztési szinten:* nyelvi –verbális, gondolkodási-logika, vizuális térbeli, érzelmi intelligencia (empátia)

NAT fejlesztési feladatok szintjén: beszédkésztség, szóbeli szövegalkotás, ismeretek az anyanyelvről,

Műveltségterületi fejlesztési feladatok szintjén: szóbeli információk megértése, gondolatok megfogalmazása, lényegkiemelés, összefüggések felismerése, gondolatok önálló megfogalmazása

AJÁNLÁS

A kooperatív feladatoknál lehetőség szerint 4 fő, heterogén csoportokat hozunk létre.

Szóforgó kooperatív technika

A csoport tagjai sorban, az óramutató járásával egyező irányban elmondják egymásnak gondolataikat, egy tag beszédidejét meg lehet határozni.

Képtárlátogatás kooperatív technika

A csoportok megtekintik a többi csoport munkáját. Megbeszélnek a látottakat, és értékelik a munkákat.

Diák kvartett kooperatív technika

A csoportokban A, B, C, D jelet kapnak a diákok, s a csoportok is nevet vagy számot kapnak.

A tanító feltesz egy kérdést. Ezt követően a csoport megbeszéli a választ – a diákok meggyőződnek arról, hogy mindegyikük helyesen fog válaszolni a kérdésre. A tanító „kihúzza”, melyik jelű tanuló melyik asztalnál válaszol. Akinek a betűjelét és csoportnevét (számát) kihúzták, megmondja a választ.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Dr. Spencer Kagan: Kooperatív tanulás. Önkonet. Budapest, 2004.

ÉRTÉKELÉS

A folyamat végén szóbeli ön- és tanítói értékelés. Szempontjai: részvétel, együttműködés.

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessenek. Az általunk szűrővel jelölt mezők egy lehetséges bejárási útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható.

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSEGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTÉMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. RÁHANGOLÓDÁS						
	Gyerekdalok dallamrészletei alapján képek kiválasztása 5'	Hallás	Egész osztály	Frontális		1. melléklet
II. SZÓGYŰJTÉSI GYAKORLATOK						
1.	Szógyűjtés a képekről, kérdések alapján 3×5'	Gondolkodás Emlékezet Együttműködés	Egész osztály	Csoportmunka (heterogén) Frontális	Gyűjtés	
2 A)	Tárgyképek kiválasztása azok körülírása után, majd megnevezésük. 5×2'	Relációs szókinccs Azonosítás	Egész osztály	Egyéni	Válogatás	2. melléklet
2. B)	Tárgyképek kiválasztása azok körülírása után, majd megnevezésük.	Relációs szókinccs Azonosítás		Páros vagy csoportos		2. melléklet
3. A)	Mondatbefejezések 10'	Logikai gondolkodás, mondatalakítás		Frontális, majd páros		
3. B)	Kérdés-felelet játék 10'	Alkalmazkodás a beszédhelyzethez Összefüggések felismerése	Egész osztály	Frontális – egyéni	Játék	
III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS						
A)	A diákok visszajelzései, a tanító értékelése 5'	Emlékezet, önismeret	Egész osztály	Frontális, egyéni		
B)	A diákok önértékelése, tanítói „összegzés” 5'	Emlékezet, önismeret, társismeret		Frontális – egyéni		

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

I. Ráhangolódás

A szógyűjtési gyakorlatok I. képeinek (tanári készlet) elhelyezése a táblára

A tanár gyerekdalok dallamrészleteit dúdolja. Az a csoport, amelyik felismeri, hogy melyik képhez kapcsolódik a dal, az megkapja a képet. (Minden csoport egy képet szerezhetsz. Ezzel fogunk a továbbiakban dolgozni.)

Dalok lehetnek: Lipem, lopom a szőlőt, Badacsonyi szőlőhegyen két szál vessző, Ettem szőlőt, most érik, Érik a szőlő, hajlik a vessző, Kicsiny a hordócska, Egy üveg alma (kiszámoló ének), Erre csörög a dió

II. Szógyűjtési gyakorlatok

1. SZÓGYŰJTÉS A KÉPEKRŐL, KÉRDÉSEK ALAPJÁN

Egy foglalkozáson 3 kérdést érdemes feltenni. Az egyenként feltett kérdések után hagyjunk időt, hogy a csoportok többféle választ is találhassanak. (Ilyenkor párhuzamosan dolgoznak a csoportok.) A megoldások hangozzanak is el!

Kérdések pl.: Kik vannak a képen? Milyen élőlények vannak a képen? Ki mit csinál? Milyen tárgyakat/eszközöket látsz a képen? Milyen évszak lehet? (Miből lehet ezt tudni?)

2.

A) Tárgyképek kiválasztása azok körülírása után, majd megnevezésük

Minden tanuló kap egy A/4-es lapot, amelyen 6 tárgykép szerepel 3×2-es elhelyezésben. A megfelelő képre helyeznek egy jelet, pl. egy korongot. A közös szóbeli ellenőrzés során a gyerekek megmondják a kép jellemzőit és megnevezik a tárgyat.

B) Tárgyképek kiválasztása azok körülírása után, majd megnevezésük

Minden pár vagy csoport kap egy A/4-es lapot, amelyen 6 tárgykép szerepel 3×2-es elhelyezésben. A tanár tárgymeghatározása után (párban vagy csoportban) a megfelelő képre helyeznek pl. egy korongot. A közös szóbeli ellenőrzés során a diákok megmondják a kép jellemzőit és megnevezik a tárgyat.

3.

A) Mondatbefejezések

A tanár elkezd egy mondatot, s ezt kell befejezni. Pl.: A papa a diótörővel... A seregélyek ... A fának támasztották a létrát...

A feladat megtanulása után párban folytatják a mondatalkotást. (Ez a gyakorlat egyben „bemelegítése” is a következő páros gyakorlatnak.)

B) Kérdés-felelet játék

Az osztály kérdezők és válaszolók csapatára oszlik. A tanár egy vállalkozó gyerekekkel mutatja be a játékot, s meggyőződik arról, hogy a játék menetét mindenki érti. A „kérdés-felelet” lényege, hogy mindig a válaszhoz kapcsolódjon a következő kérdés.

Pl.: Hogy szedik le a diót a fáról? – Leverik. Mivel verik le? – Bottal. Milyen bottal? – Egy nagyon hosszú bottal. Hova esnek le a diók? – Stb.

Szerepcserével folytatódik a játék.

III. Zárás, értékelés

A)

A diákok önkéntes visszajelzései a foglalkozásról. Aki kedvet érez, elmondja, hogyan érezte magát, melyik feladat/játék tetszett neki a legjobban, melyikben volt véleménye szerint a legügyesebb, mennyire elégedett magával.

A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, egymás iránti türelem, figyelem, találmányosság.

B)

A diákok önértékelése, visszajelzéseik a munkában való részvételükről. Melyik feladat megoldásával voltak elégedettek, mi az, amit már gyakorlottabban, ügyesebben tudtak megoldani, mint eddig. Hogyan tudtak figyelni a társaikra, hogyan tudtak kapcsolódni az ő ötleteikhez, tevékenységeikhez. Hogyan érezték magukat a foglalkozás során.

1. melléklet

Dalok

- Lipem, lopom a szőlőt
- Badacsonyi szőlőhegyen két szál vessző
- Ettem szőlőt, most érik
- Érik a szőlő, hajlik a vessző
- Kicsiny a hordócska
- Egy üveg alma (kiszámoló ének)
- Erre csörög a dió

SZÓKINCSEJLESZTÉS

Szógyűjtési játékok – 3. rész

KÉSZÍTETTE:	Kolláth Erzsébet, Montay Beáta
MODULLEÍRÁS	
A MODUL CÉLJA	A diákok szókincsének fejlesztése szógyűjtési játékok során
IDŐKERET	90 perc
AJÁNLOTT KOROSZTÁLY	2. osztály
MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK	<i>Tágabb környezetben</i> Környezeti nevelés, kommunikációs kultúra <i>Szűkebb környezetben</i> Beszéd <i>Ajánlott megelőző tevékenységek</i> Spontán beszélgetések, képolvasás, mesehallgatás, beszélgetőkör <i>Ajánlott követő tevékenységek</i> Szókincsfejlesztés – jelentésárnyalatok, mondatbővítés
A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI	<i>Kompetenciafejlesztési szinten:</i> nyelvi-verbális, logikai gondolkodás, vizuális <i>NAT fejlesztési feladatok szintjén:</i> beszédkészség, szóbeli és írásbeli szövegalkotás, ismeretek az anyanyelvről <i>Műveltségterületi fejlesztési feladatok szintjén:</i> szóbeli információk megértése, gondolatok megfogalmazása, lényegkiemelés, összefüggések felismerése, analízis, szintézis

AJÁNLÁS

A kooperatív feladatoknál lehetőség szerint 4 fős, heterogén csoportokat hozunk létre.

Szóforgó kooperatív technika

A csoport tagjai sorban, az óramutató járásával egyező irányban, elmondják egymásnak a gondolataikat, egy tag beszédidejét meg lehet határozni.

Kerekasztal kooperatív technika

Szóforgó írásban: A csoport listát készít, körbe adnak egy lapot, amelyre mindenki feljegyzi a gondolatait.

Ellenőrzés csoportforgóval kooperatív technika

A csoportok a feladatmegoldásuk után körbe haladva minden csoport munkáját megnézik, fél percet töltve egy-egy csoport megoldásával.

Képtárlátogatás kooperatív technika

A csoportok megtekintik a többi csoport munkáját. Megbeszélik a látottakat és értékelik a munkákat.

Diák kvartett kooperatív technika

A csoportokban A, B, C, D jelet kapnak a diákok, s a csoportok is nevet vagy számot kapnak.

A tanító feltesz egy kérdést. Ezt követően a csoport megbeszéli a választ – a diákok meggyőződnek arról, hogy mindegyikőjük helyesen fog válaszolni a kérdésre. A tanító „kihúzza”, melyik jelű tanuló melyik asztalnál válaszol. Akinek a betűjelét és csoportnevét (számát) kihúzták, megmondja a választ.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Kooperatív tanulási módszerek ismerete

ÉRTÉKELÉS

A folyamat végén szóbeli ön- és tanítói értékelés. Szempontjai: részvétel, együttműködés, a feladatmegoldások sikeressége

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessék. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárási útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható. Világosabb szürkével a gyerekek haladási tempójának megfelelő, egymással párhuzamosan végzett, differenciált tevékenységeket jelenítettük meg.

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADATA/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. RÁHANGOLÓDÁS						
A)	„Ki vagyok én?” 10’	Logikus gondolkodás, kifejezőkészség	Egész osztály	Frontális	Játék	
B)	„Párbaj” 10’	Összefüggések felismerése, kifejezőkészség		Frontális	Játék	
C)	Mi jut eszedbe róla? – játék 10’	Asszociációs készség, figyelem		Frontális	Játék	
II. SZÓGYŰJTÉSI GYAKORLATOK						
1. A)	Csoportalakítás Képek és szókártyák tartalmi összekapcsolása 10’	Asszociációs készség, összefüggések felismerése	Egész osztály	Frontális		1., 2. melléklet
B)	Csoportalakítás szótagjátékkal 10’	Helyzettfelismerés, rész-egész viszony felismerése		Frontális	Játék	3. melléklet
2.	Címadás a képekhez 5’	Lényegkiemelés, szóbeli és írásbeli kifejezőkészség	Egész osztály	Csoport		
3.	A címek kiegészítése, megváltoztatása adott szavakkal 5’	Kifejezőkészség, nyelvi találékonyság	Egész osztály	Csoport Frontális		4 melléklet
4.	A képek csoportok közötti cseréje 1’		Egész osztály			
5. A)	Szótagokból szavak összeállítása 10’	Rész-egész viszony felismerése, együttműködés	Egész osztály	Kooperatív	Kerekasztal Csoportforgó	5. melléklet
B)	Betűhalmazból szavak összeállítása 10’	rész-egész viszony felismerése, együttműködés	Egész osztály Feladatsztosztás öndifferenciálással	Kooperatív	Kerekasztal Csoportforgó	6. melléklet

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
6.	A képek csoportok közötti cseréje 1'		Egész osztály			
7. A)	Szavak mondatba foglalása A csoportok beszámolóí 14'	Analogiás gondolkodás, kifejezőkészség	Egész osztály	Kooperatív	Kerekasztal	7. melléklet
B)	Mondatkiegészítések, szavak mondatba foglalása A csoportok beszámolóí 14'	Analogiás gondolkodás, kifejezőkészség, összefüggések felismerése		Kooperatív	Kerekasztal	8. melléklet
C)	Mondatalkotások A csoportok beszámolóí 14'	Analogiás gondolkodás, kifejezőkészség, összefüggések felismerése		kooperatív	szóforgó	
8.	Képek, szójegyzékek csoportok közötti cseréje 1'		Egész osztály			
9. A)	Csoporton belüli differenciált feladatok 10'		Differenciált			
B).	A csoport két tagja kiválasztja a szójegyzékből azt a 2 szót, ami a náluk lévő képhez illik. Ezekhez készítenek szómagyarázatot.	Logikai gondolkodás, lényeglátás, írásbeli szövegalkotás	Fejlettebb szóbeli és írásbeli kifejezőkészséggel rendelkezők	Pár		
C)	A csoport egy tagja kiválasztja a szójegyzékből azt a 2 szót, ami a náluk lévő képhez illik. Ezekkel szavanként 2-3 szókapcsolatot ír.	Logikus gondolkodás, írásbeli szövegalkotás		Egyéni		
D)	A csoport egy tagja kiválasztja a szójegyzékből azt a 2 szót, ami a náluk lévő képhez illik. Írásban mondatba foglalja ezeket.	Logikus gondolkodás, írásbeli szövegalkotás		Egyéni		
10. A)	Csoporton belüli megbeszélések 8'	Kifejezőkészség, figyelem, együttműködés	Egész osztály	Kooperatív	Szóforgó	
B)	Tablókészítés csoportonként 8'	Együttműködés		Kooperatív	Tablókészítés	

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
11.	Tabujáték 10'	Logikus gondolkodás, asszociációs, kifejezőkészség, figyelem	Egész osztály	Frontális	Játék	9. melléklet
III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS						
A)	A tanulók visszajelzései, a tanító értékelése 5'	Emlékezet, önismeret	Egész osztály	Frontális, egyéni		
B)	A csoportok önértékelése, a tanulók visszajelzései, tanítói „összegzés” 5'	Emlékezet, önismeret, társismeret		Csoport, Frontális – egyéni		

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

I. Ráhangelődés

A) „Ki/mi vagyok én?”

Az osztály felének szókétyákat tűzünk a hátára úgy, hogy azt ők elötte ne lássák, azaz ne tudják, hogy kik/mik is ők. (Szókétyák: csibe, kukac, medve, málna, gólya, béka, fészek, kislány, álarc, medvebocs, futó, madárfióka, ág, hóember)

A szókétyával nem rendelkező társaiktól kérdezhet egyet a barkochba szabályai szerint, s miután választ kapott, a válaszadó maga is mond egy információt a kérdezőnek. Mindig újabb és újabb társat kérdeznek.

B) „Párbaj”

A játékot a tanító kezdi. Pl.: Szeretem a telet, mert... (Egy gyerek válaszol)

Nem szeretem a telet, mert... (Másik gyerek válaszol)

A képanyaghoz illő szavakat használja a bemutatáshoz!

3-4 példa után láncszerűen, teljes mondattal folytatódik a játék.

C) Mi jut eszedbe róla?

A játékot a tanító kezdi egy hívószóval. Pl.: Mi jut eszedbe a farsangról? 4-5 gyerek válaszol 1-1 szóval. Ezután újabb hívószót mond a tanító, amire megint 4-5 diák válaszol. A képanyaghoz illő szavakat mondja! A játékban sorban haladva minden gyerek mondjon asszociációt.

II. Szógyűjtési gyakorlatok

1.

A) Csoportalakítás és 1. feladat

A mellékletben szereplő eseményképeket a tanító jól látható helyre teszi. Minden tanulónak egy névre szóló szókétyát ad (ez biztosítja a heterogén csoportok kialakulását). A diákok ahhoz a képhez állnak, amellyel valamilyen módon kapcsolatba tudják hozni a szókétyájukat.

A csoportok megalakulása után frontálisan beszéljék meg (a nehezebb, elvontabb szavak esetében), hogyan választották ki, hogy melyik képhez álljanak.

B) Csoportalakítás –szótagjátékkal

Minden gyerek kap egy „kétyát”, amelyen egy szótag van. (A kötőjelek segítséget jelentenek abban, hogy könnyebben eldönthessék, mely szótagok alkotnak egy szót.) A diákok egymással szemben, két vonalban felsorakoznak. Előtagok, utótagok. Így keresnek párt maguknak. Két-két pár alkot egy csoportot, azok, akik a szótag jelentése alapján összetartozónak érzik magukat.

Miután kialakultak a csoportok, a tanító mindegyiknek ad egy képet (1. melléklet)

2. CÍMADÁS A KÉPEKHEZ

Minden csoport először a nála levő képhez talál ki és ír le 2-3 címet. Ezeket felolvassák egymásnak, majd az osztály közösen kiválasztja a legtalálóbbat.

A tanító a táblára írja a címeket.

3. A CÍMEK KIEGÉSZÍTÉSE, MEGVÁLTOZTATÁSA ADOTT SZAVAKKAL

Minden csoport kap egy szójegyzéket (4. melléklet). Ebből kiválasztják azt, amivel a saját képükhöz illő – a táblán is látható – címet ki tudják egészíteni, illetve amivel át tudják azt alakítani.

A csoportok beszámolnak egymásnak.

4. A KÉPEK CSOPORTOK KÖZÖTTI CSERÉJE

A csoportok a képeket forgószínpadszerűen (pl. az óramutató járásával megegyező irányban) továbbadják egymásnak. A továbbiakban új képpel dolgoznak.

5.

A) Szótagokból szavak összeállítása

Minden csoport kap egy borítékot, amelyben 8 szó található szótagokra bontva. (Minden szótag 1-1 külön kis kártyán van.) Az összeállított szavakat felragasztják egy lapra.

Az elkészült feladatokat csoportforgóval ellenőrzik.

B) Betűhalmazból szavak összeállítása

Minden csoport kap egy borítékot, amelyben 4 kártya van. A kártyákon egy-egy szó betűhalmaza található. Ezekből kell értelmes szavakat összeállítani (minden csoportagnak egyet), és azt ráírni a kártya hátoldalára. H a csoport minden tagja egyetért a szóalkotásokkal, akkor az elkészült feladatokat felragasztják egy lapra.

Az elkészült feladatot csoportforgóval ellenőrzik.

6. A KÉPEK CSOPORTOK KÖZÖTTI CSERÉJE

A csoportok a képeket forgósínpadszerűen (pl. az óramutató járásával megegyező irányban) továbbadják egymásnak. A továbbiakban új képpel dolgoznak.

7.

A) Szavak mondatba foglalása

A csoportok papírcsíkokon egy-egy, a képükhöz illő mondatot kapnak. A mondat kiemelt szavát minél több új, általuk kitalált mondatba kell helyezni. A mondatok közül tetszőleges számút írjanak le, hogy azt el tudják majd mondani a többi csoportnak is.

A csoportok beszámolóí: 1-2 kedvenc – már leírt – példamondat felolvasása.

B) Mondatkiegészítések, szavak mondatba foglalása

A csoportok papírcsíkokon egy-egy, a képükhöz illő hiányos mondatot kapnak. A szójegyzék (4. melléklet) felhasználásával kiegészítik a mondatot. Ezután a beillesztett szóval minél több új, általuk kitalált mondatot alkotnak. A mondatok közül tetszőleges számút írjanak le, hogy azt el tudják majd mondani a többi csoportnak is.

A csoportok beszámolóí: 1-2 kedvenc – már leírt – példamondat felolvasása.

C) Mondatalkotások

Minden csoport a szójegyzék felhasználásával a saját képéhez minél több mondatot alkot. A mondatok közül tetszőleges számút írjanak le, hogy azt el tudják majd mondani a többi csoportnak is.

A csoportok beszámolóí: 1-2 kedvenc – már leírt – példamondat felolvasása.

8. A KÉPEK CSOPORTOK KÖZÖTTI CSERÉJE

A csoportok a képeket forgósínpadszerűen (pl. az óramutató járásával megegyező irányban) továbbadják egymásnak. A továbbiakban új képpel dolgoznak.

9. CSOPORTON BELÜLI DIFFERENCIÁLT FELADATOK

A tanító adja a feladatokat a csoportok tagjainak.

a)

A csoport két tagja kiválasztja a szójegyzékből azt a 2 szót, ami a náluk lévő képhez illik. Ezekhez készítenek szómagyarázatot.

b)

A csoport egy tagja kiválasztja a szójegyzékből azt a 2 szót, ami a náluk lévő képhez illik. Ezekkel szavanként 2-3 szókapcsolatot ír.

c)

A csoport egy tagja kiválasztja a szójegyzékből azt a 2 szót, ami a náluk lévő képhez illik. Írásban mondatba foglalja ezeket.

10.

A) Csoporton belüli megbeszélések

A csoporttagok a szóforgó módszerével bemutatják egymásnak az elkészült feladataikat.

B) Tablókészítés csoportonként

A csoportok az elkészült részfeladatokból tablót állítanak össze.

A tablóra felkerülhet a kép is. A tablókat jól látható helyre teszik.

11. TABUJÁTÉK

A kártyán kiemelve van a kitalálandó szó, alatta a 3 tiltott szó, amelyeket a magyarázat során tilos kiejteni. A tanító kezdi (ezzel egyúttal bemutatja) a játékot, majd önként jelentkezők folytatják. Magyarázat közben kézmozdulatokat tenni nem szabad, tehát csak szavakkal lehet körülrni a megfejtendő szót.

IV. Zárás, értékelés

A)

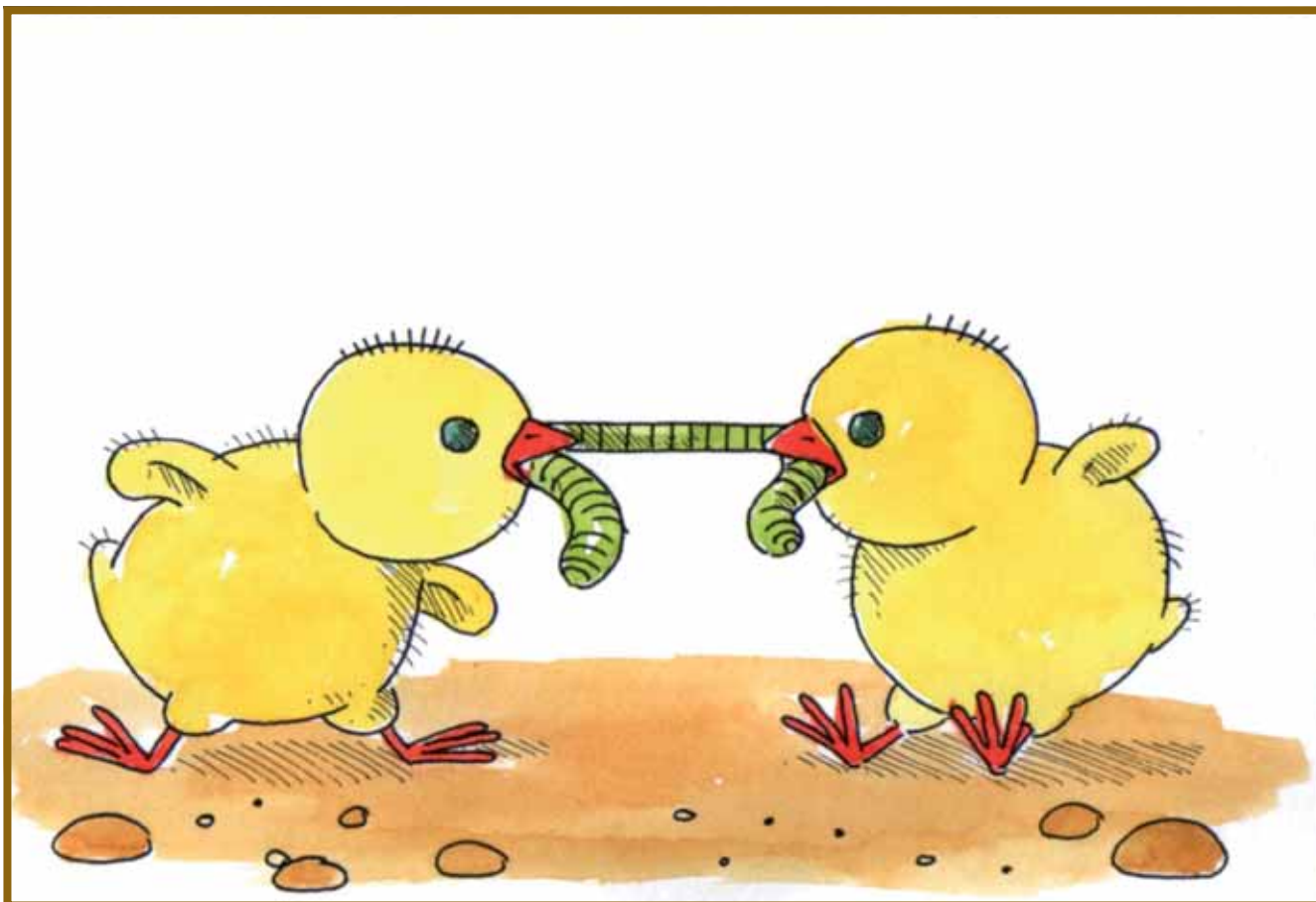
A tanulók önkéntes visszajelzései a foglalkozásról. Aki kedvet érez, elmondja, hogyan érezte magát, melyik feladat tetszett neki a legjobban, melyikben volt véleménye szerint a legügyesebb, mennyire elégedett magával.

A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, figyelem, nyelvi találékonyság, feladatmegoldás sikeressége

B)

A tanulók önértékelése, visszajelzéseik a munkában való részvételükről. Melyik feladat megoldásával voltak elégedettek, mi az, amit már gyakorlottabban, ügyesebben tudtak megoldani, mint eddig. Hogyan tudtak figyelni társaikra, hogyan tudtak kapcsolódni az ő ötleteikhez, tevékenységeikhez. Hogyan sikerültek a feladatmegoldásaik. Hogyan érezték magukat a csoportos munkák során.

1. melléklet

2. melléklet

tyúk

kakas

giliszta

baromfi

málnás

brummogás

méz

bunda

ég

fészekrakás

csicsergés

csivitelés

tó

brekegés

kelepelés

ebihal

festék

bál

tombola

pingál

tél

répa

fazék

jégcsap

cél

síp

érem

győzelem

3. melléklet

csi	-be
ka	-kas
mál	-na
e	-per

gó

-lya

fé

-szek

bé

-ka

ná

-das

szán

-kó

té	-li
fu	-tó
ver	-seny
far	-sang
jel	-mez

4. melléklet

vita, perpatvar, falatozik, majszol
szárnyal, repked, fiókák, kicsinyek
maszk, maskara, lurkók, kölykök
rajtvonal, indítóvonal

5. melléklet

vi	-ta
csi	-be
ve	-sze
-ke	-dés
ku	-kac

gi	-lisz
-ta	per
-pat	-var
ci	-va
-ko	-dás

kis	-csir
-ke	mál
-nás	med
-vék	med
-ve	-boocs

fa	-la
-to	-zik
e	-sze
-get	maj
-szol	brum

-mog	bo
-kor	ma
-dár	rep
-ked	szár
-nyal	le

-ve

-gő

fa

-ág

fé

-szek

száll

-dos

é

-pít

gó	-lya
bé	-ka
fi	-ó
-ka	fé
-szek	e

-le	-del
ke	-le
-pel	ku
-ruty	-tyol
bre	-keg

kis	-lány
far	-sang
mas	-ka
-ra	ál
-arc	pin

-gál

dí

-szít

fes

-te

-get

mu

-lat

-ság

hó

-em

-ber

köly

-kök

ré

-pa

lur

-kók

sep

-rú

é	-pí
-tés	hó
-go	-lyó
hi	-deg
ver	-seny

fu	-tó
cél	-sza
-lag	rajt
-vo	-nal
ver	-seny

-zók

gyó

-ze

-lem

pá

-lya

he

-lye

zés

6. melléklet

c s e i b

c a k k u

p a r p a t v e r

v a c i s k o d á

á l m n á s

v e e m d

s z e g e t e

s z a j m o l

a á r d m

p e r k e d

s z e f é k

s á l l s z o d

l y g ó a

b k a é

c a l á r

n i l g á p

e s t e f t g e

b r ó m e h e

ö l y k k k ö

k ó k r u l

a z f é k

s e n y e r v

é l g a l a s z c

a o a r j t v n l

p á a l y

Két csibe cívakodik egy kukacon.

**A medvebocok teli szájjal majszolják a
málnát.**

A madár alacsonyan repked az égen.

A fiókák türelmetlenül várják az ebédet.

Mindjárt elkészül a farsangi maskara.

Minden lurkó szeret hóembert építeni.

A versenyzők felsorakoztak a rajtvonal mögött.

Két csibe _ _ _ _ _ egy kukacon.

A medvebocok teli szájjal _ _ _ _ _ a
málnát.

A madár alacsonyan _ _ _ _ _ az égen.

A _ _ _ _ _ türelmetlenül várják az ebédet.

Mindjárt elkészül a farsangi _ _ _ _ _ .

Minden _ _ _ _ _ szeret hóembert építeni.

A versenyzők felsorakoztak a _____
mögött.

9. melléklet

A tabukártyák:

maskara

álarc

farsang

maszk

rajtvonal

start

verseny

futó

fióka

madár

gyerek

tojás

falatozik

eszik

étkezik

étel

civakodik

veszekszik

vita

perpatvar

szálldos

repül

madár

száll

béka

brekeg

ebihal

víz

m a s k a r a

álarc

farsang

maszk

r a j t v o n a l

start

verseny

futó

f i ó k a

madár

gyerek

tojás

f a l a t o z i k

eszik

étkezik

étel

c i v a k o d i k

veszekszik

vita

perpatvar

s z á l l d o s

repül

madár

száll

b é k a

brekeg

ebihal

víz

SZÓKINCSEFEJLESZTÉS

Mondatbővítés 1. rész

KÉSZÍTETTE: Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA	A tanulók aktív szókincsének bővítése mondatbővítési feladatok segítségével
IDŐKERET	2×45 perc
AJÁNLOTT KOROSZTÁLY	6–8 év
MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK	<i>Tágabb környezetben</i> Anyanyelv, környezetismeret, hon- és hagyományismeret, ének-zene, drámajáték <i>Szűkebb környezetben</i> Beszédművelés – szókincsfejlesztés <i>Ajánlott megelőző tevékenységek</i> Szókincsfejlesztés – szógyűjtés modul, beszélgetőkör <i>Ajánlott követő tevékenységek</i> Rajzolás, kézműves tevékenységek, mesehallgatás (az ünnepekkel kapcsolatos különböző műfajú szövegek)
A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI	Beszédbátorság, beszédkedv felkeltése, nyelvi találékonyság Rész, egész felismerése, összefüggések megtalálása

AJÁNLÁS

Javasolt a húsvéti ünnep közeledtekor vagy egy tavaszi születésnapot megelőzően feldolgozni a modult, mert a ráhangolódást ez segíti. Ekkor a gyerekek közül valószínűleg már többen képesek tőmondatok elolvasására és megértésére.

Szóforgó kooperatív technika

A csoport tagjai sorban, az óramutató járásával egyező irányban elmondják egymásnak gondolataikat, egy tag beszédidejét meg lehet határozni.

Félidős módszer

A páros munka során a feladat elvégzésére kijelölt idő egyik felében a pár egyik tagjánál, az idő másik felében a pár másik tagjánál van a szó. Jelen esetben a 9. feladat a kérdés lehetőségére. A „félidőt” a tanító bemondással jelzi. A 9. feladat során, ha a gyerekek nehezebben melegednének bele a feladatmegoldásba, tovább tagolhatjuk, felezhettük az időt (4×25 perc).

TÁMOGATÓ RENDSZER

Dr. Spencer Kagan: Kooperatív tanulás. Önkonet, Budapest, 2004.

ÉRTÉKELÉS

Szóbeli önértékelés és tanítói értékelés. Szempontjai: részvétel a közös munkában, a figyelem, az együttműködés szintje, aktivitás, igényesség

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessenek. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárási útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható. Világosabb szürkével a gyerekek haladási tempójának megfelelő, egymással párhuzamosan végzett, differenciált tevékenységeket jelenítettük meg.

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK LEHETŐSÉGEI	CÉLCSOPORT/A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. RÁHANGOLÓDÁS						
A)	Közös éneklés (A közelgő ünnepnek megfelelő, már előzőleg megtanult dal) egyszólamú együtt-éneklés 5'	Figyelem, tiszta intonáció	Egész osztály	Frontális	Éneklés	1. melléklet
B)	Vershallgatás 5'	Figyelem, a hallott szöveg befogadása	Egész osztály	Frontális	Bemutató	2. melléklet
II. MONDATALKOTÁSOK, MONDATBŐVÍTÉSEK						
1. A)	Képeslapokról 1-1 mondat megfogalmazása 10'	Beszédbátorság, beszédkezdő felkeltése	Egész osztály	Frontális	Játék	Képeslapok (db/fő)
B)	Puzzle-játékként a képeslapok részeinek összeillesztése 10'	Rész és egész felismerése		Kooperatív	Játék	Képeslapok (db/csoport)
2. A)	Csoportalakítás, a közös nagy kép összeillesztése – a közös jegyek megfogalmazása 5'	Logikai műveletek, összefüggések megtalálása Szintetizálás		Csoport	Beszélgetés	3. melléklet
B)	Csoportalakítás, a közös nagy kép összeillesztése – 1 „közös” mondat megfogalmazása 5'	Logikai műveletek, lényegkiemelés		Csoport	Beszélgetés	3. melléklet
3.	Képekről mondatalkotás 5'	Nyelvi találékonyság, szókinccsfejlesztés	Egész osztály	Kooperatív	Szóforgó	
4.	1 mondat megfogalmazása 5'			Frontális	„Bemutató”	

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
5. A)	Befejezetlen mondatok befejezése (A tanár kezdi a mondatokat) 10'	Gondolati kapcsolatok, logikai rend, összefüggések megtalálása		Frontális		
B)	Befejezetlen mondatok befejezése láncszerűen 10'	Gondolati kapcsolatok, logikai rend, összefüggések megtalálása		Frontális, 2 nagy csoport		
C)	Befejezetlen mondatok befejezése (A és B ötvözet) 10'	Gondolati kapcsolatok, összefüggések megtalálása	Egész osztály beszédbátorság szerint differenciálva 2 csoportban	Frontális, 2 nagy csoport		
6. A)	Szövegek képekhez rendelése 10'	Szövegértés fejlesztése, összefüggések felismerése, szókincsfejlesztés	Olvasáskészség szerinti differenciált csoportok	Differenciált csoportok	Párosítás	
B)	Szavak, szövegek kapcsolatok képekhez rendelése					4. melléklet
C)	Rövidebb mondatok képekhez rendelése	A jobban olvasó gyerekek				5. melléklet
D)	Hosszabb mondatok képekhez rendelése					6. melléklet
7. A)	Kérdések megfogalmazása a képekről A kérdés hangjelzésének megfigyelése 7'	A kifejezőkészség fejlesztése Tapasztalatszerzés az intonációról		Frontális	kérdésőzőn	
B)	Kérdések megfogalmazása a képek tartalmával kapcsolatban 7'	A kifejezőkészség fejlesztése	Egész osztály	Frontális		
8. A)	Kérdőszavak alapján mondatalkotások A kérdés hangjelzésének megfigyelése 10'	Logikai műveletek, gondolati kapcsolatok megtalálása		Kooperatív	Szóforgó	
B)	Kérdőszavak alapján mondatalkotások 10'		Differenciált			
C)	Kérdőszó: Ki? Mi?					
D)	Kérdőszó: Hol? Mikor?					
E)	Kérdőszó: Miért? Hogyan?					

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
9.	Kérdés-felelet játék (témában kapcsolódva a képhez) Kérdő-felelő: 1 kérdés, 1 válasz 10'	Logikai műveletek, gondolati kapcsolatok megtalálása, nyelvi találatkonyság	Egész osztály Heterogén párok	Páros munka	Féldős módszer	
10. A)	Tőmondat bővítése kérdésekkel, ismétléssel 8'	A figyelem tartóssága, türelem, szókinccsfejlesztés, a verbális emlékezet fejlesztése, logikus gondolkodás	Egész osztály	Frontális		
B)	Asszociációs játék (szólánc) 8'	A figyelem tartóssága, türelem Asszociációs készség, szókinccs		Frontális (vagy 2 nagy csoport)	Játék	
III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS						
A)	A diákok visszajelzései Tanítói értékelés 5'	Emlékezet, önismeret	Egész osztály	Frontális		
B)	A diákok önértékelése, visszatekintés a közös munkára, az együttes tevékenységre 5'	Emlékezet, önismeret, társismeret		Frontális – egyéni		

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem kívánatos kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint döntsön a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

I. Ráhangelődés

A) Éneklés

A közelgő ünnepnek megfelelő, már előzőleg megtanult dalt közös eléneklése.

Húsvét: Bújj, bújj, zöld ág, Ma van húsvét napja, A búzamezőben
Születésnap: Jöttem taligán, Már megjöttünk ez helyre, Serkenj fel

B) Vers

A tanító versmondásának meghallgatása, vagy ha a gyerekek korábban már megtanulták valamelyik mondókát, akkor közösen mondhatják el.

Húsvét: Locsolóversek – népi mondókák
Születésnap: Köszöntő – magyar népköltés

II. Mondatalkotások, mondatbővítések

1.

A) Képeslapokról 1-1 mondat megfogalmazása

A tanító annyi képeslapot hoz, ahány diák van az osztályban. (Gyűjtőmunkában a diákok is hozhatnak.) Ugyanannyi húsvéti, születésnapra és karácsonyi lap legyen. Minden gyereknek ad egyet. Miután mindenki megkapta a képet, választható sorrendben 1-1 mondatot mond arról.

B) Puzzle-játékként a képeslapok összeillesztése

A tanító minden témához hoz 2-2 képeslapot (a csoportok számától függően), amelyeket előzetesen darabonként 4 részre vágott. A tanító mindenkinek ad egy darabot (ebből irányított csoportalakítás következik), illetve a diákok húznak (véletlenszerű csoportalakítás).

2.

A) Csoportalakítás, a közös nagy kép megkeresése – a közös jegyek megfogalmazása

A diákok az 1.a feladatban elhangzott mondatok alapján csoportokat alkotnak. A képek megtekintésével ellenőrizhetik, hogy a megfelelő csoportban vannak-e.

Ilyen módon 3 nagyobb csoport alakul, amelyeket a tanító „felez” tovább. Ezután a csoportok megkeresik azt az asztalt, ahol az ő témájuknak megfelelő A/4-es méretű kép van.

B) Csoportalakítás, a közös nagy kép megkeresése, 1 „közös” mondat megfogalmazása

A diákok a képeslapok – az 1. B) feladat – puzzle-darabjai alapján csoportokat alkotnak.

Ilyen módon 4 fős csoportok alakulnak (négyel nem osztható létszám esetén 3 vagy 5 fős csoport is lehet). Ennek megfelelően kell részekre vágni a képeslapokat. Ezután a csoportok megkeresik azt az asztalt, ahol az ő témájuknak megfelelő A/4-es méretű kép van.

Minden csoport megfogalmaz 1 mondatot a saját képéről, s azt elmondja a többieknek.

3. KÉPEKRŐL MONDATALKOTÁS

„Szóforgó” kooperatív technikával minden csoport mondatokat alkot a nála levő képről.

(A technika leírását lásd az ajánlásban.)

4. EGY MONDAT MEGFOGALMAZÁSA

Minden csoport kiválaszt az előző pontban elhangzott mondatok közül egyet, s azt elmondja az egész osztálynak.

5.

A) Befejezetlen mondatok befejezése

Minden mondatot a tanár kezdi el, és valamelyik gyerek befejezi be.

Pl.: Karácsonykor... Zsuzsi születésnapján... Húsvétkor... A tortán... (A mondatbefejezésekben a kép témájával kapcsolatos, de azon nem látható megoldások is lehetnek.)

B) Befejezetlen mondatok befejezése

A tanító mondja az első mondat elejét, az egyik gyerek befejezi. A következő újabb mondatba kezd, társa befejezi stb.

C) Befejezetlen mondatok befejezése

A tanító két nagy csoportra osztja az osztályt. Ő a nehezebben megnyilatkozó gyerekekkel dolgozik az 5. A) feladat leírásnak megfelelően. Az osztály másik része a feladat megbeszélése és bemutatása után önállóan dolgozik az 5. B) feladat leírása szerint.

6. SZÖVEGEK KÉPEKHEZ RENDELÉSE

A tanító a gyerekek olvasási készsége alapján jelöli ki a csoportokat. Az osztály ismeretében a tanító dönti el, hogy minden csoport minden képet megkapjon-e, és ahhoz válogassa a megfelelő szó/mondatkártyákat, vagy egy képet kapjon minden csoport, és a csak ahhoz megfelelő szó/mondatkártyákat helyezze a kép mellé.

- Szavak, szókapcsolatok képekhez rendelése
- Rövidebb mondatok képekhez rendelése
- Hosszabb mondatok képekhez rendelése

7.

A) Kérdések megfogalmazása

A tanár a táblára felteszi a már eddig megismert 3 képet. A tanulók feladata, hogy kérdéseket fogalmazzanak meg a képeken látható dolgokról.

B) Kérdések megfogalmazása a képek tartalmával kapcsolatban

A tanár a táblára felteszi a már eddig megismert 3 képet. A tanulók feladata, hogy a képekkel kapcsolatban kérdéseket fogalmazzanak meg (a képen nem látható, de tartalmában hozzá kapcsolódó eseményekről, helyzetekről, dolgokról).

8.

A) Kérdőszavak alapján mondatalkotások

A tanulók a 2. feladatban kialakított kooperatív csoportokban dolgoznak. A kérdőszavakat szókartyán kapják meg: Ki? Mi? Hol? Mikor? Miért? Hogyan? A feladat megismerése után a megadott ideig szóforgó módszerrel mondanak kérdéseket.

B) Kérdőszavak alapján mondatalkotások

Minden diák maga dönthet arról, hogy melyik nehézségi szintű feladatot választja. A kérdőszavakat a tanító elmondja/felírja a táblára.

- Kérdőszó: Ki? Mi?
- Kérdőszó: Hol? Mikor?
- Kérdőszó: Miért? Hogyan?

9. KÉRDÉS-FELELET JÁTÉK (TÉMÁBAN KAPCSOLÓDVA A KÉPHEZ)

Kérdező-felelő: 1 kérdés, 1 válasz

Az osztály tanulói beszédképességük alapján heterogén párokban dolgoznak. Félidős módszerrel (kooperatív) váltják a kérdező, felelő szerepét.

10.

A) Tőmondat bővítése kérdésekkel, ismétléssel

A tanító kezdi a játékot. Mond 1 tőmondatot (Pl.: Születésnapot ünnepelünk. Tojásokat festünk.), és feltesz utána egy kérdést. (Pl.: Kinek a születésnapját ünnepeljük? Mikor festünk tojásokat?) Valamelyik tanuló a mondat bővítésével válaszol. (Pl. Zsuzsi születésnapját ünnepeljük. Húsvétkor festünk tojásokat.)

Az újabb kérdésnél az előző választ bővítjük.

B) Asszociációs játék (szólánc)

Az egyik képet kiválasztja az osztály. Ez lesz a hívóképe az asszociációs játéknak. Az első tanuló mond egy szót, a következő (sorban haladjunk, a memorizálást ez segíti) megismétli a szót, s hozzáteszi a saját egyszavas asszociációját. A harmadik gyerek megismétli az első két szót, s ő is hozzátesz egyet.

III. Zárás, értékelés**A)**

A diákok önkéntes visszajelzései a foglalkozásról. Akinek kedve van, mondja el, hogyan érezte magát, melyik feladat tetszett neki a legjobban, melyikben volt a legügyesebb, mennyire elégedett magával.

A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, egymás iránti türelem, figyelem, találékonyság.

B)

A diákok önértékelése, visszajelzései a foglalkozáson, a munkában való részvételükről. Melyik feladat megoldásával voltak elégedettek, mi az, amit már gyakorlottabban, ügyesebben tudtak megoldani, mint eddig. Hogyan tudtak figyelni a társaikra, hogyan tudtak kapcsolódni az ő ötleteikhez, tevékenységeikhez. Hogyan érezték magukat a csoportos munkák során.

1. melléklet

Dalok

Kodály Z. – Ádám J.: *Énekes könyv 1–4.*

- Bújj, bújj zöld ág
- A búzamezőben
- Már megjöttünk ez helyre
- Serkenj fel

Kerényi Gy.: *Magyar énekes népszokások. Gondolat Kiadó, Budapest, 1982.*

- Ma van húsvét napja

Forrai Katalin: *Ének az óvodában*

- Jöttem taligán

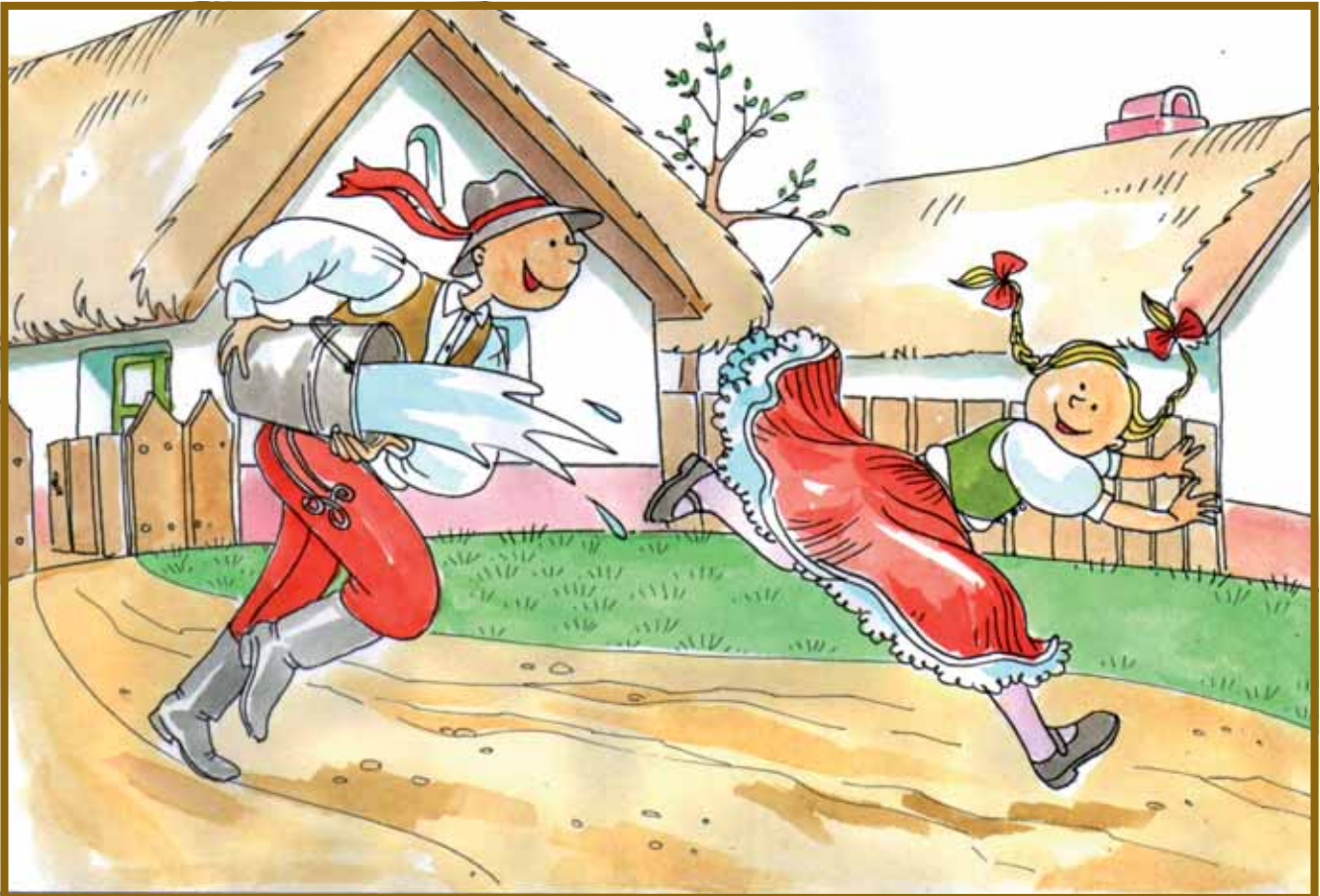
Húsvéti népi mondókák

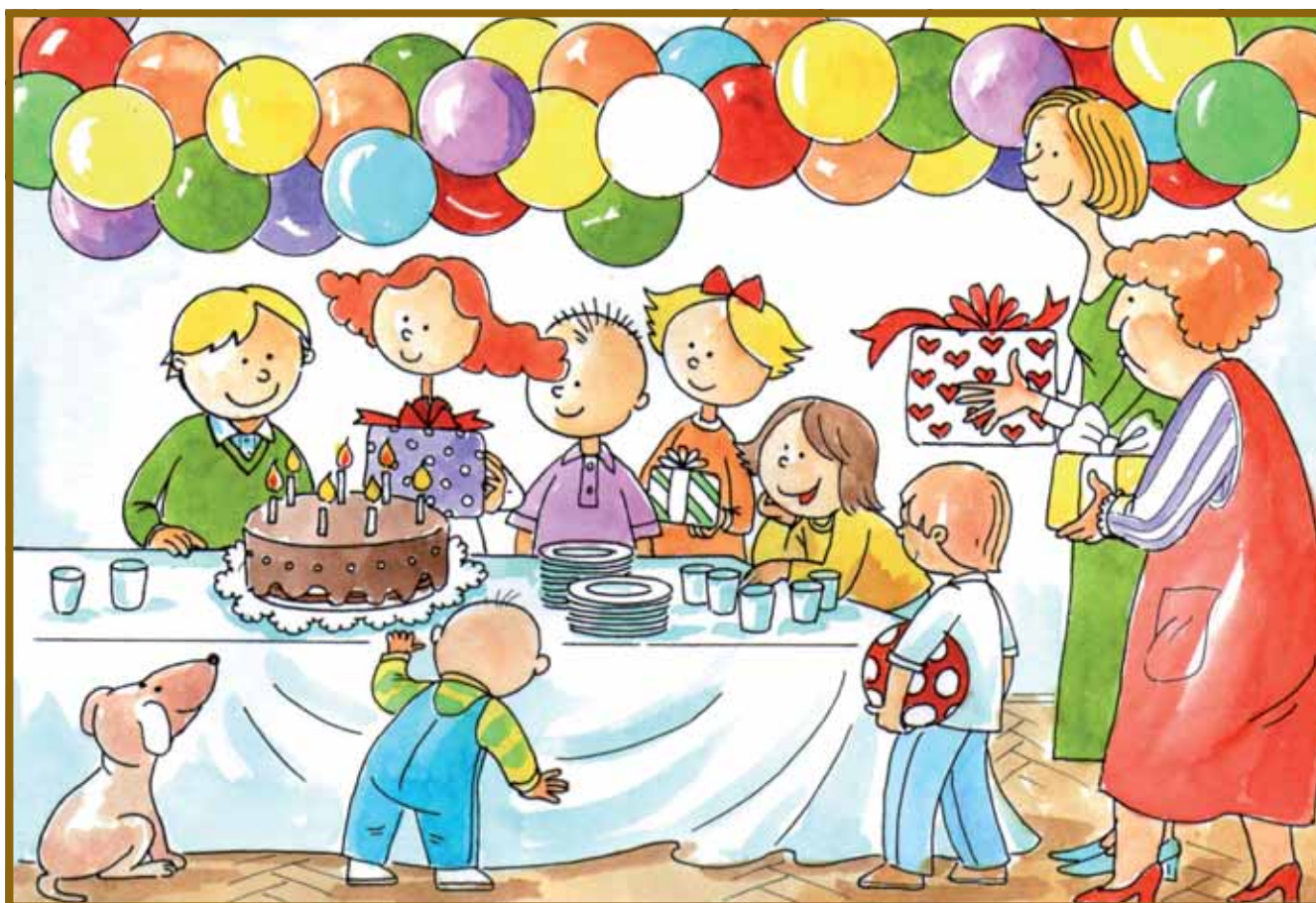
- Jó reggelt, jó reggelt
Jó reggelt, jó reggelt,
kedves liliumszál,
megöntözlek rózsavízzel,
hogy ne hervadozzál.
Kerek erdőn jártam,
piros tojást láttam,
bárány húzta zengő kocsin
mindjárt ide szálltam.
Nesze hát, rózsavíz,
gyöngyöm, gyöngyvirágom,
hol a tojás, piros tojás,
tarisznyámba várom.
- Ákom-bákom, berkenye
Ákom-bákom, berkenye
Szagos húsvét reggele.
Leöntjük a virágot,
Visszük már a kalácsot.
- Rózsafának tövéből...
Rózsafának tövéből rózsavizet hoztam,
Az lesz majd a legszebb kislány, akit meglocsoltam,
Drága kislány, gyöngyvirágom, ma van húsvét napja,
Meglocsollak, mosolyogjál, mint egy piros rózsa.

2. melléklet

- Születésnap köszöntő – magyar népköltés
Születésnapodon minden jót kívánok,
Ahová csak nézel, nyíljanak virágok!
Még a hó felett is virág nyiladozzon,
Dalosmadár zengjen minden rózsabokron!
Minden szép, minden jó legyen mindig bőven,
Szálljon áldás terád az új esztendőben!

3. melléklet

4. melléklet

torta

ajándék

karácsonyfa

díszek

vödör

piros tojás

vendégek

csillagszóró

szenteste

húsvét hétfő

locsolóvers

meglepetés

gyertya

kölni

kútvíz

hímes tojás

csokor virág

nyuszi

angyalok

ünnepelt

arany dió

Boldog születésnapot!

Ma van húsvét napja.

A lányok festik a tojásokat.

A fiúk locsolkodnak.

Elfújja a gyertyát.

Ég a gyertya.

Szép a karácsonyfa.

Szól a csengő.

Megjöttek a vendégek.

Mindenki kap ajándékot.

Felköszöntik az ünnepeltet.

Locsolóverset mondanak.

Feldíszítettük a fát.

Meggyújtottuk a csillagszórót.

Szeretem a fenyő illatát.

Kedvencem a csokitorta.

A tortát anya sütötte.

Meghívtam a barátaimat.

Tejet, zsemlet reggeliztünk.

Kaptam egy élő nyuszt.

Várom a locsolkodókat.

Zenét hallgatunk.

6. melléklet

Karácsonykor a Jézuska születését ünnepeljük.

Zsuzsi a hetedik születésnapját ünnepli.

A fiúk egy vödör vízzel locsolják meg a lányokat.

Együtt énekel a család a karácsonyfa körül.

A lányok a fiúkat piros tojásokkal ajándékozzák meg.

Régen kútoízzel locsoltak a fiúk.

Karácsony estéjén együtt van az egész család.

Zsuzsit a születésnapján a szülei és a barátai is felkösztöntik.

A tortán lévő gyertyákat mindig az ünnepelt fújja el.

A húsvéti nyuszi az ajándékait a kertben rejti el.

Karácsonyra anya diós és mákos bejglit is szokott sütni.

Nálunk a karácsonyi vacsora minden évben nagyon finom.

Zöld erdőben jártam, piros tojást láttam.

Megint egy évvel öregebb lettel.

Születésnapomra nagyon szeretnék egy kerékpárt.

SZÓKINCSEJLESZTÉS

Mondatbővítés 2. rész

KÉSZÍTETTE: Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

MODULÉÍRÁS

A MODUL CÉLJA A tanulók szókincsének gyarapítása mondatbővítési feladatok segítségével, grammatikai érzékük fejlesztése

IDŐKERET 2×45 perc

**AJÁNLOTT
KOROSZTÁLY** 7–9 év

**MODULKAPCSOLÓDÁSI
PONTOK** *Tágabb környezetben*
Anyanyelv, környezetismeret, hon- és hagyományismeret, ének-zene
Szűkebb környezetben
Beszédművelés – szókincsfejlesztés
Ajánlott megelőző tevékenységek
Szókincsfejlesztés – szógyűjtés modul, beszélgetőkör, daltanulás
Ajánlott követő tevékenységek
A szövegalkotás moduljai

**A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS
FÓKUSZAI** A beszédbátorság fokozása, beszédkezdés fenntartása, nyelvi találékonyság, szóbeli és írásbeli kifejezőképesség, grammatikai érzék
Rész, egész értelmezése, összefüggések megtalálása

AJÁNLÁS

A kooperatív feladatoknál lehetőség szerint 4 fős, heterogén csoportokat hozunk létre.

Szóforgó kooperatív technika

A csoport tagjai sorban, az óramutató járásával egyező irányban elmondják egymásnak a gondolataikat, egy tag beszédidejét meg lehet határozni.

Kerekasztal kooperatív technika

Szóforgó írásban: A csoport listát készít, körbeadnak egy lapot, amelyre mindenki feljegyzi gondolatait.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Kooperatív tanulási módszerek ismerete

Kodály Zoltán – Ádám Jenő: Énekeskönyv. Általános iskola 2. osztály. Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., 5. (reprint) kiadás. Budapest, 1999.

Gryllus Vilmos: Dalok óvodásoknak és kisiskolásoknak. Somvirággal, kakukkfűvel, TREFF Kft., 1992.

Zelk Zoltán: Tolláskodik a tavasz. Móra Kiadó, Budapest, 1976.

ÉRTÉKELÉS

A folyamat végén szóbeli ön- és tanítói értékelés. Szempontjai: részvétel, együttműködés, feladatmegoldások sikeressége

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessenek. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárási útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható, megváltoztatható. Világosabb szürkével a gyerekek haladási tempójának megfelelő, egymással párhuzamosan végzett, differenciált tevékenységeket jelenítettük meg.

	LÉPÉSEK TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. RÁHANGOLÓDÁS						
A)	Közös éneklés A part alatt... A dalban szereplő állatok összegyűjtése 5'	Figyelem, tiszta intonáció	Egész osztály	Frontális		1. melléklet Kodály: Énekeskönyv 2. oszt. 12. old.
B)	Zenehallgatás Gryllus Vilmos: Somvirággal, kakukkfűvel A dal képeinek felidézése 5'	Figyelem				Magnó, hangkazetta vagy CD (Gryllus Vilmos: Dalok óvodásoknak)
C)	Vershallgatás Zelk Zoltán: Anyu, végy egy hegyet nékem A vers képeinek felidézése 5'	Figyelem, a hallott szöveg befogadása	Egész osztály	Frontális	Bemutató	2. melléklet Zelk Zoltán: Tolláskodik a tavasz
II. MONDATALKOTÁSOK, MONDATBŐVÍTÉSEK						
1.	Csoportalakítás szókártyákkal 5'	Összefüggések felismerése	Egész osztály	Frontális	Játék	3. melléklet
2. A)	Kérünk egy olyan képet... 15'	Logikai műveletek, összefüggések megtalálása	Egész osztály	Csoport	Beszélgetés	4. melléklet
B)	„Kiárusítás” 15'			Frontális, csoport	beszélgetés	4. melléklet 5. melléklet
3.	Szómagyarázat 8'	Nyelvi találmányosság, írásbeli kifejezőkészség, szókinccsefejlesztés, együttműködés	Egész osztály	Csoport		

	LÉPÉSEK TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
4.	Képekről mondatalkotás 5'	Nyelvi találékonyság, szóbeli, írásbeli kifejezőkészség, szókincsfejlesztés	Egész osztály	Kooperatív	Kerekasztal	
5. A)	Mondatbővítés kérdőszavakkal 15'	Nyelvi találékonyság, grammatikai érzék	Egész osztály	Frontális Kooperatív	„Bemutató” Szóforgó	
B)	Mondatbővítés kérdőszavakkal 15'	Nyelvi találékonyság, grammatikai érzék, emlékezet		Frontális Kooperatív	„Bemutató” Szóforgó	
6. A)	Befejezetlen mondatok befejezése 7'	Gondolati kapcsolatok, logikai rend megtalálása		Frontális		
B)	Összetett mondatok alkotása 7'	Gondolati kapcsolatok, logikai, grammatikai rend	Egész osztály	Frontális		
C)	Tagmondatok párosítása 7'	Összefüggések megtalálása, együttműködés		Kooperatív	Szóforgó	6. melléklet
7. A)	Mondatok önálló írásbeli kiegészítése 10'	Értő olvasás fejlesztése, összefüggések felismerése, szókincsfejlesztés	Nyelvi készség szerinti differenciált csoportok (öndifferenciálás)	Differenciált csoportok		
B)	Mondatok kiegészítése kérdőszavak segítségével					7. melléklet
C)	Mondatok kiegészítése egy-egy szóval					8. melléklet
D)	Mondatok kiegészítése több szóval					9. melléklet
8.	„Hajtogatós” játék 15'	Összefüggések felismerése, grammatikai érzék	Egész osztály	Kooperatív		

LÉPÉSEK TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT A. DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS					
A) A diákok visszajelzése, a tanító értékei az osztály munkáját 5'	Önértékelés, belátás	Egész osztály	Frontális		
B) A csoportok, a diákok önértékelése, tanítói visszajelzések 5'	Emlékezet, önismeret, önértékelés		Frontális – egyéni		

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

I. Ráhangelődés

A) Közös éneklés

A part alatt...

A gyerekek a korábban megismert dalt éneklik, miközben a dalban előforduló tevékenységeket mozgással utánozzák.

Ezután közösen összegyűjtik a dalban szereplő állatok nevét. Megbeszélik, hol élnek ezek az állatok, melyek közülük a háziállatok.

B) Zenehallgatás

Gryllus Vilmos – Kányádi Sándor: Somvirággal, kakukkfűvel című megzenésített versének meghallgatása.

A dal képeinek közös felidézése.

C) Vershallgatás

A tanító felolvassa Zelk Zoltán: Anyu, végy egy hegyet nékem című versét.

Ezután következik a vers képeinek közös felidézése.

II. Mondatalkotások, mondatbővítések

1. CSOPORTALAKÍTÁS SZÓKÁRTYÁKKAL

A tanító minden gyereknek ad egy névre szóló szókárttyát. (Irányított csoportalakítás, heterogén csoportok). Ezt a gyerekek kitudják. A teremben sétálva megkeresik azokat a társaikat, akiknek a szava kapcsolatba hozható az övékkel.

2.

A) Kérünk egy olyan képet...

A megalakult csoportok rövid megbeszélést tartanak arról, hogy milyen képet képzelnek el szókárttyáik alapján. További szavakat gyűjtenek, melyek szerepelhetnének még ezen a képen. Ezeket leírják. A munka végeztével a csoportok szóvivői megfogalmazzák, hogy „Kérünk egy olyan képet...” (Pl.: „Kérünk egy olyan képet, amin erdő van és kirándulók.”) A csoportok így jutnak a 4. mellékletben felsorolt képekhez. Ha már minden csoport előtt ott van a képe, körbejárnak és megnézik egymásét.

B) „Kiárusítás”

A tanító szókárttyákat tesz ki a táblára (5. sz. melléklet). A megalakult csoportok jelentkezhettek, hogy „megveszik” a soron következő szókárttyát, ha az illik a náluk lévő szavakhoz. Miután a megfelelő szavakat „megvették”, megkapják a képeket (4. sz. melléklet). Ha már minden csoport előtt ott van a képe, körbejárnak és megnézik egymásét.

3. SZÓMAGYARÁZAT

A csoportalakítás szókárttyáiból minden csoport kiválasztja a számukra ismeretlen, illetve legkevésbé ismert szót. (Valószínű, hogy a 3. melléklet kiemelt szavai ezek.)

A gyerekek feladata, hogy keressék meg a képükön a szónak megfelelő tárgyat. Ezután a csoportok írásban készítsék el annak rövid, egyszerű magyarázatát. Pl.: Sajtár – edény, amibe a tejet fejik. Minden csoport felolvassa a szómagyarázatát.

4. KÉPEKRŐL MONDATALKOTÁS

A „kerekasztal” kooperatív technikával minden csoport mondatokat alkot a nála levő képről.

5.

A) Mondatbővítés

A tanító az előzetesen táblára/fóliára/csomagolópapírra írt kérdőszavakat felolvassa. Minden csoport kiválaszt az előző pontban elhangzott mondatok közül egyet, s azt elmondja az egész osztálynak. Ezeket a mondatokat bővítik a táblán olvasható kérdőszó valamelyikére adott válasszal. A közös feladatgyakorlás után a csoportok

önállóan dolgoznak. A továbbiakban a szóforgó technikájával a kérdőszavakra adott válaszokkal bővítik a mondatokat. (A csoport „A” tagja felolvassa az első mondatot, „B” feltesz egy kérdőszót, „C” elmondja az új, bővített mondatot, „D” új mondatot olvas fel stb.)

B) Mondatbővítés

A tanító az előzetesen táblára/fóliára/csomagolópapírra írt kérdőszavakat felolvassa. Mond egy példamondatot, amelyhez feltesz egy kérdőszót, amire válaszolva egy diák bővíti a mondatot. Újabb kérdőszót mond a tanító (a már egy szóval bővített mondathoz), amelyet ismét megválaszol valaki. Így lesz a mondat egyre hosszabb. A közös feladatgyakorlás után a csoportok önállóan dolgoznak. A továbbiakban a szóforgó technikájával a kérdőszavakra adott válaszokkal bővítik a mondatokat. (A csoport „A” tagja felolvassa egy mondatot, „B” feltesz egy kérdőszót, „C” elmondja a bővített mondatot, „D” új kérdőszót tesz fel, „A” az előző bővített mondatot tovább bővíti stb.) Minden mondattal addig játszanak, ameddig tudják bővíteni.

6.

A) Befejezetlen mondatok befejezése

Az első mondatot a tanár kezdi el, és valamelyik gyerek fejezi be. Ezt a mondatot egy másik gyerek tovább bővíti. (Megteheti ezt 1 szóval, de akár egy szókapcsolattal is.) A következő gyerek mond egy újabb befejezetlen mondatot, amit egy társa befejez, s egy másik még bővít, és így tovább. (A mondatbefejezésekben a kép témájával kapcsolatos, de azon nem látható megoldások is lehetnek.) Pl.: A strandon... A strandon sokan fürdenek. A strandon a vízben sokan fürdenek. Vagy: A strandon sokan fürdenek, mert jó idő van.

B) Összetett mondatok alkotása

Az első mondat első tagmondatát a tanár mondja, és valamelyik gyerek fejezi be. A következő diák egy újabb összetett mondat első tagját mondja stb.

C) Tagmondatok párosítása

Minden csoport kap 1-1 borítékot, melyben összetett mondatok tagmondatai szerepelnek külön-külön papírcsíkon (6. melléklet). A csíkokat szétosztják egymás között, s a szóforgó kooperatív technikával összeillesztik azokat. Az elkészült mondatokat „egyszeres csoportforgóval” ellenőrzik. (Minden csoport egy asztallal odébb lép, s annak a csoportnak a munkáját ellenőrzi.)

7.

A) Mondatok önálló írásbeli kiegészítése

A tanító ismerteti a feladatokat, majd kiosztja a gyerekeknek a különböző nehézségi szintű feladatokat. (Ha mód van rá, adjunk lehetőséget az öndifferenciálásra, a gyerekek maguk döntsék el, melyik szintet oldják meg.)

B) Mondatok kiegészítése kérdőszavak segítségével

A feladatlapon hiányos mondatok szerepelnek, a hiányok helyének jelölésével. (Minden mondatból egy szó hiányzik.) A kiegészítést a mondatok után zárójelbe tett kérdőszó segíti.

C) Mondatok kiegészítése egy-egy szóval

A feladatlapon hiányos mondatok szerepelnek, a hiányok helyének jelölésével. (Minden mondatból egy szó hiányzik.) A kiegészítést nem segítik kérdőszavak, azt önállóan kell elvégezni.

D) Mondatok kiegészítése több szóval

A feladatlapon hiányos mondatok szerepelnek, a hiányok helyének jelölésével. Egy mondatból több szó hiányzik. A kiegészítést nem segítik kérdőszavak, azt önállóan kell elvégezni.

8. „HAJTOGATÓS” JÁTÉK

A játékhoz az alábbi kérdőszavakat használják a csoportok, melyeket a táblára is írjon föl a tanító: Hol? Mikor? Kivel?/Mivel? Hogyan?

A csoport egyik tagja egy üres lap felső szélére felír egy rövid (tő)mondatot. Amikor elkészült, lehajtja a papír szélét, hogy ne legyen látható a mondata. A ráhajtott részre egy kérdőszót ír, és a lapot átadja a mellette ülő gyerekeknek. Ő nem hajthatja vissza (nem nézheti meg, mit írt a társa). A kérdésre egy szóval írásban válaszol, majd behajítja a papírt, és ő is ír egy kérdést. Így megy körbe a papír, míg minden kérdésre megszületik a válasz. Végül kihajtogatják a papírt, és elolvassák a „szöveget”. Ebből egy értelmes, de elképzelhető, hogy bolondos mondatot állítanak össze, és ezt leírják. Ha van még idejük, újabb mondatba kezdhetnek.

III. Zárás, értékelés

A)

A diákok visszajelzései a foglalkozásról. Aki kedvet érez, elmondja, hogyan érezte magát, melyik feladat tetszett neki a legjobban, melyikben volt véleménye szerint a legügyesebb, mennyire elégedett magával.

A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, figyelem, nyelvi találékonyság, feladatmegoldás sikeressége.

B)

A csoportok, a diákok önértékelése a munkában való részvételükről. Melyik feladat megoldásával voltak elégedettek, mi az, amit már gyakorlottabban, ügyesebben tudtak megoldani, mint eddig. Hogyan tudtak figyelni a társaikra, hogyan tudtak kapcsolódni az ő ötleteikhez, tevékenységeikhez. Hogyan sikerültek a feladatmegoldásaik. Hogyan érezték magukat a csoportos munkák során.

1. melléklet

A part alatt...

A part alatt, a part alatt
Három varjú kaszál, három varjú kaszál.

Róka gyűjti, róka gyűjti,
Szúnyog kévét köti, szúnyog kévét köti.

Bolha ugrik, bolha ugrik,
Hányja a szekérre, hányja a szekérre.

Mén a szekér, mén a szekér,
Majd a malomba ér, majd a malomba ér.

A malomba, a malomba,
Három tarka macska, három tarka macska.

Egyik szítál, másik rostál,
Harmadik követ vág, harmadik követ vág.

Szürke szamár vizet hoz már,
Tekenőbe tölti, tekenőbe tölti.

Tehén dagaszt, tehén dagaszt,
Kemencébe rakja, kemencébe rakja.

Medve várja, medve várja,
Kisült-e a cipó, kisült-e a cipó.

Tyúk a cipót csipegeti, tyúk a cipót csipegeti,
Hangya morzsát szedi. Hangya morzsát szedi.

2. melléklet

Zelk Zoltán: Anyu végy egy hegyet nékem

Anyu végy egy hegyet nékem,
 olyan magasat,
 ha elfárad, ráülhessen
 csúcsára a nap –
 erdejében madár szálljon,
 rókakölyök, őzfi játsszon –
 olyan hegy legyen!

Aztán végy egy tavat nékem,
 de olyan nagyot,
 egyik partról a másikra
 el nem láthatok.
 Hadd bámulják a sirályok,
 ha én azon vitorlázok –
 olyan tó legyen!

Aztán végy nekem egy rétet,
 piros, sárga, kék
 virágokkal legyen telis-
 teli az a rét –
 ahány tücsök, odagyűljön,
 hogyha kérem, hegedüljön –
 olyan rét legyen!

Ha csak ez a kívánságod,
 könnyen tehetem,
 meg se veszem, amit kérsz és
 mégis megveszem:
 tiéd már a Mátra, Börzsöny,
 Balatont is néked őrzöm
 s mind a réteket!

Ha tavasz jó, hoz új zöldet,
 a tél zúzmarát,
 hogyha zöldben, ha ezüstben,
 tiéd minden ág –
 tiéd mind a kert, a lanka,
 cinke, rigó, búbosbanka
 S mennyi szép madár!

Öreg folyó jár dúdolva
 parti fák alatt,
 bukfencezik kövön, sziklán
 sok kicsiny patak –
 Szólj nekik! Csak arra várnak,
 s mintha volna kezes nyájad:
 mind hozzád szalad!
 mind hozzád szalad!

3. melléklet

vitorlás

b é k a l e n c s e

nádas

tó

medence

csúszda

r a j t k ó

úszómester

pulyka

toll

tojás

t y ú k l é t r a

tehén

fejőszék

tej

s a j t á r

i r á n y t ű

hátizsák

térkép

turistaút

p l é d

kulacs

tisztás

pihenő

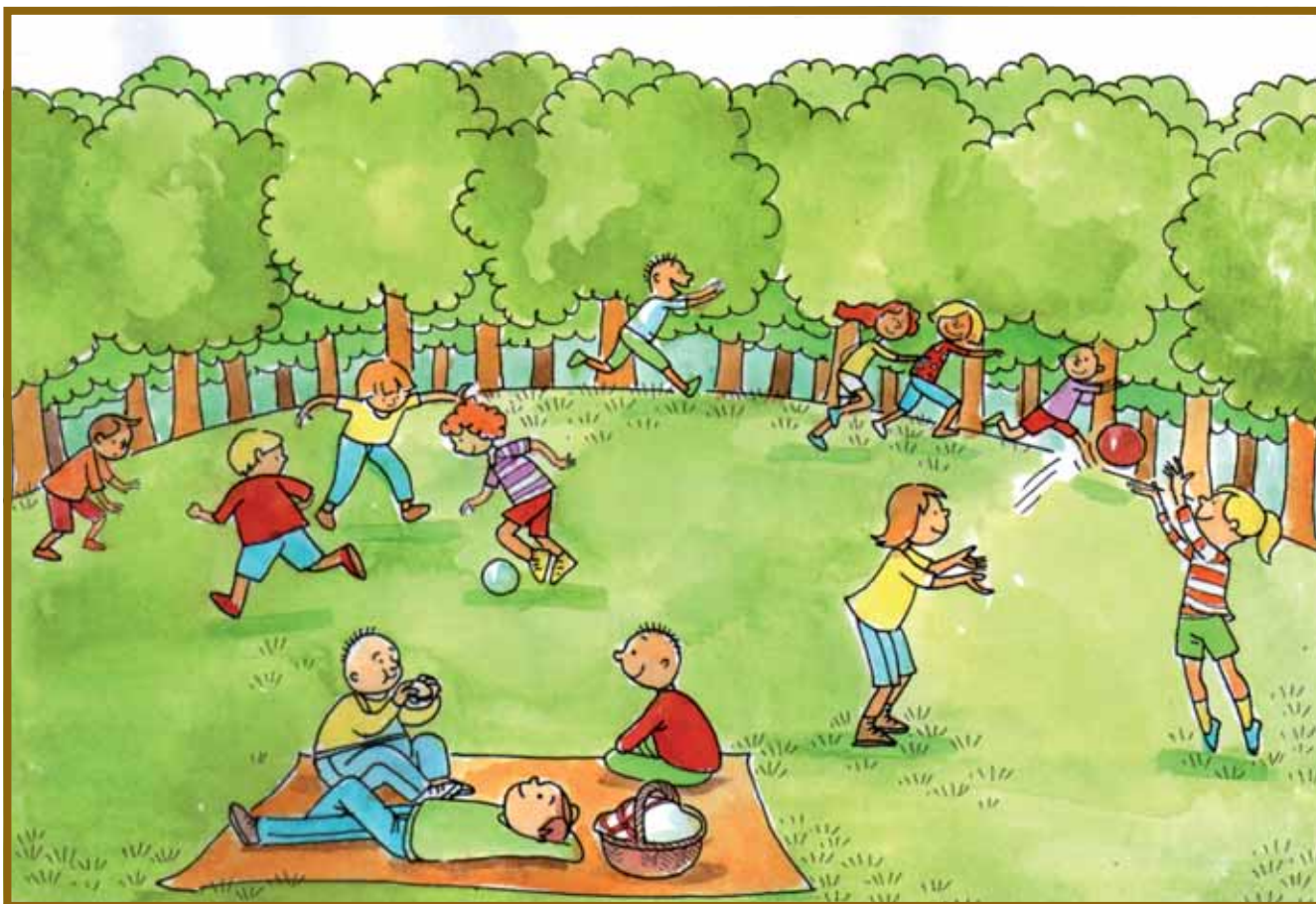
p o r o n d

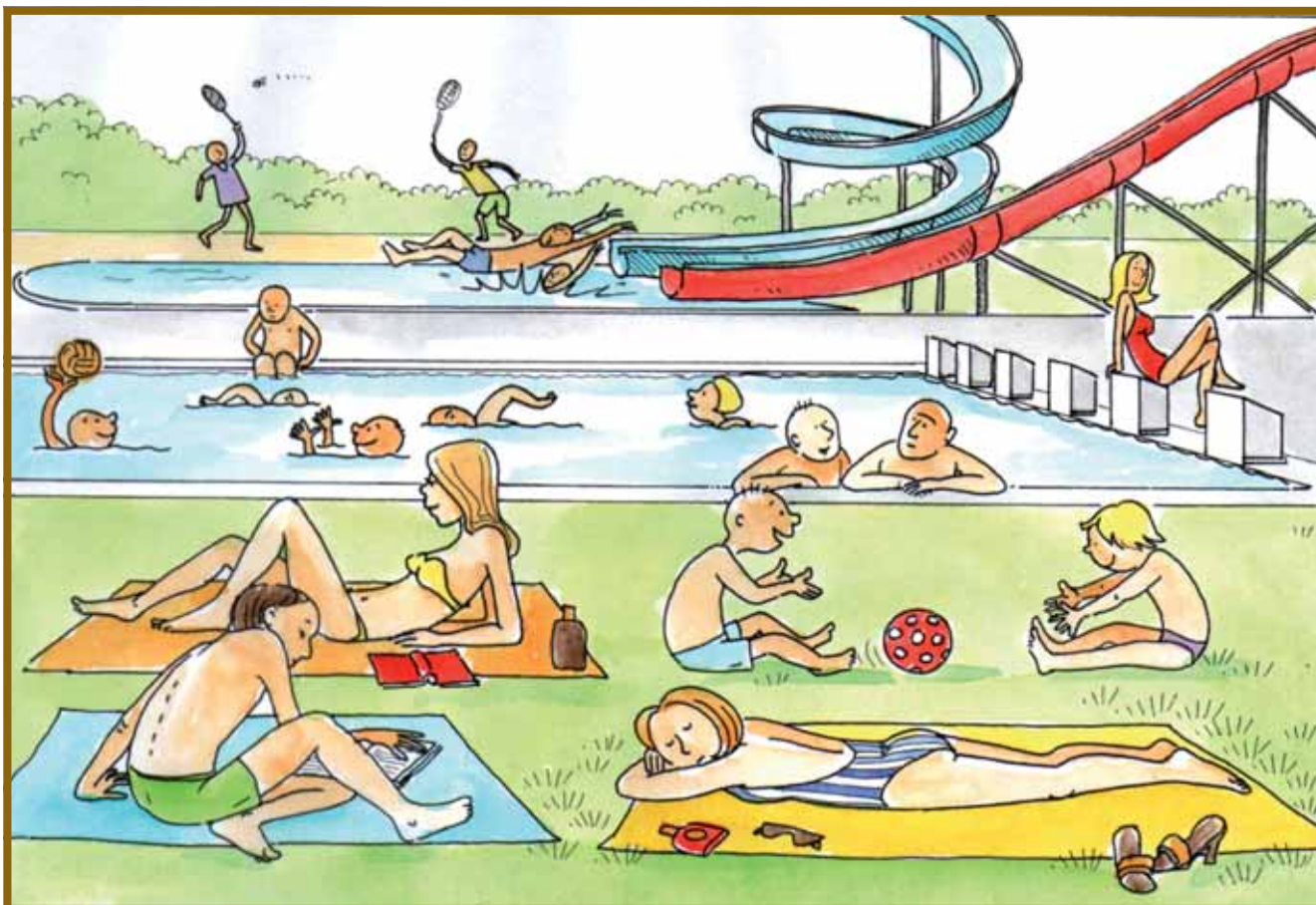
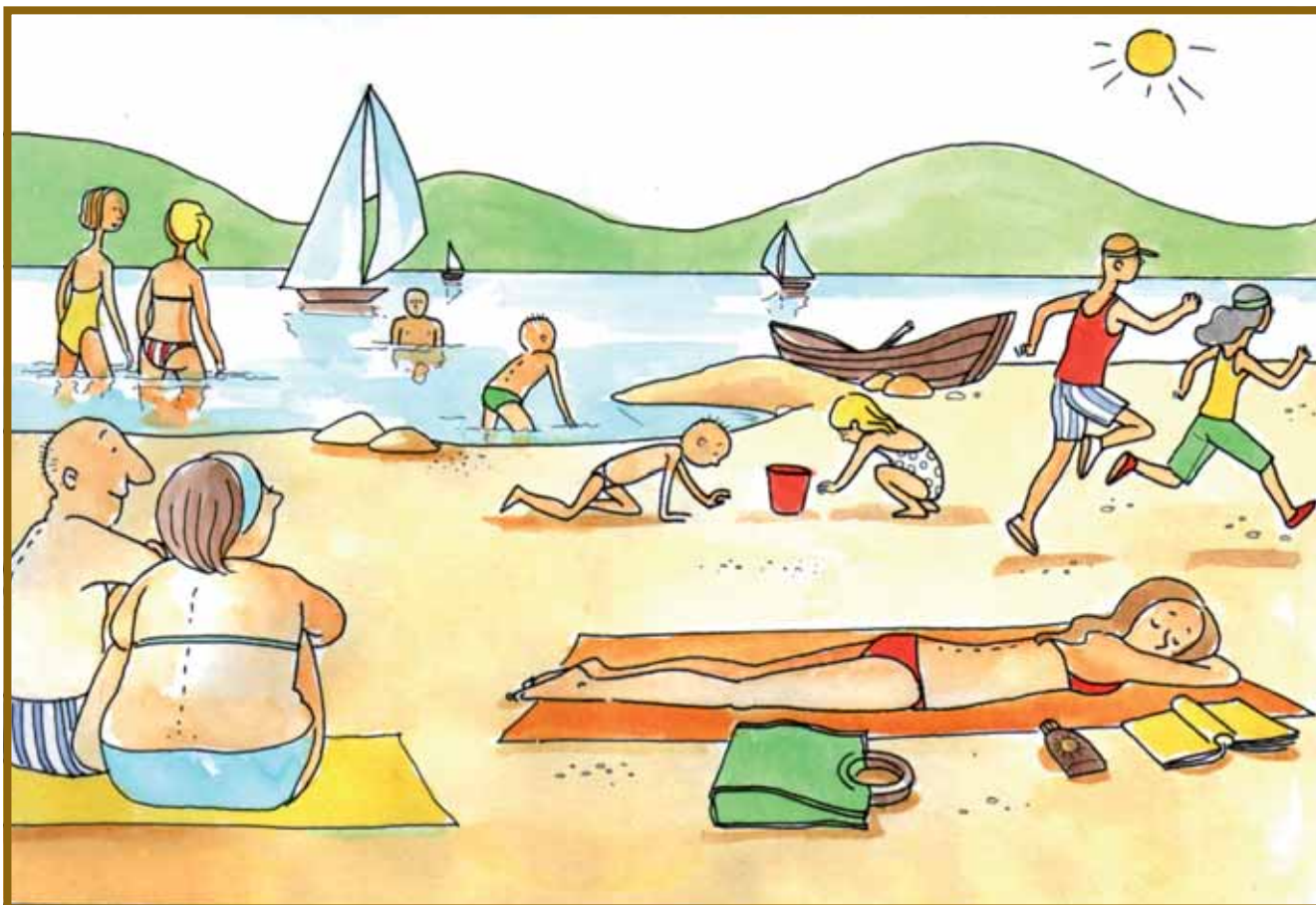
légtornász

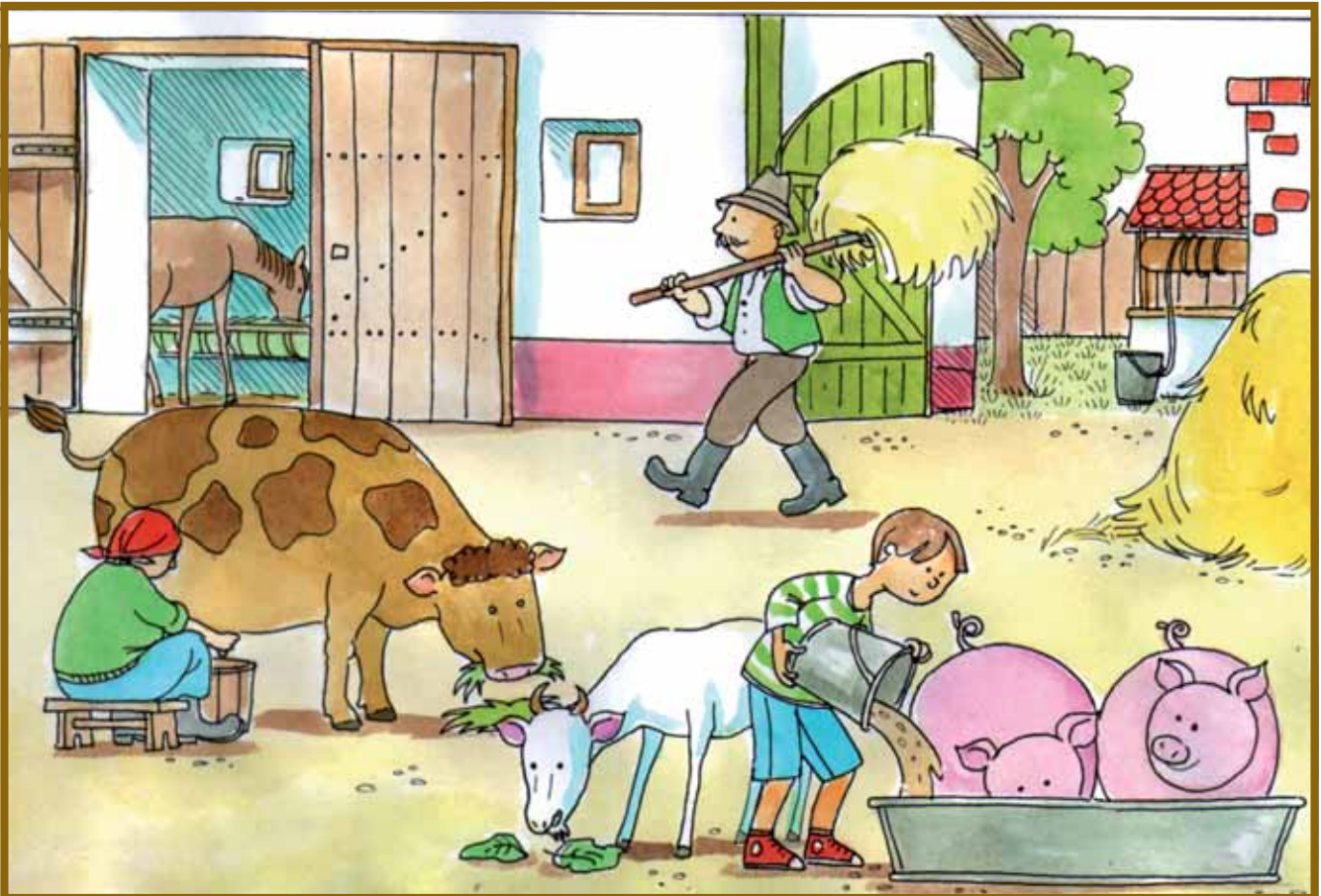
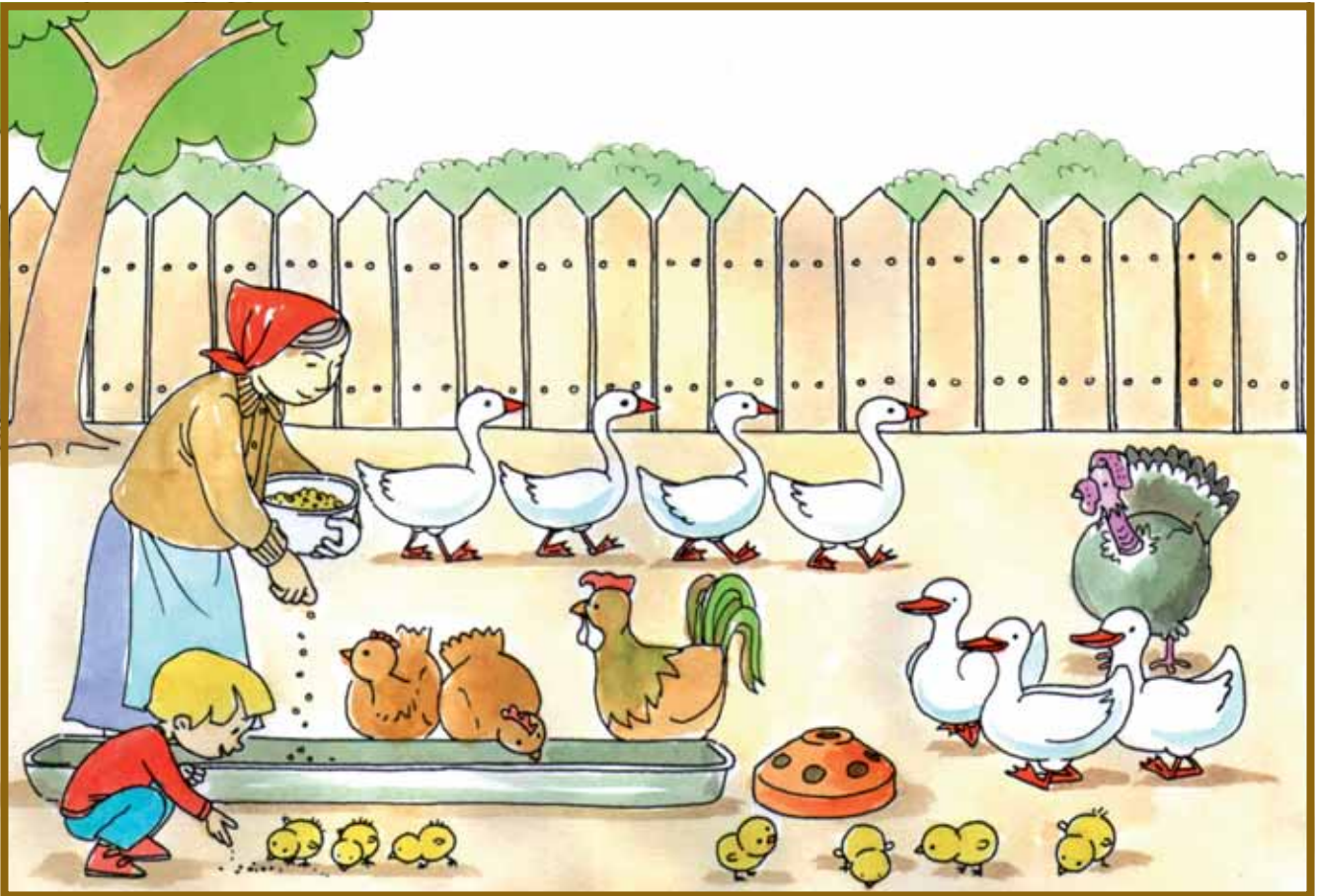
idomár

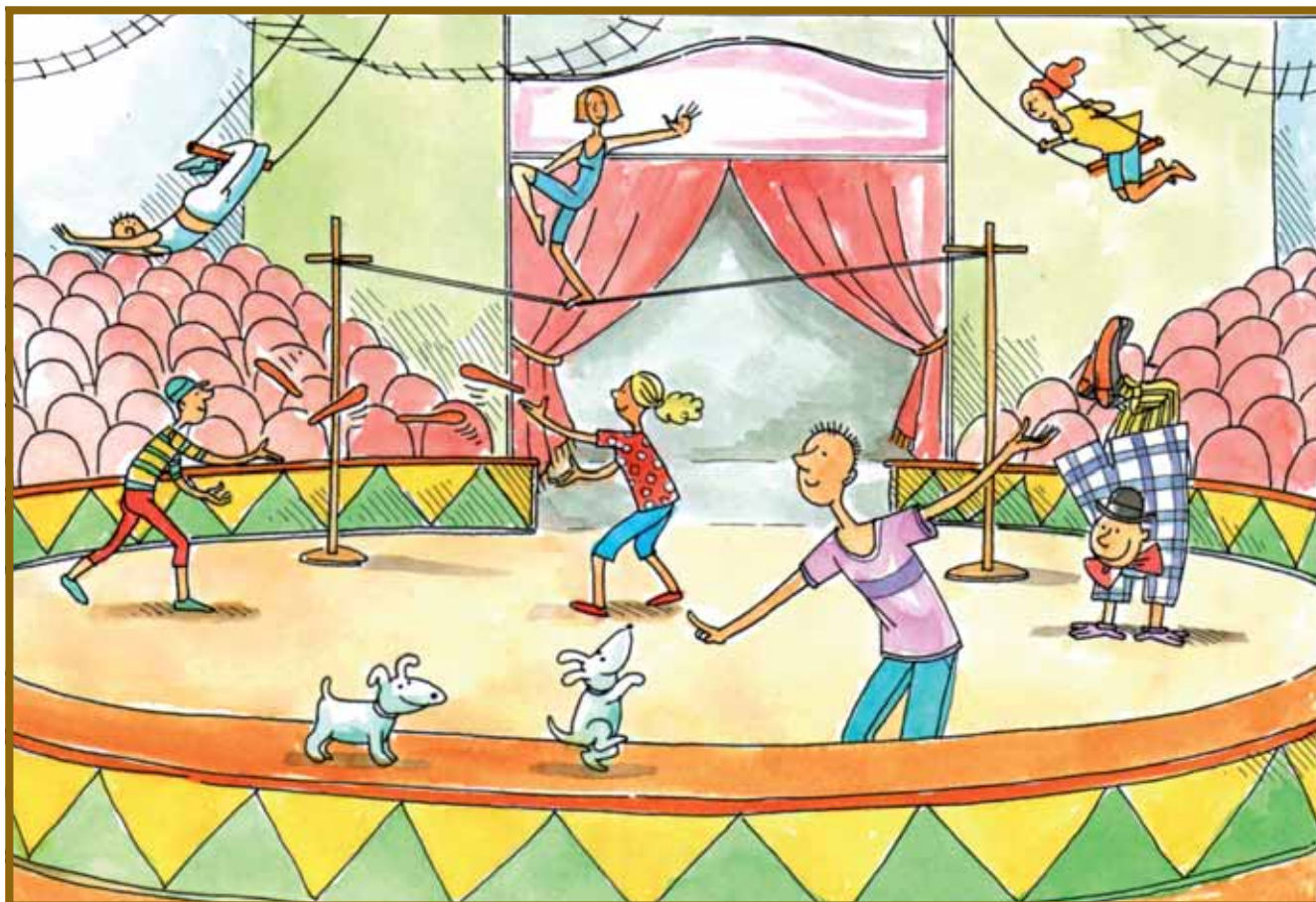
bohóc

4. melléklet

5. melléklet

csónak

hínár

hal

zuhany

napolaj

öltöző

kakas

baromfi

kukorica

istálló

malac

széna

hegytető

turistajelzés

ösvény

rét

pitypang

patak

oroszlán

zsonglőr

zenekar

Nehéz a tóban úszni,

mert a vizet ellepi a békalencse.

Az úszómester nagyot sípolt,

mert egy kisleány a rajtkőről ráugrott egy úszóra.

A gazda éjszakára elveszi a tyúktróceát az ól elöl,

de a rókának ez sem akadály a tolvajlásban.

A gazdasszony kiviszi az istállóba a sajtárt,

hogy megfejeje a tehenet.

A túravezető aggódva nézi az iránytűt,

mivel a csoport eltévesztette a turistajelzést.

A gyerekek leterítették a plédet a tisztáson,

és most azon ülve uzsonnáznak.

A zsonglőr leejtette a buzogányokat,

pedig sokat gyakorolt a porondon.

7. melléklet

A mi osztályunk szeret kirándulni. Nem régen megmászunk egy hatalmas _____
_____ (mit?). _____ (mennyit?) gya-
logoltunk. Én _____ (hogyan?) elfáradtam. Amikor
megérkeztünk a _____ (hová?), végre kipihenhattük
magunkat. Megettük a szendvicseinket is, amit _____
_____ (honnan?) hoztunk. Később Peti elővette a _____
(mit?), s elkezdtünk focizni. A mi csapatunk _____ (mit
csinált?)

8. melléklet

A mi osztályunk szeret kirándulni. Nem régen megmászunk egy hatalmas _____
_____. _____ (mennyit?) gyalogol-
tunk. Én _____ elfáradtam. Amikor megérkeztünk a
_____, végre kipihenhattük magunkat. Megettük a
szendvicseinket is, amit _____ hoztunk. Ké-
sőbb Peti elővette a _____, s elkezdtünk focizni. A mi
csapatunk _____.

Vagy:

_____ a szüleimmel gyakran megyünk strandra. Én _____
_____ szeretek úszni. Anyukám legszívesebben kifekszik a partra és
_____. Apukám remekül evez, s van is egy _____
_____. Már én is _____ használom az evezőt. A kishúgom
még nem tud _____. Ő csak úszógumival mehet be a _____
_____.

9. melléklet

Te voltál már cirkuszban? Én a múlt héten _____ először. Az osztállyal kirándulni _____ Budapestre, s a _____ néni elvitt minket. Remek _____ láttunk, nagyon _____ szórakoztunk. Nekem legjobban a _____ tetszett, mert _____ lehetett nevetni rajta. A barátomnak a légtornász tetszett a _____, azt mondta, ő is _____ szeretne lenni.

BESZ–VIII.3.

SZÓKINCSEJLESZTÉS

Rokon értelmű szavak

KÉSZÍTETTE: Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA	A tanulók aktív szókincsének bővítése rokon értelmű szavak keresésével
IDŐKERET	2×45 perc
AJÁNLOTT KOROSZTÁLY	7–9 év
MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK	<p><i>Tágabb környezetben</i> Anyanyelv, környezetismeret, hon- és hagyományismeret, ének-zene, drámajáték</p> <p><i>Szűkebb környezetben</i> Beszédművelés – szókincsfejlesztés <i>Ajánlott megelőző tevékenységek</i> Szókincsfejlesztés – szógyűjtés modul, mesehallgatás, zenehallgatás-dal-tanulás <i>Ajánlott követő tevékenységek</i> Meseszöveg – Rokon értelmű szavak modul</p>
A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI	Szóbeli és írásbeli kifejezőképesség, olvasási készség, nyelvi találékonyság Rész, egész viszony felismerése, összefüggések megtalálása

AJÁNLÁS

Szóforgó kooperatív technika

A csoport tagjai sorban, az óramutató járásával egyező irányban elmondják egymásnak gondolataikat, egy tag beszédidejét meg lehet határozni.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Kooperatív tanulási módszerek, alapfokú drámapedagógiai ismeretek
Gryllus Vilmos: Dalok óvodásoknak és kisiskolásoknak. TREFF Kft., Budapest, 1992.
Tolcsvay László – József Attila (Halász Judit): Altató (Mákos rétes). Pepita, Budapest, 1980.
Móra Ferenc: Mesék. Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1959.
József Attila összes versei. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1962.

ÉRTÉKELÉS

Szóbeli, szempontjai: részvétel a közös munkában, a figyelem és az együttműködés szintje, aktivitás, igényesség

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessenek. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárási útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható. Világosabb szürkével a gyerekek haladási tempójának megfelelő, egymással párhuzamosan végzett, differenciált tevékenységeket jelenítettük meg.

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. RÁHANGOLÓDÁS						
1. A)	Trópusi eső 5'	Figyelem, együttműködés	Egész osztály	Frontális	Játék	
B)	Ki bírja tovább nevetés nélkül? 5'	koncentráció		Pár	Játék	
C)	„Hideg, meleg, forró” Elrejtett tárgy megkeresése 5'	Figyelem, helyzettfelismerés, téri tájékozódás		Frontális	Játék	
2.	Gryllus: Lassan jár a csigabiga 10'	Tiszta intonáció, ritmuserzés, együttműködés, figyelem	Egész osztály	Frontális	Ének, játék	1. melléklet
II. JÁTÉK A ROKON ÉRTELMI KIFEJEZÉSEKSEL						
1.	„Menj úgy, ahogy mondom!” 5'	Szókinccs, figyelem, fantázia	Egész osztály	Frontális	Játék	
2.	Csoportalakítás 5'	Olvasási készség				2. melléklet
3. A)	Mekkora a csiga? 10'	Rész-egész viszony, asszociáció, szókinccs	Egész osztály	Csoport		3. melléklet
B)	Szókapsolatok keresése, párosítása 10'	Olvasási készség, összefüggések felismerése		Csoport	beszélgetés	4. melléklet
4. A)	Csigaháztól – lakóházig 5'	Olvasási készség	Egész osztály	Kooperatív	Szóforgó íródéakkal	5. melléklet
B)	Képek és szavak egymáshoz rendelése számozással 5'	Olvasási készség		Csoport		5. melléklet

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
5. A)	Hiányos szöveg kiegészítése 10'	Olvasási készség, logikus gondolkodás, rész-egész viszony, nyelvi találgatás, együttműködés	Egész osztály	Kooperatív	Szóforgó Egyéni leírások	6. melléklet
B)	Az épületek párosítása tulajdonságokkal 10'	Összefüggések felismerése, szókinccsbővítés	Differenciált			7. melléklet
	<ul style="list-style-type: none"> – Szószervezetek összekapcsolása és leírása – Szószervezetek összekapcsolása és mondatba helyezése és azok leírása – Szószervezetek összekapcsolása és újabb tulajdonságok gyűjtése és leírása – Szószervezetek összekapcsolása, újabb tulajdonságok gyűjtése és mondatba helyezése és azok leírása 	<p>Olvasási és íráskészség</p> <p>Írásbeli kifejező- és olvasási készség nyelvi találgatás</p> <p>Olvasási és íráskészség nyelvi találgatás</p> <p>Írásbeli kifejezőkészség, olvasási készség, nyelvi találgatás</p>				
C)	Mi vagyok én? – „Fordított” barkochba 10'	Figyelem, logikai gondolkodás, asszociáció		Frontális	Játék	8. melléklet
6. A)	Mesehallgatás Móra Ferenc: Mindenféle házakról Beszélgetés 5'	Szóbeli információ megértése, figyelem, szóbeli kifejezőkészség	Egész osztály	Frontális	Bemutató	9. melléklet
B)	Hogyan laknak „mások” 5'	Összefüggések felismerése, figyelem		Frontális		
7.	Ház – lakás – otthon 5'	Szóbeli kifejezőkészség	Egész osztály	Frontális,	Beszélgetés	
8. A)	Zenehallgatás: Halász Judit előadásában József Attila: Altató (Tolcsvay László) 3'	Figyelem	Egész osztály	Frontális	zenehallgatás	Magnó, kazetta
B)	Vers felolvasása József Attila: Altató 3'	Figyelem		Frontális	Bemutató	10. melléklet

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
9.	A vers elolvasása, rokon értelmű szavak keresése 7'	Olvasási készség, szövegbeli tájékozódás a szövegben	Egész osztály	Csoport	Felolvasás, gyűjtés	
10. A)	Mindennapi cselekvéseink kifejezése sokféleképpen – mimes játékok 5'	Testnyelv értelmezése, megfigyelőkészség	Egész osztály	Frontális	Játékok	
B)	Hiányos mondatok kiegészítése 5'	Szóbeli információ megértése, összefüggések felismerése		Frontális		11. melléklet
11.	Rokon értelmű kifejezések gyűjtése 10'	Szókincsbővítés, írásbeli kifejezőkészség, együttműködés, nyelvi találékonyság	Egész osztály	Csoport		
III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS						
A)	A diákok visszajelzései, a tanító értékelése 5'		Egész osztály	Frontális		
B)	A diákok önértékelése 5'	Emlékezet, önismeret, önértékelés		Frontális – egyéni		

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem kívánatos kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint döntsön a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

I. Ráhangelődés

1.

A) Trópusi eső

A diákok körbe állnak. A játékvezető elkezdi a mozdulatot, a tőle jobbra álló átveszi a mozdulatot, és így egymás után, sorban mindenki átveszi a mozdulatot a szomszédjától. Egészen addig folyamatosan ugyanazt a mozdulatot végzi mindenki, amíg egy újabb mozdulat nem ér hozzá, akkor ez az újabb mozdulat lesz folyamatos tevékenység.

Mikor az előző mozdulat a körben már valameddig elért, új mozdulatot kezd a játékvezető, és azt is ugyanúgy veszik át a többiek.

Mozdulatok: két kéz összedörzsölése, jobb kéz csattint, két kéz csattint, taps, combütögetés, jobb láb dobbant, bal láb dobbant, combütögetés taps, két kéz csattint, jobb kéz csattint, két kéz összedörzsölése.

B) Ki bírja tovább nevetés nélkül?

A gyerekek párokat alkotnak, és egymással szemben leülnek. Valamelyikük megpróbálja nevetésre bírni a társát. Ha sikerült, szerepet cserélnek.

C) „Hideg, meleg, forró”

Elrejtett tárgy megkeresése

A jól ismert játék során egy elrejtett tárgyat kell megkeresnie egy gyereknek. Társai a megfagysz, jég, hideg, langyos, meleg, forró, tűz szavakkal segítik, attól függően, hogy mennyire van közel a tárgyhoz.

2. ZENEHALLGATÁS – ÉNEKLÉS: GRYLUS: LASSAN JÁR A CSIGABIGA

A dalt már korábban megtanulták a gyerekek, így most a zenével együtt éneklük, s annak ritmusára lépegetnek egymás vállát fogva. (Elöl a tanító vagy akár az egyik gyerek is lehet.) Így haladnak folytonosan kanyarogva, egyre gyorsabban, a zene ritmusát követve a játéktérben. Ezt követően a zene nélkül, csak saját maguk énekelve játsszák ugyanezt. Ekkor többször egymás után éneklük a dalt, mindig egyre gyorsabban, amíg a lassú sétától a futásig eljutnak.

A játék végén röviden beszélgetnek arról, hogy mitől vicces a dal? (Felgyorsul a mozgás, a tempóval ellentétes a tartalom.) A jár szót emeljük ki mint a csigára nem jellemző mozgást, és keressenek a gyerekek olyan szavakat, amelyek a csiga mozgását inkább jellemzik (mászik, csúszik, vánzorog).

II. Játék a rokon értelmű kifejezésekkel

1. „MENJ ÚGY, AHOGY MONDOM!”

Miközben a tanító a megy ige szinonimáit mondja, a gyerekek az elhangzott cselekvést utánozva mozognak (ballag, cammog, sétál, andalog, bandukol, mendegél, totyog, igyekez, siet, baktat, járkál, lépeget, gyalogol, kóborol). Ha a szót nem ismerik, a hangzása alapján próbálják meg elképzelni, hogy milyen lehet a mozgás. A játék végén a kérdéses szavak jelentését megbeszélik, elmozogják.

2. CSOPORTALAKÍTÁS

A tanító névre szóló szókétyákat ad a gyerekeknek (heterogén csoportok alakítása). Feladatuk, hogy a hasonló méretű élőlények kerüljenek egy csoportba. Elefánt, bálna, víziló, orrszarvú; katica, méh, darázs, cserebogár; vakondok, pocok, egér, ürge; tigris, oroszlán, leopárd, párduc; tyúk, kakas, liba, kacska; fecske, veréb, cinke, rigó; ponty, csuka, harcsa, pisztráng.

3.

A) Mekkora a csiga?

A csoportok ugyanazt a betűhalmazt kapják, amelyekből össze kell állítaniuk a szavakat. A tanító felteszi a kérdést, hogy mekkora a csiga. Majd elmondja, hogy ha a csoportok a betűket jól rakják össze, több választ is kapnak a kérdésre.

Szórejtvény – betűhalmazból kell összeállítani a szavakat: kicsi, pici, apró, parányi, csöppnyi.

A szavak kirakása után hasonló méretű tárgyakat keresnek a teremben, és kiválasztják, hogy melyik szó illik a tárgyra a kirakottak közül.

B) SZÓKAPCSOLATOK KERESÉSE, PÁROSÍTÁSA

A csoportok szókérdőket kapnak, amelyeken tulajdonságok és tárgyak olvashatók. Feladatuk, hogy párosítsák össze a tárgyat a rá legjellemzőbb tulajdonsággal. A feladat ellenőrzését követő beszélgetésben keresnek még hasonló méretű tárgyakat, s megbeszélik, hogy melyik tulajdonság illik rá.

4.

A) Csigaháztól – lakóházig

Minden csoport kap egy feladatlapot, s az azon lévő szavak közül kell aláhúzással kiválasztaniuk a lakóépületeket, majd a legkisebb és legnagyobb épület nevét leírniuk.

Az ellenőrzés során a tanító kirakja néhány lakóépület képét, melyet a gyerekek esetleg nem ismerhettek.

B) Képek és szavak egymáshoz rendelése számozással

A csoportok egy-egy feladatlapot kapnak, melyen lakóépületek felsorolása szerepel. A tanító képeket mutat fel vagy tesz a táblára sorszámmal ellátva. A csoportoknak a megfelelő szó mellé kell írniuk a kép számát. A feladatmegoldást ellenőrzés követi.

5.

A) Hiányos szöveg kiegészítése

Minden diák kap egy lapot, amelyen hiányos mondatok olvashatók. Miután a szóforgó módszerével megbeszéltek, hogy mely szavak illenek a mondatokba, mindenki kiegészíti saját lapján a mondatokat. A megoldást ellenőrzés követi.

B) Az épületek párosítása tulajdonságokkal

A feladatot csoporton belüli differenciálással végzik a diákok.

Minden diák ugyanazt a feladatlapot kapja, amelyen épületek nevei és tulajdonságok olvashatók. Ezeket kell párosítaniuk.

- Miután a gyerekek összekapcsolták a szavakat, a kapott szó szerkezeteket leírják.
- Miután a gyerekek összekapcsolták a szavakat, a kapott szó szerkezeteket mondatokba helyezik, majd ezeket leírják.
- Miután a gyerekek összekapcsolták a szavakat, kiegészítik még egy-egy tulajdonsággal, és ezeket a szó szerkezeteket leírják.
- Miután a gyerekek összekapcsolták a szavakat, kiegészítik még egy-egy tulajdonsággal, és ezeket az új szó szerkezeteket mondatba foglalva leírják.

C) Mi vagyok én? – „Fordított” barkochba

Egy diák hátára tűzünk egy szókérdőt (l. a mellékletben), amelynek tartalmát ő nem ismeri. Társainak tesz fel kérdéseket, hogy megtudja, „ki vagy mi ő”, s társai a barkochba szabályai szerint válaszolnak. Ha kitalálta, új játékos következik.

6.

A) Mesehallgatás

Móra Ferenc: Mindenféle házokról (Móra Ferenc: Mesék)

A tanító felolvassa a mesét. Spontán vélemények meghallgatása.

B) Hogyan laknak „mások”

A tanító előzetesen a táblára írja a különböző „lakóhelyek, otthonok” nevét. A gyerekek feladata, hogy kitalálják, melyikben milyen élőlények laknak.

- fészek – madár
- barlang – medve
- egérlyuk – egér
- odú – mókus
- (hangya)boly – hangya
- kaptár – méh
- istálló – ló
- kotorék – róka

7. HÁZ – LAKÁS – OTTHON

Rövid beszélgetés arról, hogy mit jelent a lakás, mit jelent az otthon. Ugyanaz-e a kettő? Mi a különbség?

8.

A) Zenehallgatás

A vers megzenésített változatának meghallgatása.

Tolcsvay László – József Attila: Altató, Halász Judit előadásában.

B) Vers felolvasása

A tanító felolvassa a verset.

József Attila: Altató

9. A VERS ELOLVASÁSA

Minden csoport kap a versből egy példányt. A csoport felolvassa azt. (Lehet, hogy az egyik jól olvasó tagja olvassa fel társainak, de lehet az is, hogy mindenki, versszakonként olvas. Ez a csoport döntése lehet.) A felolvasást követően a csoporttagok közösen kikeresik az alszik szó rokon értelmű megfelelőit, s azokat aláhúzzák a versben.

10.

A) Mindennapi cselekvéseink kifejezése sokféleképpen – mimes játék

A tanító jól értelmezhető, egyszerű mozdulatokat mutat, amelyekből a gyerekek megpróbálják kitalálni, hogy mit jelent a cselekvés. Pl. eszik, nevet, sír, fut, ver, beszél, veszekszik. A kitalált szavakat a tanító felírja a táblára.

B) Milyen szavak hiányozhatnak a mondatokból?

A tanító olyan hiányos mondatokat mond a gyerekeknek, amelyekből a cselekvések hiányoznak. A gyerekek feladata, hogy megmondják, melyik szó illik az éppen elhangzott mondatba. (A szavakat nem ismerik előre a gyerekek.) Mondatok: Bence tízórára szalámis szendvicset .....

Mindenki ..... a bohócon a cirkuszban. Bori ....., mert esés közben megütötte a lábát. Az osztály testnevelésórán a focipálya körül ..... A társasjátékban apu mindig meg..... Marcinak be nem áll a szája, egész órán .....

Peti és Bence folyton .....valamin.

(Pótolandó szavak: eszik, nevet, sír, fut, ver, beszél, veszekszik)

Az elhangzó szavakat a tanító a mondatok elhangzása előtt felírja a táblára.

11. ROKON ÉRTELMŰ KIFEJEZÉSEK GYŰJTÉSE

Az előző feladatban táblára került szavak közül mindegyik csoport kap/választ egyet-egyét. A feladatuk, hogy minél több rokon értelmű szót írjanak hozzá, majd ezek közül néhányat foglaljanak mondatba, s ezeket a mondatokat valamennyien írják le.

A csoportok beszámolnak feladatmegoldásukról társaiknak.

III. Zárás, értékelés

A)

A diákok visszajelzései a foglalkozásról, a munkáról. Hogyan érezték magukat, melyik feladat tetszett nekik a legjobban, mennyire elégedettek magukkal. A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, egymás iránti türelem, figyelem, találékonyság.

B)

A csoportok, a diákok önértékelése a munkában való részvételükről. Melyik feladat megoldásával voltak elégedettek, mi az, amit, ügyesen tudtak megoldani, mivel boldogultak nehezebben. Hogyan sikerültek a feladatmegoldásaik. Hogyan érezték magukat a csoportos munkák során, megfelelő volt-e az együttműködésük.

1. melléklet

Zenehallgatás

Gryllus: Lassan jár a csigabiga

Lassan jár a csigabiga

Táskájában eleség.

Várja otthon lánya, fia,

Csigabiga feleség.

2. melléklet

elefánt

bálna

víziló

orrszarvú

katica

méh

darázs

cserebogár

vakond

pocok

egér

ürge

tigris

oroszlán

leopárd

párduc

tyúk

kakas

liba

kacsa

fecske

veréb

cinke

rigó

ponty

csuka

harcsa

pisztráng

3. melléklet

A betűhalmazból összeállítható szavak: kicsi, pici, apró, parányi, csöppnyi

c s i i k

i i p c

r a p ó

n y á p a i r

ö c s i p p n y

4. melléklet

kicsi, csiga, pici, ceruzahegy, parányi, mákszem, esőcsepp, csöppnyi, apró, babacipő

kicsi

csiga

pici

ceruzahegy

parányi

mákszem

esőcsepp

csöppnyi

apró

babacipő

5. melléklet

családi ház, házikó, viskó, tuskó, villa, erkély,
kastély, nyaraló, palota, palánta, kunyhó, vi-
tyilló, lépcsőház, toronyház, emeletes ház

6. melléklet

A király a vadászat után kíséretével visszatért
a .....

A halász nagyravágyó felesége büntetésből
egy .....kapott az aranyhaltól.

Boriék a lakótelepi ..... most
költöztek kertes .....

A ..... termében készülődnek az
esti bálra.

Jancsi és Juliska megpillantotta a mézeskalács
.....

A szél elvitte a kismalac ..... te-
tejét.

Bencéék a szünidőt Balaton parti .....
..... töltik.

7. melléklet

toronyház

magas

palota

kertes

kunyhó

többszintes

villa

díszes

családi ház

kicsi

emeletes ház

tágas

8. melléklet

kastély

kunyhó

toronyház

villa

viskó

házikó

palota

9. melléklet

Móra Ferenc: Mindenféle házakról

Intek a kis szomszédoknak, a Palkó gyerekeknek, aki a kertjükben guggol a fűben.

- Gyere csak, Palkó. Kérdezni akarok valamit.
- Palkó csak a feje járásával feleli, hogy nem lehet.
- Aztán miért nem lehet? – kérdem, miközben közelebb lépek.
- Azért, mert én most villamost játszom a csigabigákkal.
- Hát aztán?
- A kocsivezetőnek beszélgetni tilos.
- Azt se szabad megkérdezni a kocsivezető úrtól, szereti-e a mogyorót?
- Azt igen – ugrott talpra Palkó, és tartotta elém a markát.
- Várjunk csak – mondom. – Előbb számold össze, hány ház van ezen az udvaron. Ahány házat megszá-
molsz, annyi szem mogyorót kapsz.

Palkó elkezdett számolni az öt ujján.

- Az első szoba egy, a kisszoba kettő, a tisztaszoba három...
- Ohó, én nem szobát mondtam, hanem házat!
- Ház nincs több, csak egy – szomorodott el Palkó.
- Az se igaz ám! Nézd meg csak, hány fecskéfészek van az eresz alatt?
- A négy sarokban négy.
- No lásd, ez négy szem mogyoró. A madárnak a fészek a háza. Ott hál éjszaka, oda húzódik a rossz idő elől, ott költi ki a fiókáit.

Palkónak fölcsillant a szeme.

- Akkor az egérlyuk is ház, meg a békalyuk is?
- Az is ház, Palkó! Ahol az állat lakik, az a háza! Tartsd a markodat!

Palkó azonban a kalapját tartotta elém.

- Tessék ezt telitölteni mogyoróval!
- Már miért tölteném? Hát hol van itt az a nagyon sok ház?
- Hát ez a sok csigaház szanaszéjjel? – táncolt örömeiben Palkó.

Az utolsó szemig oda kellett neki adnom a mogyorómat. Palkó azonban gavallérosan kárpótolt. Zsebembe dugott két csigabigát.

- Legalább villamossal megy a bácsi hazáig.

10. melléklet

József Attila: Altató

Lehunytja kék szemét az ég,
lehunytja sok szemét a ház,
dunna alatt alszik a rét –
aludj el szépen, kis Balázs.

Lábára lehajtja fejét,
alszik a bogár, a darázs
vele alszik a zümmögés –
aludj el szépen, kis Balázs.

A villamos is aluszik,
s míg szendereg a robogás,
álmában csönget egy picit –
aludj el szépen, kis Balázs.

Alszik a széken a kabát,
szunnyadozik a szakadás,
máma már nem hasad tovább –
aludj el szépen, kis Balázs.

Szundít a labda, meg a síp,
az erdő, a kirándulás,
a jó cukor is aluszik –
aludj el szépen, kis Balázs.

A távolságot, mint üveg-
golyót, megkapod, óriás
leszel, csak hunyd le kis szemed –
aludj el szépen, kis Balázs.

Tűzoltó leszel, s katona!
Vadakat terelő juhász!
Látod, elalszik anyuka –
aludj el szépen, kis Balázs.

11. melléklet

Bence tízórára szalámis szendvicset .....

Mindenki ..... a bohócon a cirkuszban. Bori ....., mert esés közben megütötte a lábát. Az osztály testnevelésórán a focipálya körül ..... A társasjátékban apu mindig meg..... Marcinak be nem áll a szája, egész órán ..... Peti és Bence folyton .....valamin.

(Pótolandó szavak: eszik, nevet, sír, fut, ver, beszél, veszekszik)

SZÖVEGALKOTÁS

A beszédre készítés játéka

KÉSZÍTETTÉK: Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA A beszédkészítés erősítése, a beszédképesség, a kifejezőképesség fejlesztése

IDŐKERET 2×45 perc

**AJÁNLOTT
KOROSZTÁLY** 6–8 év

**MODULKAPCSOLÓDÁSI
PONTOK** *Tágabb környezetben*
Kommunikációs kultúra, környezeti nevelés
Szűkebb környezetben
Beszéd, szövegalkotás
Ajánlott megelőző tevékenységek
Spontán beszélgetések, mesehallgatás, beszélgetőkör
Ajánlott követő tevékenységek
Szövegalkotás: mondatalkotás modul, szókinccsfelkészítés moduljai

**A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS
FÓKUSZAI** *Kompetenciafejlesztési szinten*
Nyelvi-verbális, gondolkodás-logika
NAT fejlesztési feladatok szintjén
Beszédképesség, szóbeli szövegalkotás, ismeretek az anyanyelvről
Műveltségterületi fejlesztési feladatok szintjén
Szóbeli információk megértése, gondolatok megfogalmazása, lényegkiemelés, összefüggések felismerése, analízis, szintézis, analógias gondolkodás, fantázia

AJÁNLÁS

Az osztály anyanyelvi fejlettségétől, feladattudatának szintjétől függően bizonyos játékok esetében (pl. 2.: Mondatbefejezések) a tanítónak kell eldöntenie, hogy frontálisan vagy hosszabb-rövidebb frontális „játéktanítási” idő után párban tevékenykedtetni a gyerekeket. Ebben az esetben heterogén párok kialakítását javasoljuk. A csoportmunkák során szintén – nyelvi kultúra, nyelvi fejlettség szempontjából – heterogén csoportok szervezését tartjuk előnyösnek.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Alapfokú drámapedagógiai ismeretek, kooperatív tanulási módszerek ismerete

ÉRTÉKELÉS

Szóbeli, a részvétel, az együttműködés szintjének visszajelzése. Önértékelés, tanítói értékelés főként a csoportra vonatkozólag.

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessék. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárási útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. „MEGSZÓLALUNK”					
1. Mesehelyzet teremtése 5'	Szóbeli információk megértése	Egész osztály	Frontális		
2. A) A bábok meglevenednek 10'	Fantázia Gondolat önálló megfogalmazása	Egész osztály	Frontális	Játék	Javasolt bábok felsorolása 1. melléklet
B) A játékok életre kelnek 10'	Fantázia Gondolat önálló megfogalmazása		Frontális	Játék	Javasolt tárgyak felsorolása 2. melléklet
3. A) Mondatbefejezések Megkezdett mondatok befejezése 10'	Fantázia, összefüggések felismerése, kifejezése		Frontális, majd páros		
B) Mondatbefejezések Asszociációs játék: Nekem a ... jut eszembe (Bábról, játékról, ami náluk van) 10'	Fantázia, összefüggések felismerése, kifejezése	Egész osztály	Frontális		
II. „MAGUNKRÓL” BESZÉLÜNK					
1. „Interjú” játék 8'	Helyzetfelismerés, logikus gondolkodás, összefüggések felismerése, kifejezése	Egész osztály	Csoport	játék	
2. A) Ki mondhatta? 8'	Lényegkiemelés, logikus gondolkodás, összefüggések felismerése, Gondolatok tömör megfogalmazása	Egész osztály	Frontális		
2. B) Mit mondhatna? 8'	Lényegkiemelés, logikus gondolkodás, összefüggések felismerése, Gondolatok tömör megfogalmazása				

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
3. A)	„Füllentő játék” 10’	Fantázia, gondolatok tömör megfogalmazása	Egész osztály	Frontális bemutatás után csoportban	Kooperatív játékok	
B)	A lódtók 10’	Fantázia, gondolatok tömör megfogalmazás		Frontális		
4.	Félmondatos játék 10’	Gondolkodás, összefüggések felismerése, kifejezőképesség	Egész osztály	Frontális, páros		
5.	„Aminem én nagyon örültem” 10’	Gondolatok és érzelmek kifejezése	Egész osztály	Csoportos vagy páros		
6.	Szituációs játék 10’	Gondolatok és érzelmek kifejezése, fantázia, kifejezőképesség, dramatikusság	Egész osztály	Csoport		
7.	Dramatikusan csoportkép készítése 4’	Dramatikusság, kompozíciós készség	Egész osztály	Egész csoport	Dramajáték	
III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS						
A)	A tanító értékeli az osztály munkáját 5’	Belátás	Egész osztály	Frontális		
B)	A diákok visszajelzése a munkáról 5’	Emlékeztet, önismeret, önértékelés		Frontális – egyéni		

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

I. „Meggzólalunk”

1. MESEHELYZET TEREMTÉSE

A tanító egy rövid „mesébe” kezd: Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy bábszínház/játékbolt. Egyik este, amikor vége lett az előadásnak/bezárt a játékbolt, és már mindenki hazament, és kialudtak a fények is, csuda dolog történt. Éltre keltek a bábok/megelevenedtek a játékok.

Mit gondoltok, mit csinálhattak?

(A tanító fantáziája, mesélő kedve szerint bővítheti a mesét. De célja a gyerekek fantáziájának, játékkedvének felkeltése legyen, ne maga a mesélés!)

Spontán beszélgetés.

Most itt vannak velünk. Játsszunk velünk!

2.

A) A bábok megelevenednek

A rendelkezésre álló bábok (legyen az akár kesztyűs, akár sík-, ujjbáb stb. – minden gyereknek jusson) közül választanak a gyerekek. Mindenki a saját bábja nevében röviden bemutatkozik, s bármit elmondhat magáról (spontán megnyilatkozások).

B) A tárgyak (gyerekjátékok) életre kelnek

A rendelkezésre álló bábok (legyen az akár kesztyűs, akár sík-, ujjbáb stb. – minden gyereknek jusson) közül választanak a gyerekek. A tanító megszólít egy-egy bábót vagy játékot, akinek magáról kell mondania néhány igaz állítást.

3. Mondatbefejezések

Továbbra is a bábokkal, illetve a játékokkal dolgozunk.

A) Megkezdett mondatok befejezése

A tanító megkezd egy mondatot, pl.: A játékboltban... Minden játék... A gyerekek... A maci télen... A cica szeret...

Akinek ötlete van, az fejezi be a mondatot. Ha a gyerekek motiváltak a feladatra, s már jól értik azt, párban is folytathatjuk tovább.

B) Asszociációs játék

„Nekem a .... jut eszembe.”

A tanító kezdi a „kört”: Nekem a kutyusról a csont jut eszembe. Sorban haladva mindenki mond 1-1 asszociációt.

A játékot többféleképpen is játszhatjuk. Ki-ki a saját bábjáról mond, bármelyik bábról mond asszociációt. Elképzelhető, hogy minden bábról 1, de akár 1-1 bábról több asszociáció is elhangozhat.

II. „Magunkról” beszélünk

1. „INTERJÚ” JÁTÉK

Beszédképesség szempontjából 4 fős heterogén csoportokat alakítunk. (Olyan technikát válasszunk, ami nem vesz el sok időt, hiszen nem kooperációt vagy hosszas együttműködést várunk a gyerekektől.)

A csoport egyik tagja (bábja, játéka) az interjú alanya, a többiek a kérdezők. Bármilyen kérdést feltehetnek, ami a bábbal kapcsolatos.

2.

A) Ki mondhatta?

Állításokat mondunk valamelyik báb/játék nevében úgy, hogy a báb/játék neve nem hangozhat el. Ha valaki „magára ismer”, kimondja, hogy róla van szó.

Pl.: Erdőben élek. Szeretem a málnát. Barna a bundám. – Ez én vagyok, a maci.

1-2 tanítói példa után az állítást mondó szerepet 1-1 gyerek veszi át.

B) Mit mondhatna?

Az A) változat fordítottja, ami nehezebb feladat.

3.

A) Füllesztős játék

3 állítás hangzik el egymás után. Ebből 2 igaz és 1 hamis. Azt kell eldönteni, melyik a hamis állítás.

Néhány tanítói példa után a tanulók csoportban játszanak tovább.

B) A LÓDÍTÓK

Egy kiválasztott bábról/játékról rá nem illő, túlzó állításokat mondunk.

Pl.: A róka málnát eszik. A maci bundája vörös. A cica nem szereti az egeret.

A tanító példája után a gyerekek sorba haladva bármelyik bábról/játékról mondhatnak állításokat.

4. FÉLMONDATOS JÁTÉK

A tanító elmondja a mondat elejét, s a tanulóknak kell azt befejezni. Néhány közös megoldás után párban játszanak a gyerekek.

5. „AMINEK ÉN NAGYON ÖRÜLTEM”

A bábjuk/játékuk nevében mondanak el a gyerekek egy általuk kitalált örömteli, kellemes eseményt, élményt.

6. SZITUÁCIÓS JÁTÉK

Ha szükséges, tanítói segítséggel találjanak ki a csoportok olyan szituációkat, ahol bábjuk/tárgyaik kapcsolatba kerülhetnek egymással.

A rövid felkészülési idő után mutassák be egymásnak a jeleneteket.

7. DRAMATIKUS CSOPORTKÉP KÉSZÍTÉSE

A meglévő 4 fős csoportok először külön-külön beállnak a képzeletbeli fényképezőgép elé, a bábjukra jellemző pózban. Miközben a tanító „fényképez”, a csoportok megfigyelik egymást. Ezt követően készítsünk egy nagycsoportos (osztály) „fényképet” is.

(Ha lehetőség van rá, valódi fényképet is csinálhatunk.)

III. Zárás, értékelés

A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, egymás iránti türelem, figyelem, találékonyság.

A diákok visszajelzései a foglalkozásról, a munkáról. Hogyan érezték magukat, melyik feladat tetszett nekik a legjobban, mennyire elégedettek magukkal.

1. melléklet

Bábok: állatfigurák, meseszereplők, gyerekek

2. melléklet

A gyerekek által behozott játékok: plüss figurák, babák, kisautó stb.

SZÖVEGALKOTÁS

Mondatalkotás

KÉSZÍTETTE: Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA A beszédképesség fejlesztése mondatalkotási feladatokon keresztül

IDŐKERET 3×45 perc

**AJÁNLOTT
KOROSZTÁLY** 1. osztály

**MODULKAPCSOLÓDÁSI
PONTOK**

Tágabb környezetben

Anyanyelv, környezetismeret, hon - és hagyomány ismeret, ének-zene, drámajáték

Szűkebb környezetben

Beszédművelés – szókincsfejlesztés

Ajánlott megelőző tevékenységek

A Szókincsfejlesztés – szógyűjtés modul beszédre készítés játécai, beszélgetőkör

Ajánlott követő tevékenységek

Rajz és technika, környezetismeret

**A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS
FÓKUSZAI**

A beszédbátorság, beszédkedv felkeltése, nyelvi találékonyság

Rész, egész értelmezése, logikai műveletek, összefüggések megtalálása

AJÁNLÁS

Abban az időszakban javasoljuk a modul feldolgozását, amikor az osztály közepes hosszúságú és nehézségű szavakat már tud olvasni.

„Szóforgó” kooperatív technika

A csoport tagjai sorban, az óramutató járásával egyező irányban, elmondják egymásnak a gondolataikat.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Támogató rendszer

Kooperatív tanulási módszerek, alapfokú drámapedagógiai ismeretek

ÉRTÉKELÉS

Szóbeli értékelés, szempontjai: részvétel a közös munkában, figyelem és együttműködés szintje, aktivitás, igényesség

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessenek. Az általunk szűrőkével jelölt mezők egy lehetséges bejárási útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. RÁHANGOLÓDÁS					
A) Rendhagyó bemutatkozás egy labdával Mi lennék, ha állat lennék? 10'	Figyelem, fantázia	Egész osztály	Frontális	Játék	Labda
B) Rendhagyó bemutatkozás egy gombolyaggal Mi lennék, ha tárgy lennék? 10'	Figyelem, fantázia	Egész osztály	Frontális	Játék	Gombolyag
II: MONDATALKOTÁSOK					
1. Szókártyákról rövid mondatok alkotása 15'	Beszédbátorság, beszédkezdő felkeltése	Egész osztály	Frontális		1. melléklet
2. Csoportalakítás tartalmi azonosságok alapján 15'	Összefüggések megtalálása	Egész osztály		Irányított csoportalakítás	
3. A) További mondatalkotások a szókártyákkal 15'	Nyelvi találékonyság,	Egész osztály	Kooperatív csoportok	Szóforgó	
B) Mondatbővítések a szókártyák felhasználásával 15'	Nyelvi találékonyság, gondolati kapcsolatok		Kooperatív csoportok	Szóforgó	
4 A) Barkochba 15'	Figyelem, logikus gondolkodás	Egész osztály	Frontális	Játék	2. melléklet
B) Mímes játék megnevezése szavakkal, mondatokkal 15'	Figyelem, a mozdulatok értelmezése, logikus gondolkodás		Frontális	Játék	
5. „Hangoskodó” Hangjelek, képek kapcsolása 10'	Akusztikus figyelem Hangazonosítás	Egész osztály	Frontális		3. melléklet

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTÉMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
6. A) „Hangszínház” A képeken látható helyszínek hangjainak megszólaltatása – A játék közös tanulása – a csoportok felkészülés bemutatás 20’	asszociációs készség Kifejezőkészség fejlesztése, fantázia együttműködés	Egész osztály	Frontális Csoport	Játék	
B)	A képek meglevenednek 20’		Csoport	Dramajáték	
7. A) Én vagyok a...	Együttműködés, kifejezőkészség, dramatikusság	Egész osztály	Frontális Csoport Frontális	Játék	
7. B) Mit mondasz magadról?			Frontális Csoport Frontális	Játék	
8. Kérdések megfogalmazása		Egész osztály	Páros		
9. „Ez lehetetlen!”		Egész osztály	Frontális Csoport Frontális		
III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS					
A) A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemeli a pozitívumokat 5’	Belátás, önismeret	Egész osztály	Frontális		
B) A diákok visszajelzése a munkáról 5’	Emlékezet, önismeret, önértékelés		Frontális – egyéni		

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

I. Ráhangelődés

A) Rendhagyó bemutatkozás egy labdával – Mi lennék, ha állat lennék?

Egy nagy körbe helyezkedjünk el. Mindenkinek ki kell találni (és még titokban tartani), hogy mi lenne, ha egy állat lenne. Először a tanító mondja a nevét, s a választott állatot (pl. Bea vagyok, egy mókus), s dobja valakinek a labdát. Stb.

B) Rendhagyó bemutatkozás egy gombolyaggal – Mi lennék, ha tárgy lennék?

Egy nagy körbe helyezkedjünk el. Mindenkinek ki kell találni (és még titokban tartani), hogy mi lenne, ha egy tárgy (használati, játék stb.) lenne. Először a tanító mondja a nevét, s a választott tárgyat (pl. Erzszi vagyok, egy játék mackó), s dobja valakinek a gombolyagot úgy, hogy a szálát megfogja, ez a kezében marad akkor is, amikor a gombolyagot tovább dobja. Ettől egy idő után „pókhálószerű szövevény” alakul ki. Mikor már mindenki sorra került (a kezében ott a pamutszál), egy rövid asszociációval elmondják a gyerekek az ötleteiket, kit mire emlékeztet a szövevény.

II. Mondatalkotások

1. SZÓKÁRTYÁKRÓL RÖVID MONDATOK ALKOTÁSA

Minden tanulónak személyre szólóan (főként olvasási készsége alapján) adunk egy szókarttyát.

Szókarttyák: erdő, fák, kirándulás, patak

vonat, pályaudvar, bőrönd, mozdony

víz, hal, horgászbót, csali

esküvő, vőlegény, gyűrű, virág

homokozó, vár, hinta, vödör

tűz, szalonna, nyárs, gyufa

Miután elolvasták a szókarttyákat, tetszőleges sorrendben (akinek kedve van) 1-1 mondatot alkotnak vele.

2. CSOPORTALKÍTÁS TARTALMI AZONOSSÁGOK ALAPJÁN

A szókarttyákat a tanító kitudi a gyerekek ruhájára, hogy a csoportalakítás során leolvashassák egymásról, hogy „ki kicsoda”.

A tanulókat arra kérjük, hogy keressék meg azokat a társaikat, akiknek a szava valamiért kapcsolódhat az övékéhez. Abban az esetben, ha 4-nél többen állnak egy csoporthoz, a tanító segítő kérdésekkel irányítja az illető gyereket a megfelelő csoporthoz.

3.

A) További mondatalkotások a szókarttyákkal

Minden csoport külön „asztalhoz” kerüljön. Az egyik csoporttag felolvassa a nála levő szókarttyát, majd a szóforgó módszerével a többi csoporttag mondatba foglalja azt. Ezután a következő csoporttag olvassa fel a szókarttyáját, és így tovább. Így mindegyik szóval mindenki alkot egy mondatot.

B) Mondatbővítések a szókarttyák felhasználásával

A csoportok külön „asztalhoz” kerülnek. Az első csoporttag felolvassa a nála levő szókarttyát, majd a szóforgó módszerével a mellette ülő társa mond vele egy mondatot. Ezt a mondatot bővítik a többiek a náluk lévő vagy a témához illő szavakkal. Ezután a következő csoporttag olvassa fel a szókarttyáját, és így tovább. Így újabb és újabb mondatot bővítenek.

4.

A) Barkochba

A tanító a kezében tartja az egyik eseményképet, de nem mutatja meg az osztálynak. Elmondja, hogy a kép valamelyik csoport szavaihoz kapcsolódik. A gyerekek kérdéseket tesznek fel, a tanító a barkochba szabályai szerint válaszol. Amelyik csoport megfejtette, hogy az ő szavaival van kapcsolatban a kép, megkapja azt. Így kerül sorra mindegyik kép.

B) Mímes játék megnevezése szavakkal, mondatokkal

A tanító mozdulatokkal, gesztusokkal, akár mimikával eljuttassa az egyik kép (képrészlet) tartalmát, amelyet a gyerekek még nem ismernek. Pl.: Mintha horgászbót tartana a kezében, izgatottan néz a „víz” felé, ujjával csendet int stb. A gyerekek hangosan – szavakkal, kifejezésekkel, mondatokkal – kommentálják a látottakat. Bárki bemondhatja az ötletét. Amelyik csoport ráismer, hogy a mimes játék a nála lévő szókártyákkal áll kapcsolatban, az megkapja a képet. Így kerül sorra valamennyi kép.

(A játék az ismert „Activity” játékhoz hasonló.)

5. „HANGOSKODÓ” – HANGJELEK, KÉPEK KAPCSOLÁSA

Hangfelvételtől „zajok” lejátszása (MÁV-szignál, hajókürt, madárfütty, tűzropogás, biciklicsengő, víz hullámváz, szélzúgás, autóduda, harangzúgás). A csoportoknak ki kell választania, melyik hang illik a képükhöz. Ezt kézfelemeléssel jelzik. Több hangot is választhatnak, de indokolniuk is kell.

6.

A) „Hangszínház”

A játék ismertetése és kipróbálása frontálisan történik. A megtanításhoz a képeken nem szereplő helyszínt válasszon a tanító, pl. az iskolát. Elkezd olyan rövid mondatokat mondani, esetleg hangokat kiadni, melyek az iskolában hallhatók (pl. „tessék idejönni!”, „nagyon ügyes voltál”, csöngő, léptek zaja stb.)

Ezután a csoportok felkészülnek a náluk levő kép ilyen módon való „felhangosítására”, majd bemutatják egymásnak a „hangszínházukat”.

B) A képek megelevenednek

Minden csoport rövid jelenetet talál ki a nála levő kép eseményével kapcsolatban. A felkészülés után bemutatják egymásnak a jeleneteket.

7.

A) Én vagyok a...

A játék ismertetése és kipróbálása frontálisan történik. A tanító bármelyik képről kiválaszt egy szereplőt. (Ne a központi figura legyen!) Az ő nevében 1-2-3 mondattal bemutatkozik.

Ezután csoportban folytatódik a játék. (Mindenki kerüljön sorra.)

Végül minden csoportból vállalkozzon valaki az egész osztály előtti „bemutatkozásra”.

B) Mit mondasz magadról?

A játék ismertetése és kipróbálása frontálisan történik. A tanító bármelyik képről kiválaszt egy élőlényt (de nem embert) vagy tárgyat. Az ő nevében mond 1-2-3 mondatot úgy, hogy a nevét nem mondhatja ki. Ebből próbálják a gyerekek kitalálni, hogy ki lehet ő.

Ezután csoportban folytatódik a játék. (Mindenki kerüljön sorra.)

Végül minden csoport válasszon ki egy „bemutatkozást”, és azt mondja el a többi csoportnak is.

8. KÉRDÉSEK MEGFOGALMAZÁSA

A csoportok párokra bomlanak. Felváltva tesznek fel kérdéseket a képükkel kapcsolatban.

9. „EZ LEHETETLEN!”

A játék ismertetése és kipróbálása frontálisan történik. A tanító valamelyik képről olyan állítást mond, ami a kép tartalmától idegen. Pl. a homokozós képről azt mondja, a homokból a horgász óriási halat húzott ki. A gyerekekkel együtt még néhány példát mondanak.

Ezután csoportban folytatódik a játék, majd az ott elhangzó mondatok közül minél többet ismertessenek meg az osztály egészével is.

III. Zárás, értékelés

A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, egymás iránti türelem, figyelem, találékonyság.

A diákok visszajelzése a foglalkozásról, a munkáról. Hogyan érezték magukat, melyik feladat tetszett nekik a legjobban, mennyire elégedettek magukkal.

1. melléklet

erdő

fák

kirándulás

patak

vonat

pályaudvar

bőrönd

mozdony

víz

hal

horgászbot

csali

esküvő

vőlegény

gyűrű

virág

homokozó

vár

hinta

vödör

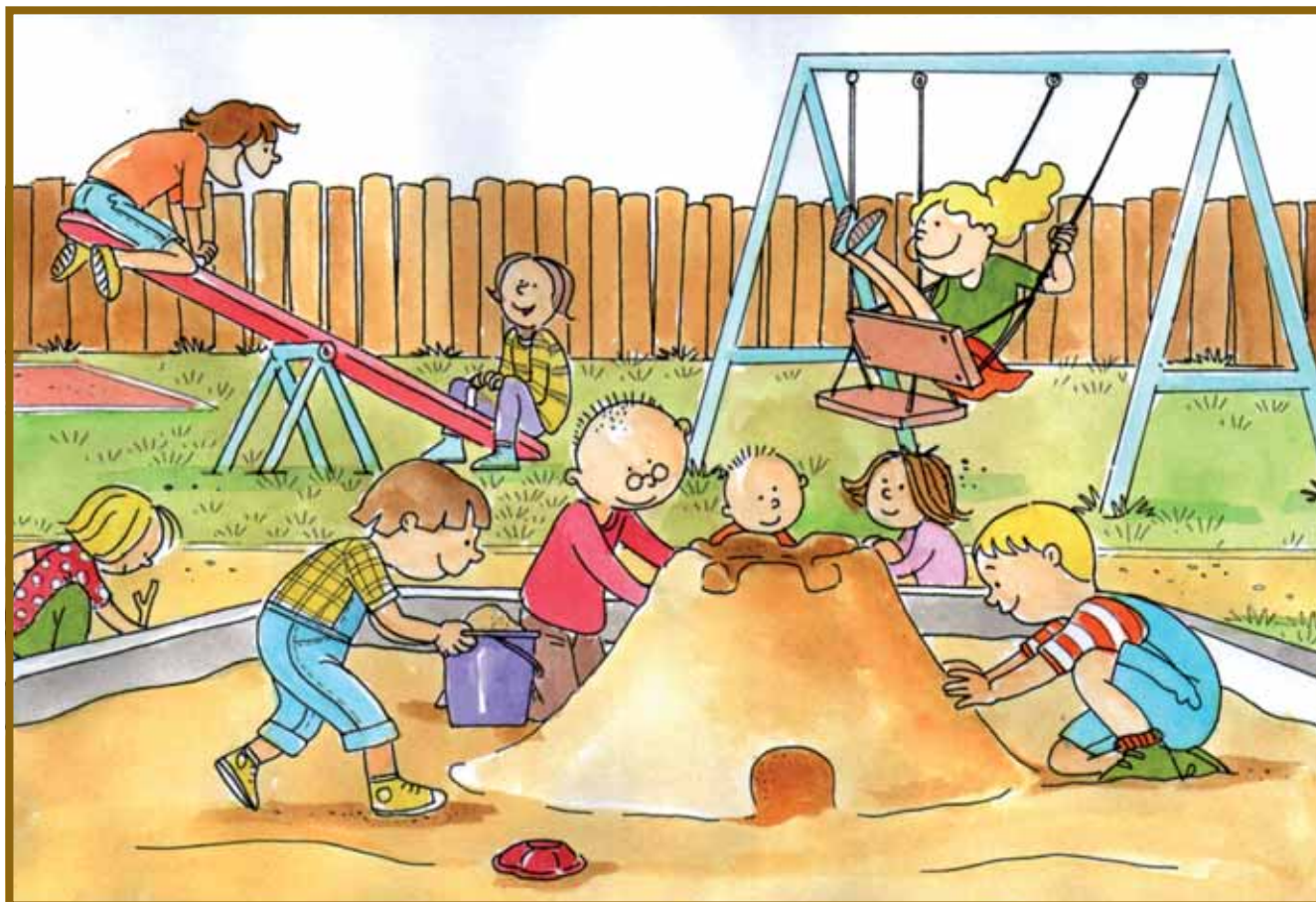
tűz

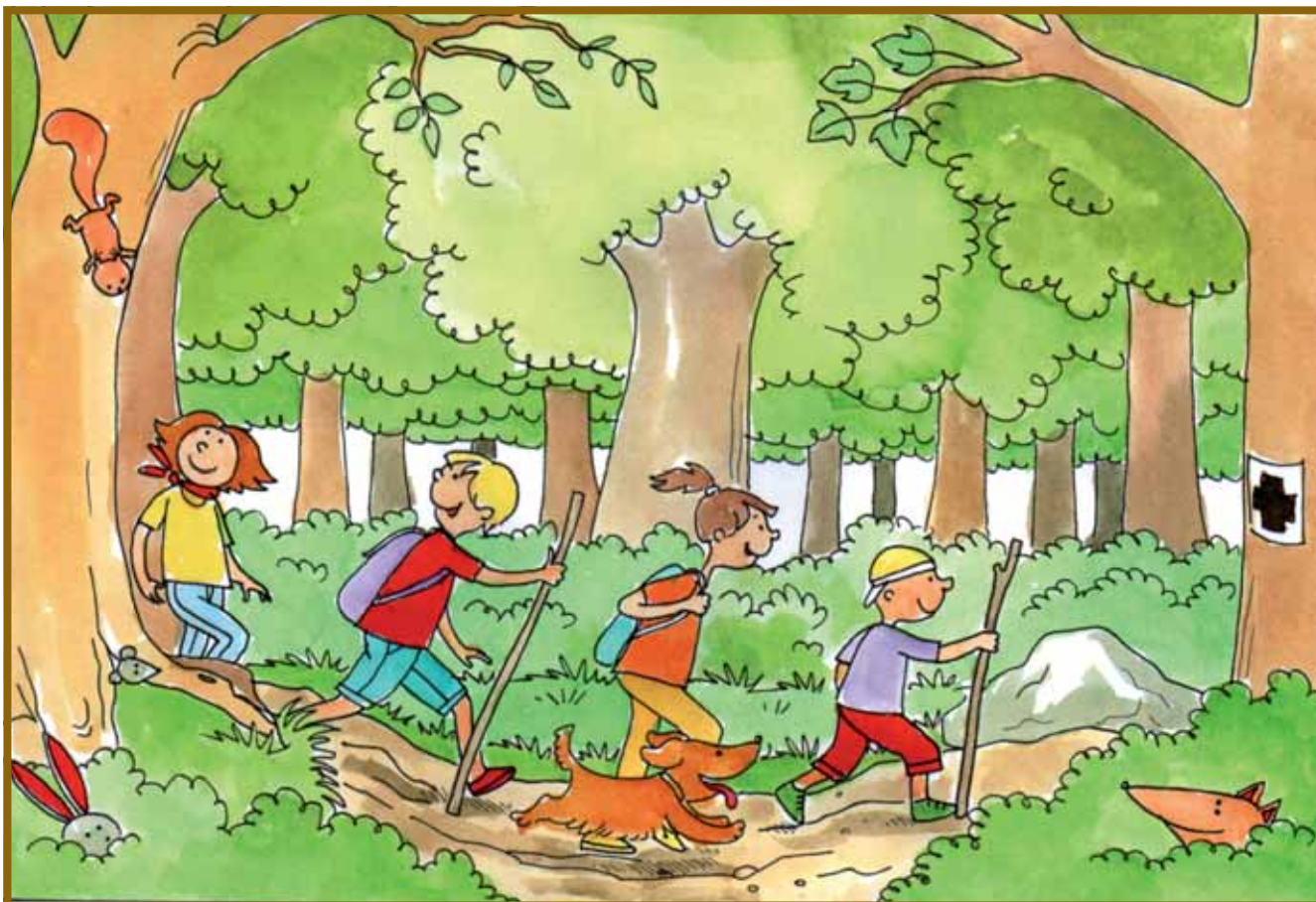
szalonna

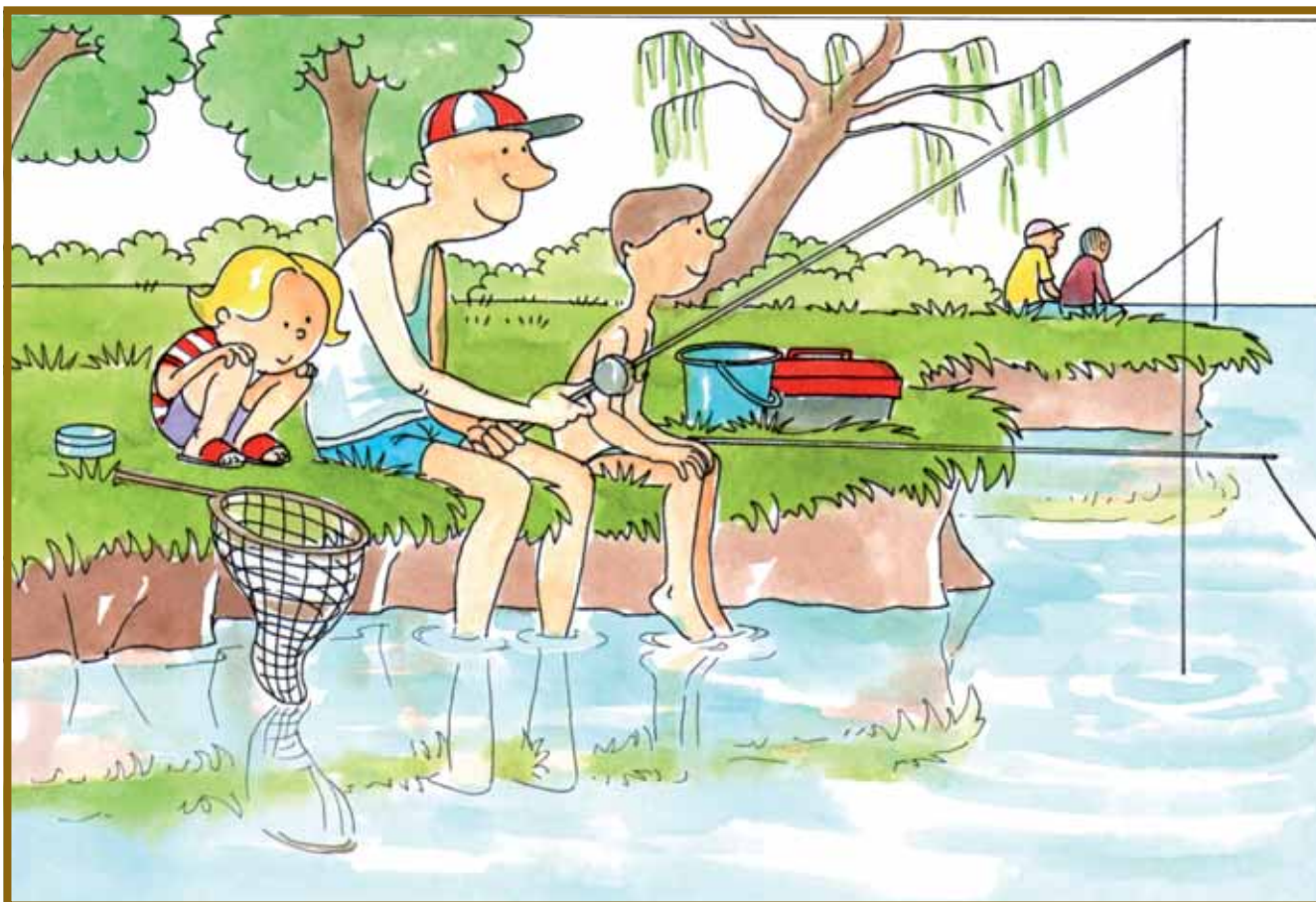
nyárs

gyufa

2. melléklet

3. melléklet

- Hanganyag: Szél és fokozatai, víz hullámozásának hangja, madárfüttty, tűzropogás
- Szignálok: MÁV, BKV, „Family Frost: d-m-r-f-m-s-d”
- Utcai zajok: sziréna, autóduda, hajókürt, biciklicsörgő – a forgatag zaja (falu, kisváros, nagyvárosi csúcsforgalom)
- Harangzúgás

(sulinova adatbank, hangok zörejek)

SZÖVEGALKOTÁS

Mondatfűzés

KÉSZÍTETTE: Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

A beszédképesség, a szövegalkotás fejlesztése, mondatok összefűzése tartalmi kapcsolódásuk alapján

IDŐKERET

2×45 perc

AJÁNLOTT KOROSZTÁLY

7-9 év

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

Tágabb környezetben

Anyanyelv, környezetismeret, hon- és hagyományismeret, drámajáték

Szűkebb környezetben

Beszédművelés – szókincsfejlesztés

Ajánlott megelőző tevékenységek

Szókincsfejlesztés – szógyűjtés, mondatbővítés moduljai, beszélgetőkör, életjátékok, drámajátékok, eseményképek sorba rendezése

Ajánlott követő tevékenységek

Analógiás szövegalkotás, meseszöveg, közös mesealkotás moduljai, életjátékok, drámajátékok

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

A beszédbátorság, beszédkedv felkeltése, nyelvi találékonyság

Rész, egész értelmezése, logikai műveletek, összefüggések megtalálása, képzelőerő, szóbeli és írásbeli kifejezőképesség, ok-okozati összefüggések

AJÁNLÁS

A modult a szókincsfejlesztés – mondatbővítés moduljának feldolgozása után 1-2 héttel javasoljuk.

A kooperatív munkák során célszerű 4 fős heterogén csoportokkal dolgozni. Ebben az esetben ugyanazok a gyerekek dolgozzanak egy csoportban, akik a mondatbővítés modulban együtt voltak. Természetesen most minden csoport más témájú képet kapjon.

A modul során felhasznált eseményképek megegyeznek a szókincsfejlesztés – mondatbővítés modulban levőkkel. Ha az osztályból hétnél kevesebb csoport alakítható, a képek közül a cirkuszt javasoljuk elhagyni.

A II./4. és a II./5. feladat A, B, C pontját differenciált feladatmegoldással is el lehet végezni.

„Szóforgó” kooperatív technika

A csoport tagjai sorban, az óramutató járásával egyező irányban elmondják egymásnak gondolataikat.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Kooperatív tanulási módszerek, alapfokú drámapedagógiai ismeretek

ÉRTÉKELÉS

Szóbeli értékelés, szempontjai: részvétel a közös munkában, figyelem és együttműködés szintje, aktivitás, igényesség

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessenek. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárás útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. RÁHANGOLÓDÁS					
1. A) „Válasz” – mozdulatjáték 8'	Testnyelv értelmezése, reakciókészség, együttműködés	Egész osztály	Páros	Játék	
B) „Activity” játék az eseményképek felhasználásával (mutogatás) 8'	Figyelem, fantázia Dramatikus készség	Egész osztály	Frontális	Játék	1. melléklet
C) „Activity” játék az eseményképek felhasználásával (körüírás) 8'	Figyelem, fantázia, Kifejezőkészség	Egész osztály	Frontális	Játék	1. melléklet
2. „Szerencsére – sajnos” párbeszédjáték 10'	Figyelem, fantázia, logikai, kifejező készség	Egész osztály	Frontális	Játék	
II: MONDATALKOTÁSOK, MONDATKAPCSOLÁSOK					
1. Csoportalakítás és az eseményképek kiosztása 2'		Egész osztály			2. melléklet
2. A képekről saját élmények felidézése 10'	Szóbeli kifejezőkészség, belső képek felidézése, figyelem	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés	
3. A) Történetalkotás a képekről 10'	Írásbeli kifejezőkészség, fantázia, logikus gondolkodás	Egész osztály	Egyéni, csoport	Szövegalkotás	
B) Összemontírozott szöveg azonos tartalmú mondatainak válogatása 10'	Tartalmi összefüggések felismerése, íráskészség		Kooperatív, egyéni	Válogatás	3. melléklet
4. A) Mi történhetett előtte és utána? I. 10'	Ok-okozati összefüggés, nyelvi találékonyosság	Egész osztály	Frontális kooperatív	Szóforgó	
B) Mi történhetett előtte és utána? II. 10'	Ok-okozati összefüggés, nyelvi találékonyosság	Fejlettebb logikai gondolkodású és kifejező készségű osztályoknak	Frontális kooperatív	Szóforgó	4. melléklet

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
5.	Címadás a képekhez 5'	Lényegkiemelés, írásbeli kifejezőkészség	Egész osztály	Csoport		
6. A)	Mit mondhatna? 10'	Asszociációs készség A kifejezőkészség fejlesztése, fantázia együttműködés	Egész osztály	Csoport		
B)	Ki mondhatta? 10'	Együttműködés, kifejezőkészség, dramatikusság		Csoport		5. melléklet
7.	Jelenetalkotások 20'	Együttműködés, dramatikusság, szóbeli kifejezőkészség, fantázia	Egész osztály	Csoport Frontális	Dramajáték	
III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS						
A)	A diákok visszajelzései, tanítói értékelés az osztály munkáját 5'	Belátás, önismeret	Egész osztály	Frontális		
B)	A csoportok önértékelése, tanítói visszajelzések 5'	Emlékezet, önismeret, önértékelés		Frontális – egyéni		

A FELDOLGOZÁS MENETE

I. Ráhangolódás

1.

A) „Válasz” – mozdulatjáték

A két diák egymással szemben áll, az egyikük becsukja a szemét. Társa felvesz egy tetszőleges pózt, testtartást. A tanító jelére (taps) az eddig csukott szemmel álló gyerek kinyitja a szemét, és gondolkodási idő nélkül „válaszol” társa „szobrára”. (A válasz lehet csatlakozás a mozdulathoz, a mozdulat kiegészítése, illetve ellenpontosítása.)

A játék megtanulása után párban folytatják a gyerekek. A játékot páron belüli cserével játsszák, amíg a játékidő tart.

B) „Activity” játék három eseménykép felhasználásával (mutogatás)

A tanító kihív egy önként jelentkező diákot, akinek megmutatja az egyik képet. Ő a képről kiválaszt egy cselekvést, amit elmutogat a többieknek.

Aki kitalálta, az lesz a következő „mutogató”. A játék során mindhárom képet használják.

C) „Activity” játék három eseménykép felhasználásával (körülírás)

A tanító kihív egy önként jelentkező diákot, akinek megmutatja az egyik képet. Ő a képről kiválaszt egy tárgyat, amit körülírással elmond a többieknek.

Aki kitalálta, az lesz a következő „körülíró”. A játék során mindhárom képet használják.

2. „SZERENCSÉRE – SAJNOS” PÁRBESZÉDJÁTÉK

A tanító mond egy egyszerű állító mondatot. Pl.: Ma későn ébredtem. Ezt fűzik tovább változtatva a „szerencsére” és „sajnos” mondatkezdésekkel. Pl.: Szerencsére nem késtem el az iskolából. Sajnos nem volt már időm reggelizni. Szerencsére anyukám csomagolt uzsonnát. Sajnos otthon hagytam. Stb. Ha egy téma már elakadt, új mondattal indíthatja a tanító a játékot.

II. Mondatalkotások, mondatkapcsolások

1. CSOPORTALAKÍTÁS ÉS AZ ESEMÉNYKÉPEK KIOSZTÁSA

(L. az ajánlásban!) A képek kiosztása előtt a tanító az egész osztálynak megmutatja azokat.

2. A KÉPEKRŐL SAJÁT ÉLMÉNYEK FELIDÉZÉSE

Minden gyerek felidéz olyan saját élményeket, amelyek a csoportjánál lévő kép tartalmával kapcsolatosak. Ezeket – akinek kedve van – megosztja osztálytársaival.

3.

A) Történetalkotás a képekről

A csoportok tagjai önállóan 3-5 összefüggő mondatot írnak a náluk lévő képről, majd ezeket felolvassák csoporttársaiknak. (Természetesen a tanító folyamatosan körbejár a csoportok között, és tanácsokat, segítséget ad.)

B) Összemontírozott szöveg azonos tartalmú mondatainak válogatása

Minden csoport ugyanazt a szöveget kapja. Ebben valamennyi képhez szerepelnek mondatok. A gyerekek feladata, hogy kiválogassák a saját képükhöz illőket, majd önállóan (egyéni munkában) írják le. Akinek az ideje engedi, 1-2 mondattal folytathatja a történetet.

4.

A) Mi történhetett előtte és utána? I.

A csoportmunka megkezdése előtt a tanító az egyik képről mond egy mondatot. Az osztály közösen próbálja kitalálni, hogy mi lehetett annak az előzménye, és mi történhetett utána. (Pl.: A kiscsibék csipegetik a magokat. Marika szórta eléjük. Evés után ittak is.) Ha a diákok értik a feladat lényegét, csoportokban folytatják a játékot.

A csoport egyik tagja mond a képről egy olyan mondatot, amelyik a kép egyik szereplőjével kapcsolatos. A mondatban szerepeljen a „most” szó.

A következő gyerek ennek az előzményét fogalmazza meg, a harmadik pedig kitalálja, hogy mi történhetett utána. A csoport minden tagja próbáljon ki minden „szerepet”.

B) Mi történhetett előtte és utána? II.

A csoportmunka megkezdése előtt a tanító az egyik képről mond egy mondatot. Az osztály közösen próbálja kitalálni, hogy mi lehetett annak az előzménye, és mi történhetett utána. A feladat begyakorlása után a tanító minden csoportnak ad 1-1 mondatot. A gyerekek ezeknek az előzményét és az utána történeteket fogalmazzák meg, egy-egy mondatban önállóan. A leírt mondatokat felolvassák csoporttársaiknak. (Egy mondathoz négy variáció születik.)

5. CÍMADÁS A KÉPEKHEZ

A csoportok valamennyi tagja ír egy-egy címet a náluk lévő képhez. Ezek közül a csoport együtt választja ki az általa legjobbnak tartottat, és azt felolvassák az osztálynak.

6.**A) Mit mondhatna?**

A közösen megfogalmazott példamondatok után a csoportok a náluk lévő kép szereplőit, és más élőlényei nevében fogalmazzák meg mondatokat, amelyeket leírnak. Az ellenőrzés során ezeket elmondják társaiknak is. A szereplők lehetnek: gazdasszony, túravezető, tisztáson uzsonnázó gyerek, kislány, tollasozó, vitorlázó, fürdő, napozó, kutya, tehén, kacsa stb.

B) Ki mondhatta?

Minden csoport kap egy lapot, amelyen a képek szereplőitől hallható mondatok vannak. A mondathalmazból ki kell válogatniuk azokat, amelyek a náluk lévő képpel kapcsolatba hozhatók. Ezeket felolvassák társaiknak. Ha van még idő, kitalálhatnak újabb hasonló mondatokat, akár más csoportok képeihez is.

7. JELENETALKOTÁSOK

A csoportok rövid jelenetet találnak ki a náluk lévő képhez, amelyet a felkészülés és a próba után előadnak. A jelenetben felhasználhatják a „Mit mondhatna?” és a „Ki mondhatta?” feladat mondatait is.

III. Zárás, értékelés**A)**

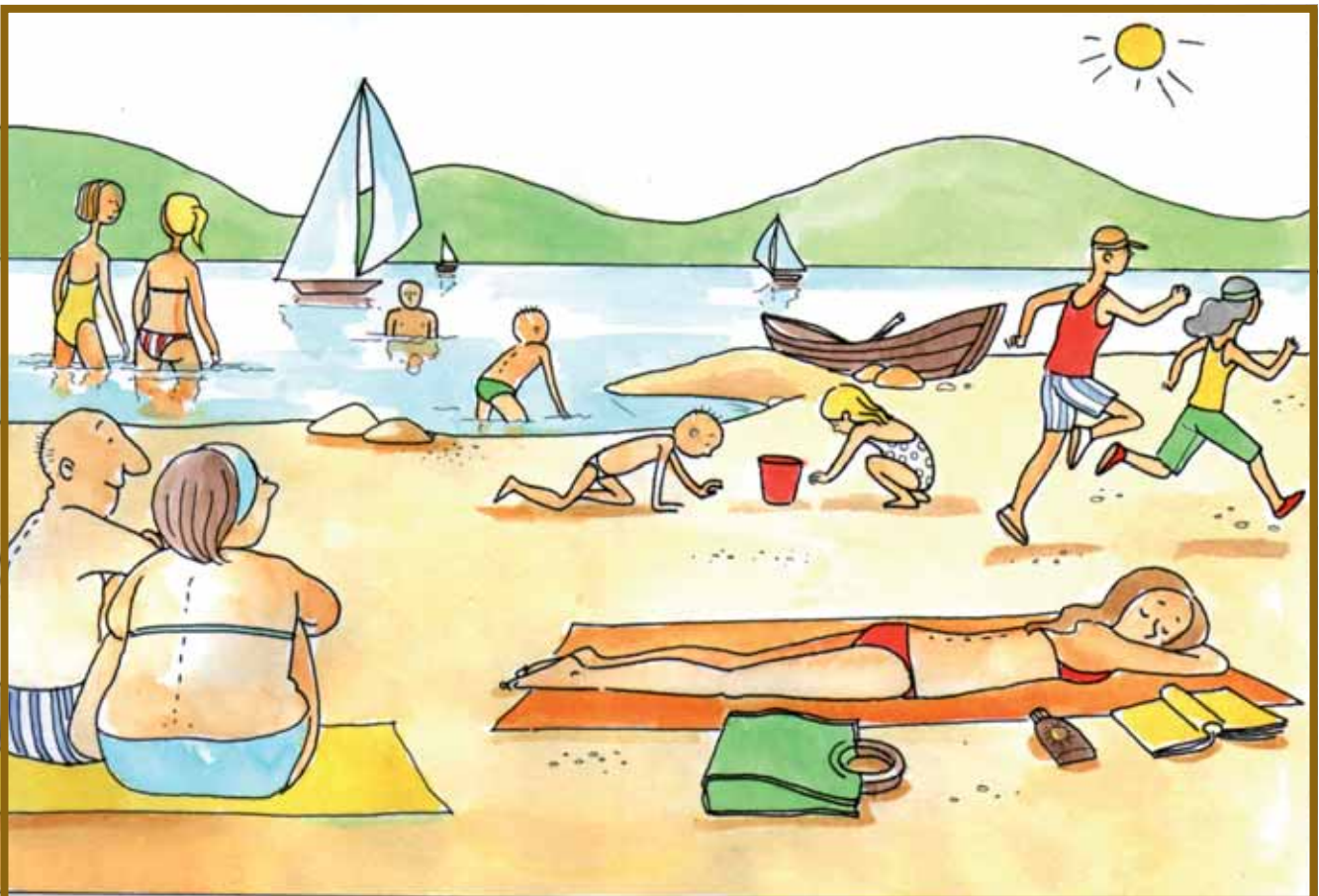
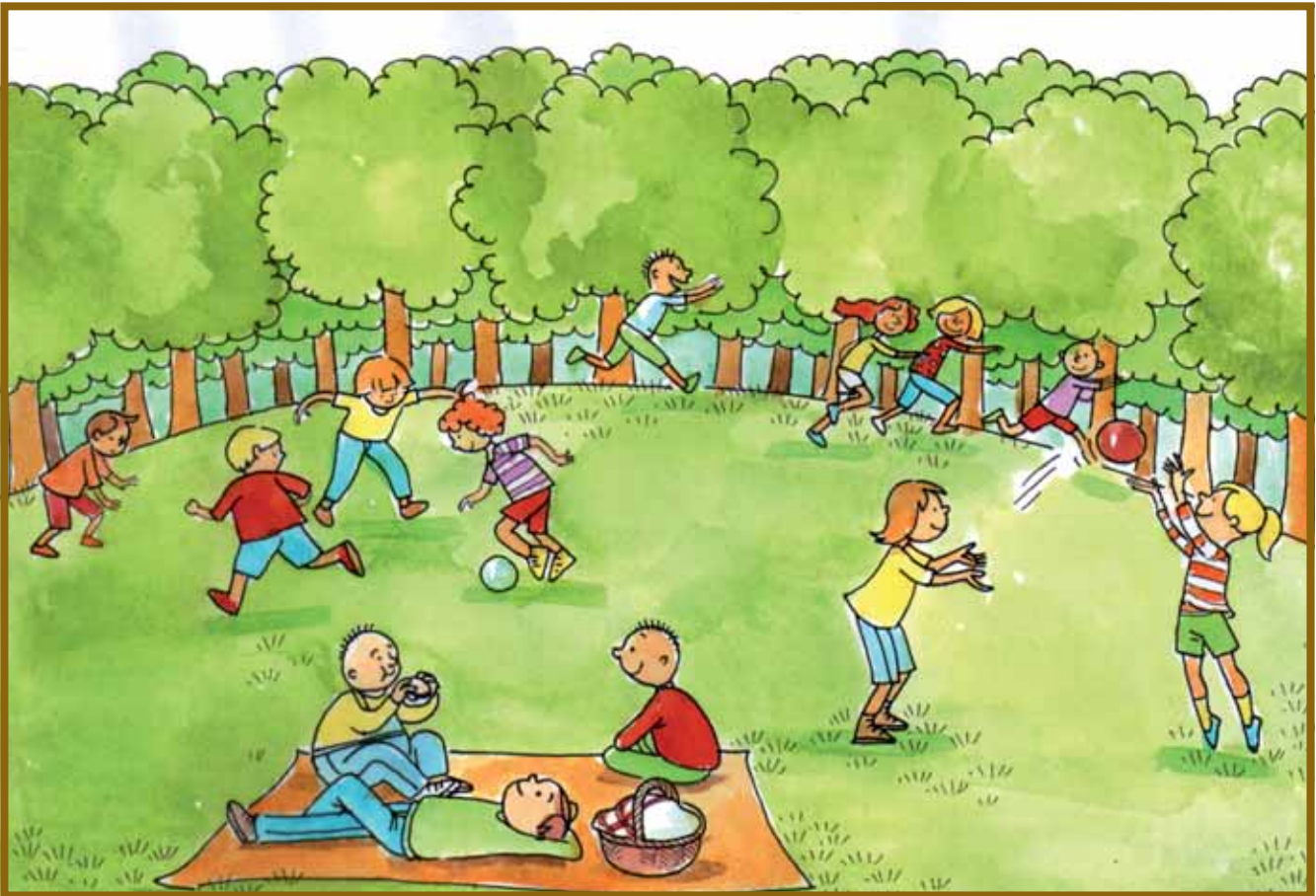
A diákok visszajelzései a foglalkozásról. Aki kedvet érez, elmondja, hogyan érezte magát, melyik feladat tetszett neki a legjobban, melyikben volt véleménye szerint a legügyesebb, mennyire elégedett magával.

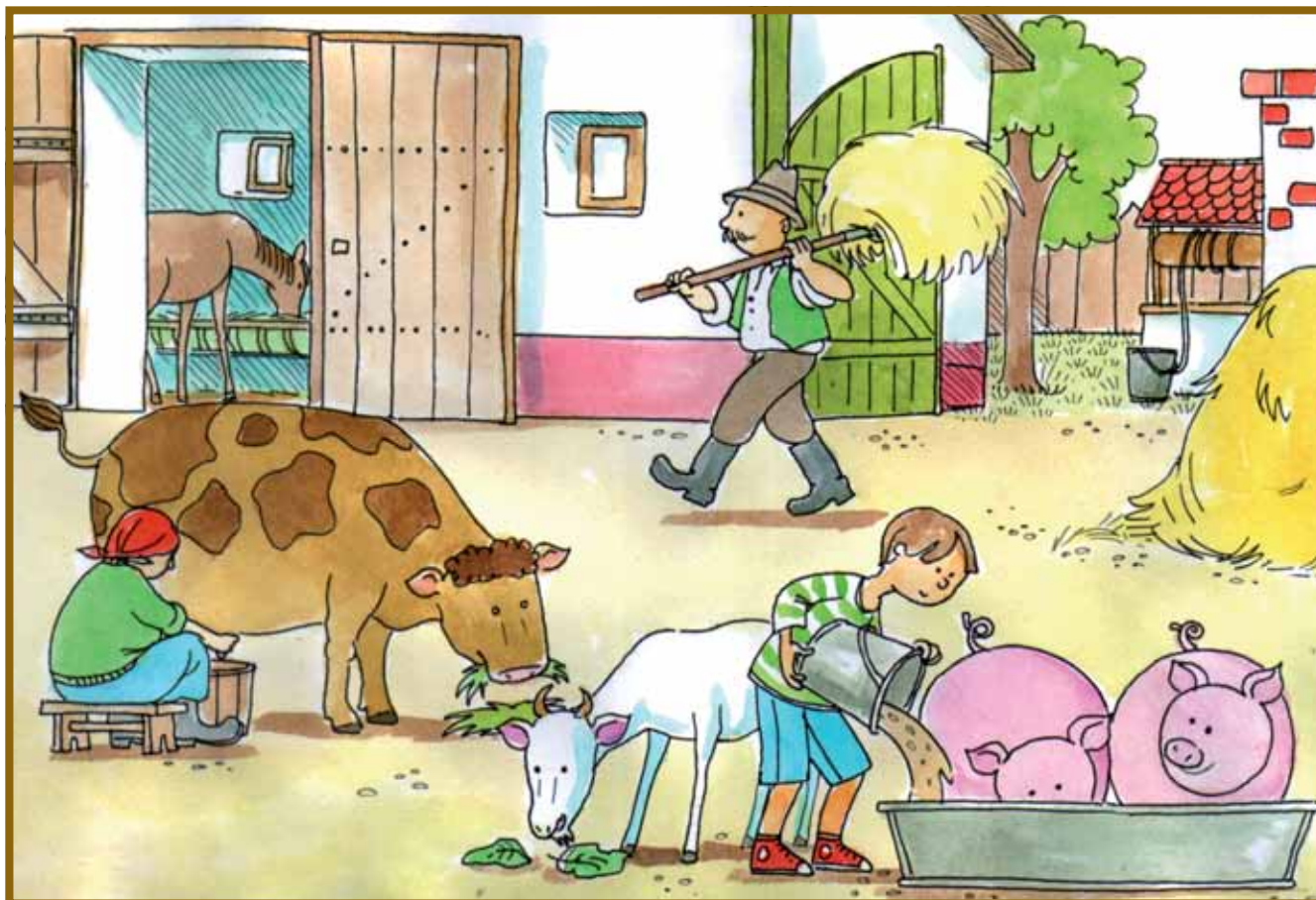
A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, figyelem, nyelvi találgatás, feladatmegoldás sikeressége.

B)

A csoportok, a diákok önértékelése a munkában való részvételükről. Melyik feladat megoldásával voltak elégedettek, mi az, amit már gyakorlottabban, ügyesebben tudtak megoldani, mint eddig. Hogyan tudtak figyelni a társaikra, hogyan tudtak kapcsolódni az ő ötleteikhez, tevékenységeikhez. Hogyan sikerültek a feladatmegoldásaik. Hogyan érezték magukat a csoportos munkák során. A foglalkozás melyik részében tanultak újat, amivel még nem találkoztak?

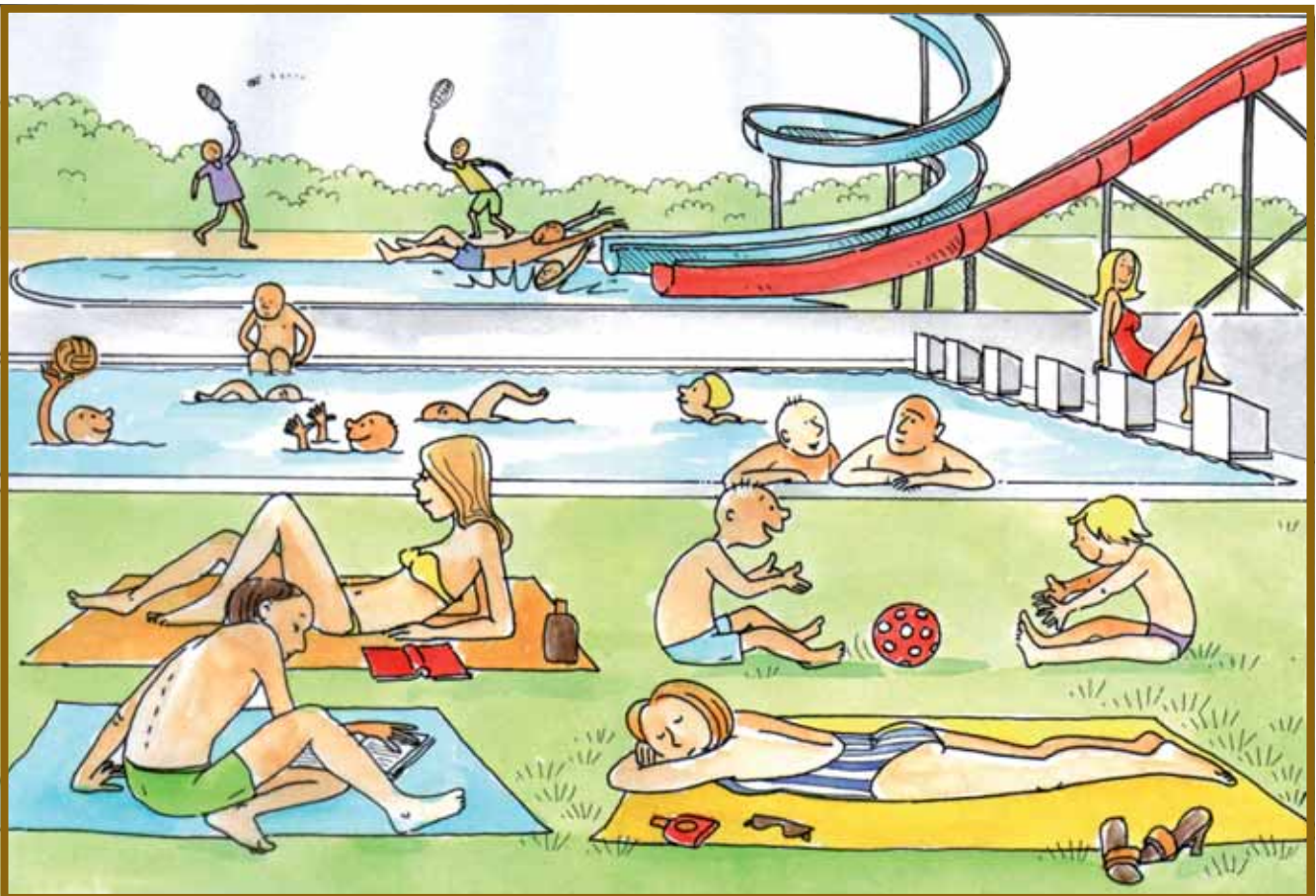
1. melléklet

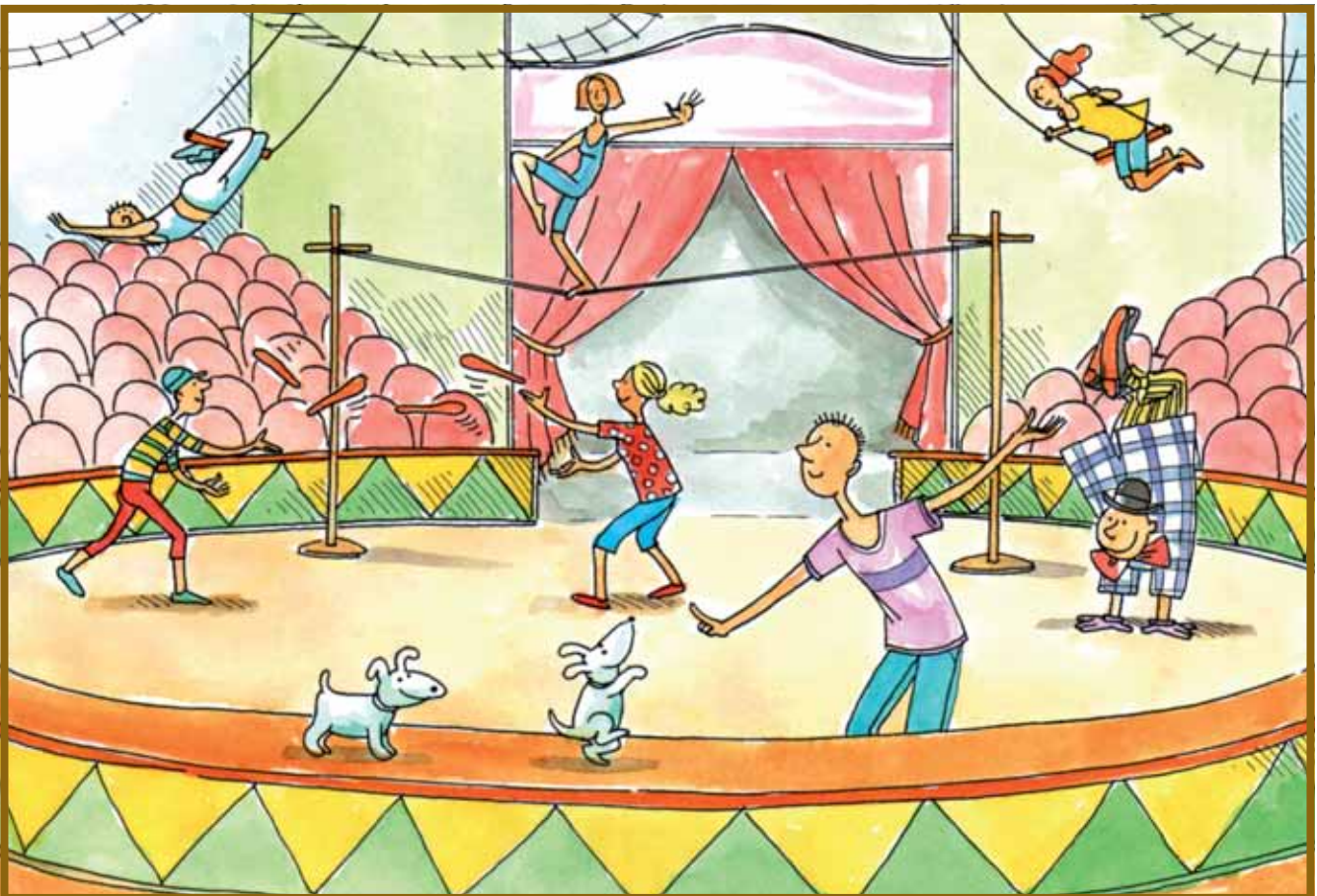
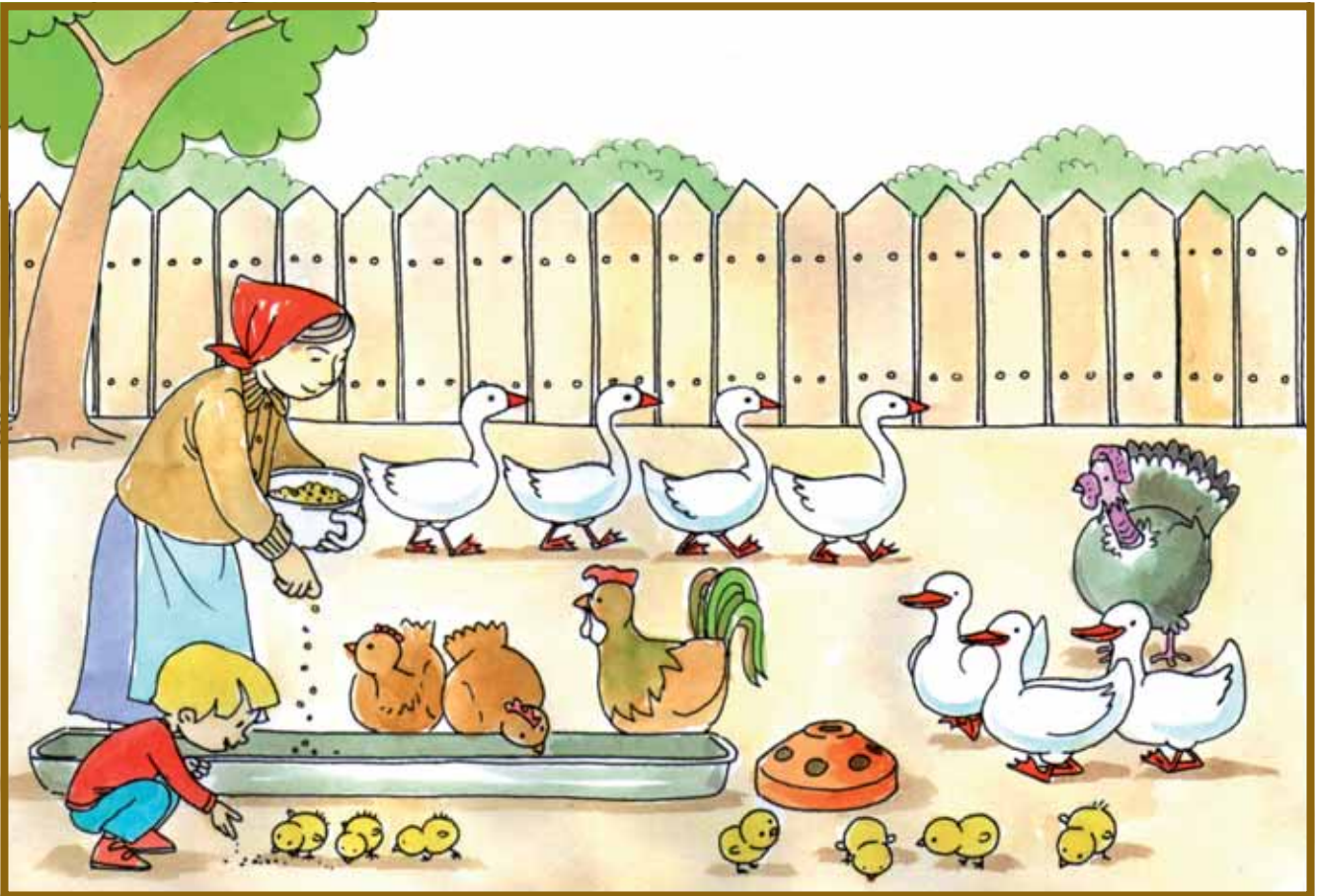

2. melléklet

3. melléklet

Összemontírozott szöveg

1. Bodri is szeret kirándulni. A gazdasszony megeteti a szárnyasokat.
2. Most lehet tollasozni, mert nem fúj a szél. A csapat egy erdei úton halad. A kisfiú fél egy kicsit a pulykától. Sokan fürdenek a tóban. A kisfiú vizet hoz a kútról. Van, aki labdázik, s van, aki fogócskázik.
3. Talán a légtornász mutatványa a legveszélyesebb. Nagyon helyesek a kiscsibék. A gyerekek megeszik az otthonról hozott uzsonnájukat.
4. A gazda kezében vasvilla van. A zsonglőrök sokat gyakoroltak.
5. Ezt a csúszdát nagyon szeretik a gyerekek. A gazdasszony megfeji a tehenet. Ma nagyon sokan vannak a strandon.
6. Nemsokára kezdődik az előadás. A fiúk legszívesebben fociznak.
7. A tó közepén van egy vitorlás. A gyerekek hátán hátizsák van. A fürdőzőknek is figyelniük kell a csónakokra.

Az eredeti szövegek:

1. A gyerekek megeszik az otthonról hozott uzsonnájukat. A fiúk legszívesebben fociznak. Van, aki labdázik, s van, aki fogócskázik.
2. A csapat egy erdei úton halad. A gyerekek hátán hátizsák van. Bodri is szeret kirándulni.
3. Sokan fürdenek a tóban. A tó közepén van egy vitorlás. A fürdőzőknek is figyelniük kell a csónakokra.
4. Ma nagyon sokan vannak a strandon. Ezt a csúszdát nagyon szeretik a gyerekek. Most lehet tollasozni, mert nem fúj a szél.
5. A gazdasszony megeteti a szárnyasokat. Nagyon helyesek a kiscsibék. A kisfiú fél egy kicsit a pulykától.
6. A gazdasszony megfeji a tehenet. A kisfiú vizet hoz a kútról. A gazda kezében vasvilla van.
7. Nemsokára kezdődik az előadás. A zsonglőrök sokat gyakoroltak. Talán a légtornász mutatványa a legveszélyesebb.

4. melléklet

A kutya lihegve állt meg.

A labda eltűnt a bokorban.

A labda a vízbe esett.

Az úszómester belefűjt a sípjába.

A kislány belépett a baromfiudvarba.

A gazdasszony bement a tehénistállóba.

A kötéltáncos megkapaszkodott a kötélben.

5. melléklet

Mennyi tej lett, asszony?

Eltévesztettük az ösvényt.

Julcsi, etesd meg a tyúkokat!

Mikor érünk már oda?

Nézd, kiköt a vitorlás!

Ki látta az orromat?

Neked milyen szendvicsed van?

Vigyázz, bemegy a labda a bokorba!

Evezz ki a partra!

Nehogy fejest ugorj a medencébe!

Gyere, Bimbó, megfejlek!

Próbáljuk el még egyszer!

Éjszakára elveszem a tyúklétrát.

Lecsúszunk?

BESZ-IX.4.

SZÖVEGALKOTÁS

Meseszövés

KÉSZÍTETTE: Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA A tanulók aktív szókincsének bővítése rokon értelmű szavak keresésével

IDŐKERET 2×45 perc

**AJÁNLOTT
KOROSZTÁLY** 7–9 év

**MODULKAPCSOLÓDÁSI
PONTOK**

Tágabb környezetben

Anyanyelv, környezetismeret, ének-zene, drámajáték

Szűkebb környezetben:

Beszédművelés – szókincsfejlesztés

Ajánlott megelőző tevékenységek

Szókincsfejlesztés – szógyűjtés modul, beszélgetőkör, szókincsfejlesztés – rokon értelmű szavak

Ajánlott követő tevékenységek

Meseszövés

**A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS
FÓKUSZAI**

Beszédbátorság, dramatikus készség, fantázia, nyelvi találékonyság, szóbeli és írásbeli kifejezőkészség, szókincsbővítés

AJÁNLÁS

A kooperatív munka során a 4 fős heterogén csoportok kialakítását javasoljuk.

„Gondolkozz, írd le, oszd meg!” kooperatív technika

A felvetett problémán mindenki egyénileg elgondolkozik. Párban is megbeszéljük. A két pár közösen is megvitatja a problémát.

„Kerekasztal” kooperatív technika

Szóförgő írásban: a csoport listát készít, körbe adnak egy lapot, amelyre mindenki feljegyzi a gondolatait.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Kooperatív tanulási módszerek, alapfokú drámapedagógiai ismeretek

Kodály Zoltán – Ádám Jenő: Énekes könyv. Általános iskola 4. osztály. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1994.

Camille Saint-Saëns: Az állatok farsangja. In: Pécsi Géza: Út a muzsikához. A programzene szóval és zenével. Hungaroton, 1989.

Dr. Kósa Vilma – Dr. Előd Nóra – Juhász Magdolna – Kovács Andrásné – Szűcsné Pintér Rozália: Add tovább!
Drámajátékok 1. osztályosoknak, Candy Kiadó, Veszprém
Lázár Ervin: A hétfejű tündér. Móra Kiadó, Budapest, 1980.

ÉRTÉKELÉS

Szóbeli szempontjai: részvétel a közös munkában, a figyelem és az együttműködés szintje, aktivitás, igényesség

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessenek. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárési útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható, megváltoztatható. Világosabb szürkével a gyerekek haladási tempójának megfelelő, egymással párhuzamosan végzett, differenciált tevékenységeket jelenítettük meg.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTÉMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. RÁHANGOLÓDÁS					
1. A) Zenehallgatás Camille Saint-Saëns: Az állatok farsangja 10'	Figyelem, fantázia	Egész osztály	Frontális	Zenehallgatás	Zenei részletek 1–2. osztály CD
B) Én elmentem a vásárba... 10'	Tiszta intonáció, figyelem, emlékezet			Játék	1. melléklet
2. Így kell járni 5'	Dramatikus készség, ritmusérzék, mozgáskoordináció	Egész osztály	Frontális	Dramajáték	
II. MESE, MESE, MESKETE...					
1. A mese felolvasása 10'	Figyelem, szóbeli információ megértése	Egész osztály	Frontális	Bemutató	2. melléklet
2. Csoporttalakítás 5'	Szókincs, összefüggések felismerése	Egész osztály			3. melléklet
3. Rokon értelmű szavak keresése 10'	Szövegértés, szövegbeli tájékozódás, szókincs, íráskészség	Differenciált	Egyéni		2. melléklet
A) A sír szó szinonimái		A nyelvi készség magasabb szintjén álló gyerekek			
B) A nevet szó szinonimái					
C) A sír és/vagy nevet szó rokon értelmű kifejezéseinek erősség szerinti sorba állítása					
4. A) Az állatok tanácskozása az esetről 15'	Összefüggések felismerése, írásbeli kifejezőkészség, fantázia, együttműködés	Egész osztály	Kooperatív	Kerekasztal	

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
B) Az állatok tanácskozása a sikertelen hernyószabadtítás után 15'	Összefüggések felismerése, írásbeli kifejezőkészség, fantázia, együttműködés	Egész osztály	Kooperatív	Kerekasztal	
C) Az egyik szereplő véleménye az események folytatásáról 15'	Összefüggések felismerése, írásbeli kifejezőkészség, fantázia, együttműködés		Kooperatív	Kerekasztal	
5. A) Szorult helyzetében mit mondhat a hernyó? 10'	Összefüggések felismerése, írásbeli kifejezőkészség, fantázia, együttműködés	Egész osztály	Kooperatív	Gondolkozz, írd le, oszd meg!	
B) Mit mondhatnak az állatok a hernyónak? 10'	Összefüggések felismerése, írásbeli kifejezőkészség, fantázia, együttműködés		Kooperatív	Gondolkozz, írd le, oszd meg!	
C) A hernyó és az egyik állat („csoportállat”) beszélgetése	Összefüggések felismerése, írásbeli kifejezőkészség, fantázia, együttműködés		Kooperatív	Gondolkozz, írd le, oszd meg!	
6. Jelenetalkotás 20'	Kifejezőkészség, fantázia, dramatikusság, együttműködés	Egész osztály	Csoport	Dramajáték	
III. Zárás, értékelés					
A) A diákok visszajelzései, a tanító értékelése 5'	Emlékezet, önismeret, önértékelés	Egész osztály			
B) A csoportok önértékelése 5'	Ön- és társismeret		Frontális	Megbeszélés	

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Ráhangolódás

1.
A) Zenehallgatás (Pécsi Géza: Út a muzsikához)
 Camille Saint-Saëns: Az állatok farsangja (Tyúkok és kakasok, az elefánt, a kenguruk, akvárium, madárház)
 Az osztály meghallgatja a zenemű rövid részleteit. Egy-egy részlet lejátszása után megpróbálják kitalálni, hogy milyen állatot ábrázolt a zene. Hogyan jelenítette meg a zene az adott állatot? (Tempó, hangmagasság, hangszerek hangszíne, hangereje stb.)

B) Én elmentem a vásárba...
 A jól ismert gyerekdalt közösen énekl el az osztály, majd megismétlik úgy is, hogy kiosztják a szerepeket.

2. ÍGY KELL JÁRNI!
 A gyerekeknek azoknak az állatoknak a mozgását kell utánózniuk, amelyeket a tanító nevez meg. A játékot kis történettel indítja: Megérkeztünk a sűrű erdőbe. Ha nagyon figyelünk, sokféle állattal találkozhatunk. A sűrűből egy róka settenkedik elő. A nyúl futva menekül. Hatalmas barnamedve cammog át az ösvényen. Kicsi borz szalad szaporán a bokor alatt. A fűben hőscincér mászik. Egy katica most röppent fel szárnyait kítárva. A réten egy kecske legelészik.

II. Mese, mese, meskete...

1. A MESE FELOLVASÁSA
 A tanító felolvassa Lázár Ervin A hétfejű tündér című meséjéből a fába szorult hernyóról szóló részletet. A történetben szereplő állatok nevét a tanító felírja a táblára. Spontán reakciók meghallgatása.

2. CSOPORTALAKÍTÁS
 A gyerekek névre szóló szókétyákat kapnak, amelyeken az állatokkal kapcsolatos szavak olvashatók. (Heterogén csoportok alakítása.) Az állatok nevei a terem különböző pontjain vannak elhelyezve. Minden gyerek kiválasztja azt az állatot, amellyel a nála lévő szó kapcsolatba hozható, s az lesz az ő csoportjának állata.

3. ROKON ÉRTELMI SZAVAK KERESÉSE
 Mindenki megkapja a mesét. Ebből kell kikeresniük az adott szavak rokon értelmű megfelelőit. Az ellenőrzés során a differenciált feladatok megoldásából csak egy-egy hangzik el.
 Hogyan sírt a hernyó? A sír szó rokon értelmű megfelelőit kell kikeresni, s a talált szavakat leírni.
 Hogyan nevetett a róka? A nevet szó rokon értelmű megfelelőit kell kikeresni, s a talált szavakat leírni.
 Sír és/vagy nevet szó rokon értelmű kifejezéseit kell kikeresni a meséből, és erősség, nagyság sorba állítva leírni.

4.
A) Az állatok tanácskozása az esetről
 A csoport egyik tagja a csoportnévként szereplő állatot személyesíti meg, a többiek tetszés szerint választanak szereplőt a meséből.
 A kerekasztal kooperatív technikával párbeszédet írnak, amelynek témája az állatok tanácskozása a hernyó beszorulásáról, kiszabadításáról. (A papír kétszer-háromszor is körbejárhat, amíg az idő engedi.)
 A csoportok az elkészült párbeszédet felolvassák társaiknak.

B) Az állatok tanácskozása a sikertelen szabadítás után

A csoport egyik tagja a csoportnévként szereplő állatot személyesíti meg, a többiek tetszés szerint választanak szereplőt a meséből.

A kerekasztal kooperatív technikával párbeszédet írnak, amelynek témája az állatok tanácskozása arról, hogy mit csináljanak a sikertelen kiszabadítás után. (A papír kétszer-háromszor is körbejárhat, amíg az idő engedi.)

A csoportok az elkészült párbeszédet felolvassák társaiknak.

C) Az események folytatása egy szereplő szemszögéből

A csoportok a saját „csoportállatuk” nevében írják le a kerekasztal kooperatív technikával, hogy mit csináltak a sikertelen hernyószabadítás után. Az ellenőrzéskor az általuk legjobbnak ítélt mondatokat olvassák fel.

5.

A) Szorult helyzetében mit mondhat a hernyó

Miután egyénileg mindenki gondolkozott azon, hogy mit mondhat a hernyó szorult helyzetében, csoporton belül, párban megbeszélik, a párok is megosztják egymással gondolataikat. Párbeszédüket leírják. Végül a csoportok társaiknak is elmondják gondolataikat.

B) Mit mondhatnak az állatok a hernyónak?

Miután egyénileg mindenki gondolkozott azon, hogy mit mondhatnak az állatok a hernyónak szorult helyzetében, megbeszélik párban is csoporton belül. Miután a párok is véleményt cseréltek, gondolataikat leírják, majd a csoportok felolvassák az osztálynak.

C) A hernyó és az egyik állat („csoportállat”) beszélgetése

A csoporton belül párban oldják meg a gyerekek a feladatot. Egyikük a hernyó, a pár másik tagja a csoport nevét adó állat nevében szólal meg. Rövid párbeszédet alkotnak, amelyet csoporton belül a párok is megbeszélnek, majd leírnak. Végül minden csoport felolvassa társainak is a párbeszédet.

6. JELENETALKOTÁS

A csoportok rövid felkészülés után bemutatják jeleneteiket a hernyó kiszabadításáról. A szerepeket önállóan osztják ki a csoporton belül.

III. Zárás, értékelés**A)**

A diákok visszajelzései a foglalkozásról, a munkáról. Hogyan érezték magukat, melyik feladat tetszett nekik a legjobban, mennyire elégedettek magukkal. A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, egymás iránti türelem, figyelem, találékonyság.

B)

A csoportok, a diákok önértékelése a munkában való részvételükről. Melyik feladat megoldásával voltak elégedettek, mi az, amit már gyakorlottabban, ügyesebben tudtak megoldani, mint eddig. Hogyan tudtak figyelni a társaikra, hogyan tudtak kapcsolódni az ő ötleteikhez, tevékenységeikhez. Hogyan sikerültek a feladatmegoldásaik. Hogyan érezték magukat a csoportos munkák során.

1. melléklet

Én elmentem a vásárba

Én elmentem a vásárra félpénzzel.
 Tyúkot vettem a vásárban félpénzzel.
 Tyúkom mondja: kitrákotty!
 Kárikittyom, édes tyúkom, mégis van egy félpénzem.

Én elmentem a vásárra félpénzzel.
 Csirkét vettem a vásárban félpénzzel.
 Csirkém mondja: csip, csip, csip,
 Tyúkom mondja: kitrákotty!
 Kárikittyom, édes tyúkom, mégis van egy félpénzem.

Én elmentem a vásárra félpénzzel.
 Kakast vettem a vásárban félpénzzel.
 Kakas mondja: bokréta,
 Csirkém mondja: csip, csip, csip,
 Tyúkom mondja: kitrákotty!
 Kárikittyom, édes tyúkom, mégis van egy félpénzem.

Én elmentem a vásárra félpénzzel.
 Récét vettem a vásárban félpénzzel.
 Récém mondja: rip hajnal,
 Kakas mondja: bokréta,
 Csirkém mondja: csip, csip, csip,
 Tyúkom mondja: kitrákotty!
 Kárikittyom, édes tyúkom, mégis van egy félpénzem.

Én elmentem a vásárra félpénzzel.
 Pulykát vettem a vásárban félpénzzel.
 Pulykám mondja: dandarú,
 Récém mondja: rip hajnal,
 Kakas mondja: bokréta,
 Csirkém mondja: csip, csip, csip,
 Tyúkom mondja: kitrákotty!
 Kárikittyom, édes tyúkom, mégis van egy félpénzem.

Én elmentem a vásárra félpénzzel.
 Ludat vettem a vásárban félpénzzel.
 Ludam mondja: gigágá,
 Pulykám mondja: dandarú,
 Récém mondja: rip hajnal,
 Kakas mondja: bokréta,
 Csirkém mondja: csip, csip, csip,
 Tyúkom mondja: kitrákotty!
 Kárikittyom, édes tyúkom, mégis van egy félpénzem.

Én elmentem a vásárra félpénzzel.
 Disznót vettem a vásárban félpénzzel.
 Disznóm mondja: rőf, rőf, rőf,
 Ludam mondja: gigágá,
 Pulykám mondja: dandarú,
 Récém mondja: rip hajnal,
 Kakas mondja: bokréta,
 Csirkém mondja: csip, csip, csip,
 Tyúkom mondja: kitrákotty!
 Kárikittyom, édes tyúkom, mégis van egy félpénzem.

Én elmentem a vásárra félpénzzel.
Juhot vettem a vásárban félpénzzel.
Juhom mondja: behehe,
Disznóm mondja: rőf, rőf, rőf,
Ludam mondja: gigágá,
Pulykám mondja: dandarú,
Récém mondja: rip hajnal,
Kakas mondja: bokréta,
Csirkém mondja: csip, csip, csip,
Tyúkom mondja: kitrákotty!
Kárikittyom, édes tyúkom, mégis van egy félpénzem.

Én elmentem a vásárra félpénzzel.
Kecskét vettem a vásárban félpénzzel.
Kecském mondja: mek, mek, mek,
Juhom mondja: behehe,
Disznóm mondja: rőf, rőf, rőf,
Ludam mondja: gigágá,
Pulykám mondja: dandarú,
Récém mondja: rip hajnal,
Kakas mondja: bokréta,
Csirkém mondja: csip, csip, csip,
Tyúkom mondja: kitrákotty!
Kárikittyom, édes tyúkom, mégis van egy félpénzem.

Én elmentem a vásárra félpénzzel.
Csikót vettem a vásárban félpénzzel.
Csikóm mondja: nyihaha,
Kecském mondja: mek, mek, mek,
Juhom mondja: behehe,
Disznóm mondja: rőf, rőf, rőf,
Ludam mondja: gigágá,
Pulykám mondja: dandarú,
Récém mondja: rip hajnal,
Kakas mondja: bokréta,
Csirkém mondja: csip, csip, csip,
Tyúkom mondja: kitrákotty!
Kárikittyom, édes tyúkom, elfogyott a félpénzem.

2. melléklet

A fába szorult hernyó

Egyszer fába szorult egy hernyó. Jó magas fa legfelső ágába. És jajgatott, jajongott, sírt keservesen.

Szép hernyó volt. Piros vonalakkal meg kékekkel csíkozott. És természetesen sárgákkal is.

A szeme, mint két rubin. Vagy három rubin, mert nem tudom pontosan, hány szeme volt a hernyónak. De akár kettő, akár három, gyönyörű volt.

Bár most sírt mind a két (vagy mind a három) szemével. Pik-pak, hullottak a könnyek. Avagy pik-pak-puk. Az esetben, ha három szeme volt.

Különben szépek voltak a könnyei is. Sőt talán a könnyei voltak a legszebbek.

- Valaki bömből – dörmögte a medve.
- Valaki ordít – rivallta a farkas.
- Valaki szepeg – mekegte a kecske.
- Valaki sír! – kiáltotta a róka.
- Valaki zokog – makogta a nyúl.
- Valaki rí – recsegte a borz.
- Valaki sír-rí – cincogta az egér.
- Valaki itatja az egereket – mondta a hőscincér.
- Valaki nagyon keservesen sírdogál – mondta a katicabogár.
- Ej, ki lehet – kérdezték mind együtt.

Ez úgy hangzott, mint a karének. A medve, a farkas, a róka: basszus. A kecske: tenor. Alt: a borz és a nyúl. Az egér, a cincér s a katica: szoprán.

Az meg ott fent sírt-rítt tovább.

- Mentsük meg – mondta a medve: a medvéknek ugyanis általában jó szívük van.
- Mentsük! – vágta rá a farkas, a kecske, a róka, a nyúl, a borz, az egér és a hőscincér.

Ja, és a katica is rávágta!

Mivelhogy általában a farkasoknak, a kecskéknek, a rókáknak, a nyulaknak, a borzoknak, az egereknek és a hőscincéreknek is jó szívük van.

Ja igen, és a katicáknak is!

- De hogyan mentsük meg? – kérdezte a cintér.
- Megrázom a fát – mondta a medve.

A róka röhögött.

- Üvöltök egyet, s attól a fa elengedi – vélte a farkas.

A róka heherészett.

- Tanácsokat kell neki adni – rebegte a kecske.

A róka kacarászott.

- Helikoptert kell bérelni – így a nyúl.

A róka hahotázott.

- Fel kell ugrani az ágig – tanácsolta a borz.

A róka röttyögött.

- Avagy izé – jelentette ki magabiztosan a cincér.

A róka röhécselt.

- Mit röhécselsz, kacarászol, heherészol, hahotázol? – mérgelődött a katica. – Inkább azt mondd, hogyan menthetjük meg!
- Talán neked nincs ötleted? – kérdezte tőle a róka.
- De igenis van! – kiáltott a katicabogár. – Egymás hátára kell állnunk, úgy elérjük.
- Na lám – mondta a róka –, nemcsak hét pettyed van, de eszed is.

Eldőlt hát, hogy egymás hátára állnak. Kicsit még vitatkoztak azon, ki legyen legalul. A nyúl a rókát akarta, a borz az egeret, a kecske a katicát.

- Nem akarok megint heherészni – mondta a róka. – Így kell felállnunk: alul a medve, rajta a farkas, aztán a kecske, kecskén a borz, rajta a nyúl...
- Hohó!...– vágott közbe a katica. – Talán úgy, hogy a kecskén te, s rajtad a borz, aztán a nyúl.
- Na jó – egyezett bele a róka. – Szóval rajtam a borz, a borzon a nyúl, rajta az egér, aztán a cincér, s legtetején a katica. Ő épp eléri azt az egyént, aki fent bömből.

Nosza, felugrottak egymás hátára. Legtetőn a katica.

- Egy hernyó! – kiáltotta.
- Eléred? – kérdezték a többiek.

A katica nyújtózott, de egy icipici hiányzott. Bánatosan leszólt hát:

- Még egy hangya kellene. Egy picurka hangya. Ha ráállna a hátamra, épp elérné.

- Látod – mondta dühösen a cincér –, nekem kellene legfelül lennem. Én nagyobb vagyok, mint te, én éppen elérném.

A róka erre megint heherészett.

- Ne vihogj, rázkódik tőle a májam – mordult rá a borz.

A katica meg mérgeződött fent.

- Ej, de buta vagy, te cincér! Hát azt hiszed, ha te lennél legfelül, magasabbak lennénk?
- Azt! – vágta rá a hőscincér.
- Na jó, akkor cseréljünk helyet!

Helyet cseréltek, cincér ráállt a katica hátára, persze éppen úgy nem érte el a hernyót, mint a katica.

- Érdekes, pedig én nagyobb vagyok – csodálkozott.

A borz meg fájdalmasan felkiáltott:

- A májam!

Merthogy a róka megint csak röhécselt.

A fába szorult hernyó meg jajgatott, sírt, jajongott.

Nagyon-nagyon fába szorult.

- Azt mondd, egy hangya kellene? – kérdezte legalul a medve.

Kicsit lihegve mondta, hiába, nem volt könnyű a farkas, a kecske, a róka, a borz, a nyúl, az egér, a cincér s a katica.

- Igen, egy hangya – mondta a katica –, egy icipici hangya. Akármilyen icurka-picurka.
- Hej, hangya! Hangya! Gyere ide, hangya! – kiabálták mindannyian.

De hiába, mert éppen nem járt arra egy hangya sem. Vagy ha arra járt, nem akart segíteni. Pedig általában a hangyáknak is jó szívük van!

Egy hangya, egy kis hangya, egy icurka-picurka hangya!

Így aztán nem sikerült megmenteni a hernyót. Sírhatott-ríhatott.

3. melléklet

medve

róka

katica

egér

nyúl

kecske

farkas

hatalmas

nagy

testes

óriási

sunyi

ravasz

eszes

furfangos

kicsi

apró

pici

parányi

fürge

gyors

sebes

mozgékony

félénk

félős

ijedős

gyáva

legel

falatozik

eszeget

rág

gonosz

kegyetlen

veszedelmes

támadó

SZÖVEGALKOTÁS

Analógiás szövegalkotás

KÉSZÍTETTE: Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA Gondolkodási műveletekre serkentés, a szövegalkotás fejlesztése

IDŐKERET 3×45 perc (2×45 perc + 1×45 perc)

**AJÁNLOTT
KOROSZTÁLY** 2. osztály

**MODULKAPCSOLÓDÁSI
PONTOK**

Tágabb környezetben

Anyanyelv, környezetismeret ének-zene, drámajáték, írás

Szűkebb környezetben

Beszédművelés – szövegalkotás

Ajánlott megelőző tevékenységek

Szókincsfejlesztés – szógyűjtés, mondatbővítés moduljai, beszélgetőkör, életjátékok, drámajátékok, eseményképek sorbarendezése

Ajánlott követő tevékenységek

Meseszöveg, közös mesealkotás modulja, életjátékok, drámajátékok

**A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS
FÓKUSZAI**

Beszédbátorság, beszédkedv, nyelvi találékonyság

Analógiás gondolkodás, rész-egész viszony értelmezése, ok-okozati összefüggések felfedezése, időrendi összefüggések megtalálása, képzelőerő, szóbeli és írásbeli kifejezőképesség

AJÁNLÁS

A kooperatív feladatoknál a 4 fős heterogén csoportok a legideálisabbak.

„Kerekasztal” kooperatív technika

Szóforgó írásban: A csoport listát készít, körbe adnak egy lapot, amelyre mindenki feljegyzi a gondolatait.

„Szóforgó” kooperatív technika

A csoport tagjai sorban, az óramutató járásával egyező irányban elmondják egymásnak gondolataikat.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Kooperatív tanulási módszerek, alapfokú drámapedagógiai ismeretek

Kodály Zoltán – Ádám Jenő: Énekeskönyv. Általános iskola 3. osztály. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1994.

Angol gyermekvers: Egy szög miatt... (Fordította: Károlyi Amy)

Dr. Lovász Gabriella – Dr. Adamik Tamásné: Ablaknyitogató I. kötet. Magyar nyelv és irodalom az általános iskola 2. osztálya számára

ÉRTÉKELÉS

Szóbeli értékelés, szempontjai: részvétel a közös munkában, figyelem és együttműködés szintje, aktivitás, igényesség

1. részmodul: 2×45 perc

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessenek. Az általunk szűrőkével jelölt mezők egy lehetséges bejárási útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTÉMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. RÁHANGOLÓDÁS					
A) „Hangsúly” játék 8'	Ritmusrézék, figyelem megosztás, együttműködés	Egész osztály	Frontális	Játék	
B) Láttad-e, láttad-e azt a bárányt? 8'	Tiszta intonáció	Egész osztály	Frontális	Ének	1. melléklet
C) Egy szög miatt... 8'	Figyelem, rész-egész felismerése	Egész osztály	Frontális	Játék	2. melléklet
II. GONDOLKODÁSI MŰVELETEKRE SERKENTÉS A SZÖVEGALKOTÁS SORÁN					
1. Csoportalakítás A képek sorba rendezése 7'	Összefüggések felismerése, együttműködés	Egész osztály			3. melléklet
2. A képekről 1-1 mondat megfogalmazása 12'	Sorrendiség felismerése Kifejezőkészség, figyelem	Egész osztály	Kooperatív		
3. A) Mi történhetett előtte és utána? Mondatok megfogalmazása, rajzos kiegészítések 13'	Írásbeli kifejezőkészség, fantázia, logikus gondolkodás, rajzkészség	Egész osztály	Csoport		
B) „Utasítások” megfogalmazása 13'	Írásbeli kifejezőkészség, logikus gondolkodás		Kooperatív	Kerekasztal	
4. A) Analógiás képsorozatok válogatása 12'	Analógiás összefüggések felismerése	Egész osztály	Csoport		4. melléklet
B) Képsorozathoz analógiás képek válogatása 12'	Analógiás összefüggések felismerése	Fejlettebb logikai gondolkodású osztályoknak	Csoport		4. melléklet

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTÉMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
5. A) Címadás és mondatalkotás a választott képsorozathoz 15'	Lényegkiemelés, írásbeli kifejezőkészség	Egész osztály	Kooperatív	Kerekasztal	
B) Címadás és mondatalkotás a hiányos képsorozathoz 15'	Analogiás összefüggések felismerése, Lényegkiemelés, írásbeli kifejezőkészség	Fejlettebb logikai gondolkodású osztályoknak	Kooperatív	Kerekasztal	
6. Jelenetalkotás 18'	Együttműködés, kifejezőkészség, dramatikusság	Egész osztály	Csoport	Dramajáték	
III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS					
A) A diákok visszajelzései, tanító értékeli az osztály munkáját 5'	Belátás, önismeret	Egész osztály	Frontális	Megbeszélés	
B) A csoportok, önértékelése, tanítói visszajelzések 5'	Emlékezet, önismeret, önértékelés		Frontális - egyéni	Megbeszélés	

A FELDOLGOZÁS MENETE

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Ráhangolódás

A) „Hangsúly” játék

Az osztály körben áll, s a gyerekek az első négy számot mondják egymás után úgy, hogy közülük mindig csak az egyik a hangsúlyos. A hangsúly minden ismétlődés alkalmával eggyel tovább kerül. (1 2 3 4 / 1 2 3 4 / 1 2 3 4 / 1 2 3 4 / 1 2 3 4 stb.) A hangsúlyt alátámaszthatjuk tapssal is.

B) Láttad-e, láttad-e azt a bárányt?

Az előzetesen megtanult népdal közös eléneklése

C) Egy szög miatt...

Az angol népköltés sorait összekeverve írja fel a tanító (előzetesen) a táblára. Ezeket megszámozza. A diákok a verset a számok helyes sorrendbe történő leírásával állítják össze. Ezután közösen elmondják a verset. Az idő és az egyéni haladási tempó függvényében memorizálják azt.

II. Gondolkodási műveletekre serkentés a szövegalkotás során

1. CSOPORTALAKÍTÁS AZ ANALÓGIÁS KÉPEK KIOSZTÁSÁVAL

A gyerekek névre szólóan kis képeket kapnak a tanítótól. (Ez biztosítja a heterogén csoportok létrejöttét. Ha az osztály létszáma nem osztható négygyel, akkor a négyes csoportok mellett legyenek háromfős csoportok is.) Azok kerülnek egy csoportba, akiknél ugyanannak az eseménynek a mozzanatai találhatóak. A csoportok tagjai a náluk lévő képeket sorrendbe helyezik.

2. A KÉPEKRŐL 1-1 MONDAT MEGFOGALMAZÁSA

A csoportok a sorrendbe helyezett képekkel dolgoznak tovább. Minden gyerek mond 1-1 mondatot a saját képéről. Ezután a csoportoknak úgy kell „összefésülniük” ezeket a mondatokat, hogy egy kis történet legyen belőlük. A saját mondatát mindenki írja le.

A csoportok felolvassák az osztálynak a „történeteiket”.

3.

A) Mi történhetett előtte és utána?

Mondatok fogalmazása, rajzos kiegészítések.

A csoportok az összeállított képsorozathoz kitalálnak két képet. Az egyik az első kép előtti, a másik a negyedik kép utáni mozzanatról szól. A csoportok párokat alkotnak. A pár egyik tagja rajzos formában készíti ezt el, a másik mondatot alkot a készülő rajzhoz, s azt leírja.

A csoportok „képtárlátogatás” formájában megismerkednek egymás munkáival.

B) „Utasítások” megfogalmazása

A csoportok az összeállított képsorozat képeihez kitalálnak egy-egy „használati utasítást”, s azt külön papírcsíkokra leírják, amelyeket a képek alá helyeznek.

A csoportok „képtárlátogatás” formájában megismerkednek egymás munkáival.

4.

A) Analógiás képsorozatok válogatása

Minden csoport kap egy három részből álló képsorozatot. Ennek értelmezése után hasonló analógiájú képsorozatokot választanak ki a rendelkezésükre bocsátott képsorozatból. A válogatás végén minden csoport előtt három sorozatnak kell lennie.

Ezek után a csoportok megindokolják a választásukat, s megfogalmazzák magát az analógiát. (Azért volt nagyon hasonló, mert...)

B) Képsorozathoz analógiás képek válogatása

Minden csoport kap egy három részből álló képsorozatot. Ezt értelmezik. Ezután a rendelkezésükre bocsátott halmazból kiválogatják azokat a képeket, amelyek hasonló analógiájú sorozatokká egészíthetők ki. Pl.: A cica

felkel, tálkájához megy, lefetyeli a tejet sorozathoz azokat a képeket, hogy a kutya a tálkájához megy, a gyerek eszik... A válogatás végén minden csoport előtt a meglévő sorozatán kívül két darab kép van.

Ezután a csoportok megindokolják a választásukat, megfogalmazzák magát az analógiát. (Azért azokat a képet választottuk, mert...)

5.

A) Címadás és mondatalkotás a választott képsorozathoz

A csoportok kiválasztják azt a képsorozatot, amivel a továbbiakban dolgozni szeretnének. (Abból a kettőből választanak, amit a 4. A) pontban kiválasztottak a képhalmazból.) Saját döntésük alapján szétosztják az alábbi feladatokat: az 1., 2., 3. képhez mondatalkotás, az egész sorozathoz címadás. Ebben a sorrendben, a kerekasztal módszerével dolgoznak.

A csoportok megmutatják a képsorozatukat társaiknak, s közben elmondják megoldásukat.

B) Címadás és mondatalkotás a hiányos képsorozathoz

A csoportok kiválasztják a két kép közül azt, amivel a továbbiakban dolgozni szeretnének. Saját döntésük vagy a tanító útmutatása alapján szétosztják az alábbi feladatokat: az adott képhez mondatalkotás (ez a legkönnyebb feladat), a hiányzó képekhez az első sorozat analógiája alapján mondatalkotás (a legnehezebb feladat), és az egész sorozathoz címadás. A kerekasztal módszerével dolgoznak.

A csoportok megmutatják képsorozatukat és a választott képet társaiknak, s közben elmondják a megoldásukat.

6. JELENETALKOTÁSOK

A csoportok ismét választanak a náluk lévő képsorozatok közül. Ezt elevenítik meg dramatikusan, a képsorozat mozzanatainak kiegészítésével. A képek szereplőjéhez még újabbakat találjanak ki, s ezek a szereplők szólaljanak meg.

Rövid próba után minden csoport bemutatja a jelenetét.

III. Zárás, értékelés

A)

A diákok visszajelzései a foglalkozásról. Aki kedvet érez, elmondja, hogyan érezte magát, melyik feladat tetszett neki a legjobban, mennyire elégedett magával.

A tanító értékeli az osztály, a csoportok munkáját, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, figyelem, nyelvi találékonyság, feladatmegoldás sikeressége.

B)

A csoportok, a diákok önértékelése a munkában való részvételükről. Melyik feladat megoldásával voltak elégedettek, mi az, amit ügyesen tudtak megoldani. Hogyan tudtak figyelni egymásra, hogyan tudtak kapcsolódni egymás ötleteikhez, tevékenységeikhez. Hogyan sikerültek a feladatmegoldásaik. Hogyan érezték magukat a csoportos munkák során.

1. melléklet

1. Láttad-e, láttad-e azt a bárányt?
Kit apám vett a vásárban, fél pénzen, fél garason.
Fejd, anyám, fejd!
2. Láttad-e, láttad-e azt a bojtárt?
Ki elvitte azt a bárányt,
Kit apám vett a vásárban, fél pénzen, fél garason.
Fejd, anyám, fejd!
3. Láttad-e, láttad-e azt a farkast?
Ki megette azt a bojtárt,
Ki elvitte azt a bárányt,
Kit apám vett a vásárban, fél pénzen, fél garason.
Fejd, anyám, fejd!
4. Láttad-e, láttad-e azt a puskást?
Ki meglőtte azt a farkast,
Ki megette azt a bojtárt,
Ki elvitte azt a bárányt,
Kit apám vett a vásárban, fél pénzen, fél garason.
Fejd, anyám, fejd!
5. Láttad-e, láttad-e azt a bikát?
Ki megölte azt a puskást,
Ki meglőtte azt a farkast,
Ki megette azt a bojtárt,
Ki elvitte azt a bárányt,
Kit apám vett a vásárban, fél pénzen, fél garason.
Fejd, anyám, fejd!
6. Láttad-e, láttad-e a mészárosost?
Ki megölte azt a bikát,
Ki megölte azt a puskást,
Ki meglőtte azt a farkast,
Ki megette azt a bojtárt,
Ki elvitte azt a bárányt,
Kit apám vett a vásárban, fél pénzen, fél garason.
Fejd, anyám, fejd!

2. melléklet

Egy szög miatt...

Egy szög miatt a patkó elveszett,
a patkó miatt a ló elveszett,
a ló miatt a lovas elveszett,
a lovas miatt a csata elveszett,
a csata miatt az ország elveszett –
máskor verd be jól a patkószeget!

(Angol gyermekvers, Károlyi Amy fordítása)

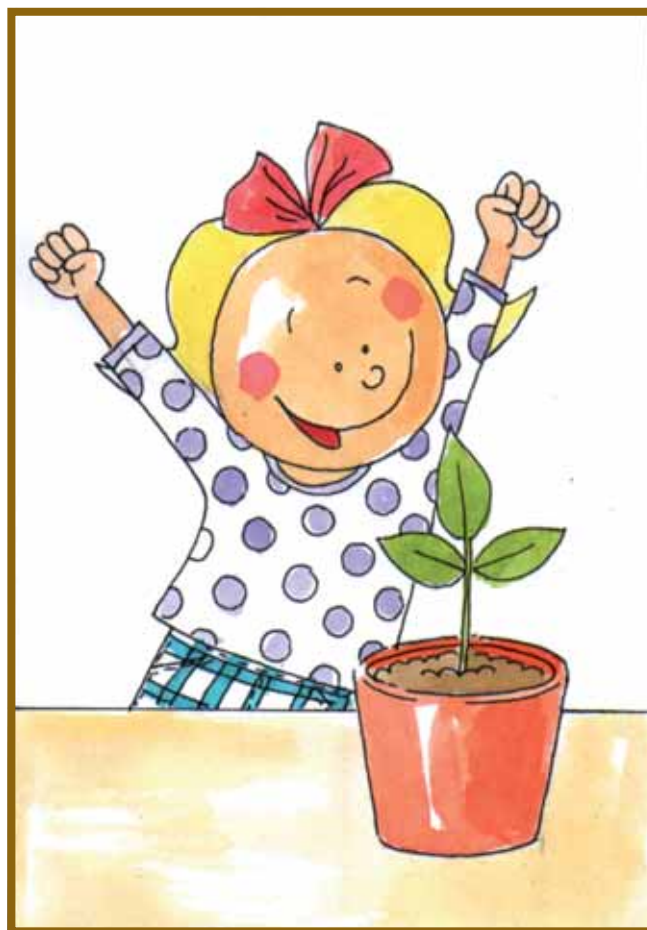
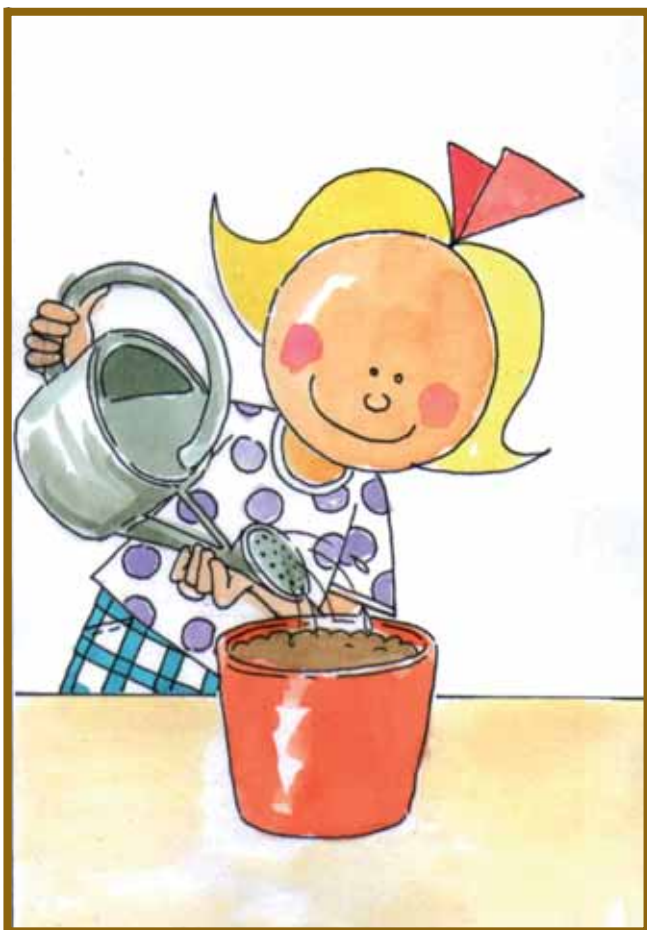
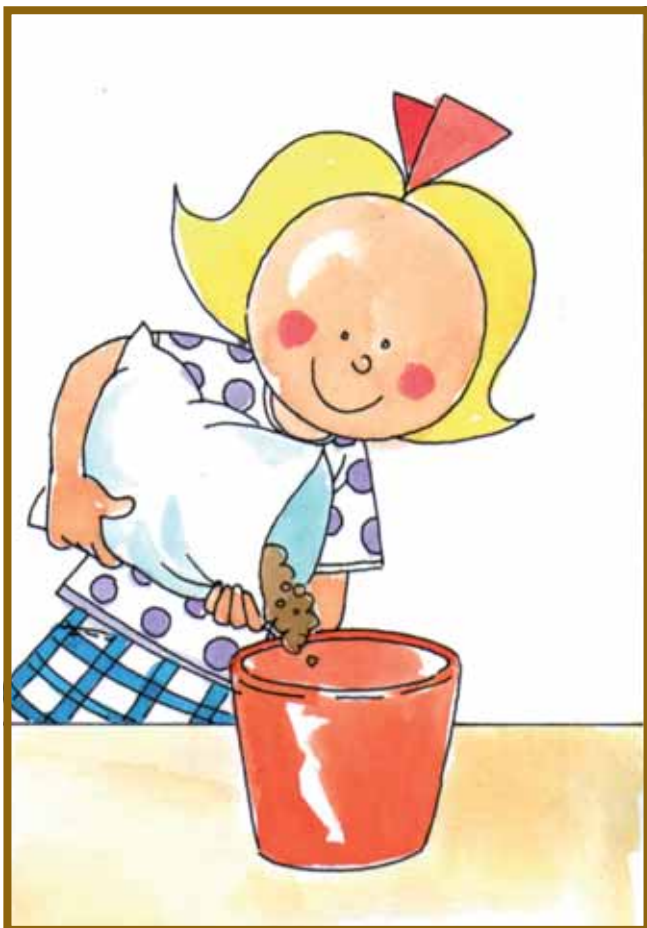
3. melléklet

Képsorozatok a csoportalakításhoz (mindegyik egység 4 képből áll)

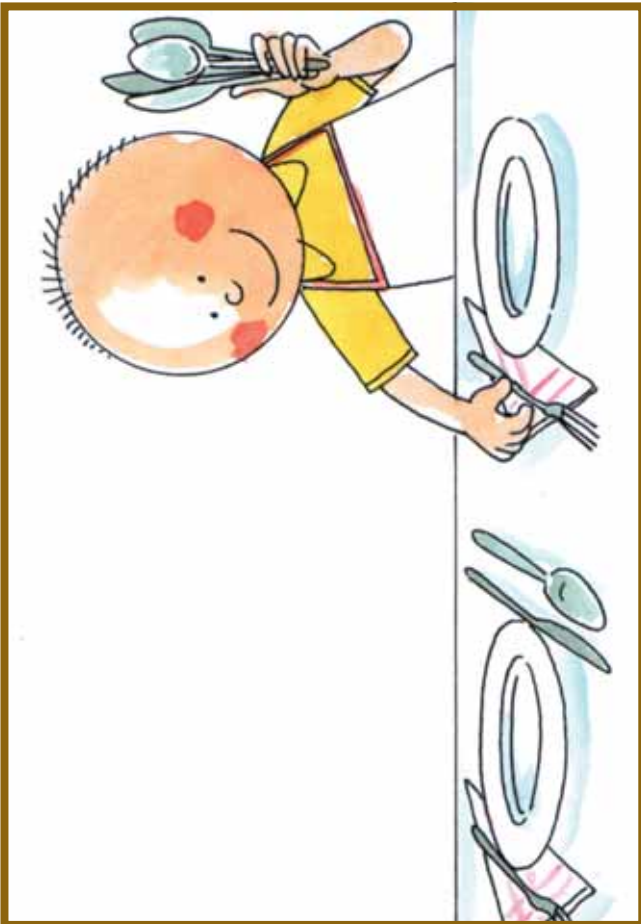
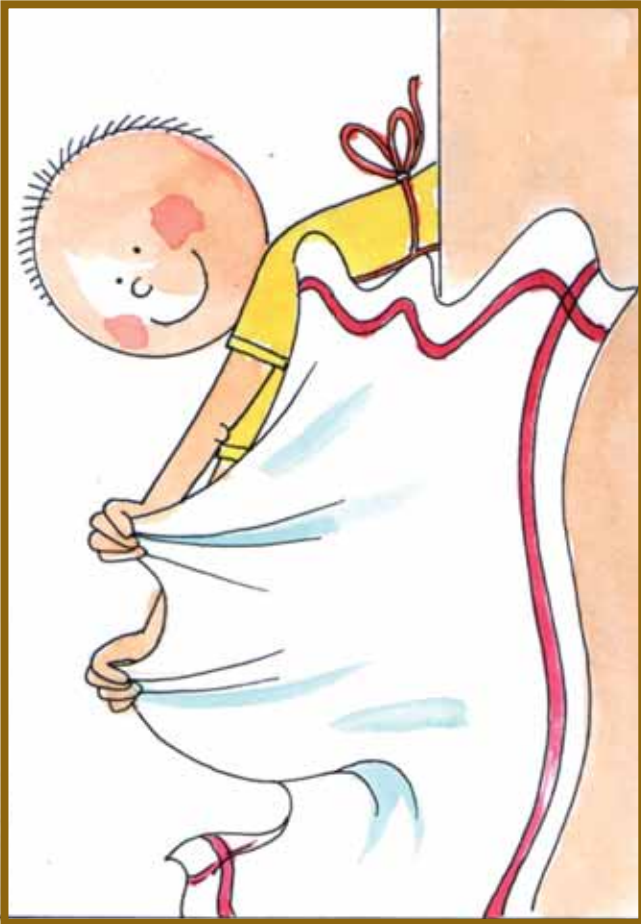
1. Kerti munka: ültetés 4 fázisban

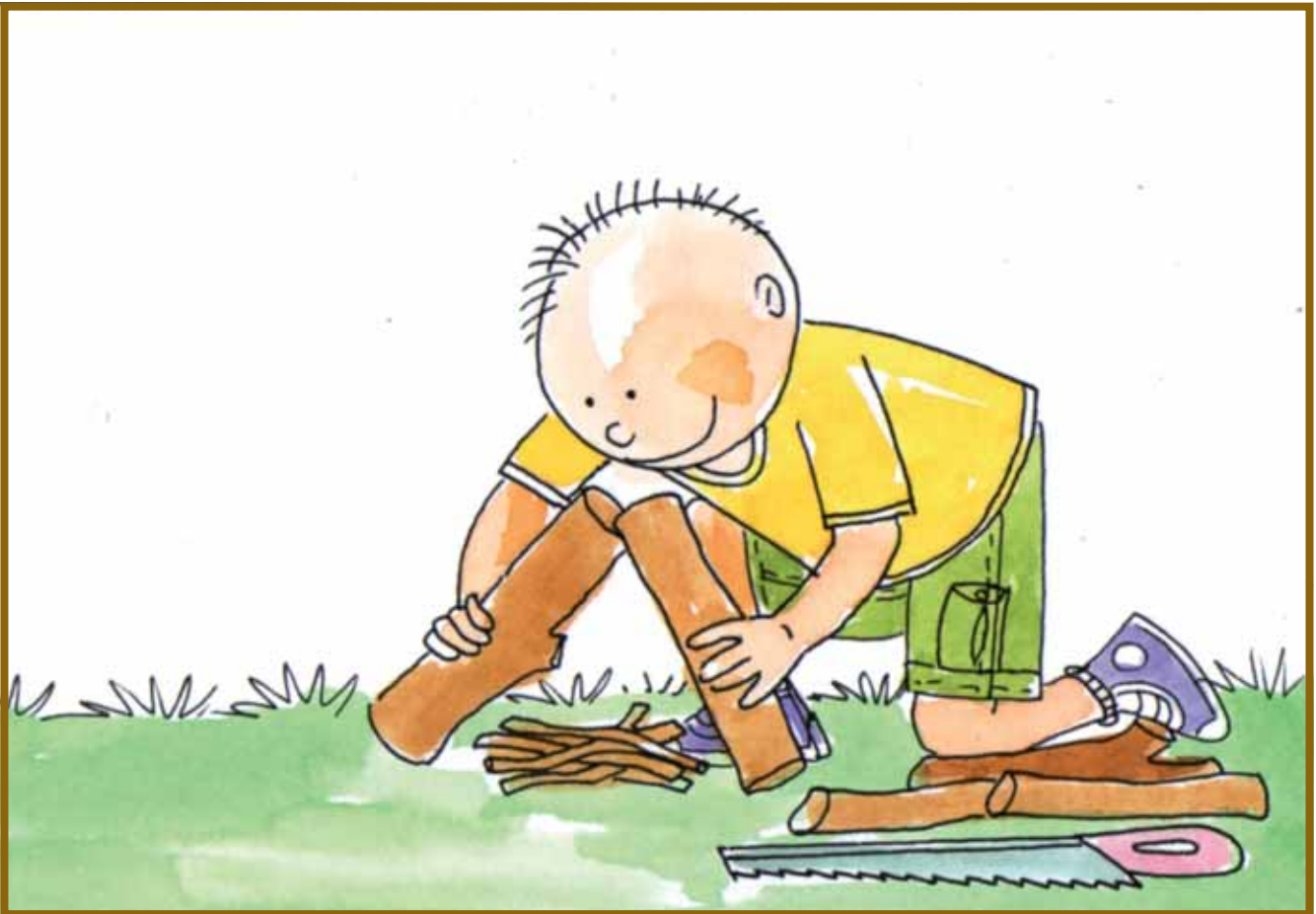
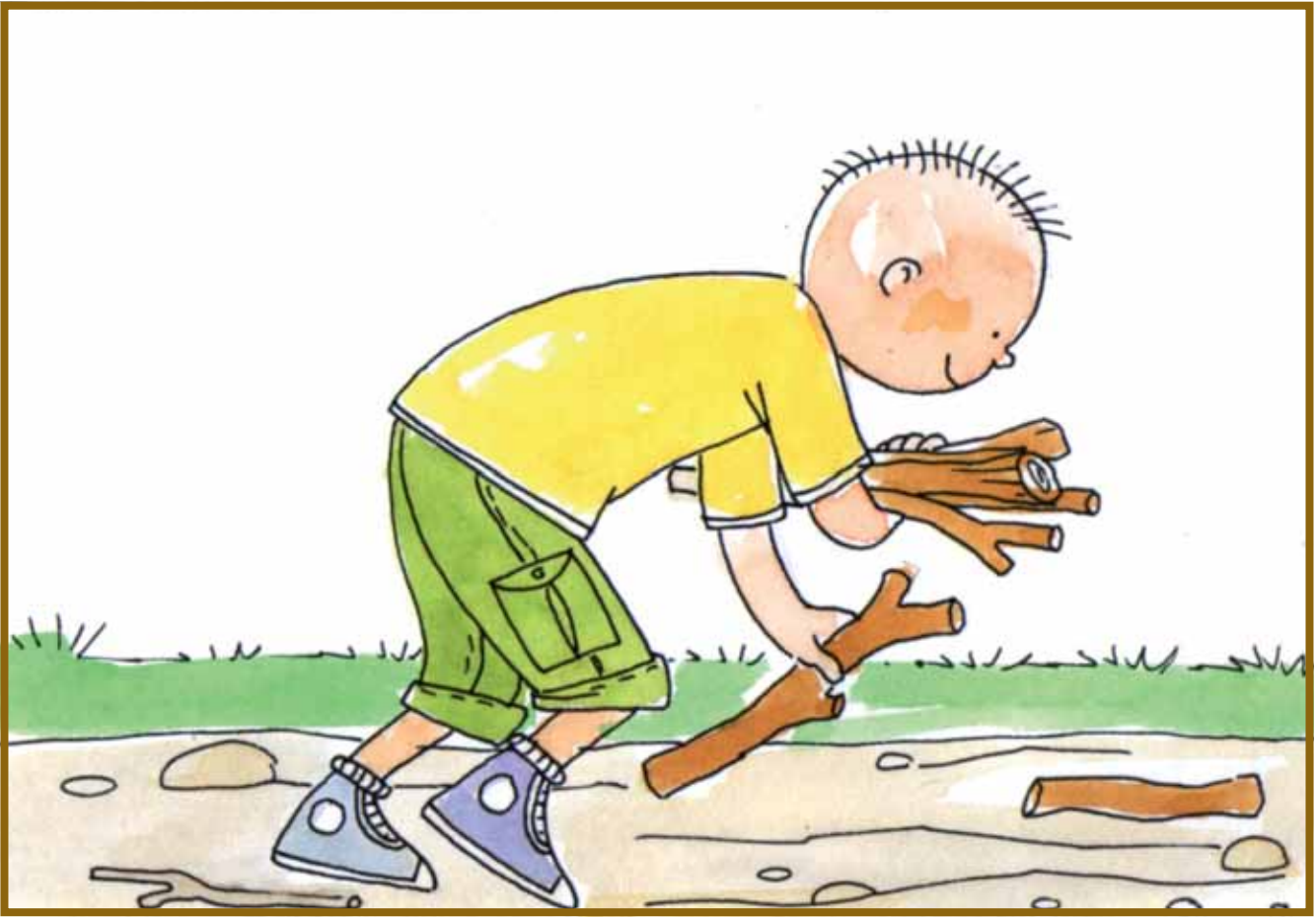
2. Cserépbe ültetés 4 fázisban

3. Asztal megterítése 4 fázisban

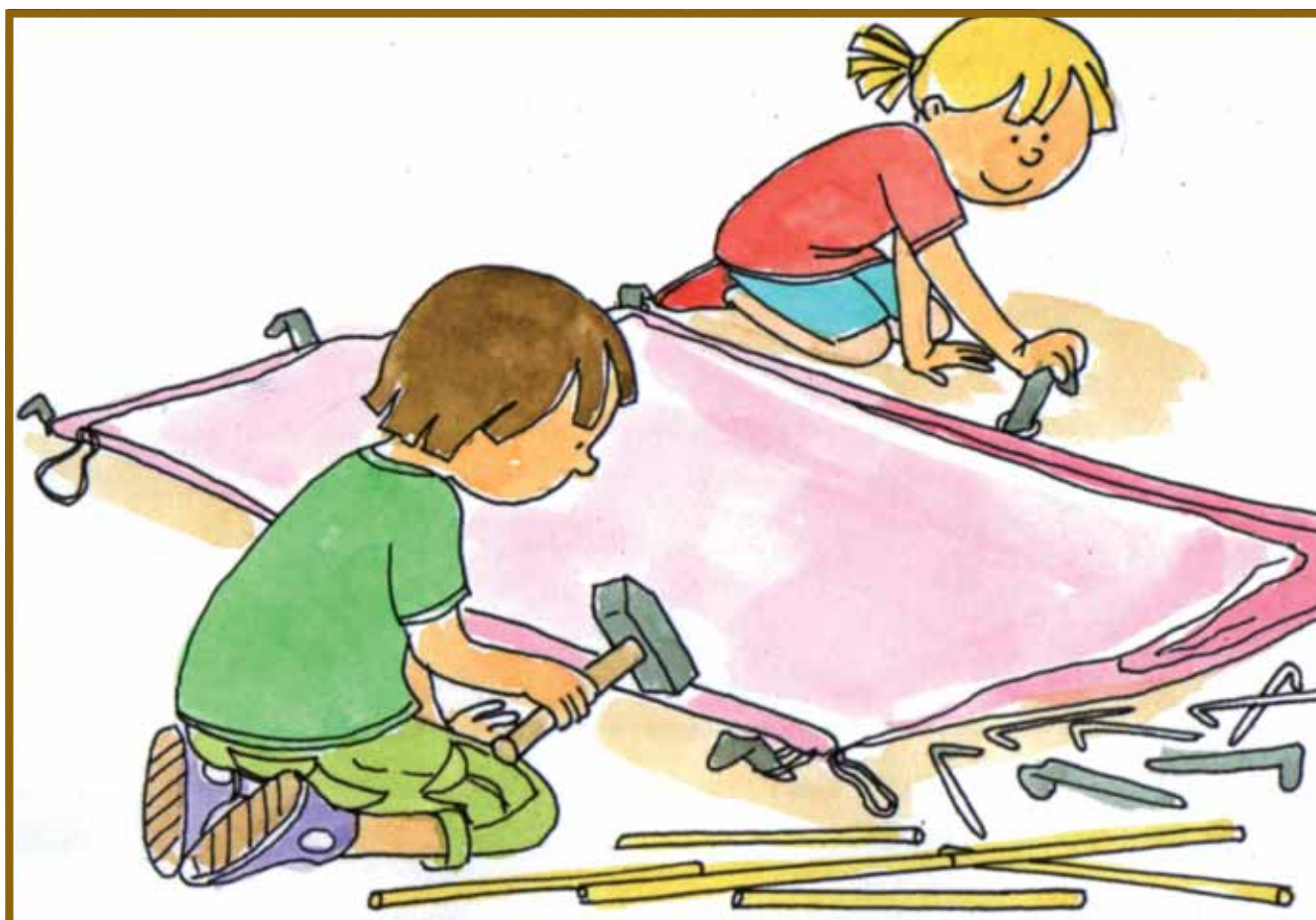

4. Tűzrakás 4 fázisban

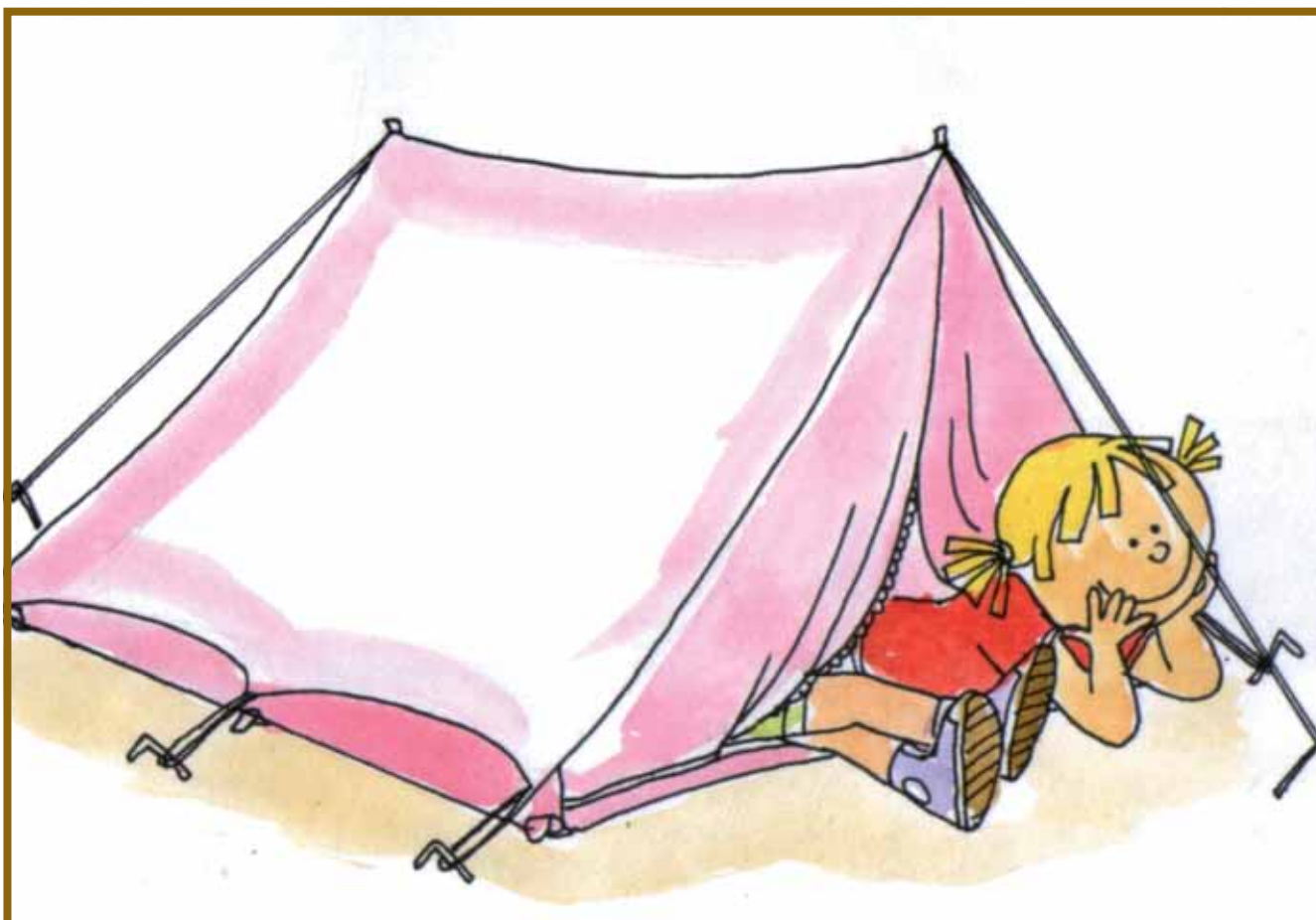
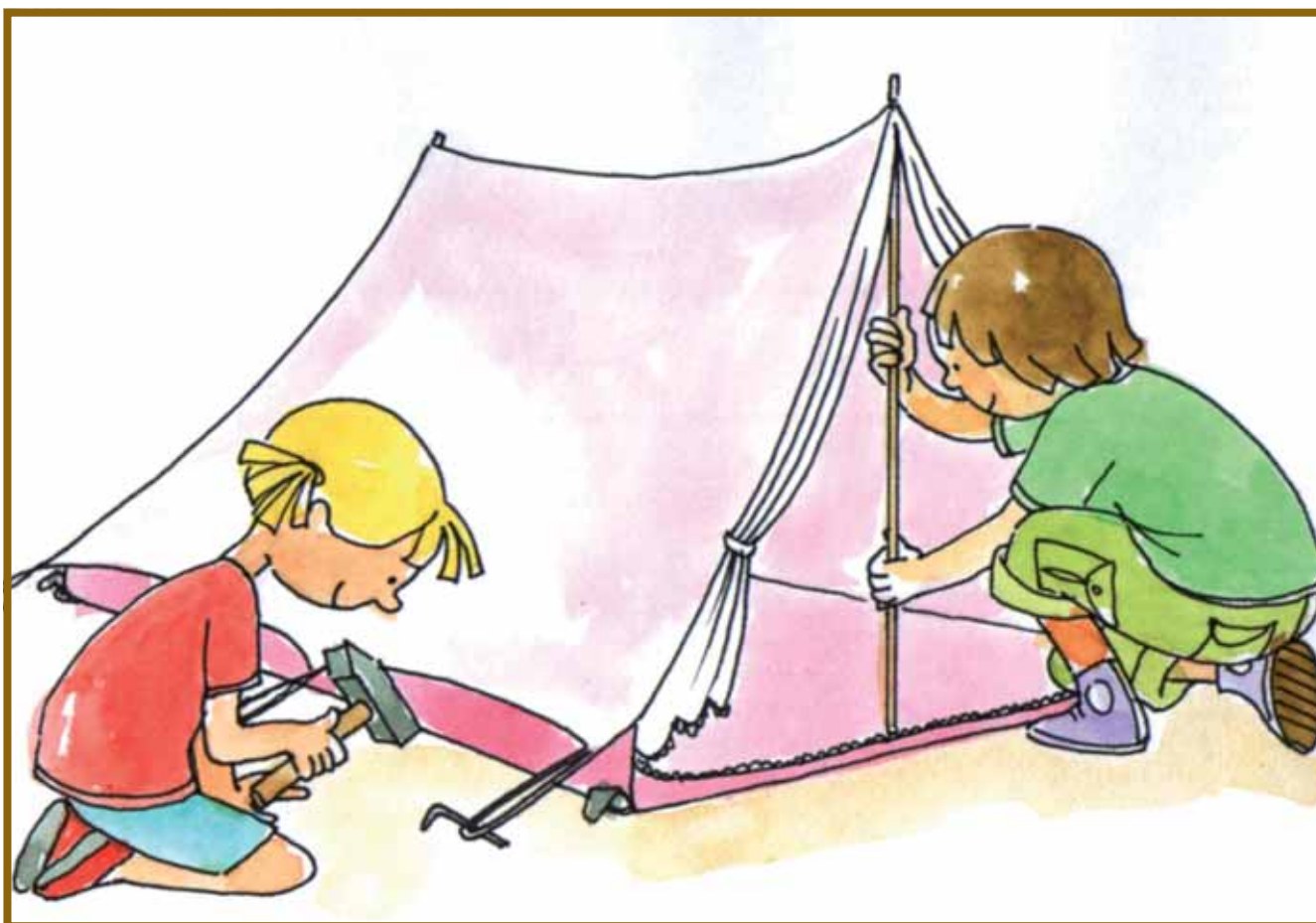

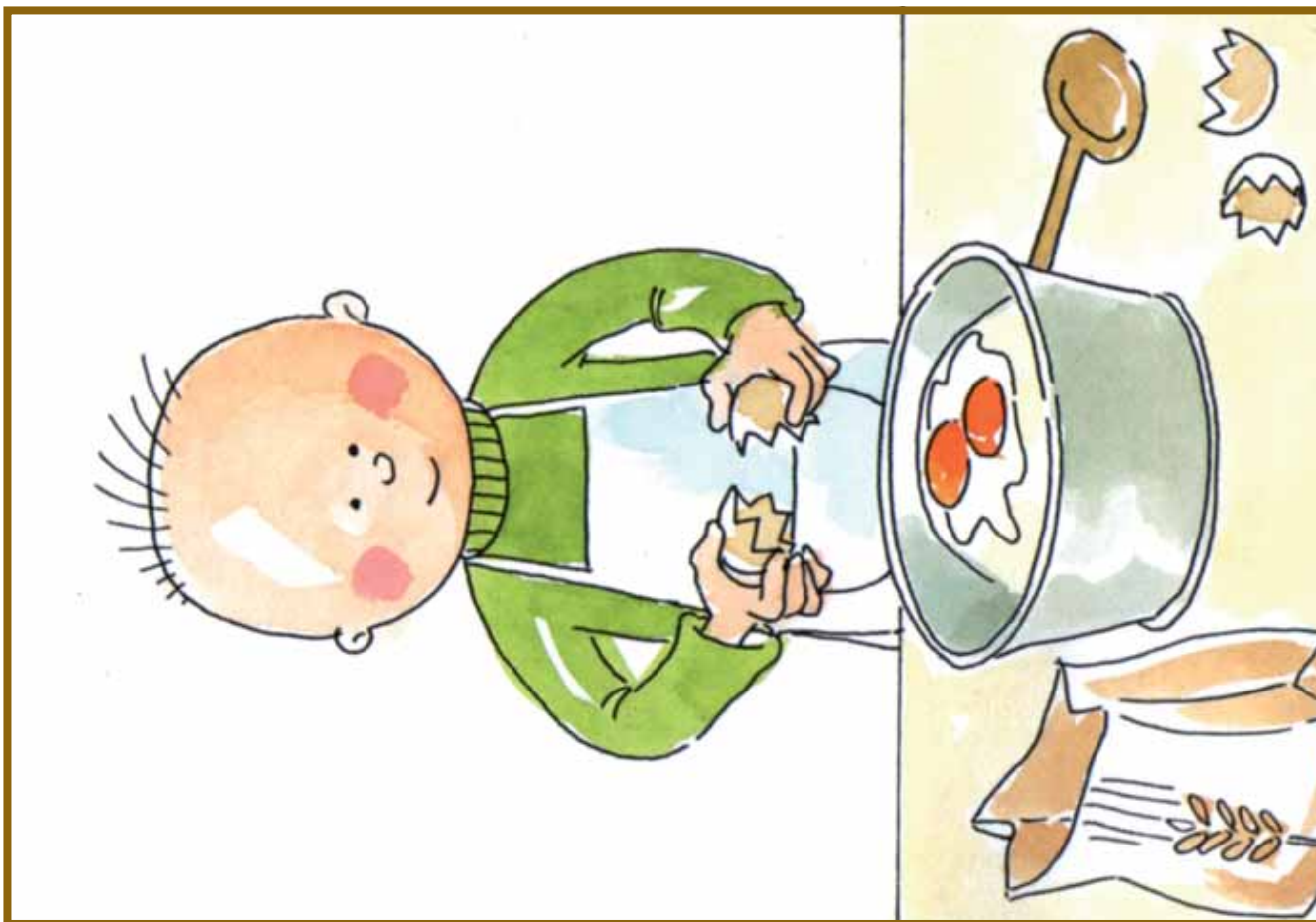
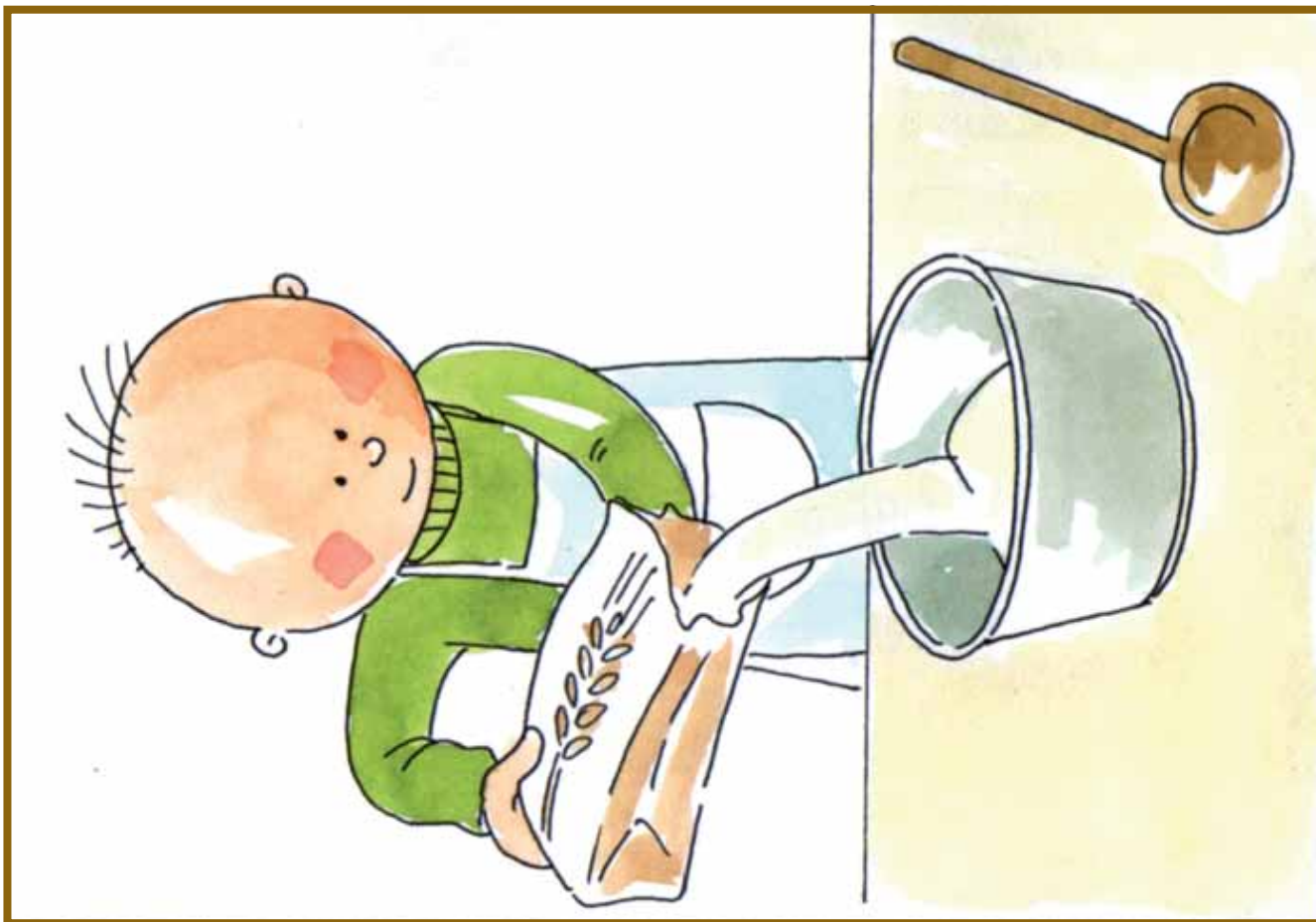
5. Sátorverés 4 fázisban

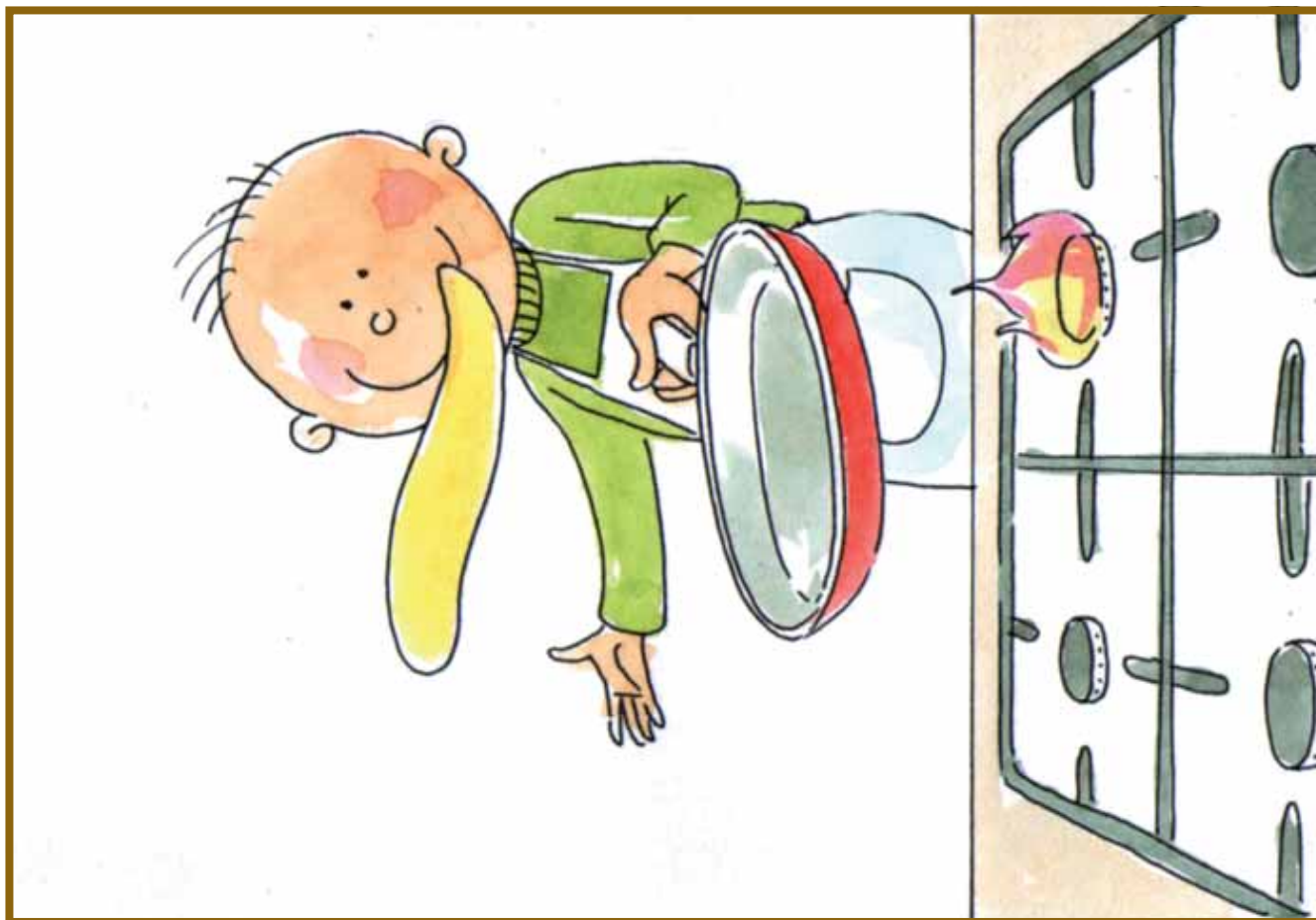
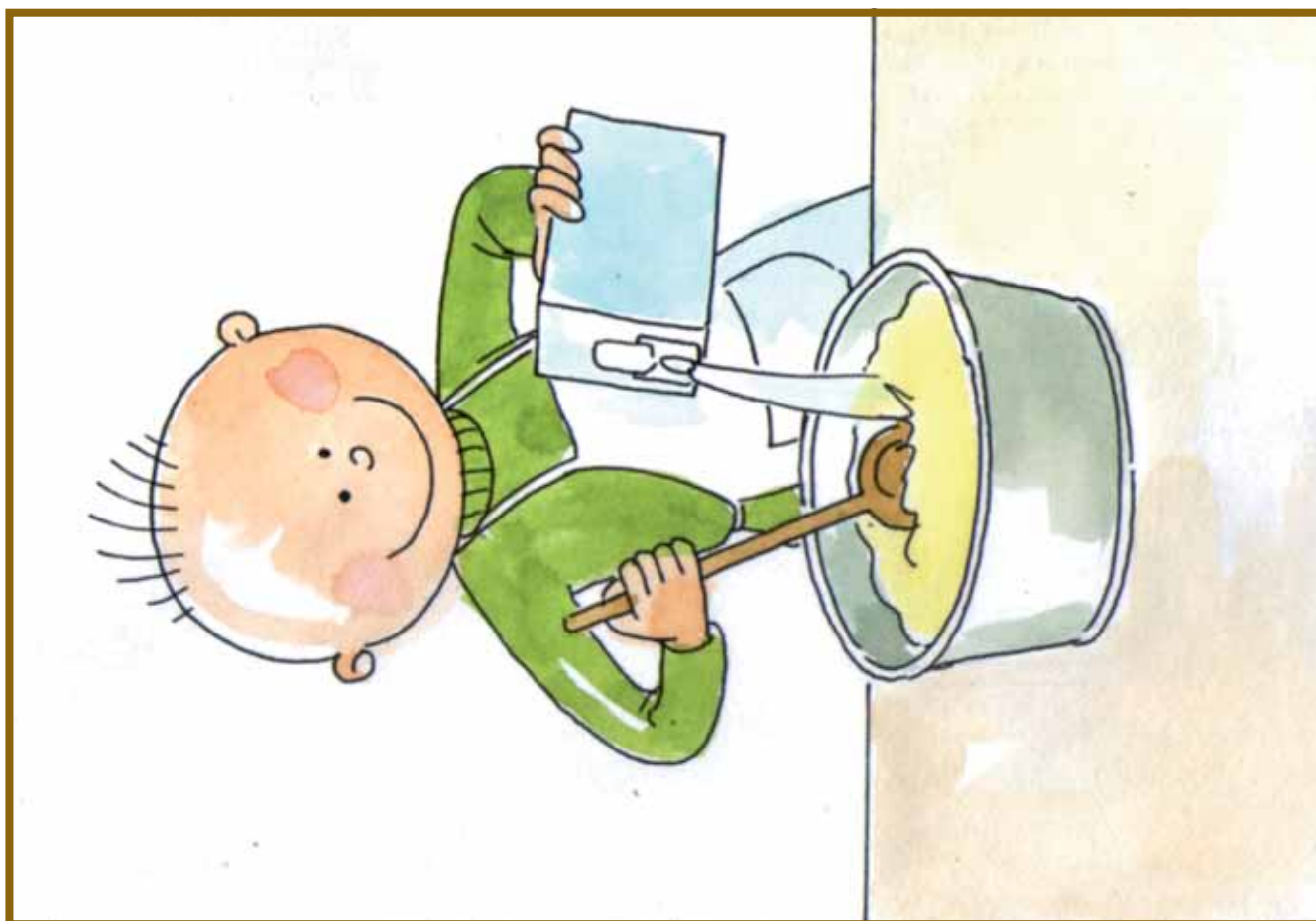

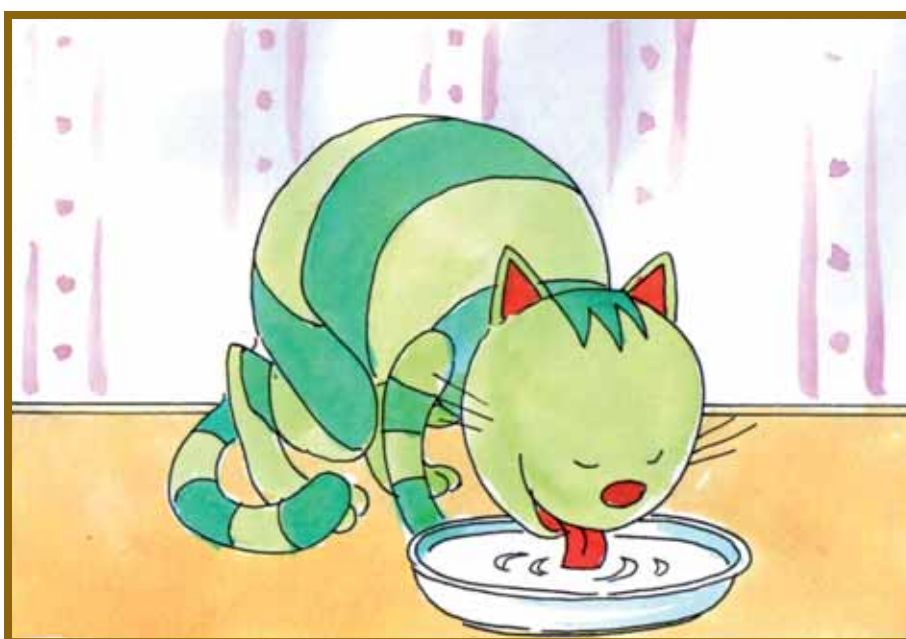
6. Palacsintasütés 4 fázisban

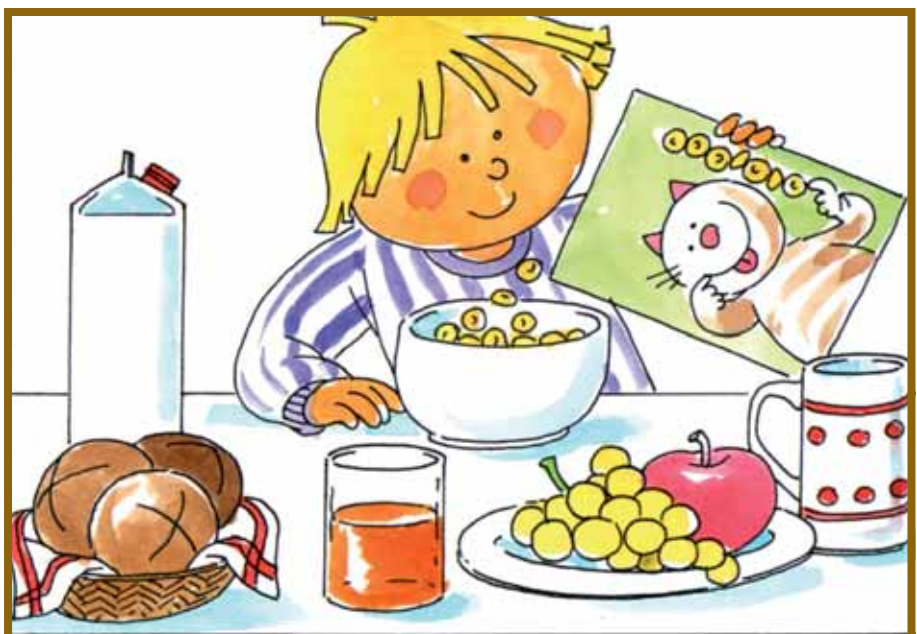
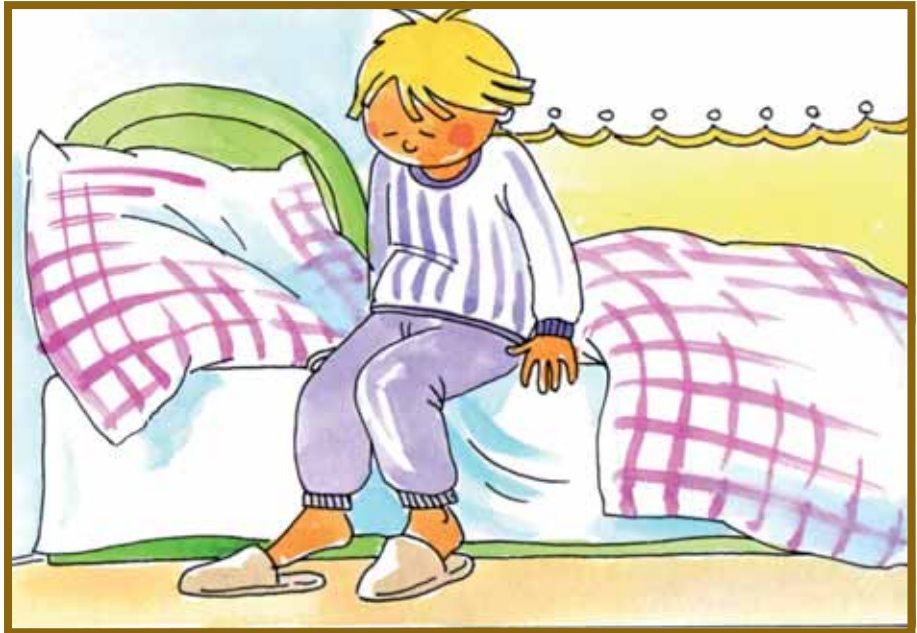

4. melléklet

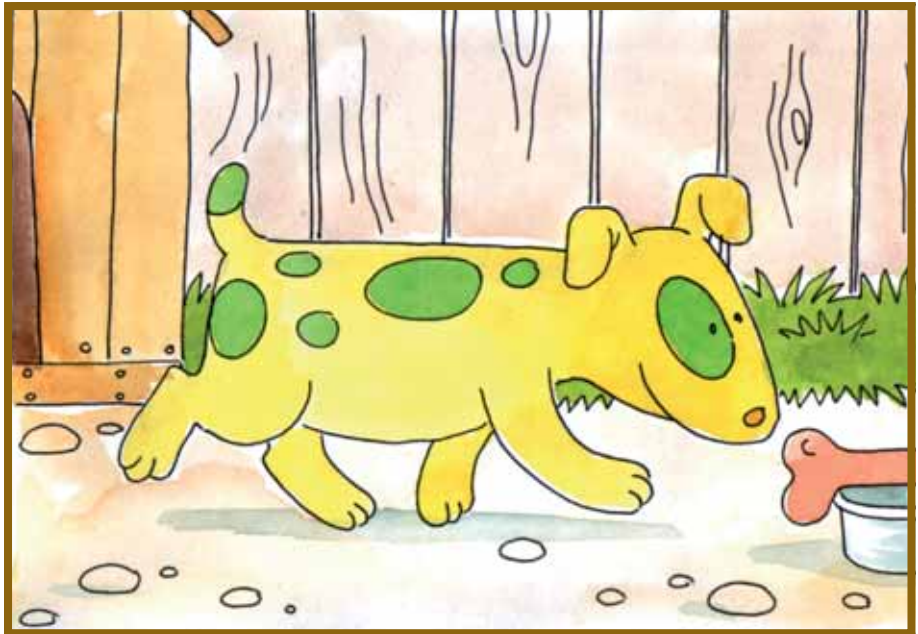
1. Cica

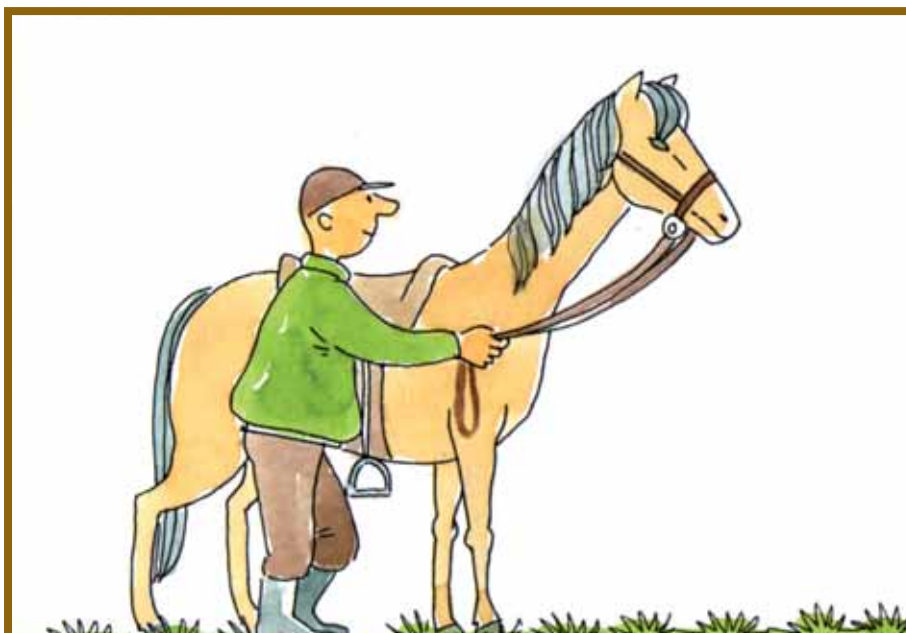
Gyerek

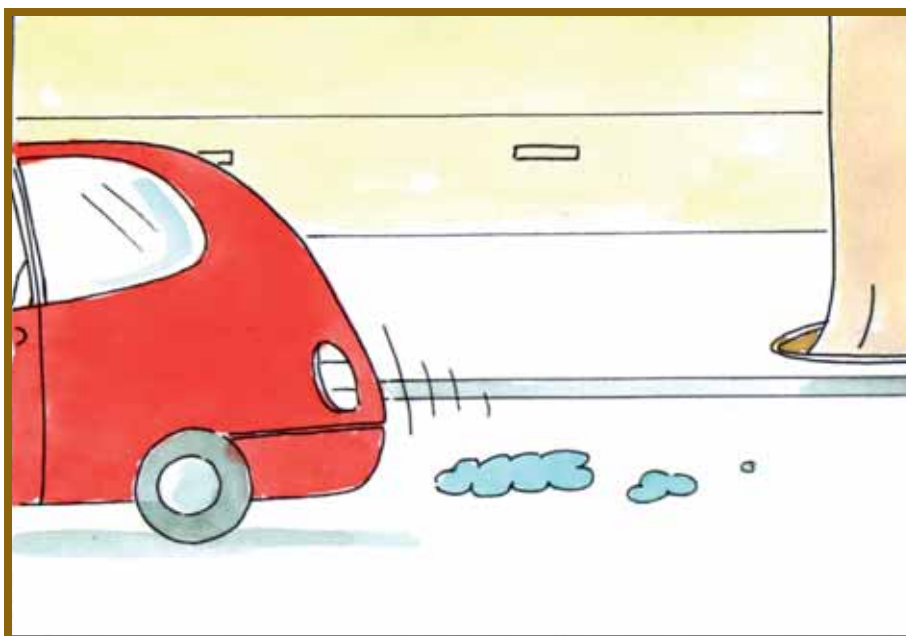
Kutya

2. Lovaglás

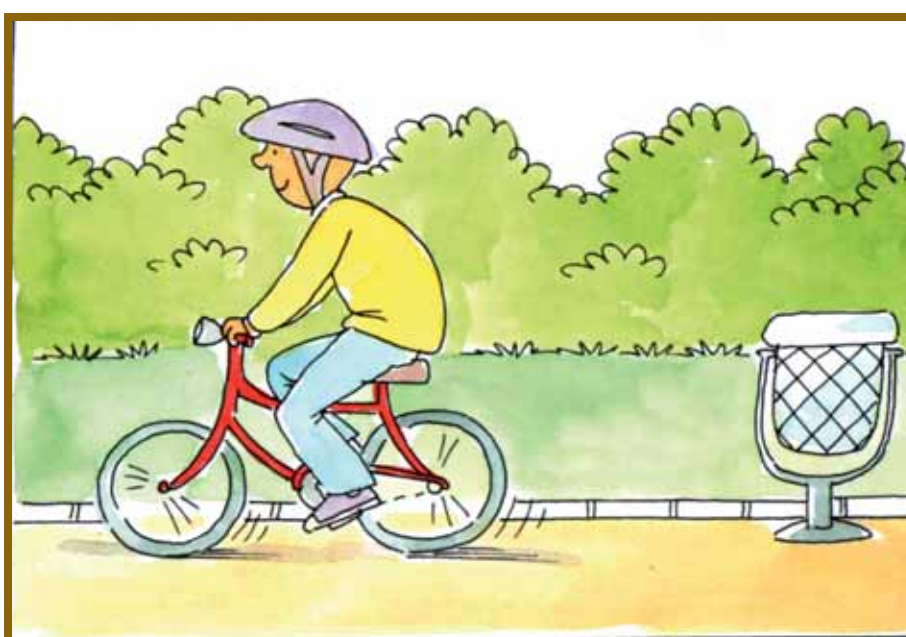
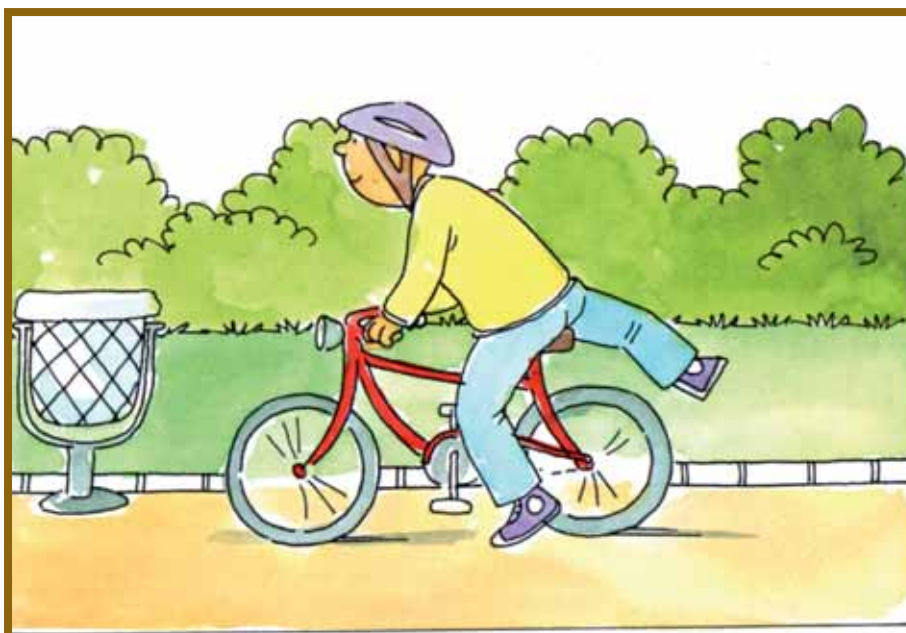
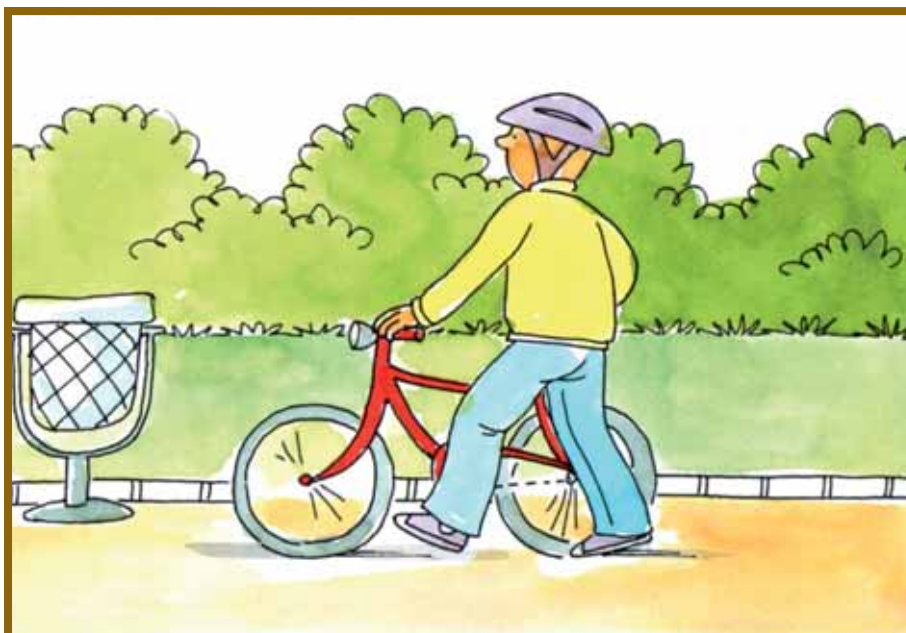

Autós

Biciklis

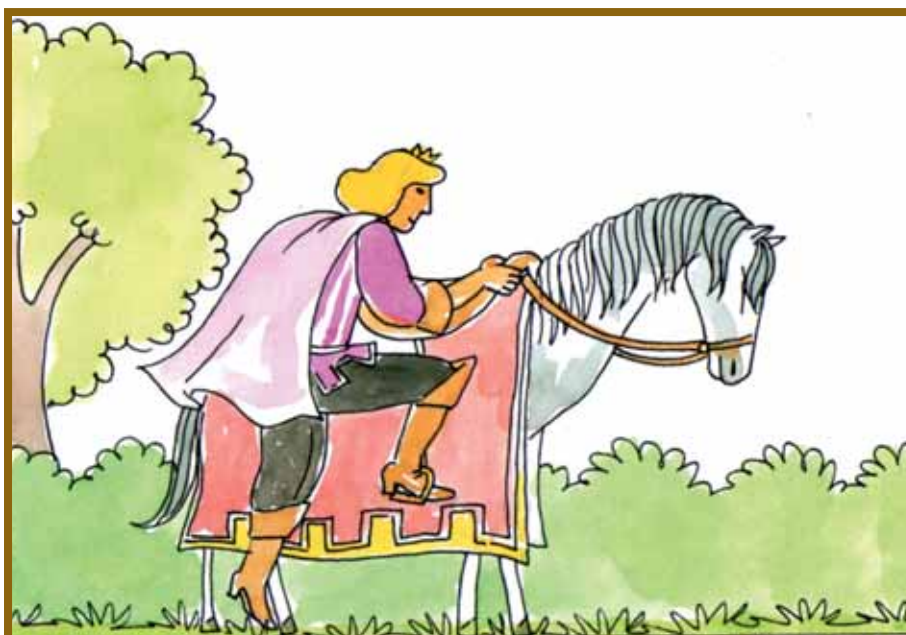
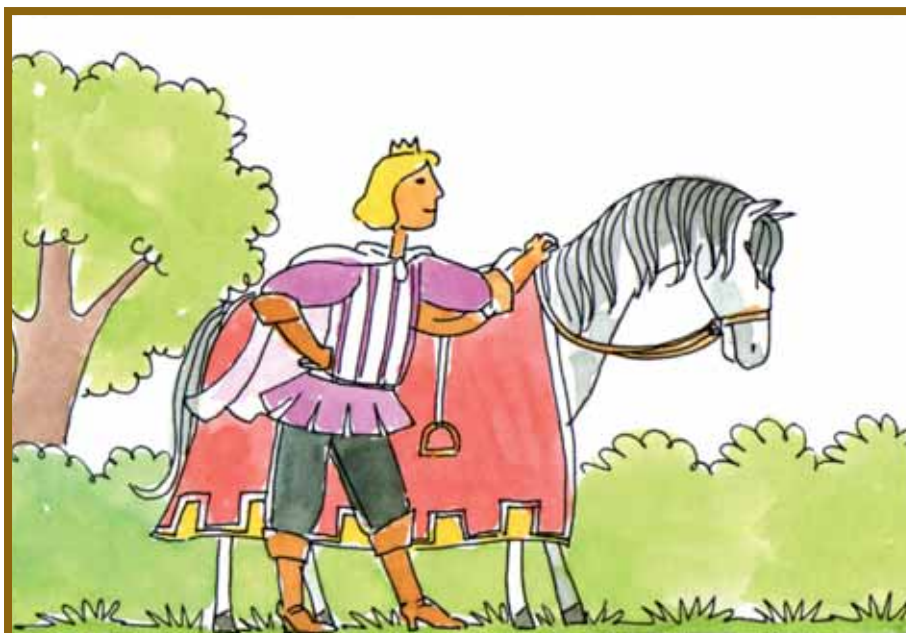
3. Boszorkány

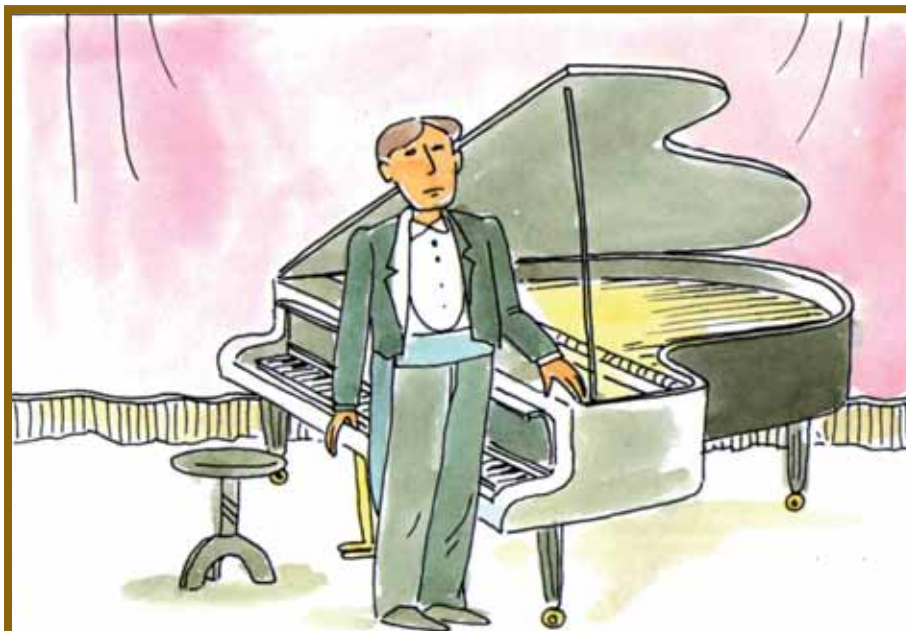
Aladdin

Királyfi

4. Zongosirta

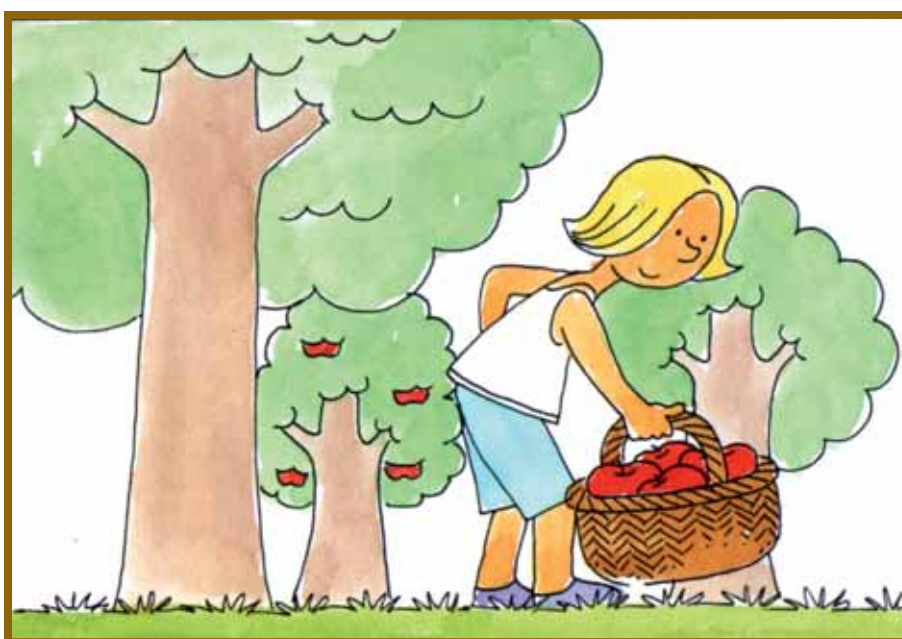
Dobos

Hegedűs

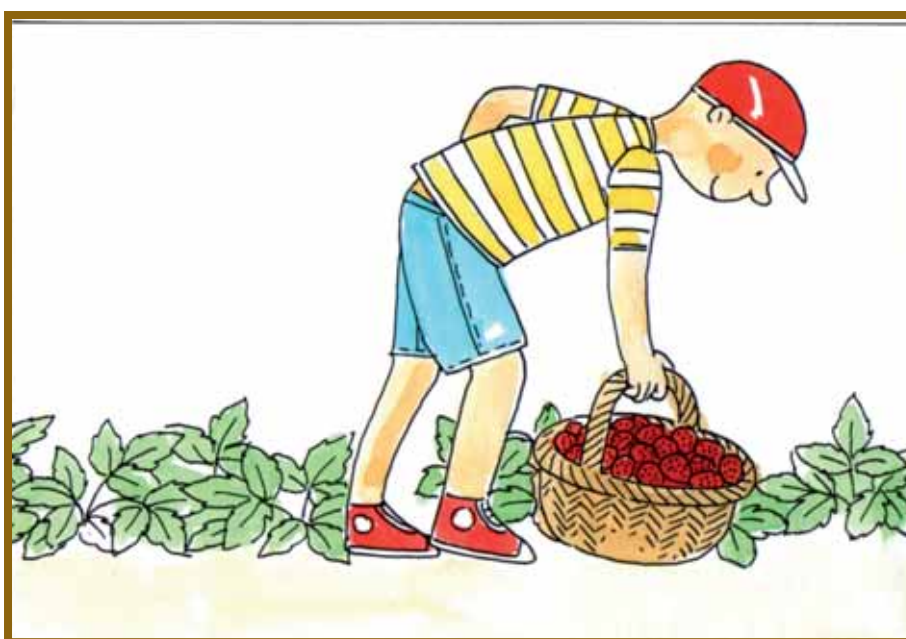
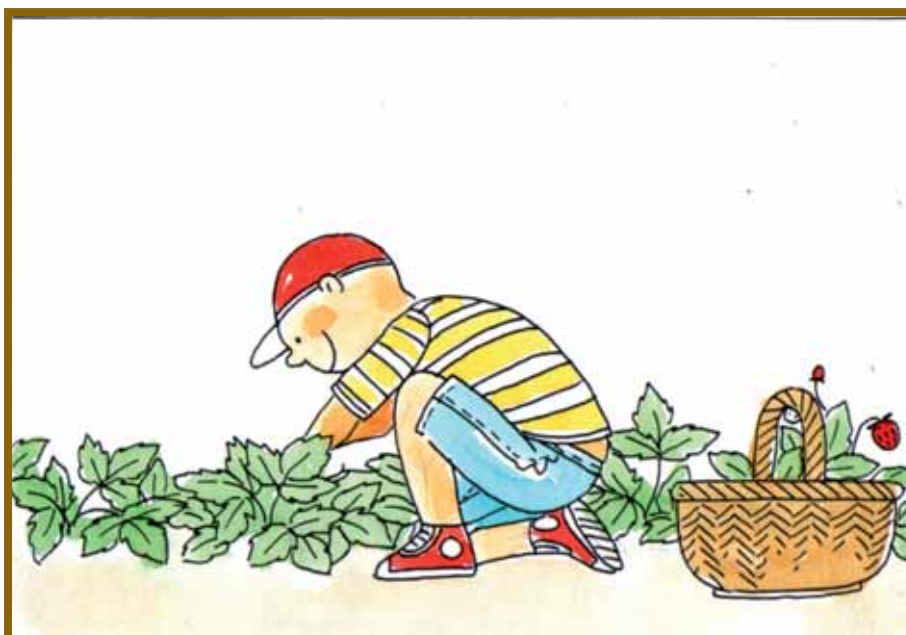
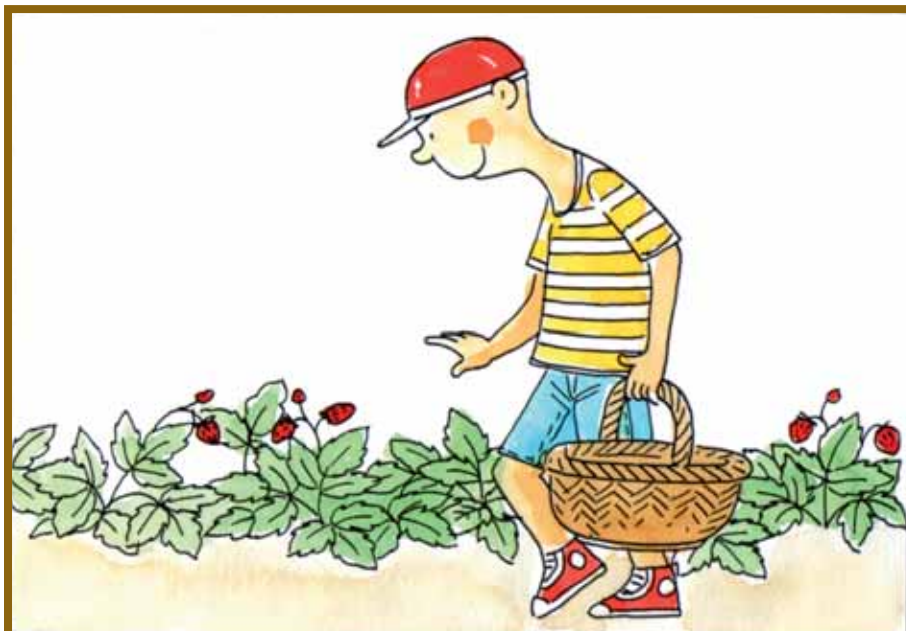

5. Almaszedés

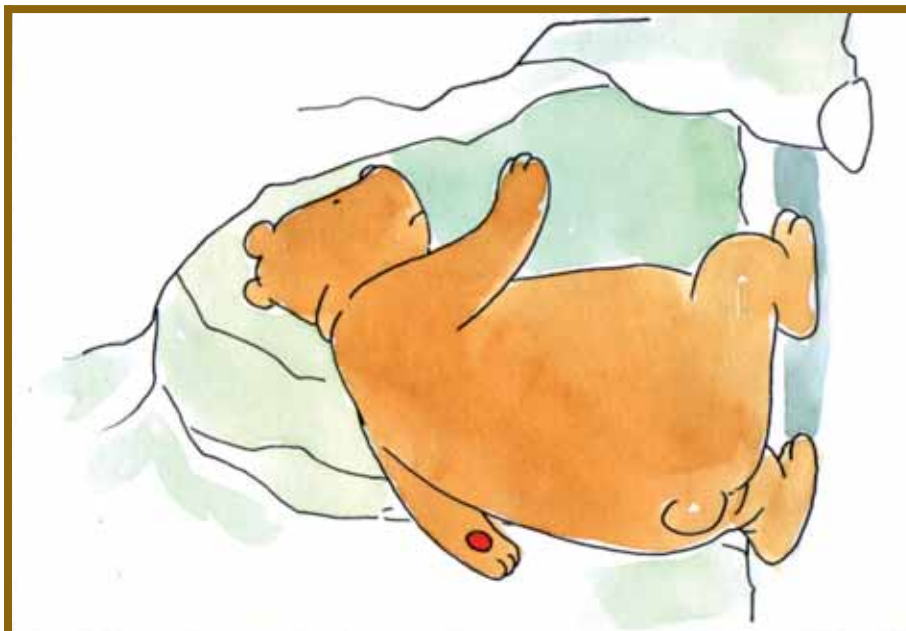

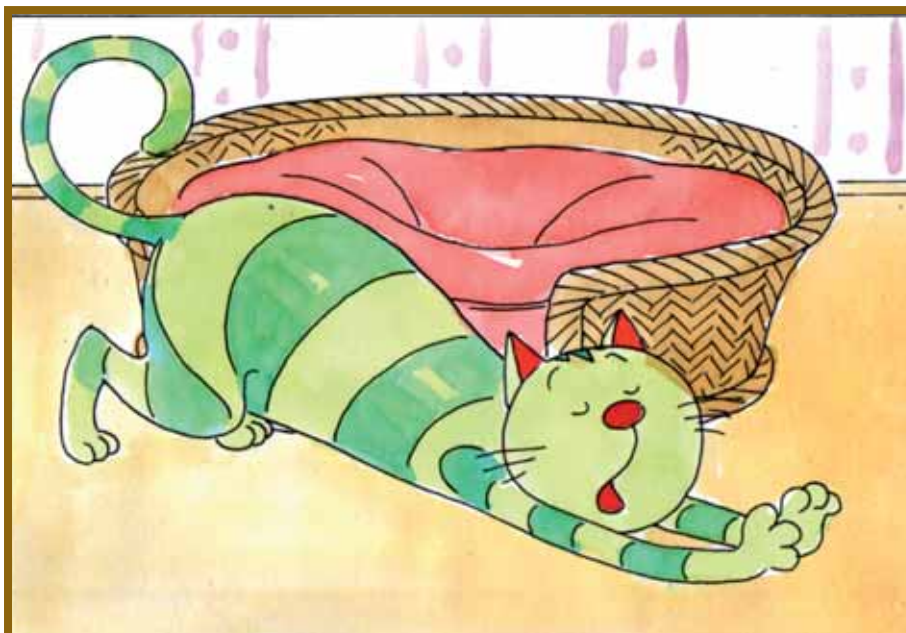
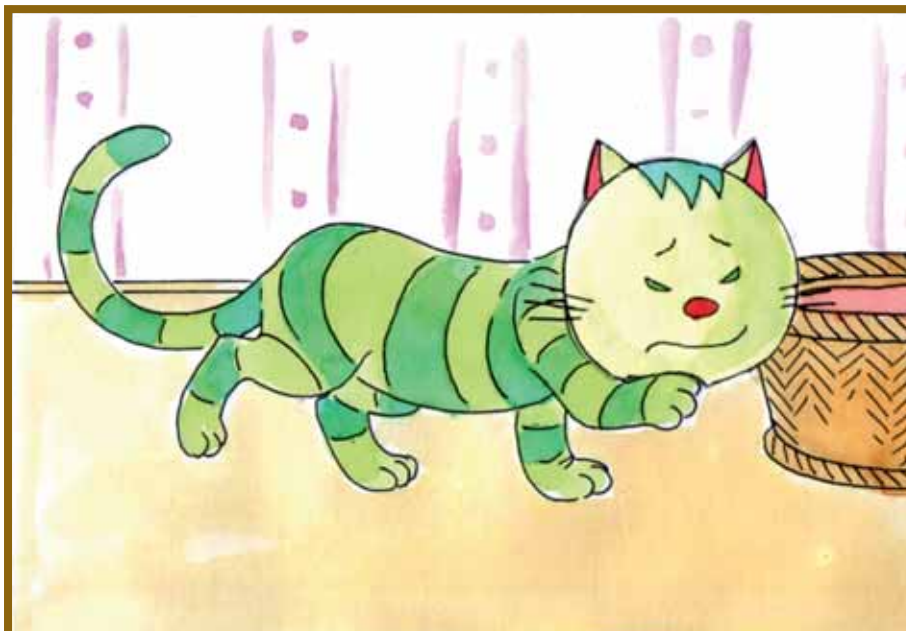
Eperszedés

Mackó

Cica

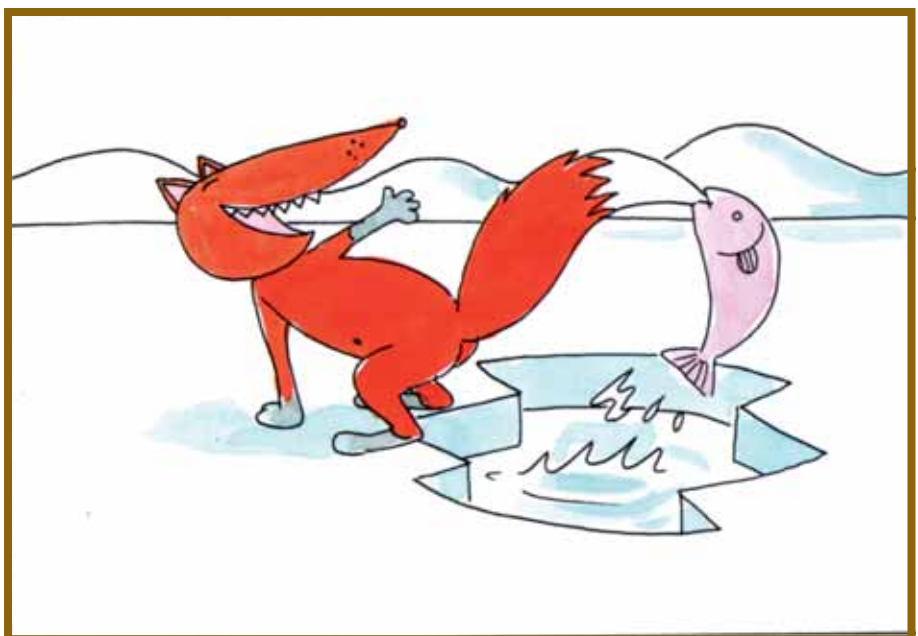
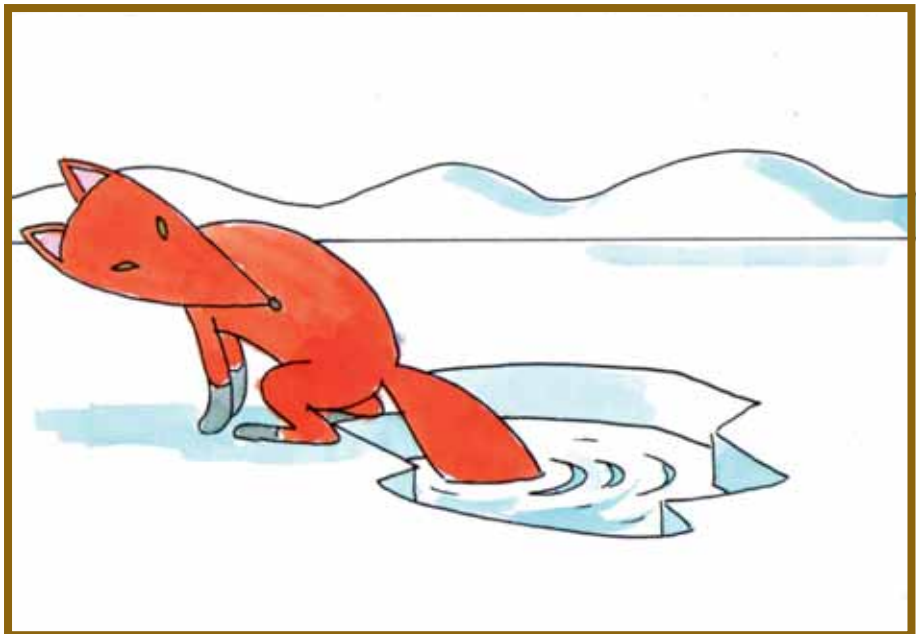
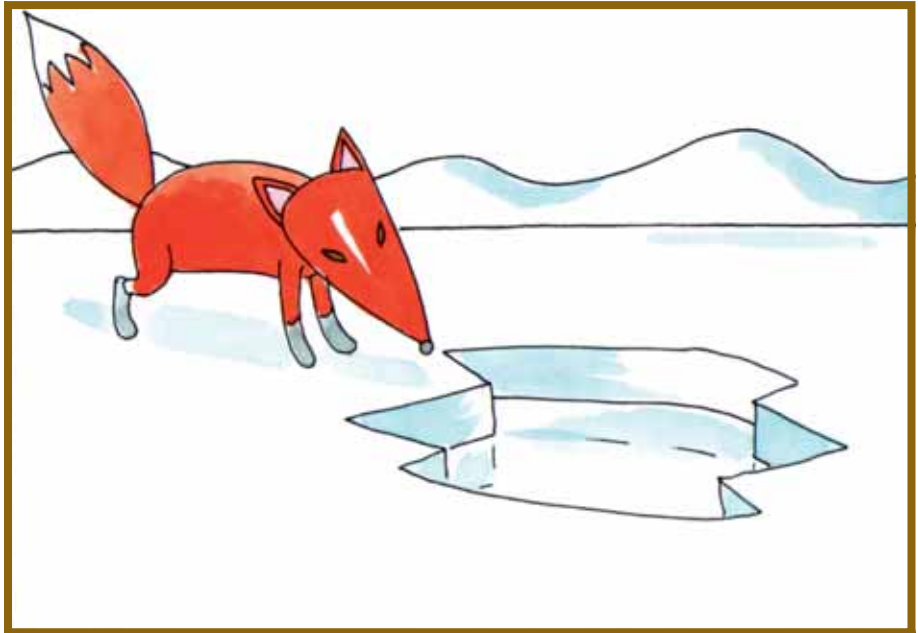
Gyerek

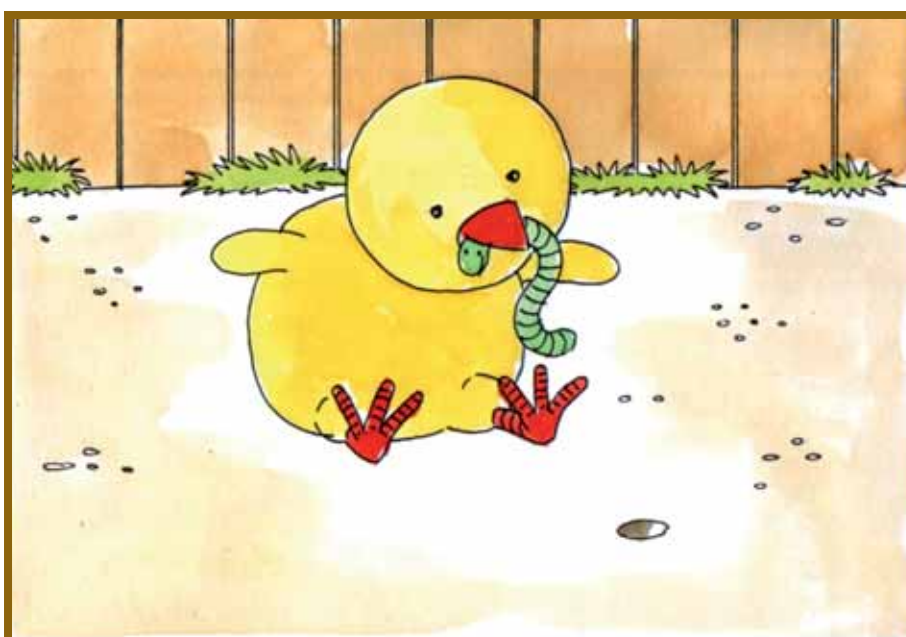
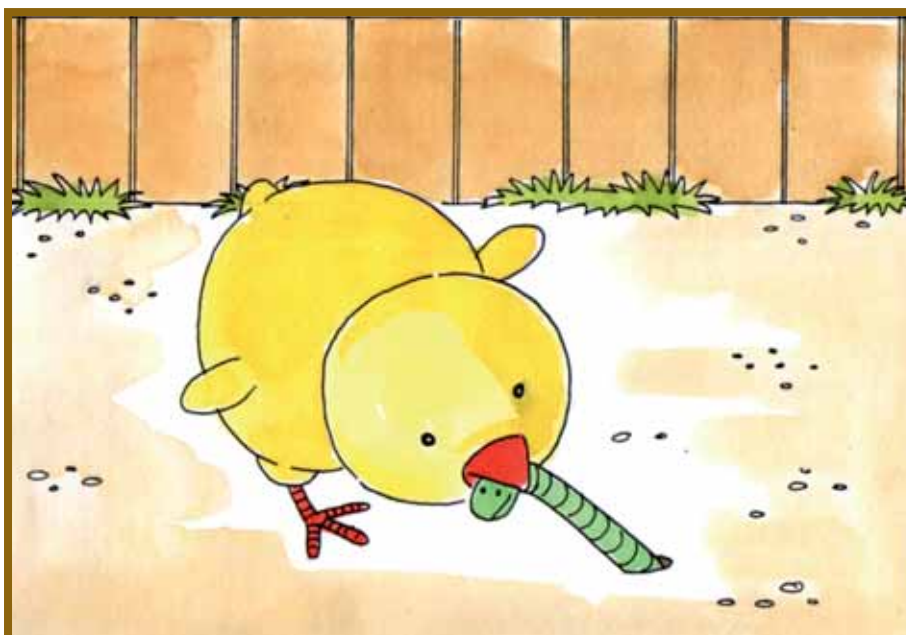
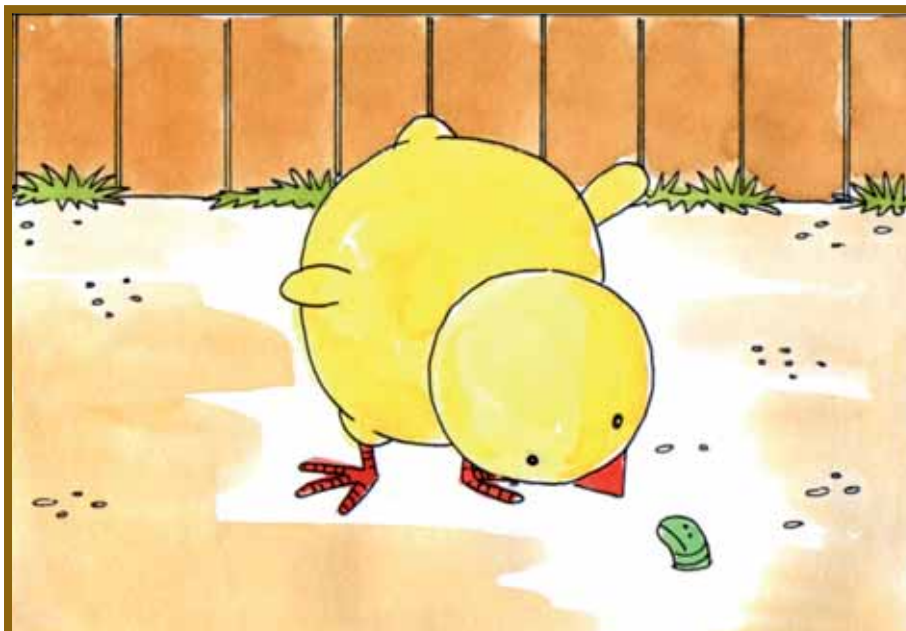
7. Gyerek

Róka

Csibe

2. részmodul: 1×45 perc

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessenek. Az általunk szűrőkével jelölt mezők egy lehetséges bejárási útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTÉMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. RÁHANGOLÓDÁS					
A) Kötött mondatkezdés 8'	Önismeret, kifejezőkészség, figyelem	Egész osztály	Frontális (2-3 nagy csoport)	Játékos beszélgetés	
B) A kérdező 8'	Figyelem Kifejezőkészség, reakcióidő		Frontális	Játék	
II. ANALÓGIÁS SZÖVEGALKOTÁS					
1. Csoportalkatás 1'		Egész osztály			
2. Képek sorba rendezése 7'	Sorrendiség felismerése figyelem	Egész osztály	Kooperatív		Melléklet
3. A) A képsorozat alapján analógiás történet kitalálása 13'	Összefüggések felismerése, írásbeli kifejezőkészség,	Fejlettebb logikai gondolkodású osztályoknak	Csoport, kooperatív	Szövegalkotás kerekasztal	
B) Képsorozat és ötletjavaslat alapján analógiás történet alkotása 13'	Összefüggések felismerése, írásbeli kifejezőkészség,		Csoport, kooperatív	Szövegalkotás, szóforgó, önálló leírással	
4. A) Mi történhetett előtte és utána? Mondatok fogalmazása, történetté alakítása 12'	Írásbeli kifejezőkészség, fantázia, logikus gondolkodás,	Egész osztály	Pár, csoport	Szövegalkotás	
B) Mit mondhatna előtte, mit mondhatna utána? 12'	Írásbeli kifejezőkészség, fantázia, logikus gondolkodás		Kooperatív	Kerekasztal	

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS						
A)	A diákok visszajelzései, a tanító értékeli az osztály munkáját 5'	Emlékezet, önismeret, belátás	Egész osztály	Frontális	Megbeszélés	
B)	A csoportok önértékelése, tanítói visszajelzések 5'	Ön- és társismeret, önértékelés		Frontális – egyéni	Megbeszélés	

A FELDOLGOZÁS MENETE

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Ráhangolódás

A) Kötött mondatkezdés

A játékot a létszám és a „bizalmi szint” függvényében 2 vagy 3 nagy csoportban (fél-harmad osztály) játsszuk. Minden gyereknek „A legjobb dolog, ami a héten (mostanában) történt velem...” kezdetű mondatot kell folytatnia, illetve befejeznie. Erdemes felhívni a diákok figyelmét arra, hogy a befejezésnél nem kell törekedniük semmilyen rendkívüli dolog elmesélésére. Aki nem szeretne részt venni a játékban, passzolhat.

B) A kérdező

A játék szabálya a következő: Akit a „kérdező” kérdez, nem válaszolhat. Helyette a bal oldali szomszédjának kell felelnie. A kérdezett semmilyen módon nem jelezhet vissza, pl. nem bólinthat. (A játék indításakor célszerű, ha a kérdező szerepét a tanító vállalja, de ha a diákok már értik a játékot, adja át a szerepet.) A kérdező tetszés szerint új szabályt hozhat, akár nehezítheti is a már meglevőt. Pl. balról a másodiknak kell felelni, minden mondatot meghatározott, kötött mondatkezdéssel kell kezdeni, vagy minden válaszban benne kell lenni egy kijelölt szónak.

A csoport megállapodása szerint a tévesztőből lehet az új kérdező, vagy a tévesztés alkalmával mindenki helyet cserél, esetleg a tévesztő kiesik a játékból vagy zálogot ad. (Az utóbbi esetben a zálogkiváltás módját ki kell találni, illetve ennek idejét is tervezni kell.)

II. Analógiás szövegalkotás

1. CSOPORTALAKÍTÁS

A következő csoport (kooperatív) feladatban a modul első részében lévő heterogén négyfős csoportok dolgoznak együtt.

2. KÉPEK SORBA RENDEZÉSE

Minden csoport kap egy 4 képből álló képsorozatot, amelyet annak tartalma alapján sorba kell állítaniuk. Két-két csoport ugyanazt a sorozatot kapja: Építés faépítőből, bogáncsot legelő számar, síelés a hegyoldalon. (Ha 7 csoport is van az osztályban, legjobb, ha 3.-ként megkapja az előző képsorozatok egyikét.) Miután elkészültek a csoportok, csoportforgóval megnézik egymás munkáit. Ha valamelyik csoport gyorsabban dolgozik, úgy „időkitöltő” feladatnak a képsorhoz való címadást kaphatják.

3.

A) A képsorozat alapján analógiás történet kitalálása

A csoportok a náluk lévő képsorozat tartalma alapján önállóan találnak ki hasonló történetet. (Kerekasztal kooperatív technikával dolgozzanak, s képalírás formájában írják le mondataikat.) A következő lépésben az azonos képpel dolgozó csoportok megbeszélnek egymással a megoldásaikat.

B) Képsorozat és ötletjavaslat alapján analógiás történet alkotása

A csoportok a náluk lévő képsorozattal dolgoznak tovább. Annak tartalma alapján tanítói segítséggel (ötletjavaslatok alapján) találnak ki hasonló történetet. (A szóforgó nevű kooperatív technikával.) A diákok lehetőség szerint valamennyien írják le a mondatokat. (Ha ez még nehezebben megy, akkor a szóforgó helyett a kerekasztal módszert is javasolhatja a tanító.)

Pl. a tanító által megadott ötlet lehet a faépítős képsorozathoz a homokvár, a legóból való építés vagy a házépítés toronydaruval.

4.

A) Mi történhetett előtte és utána?

A csoportok párokat alkotnak, s az előző pontban kitalált történetüknek az előzményén és következményén gondolkodnak (Az egyik pár az előzményen, a másik a következményen.) Ötletüket egy-két mondatban leírják. Ezután a párok elmondják egymásnak megoldásaikat, s végiggondolják, hogy ezekből – és a 3. pontban kitaláltakból – „kikerekedett-e” egy történet.

B) Mit mondhatna előtte, mit mondhatna utána?

A csoportok az előző pontban kitalált történetükkel dolgoznak tovább. Feladatuk, hogy a történetükben levő szereplők nevében fogalmazzanak meg két-két olyan mondatot, ami előzményként és következményként elhangozhatott (javasolt a kerekasztal kooperatív technika használata).

III. Zárás, értékelés**A)**

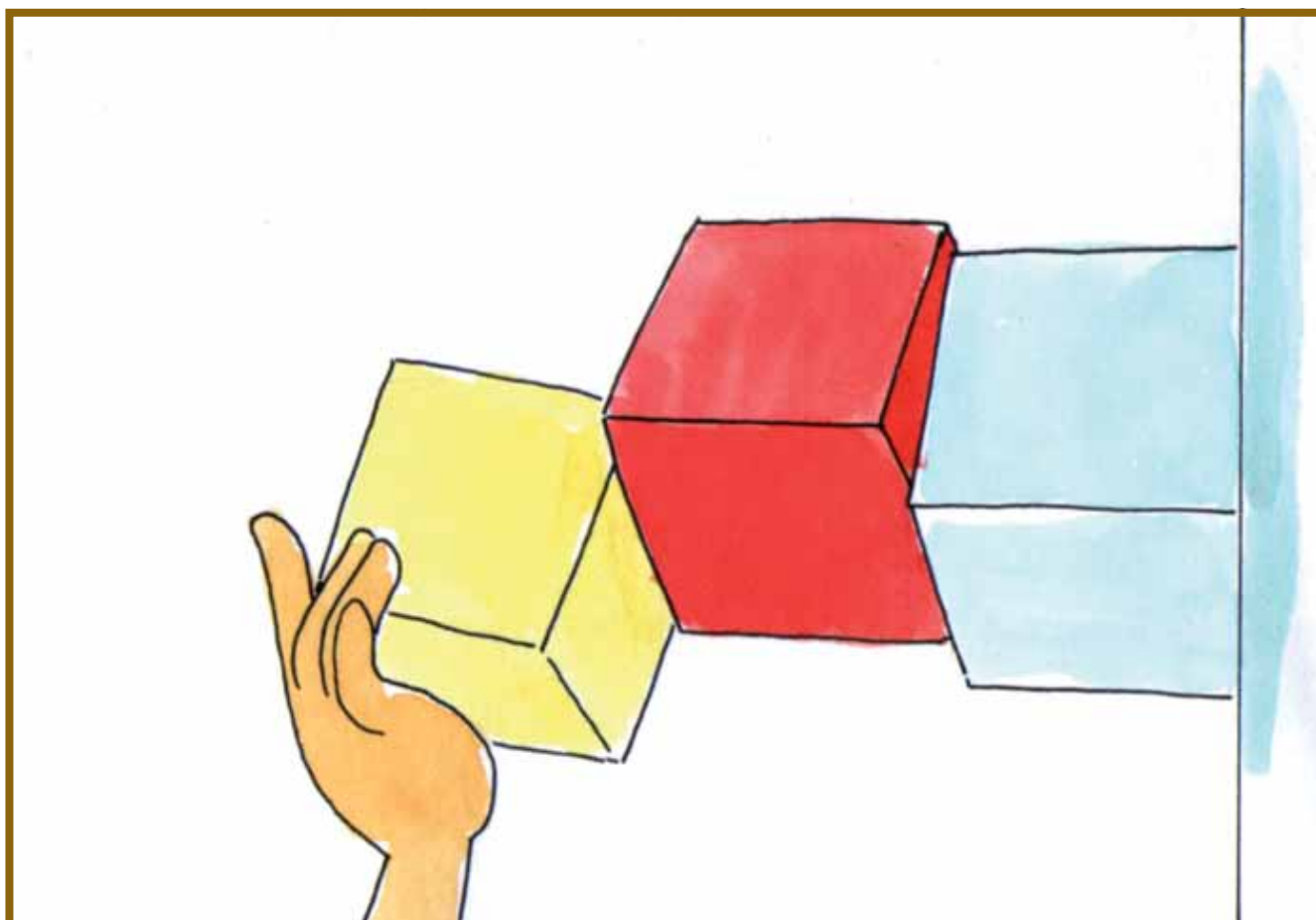
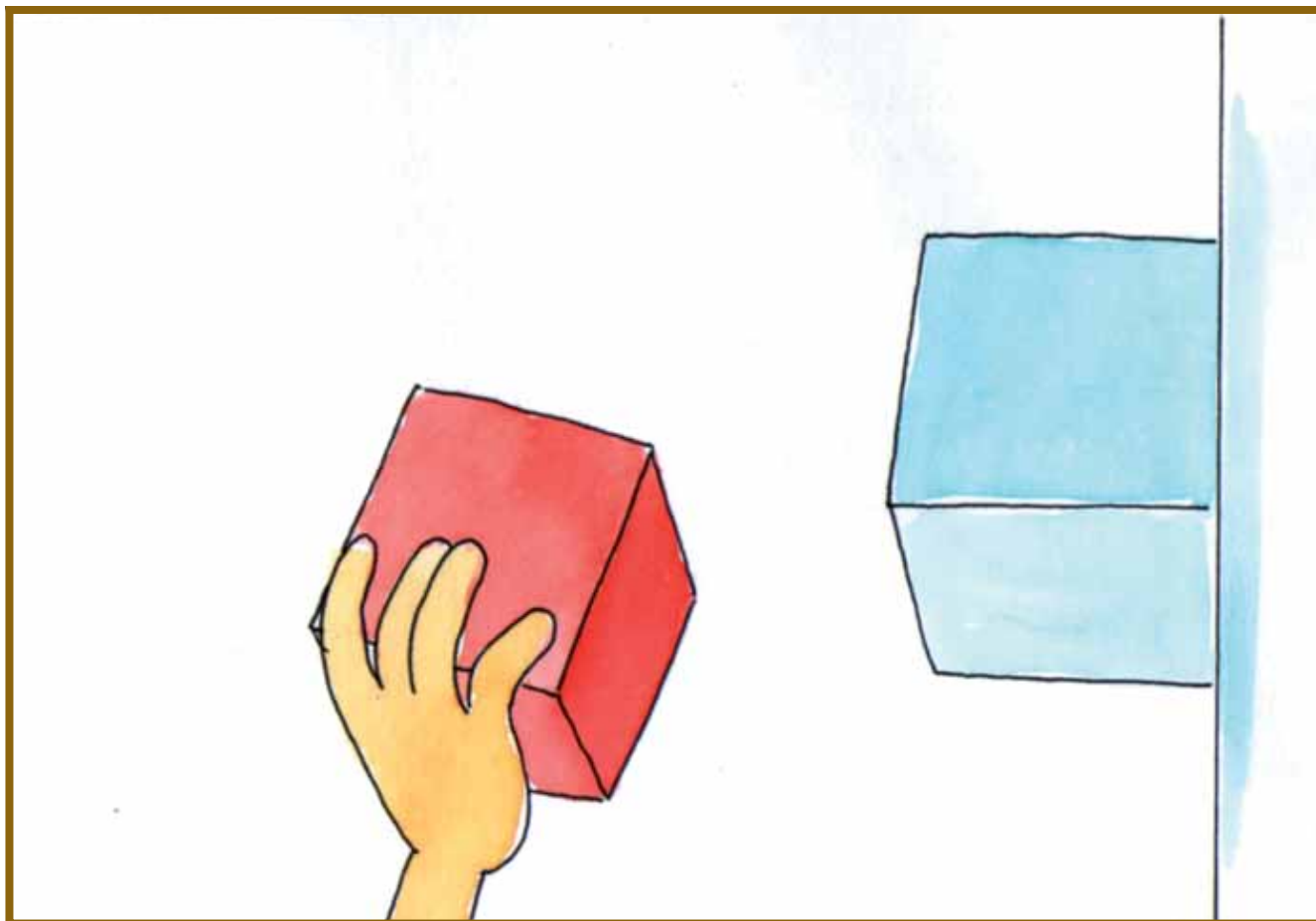
A diákok visszajelzései a foglalkozásról. Aki kedvet érez, elmondja, hogyan érezte magát, melyik feladat tetszett neki a legjobban, mennyire elégedett a megoldásaival. Hogyan tudott együttműködni a társaival.

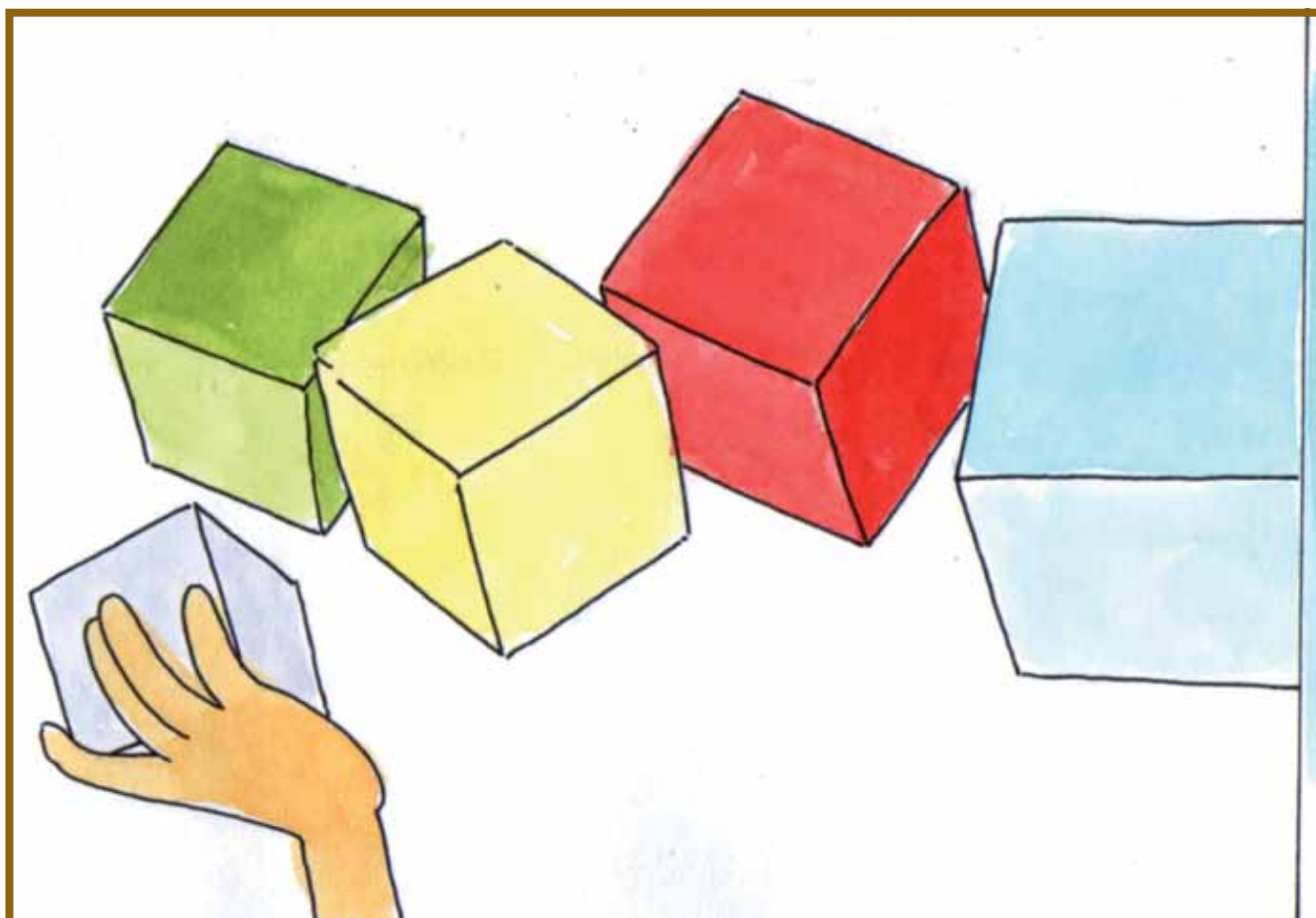
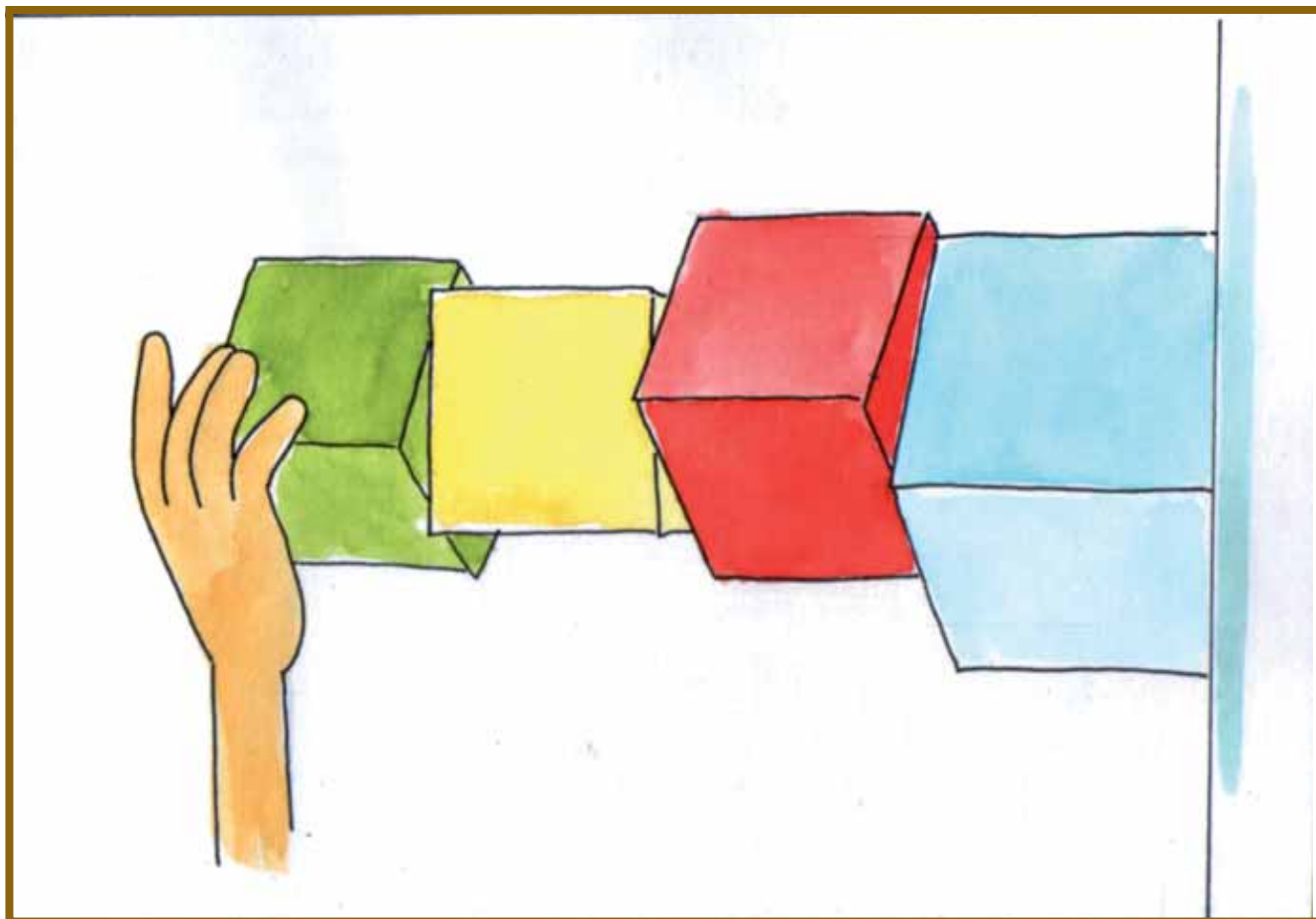
A tanító értékeli az osztály, a csoportok munkáját, kiemelve a pozitívumokat: együttműködés, figyelem, nyelvi találékonyság, feladatmegoldás sikeressége.

B)

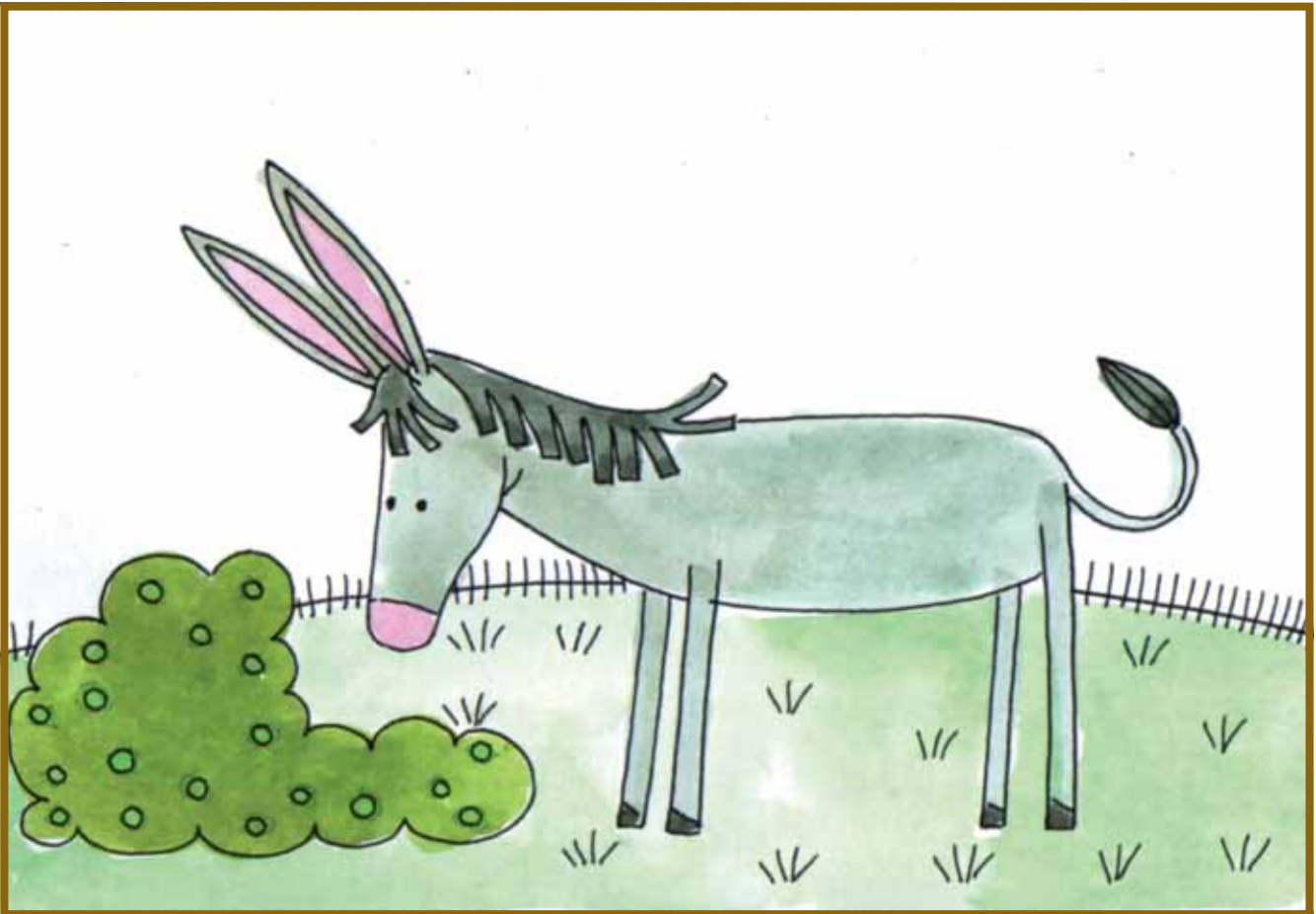
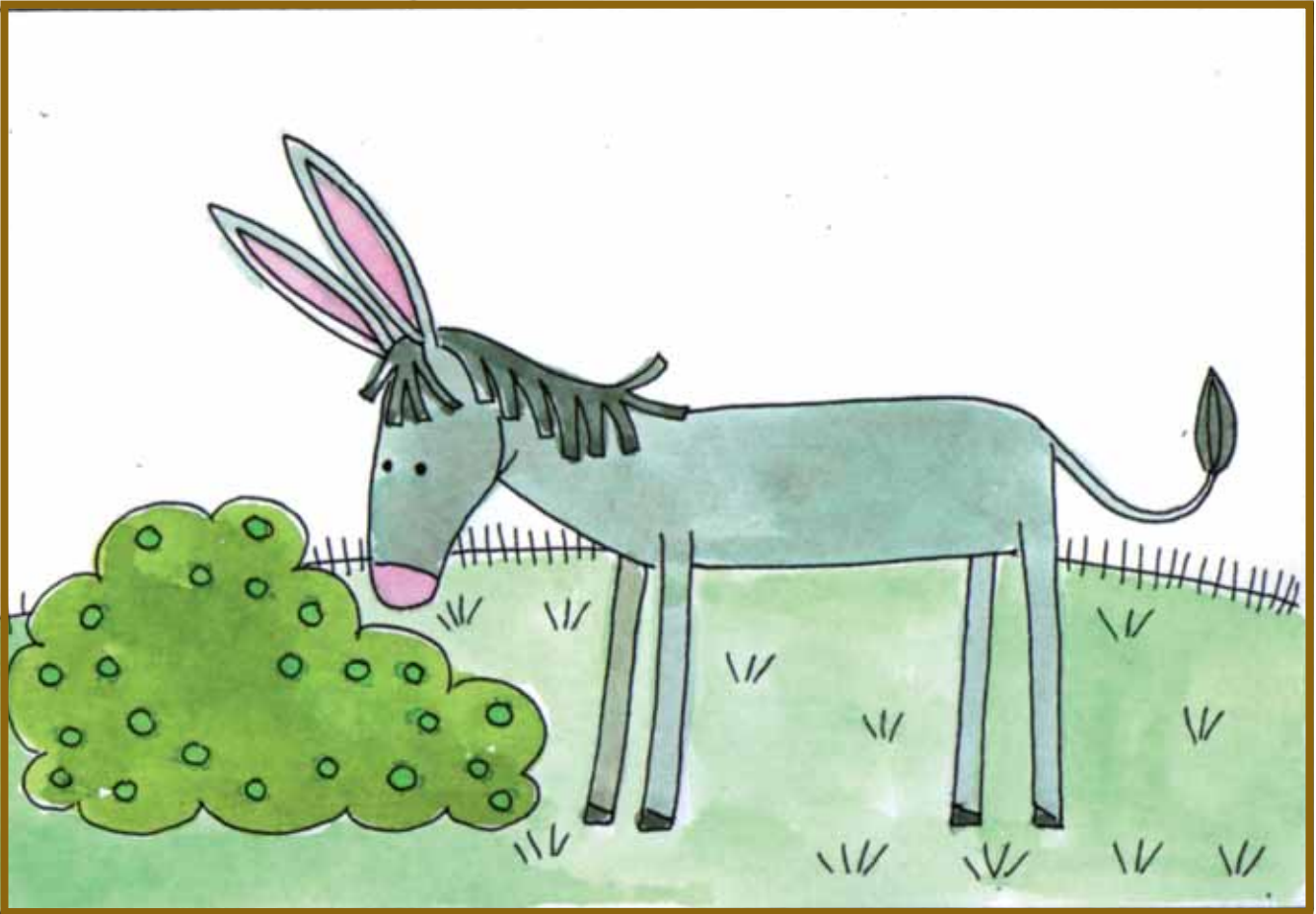
A csoportok, a diákok önértékelése a munkában való részvételükről. Melyik feladat megoldásával voltak elégedettek, mi az, amit ügyesen tudtak megoldani, mivel boldogultak nehezebben. Hogyan tudtak figyelni egymásra, hogyan tudtak kapcsolódni egymás ötleteikhez. Hogyan sikerültek a feladatmegoldásaik. Hogyan érezték magukat a csoportos munkák során.

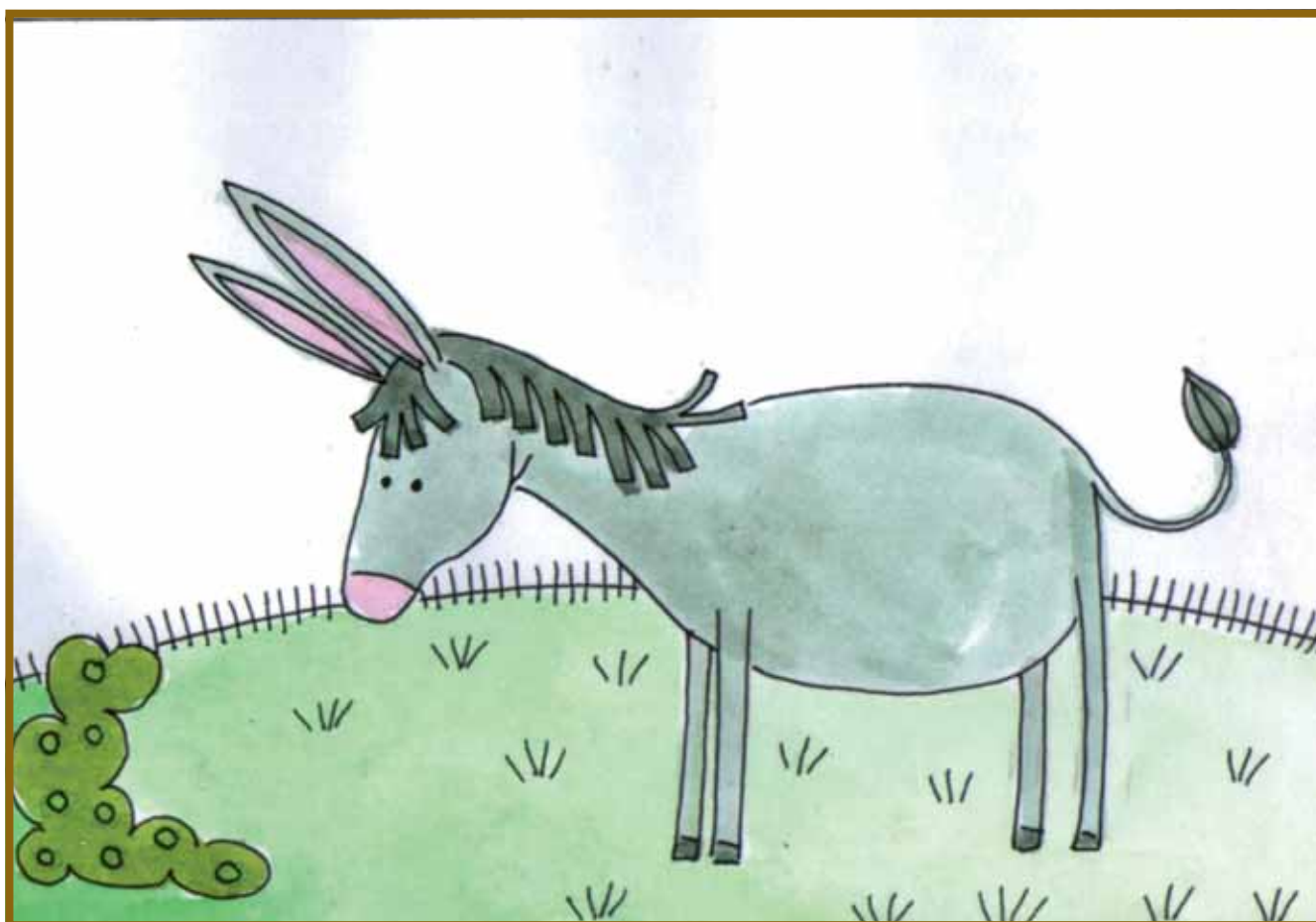
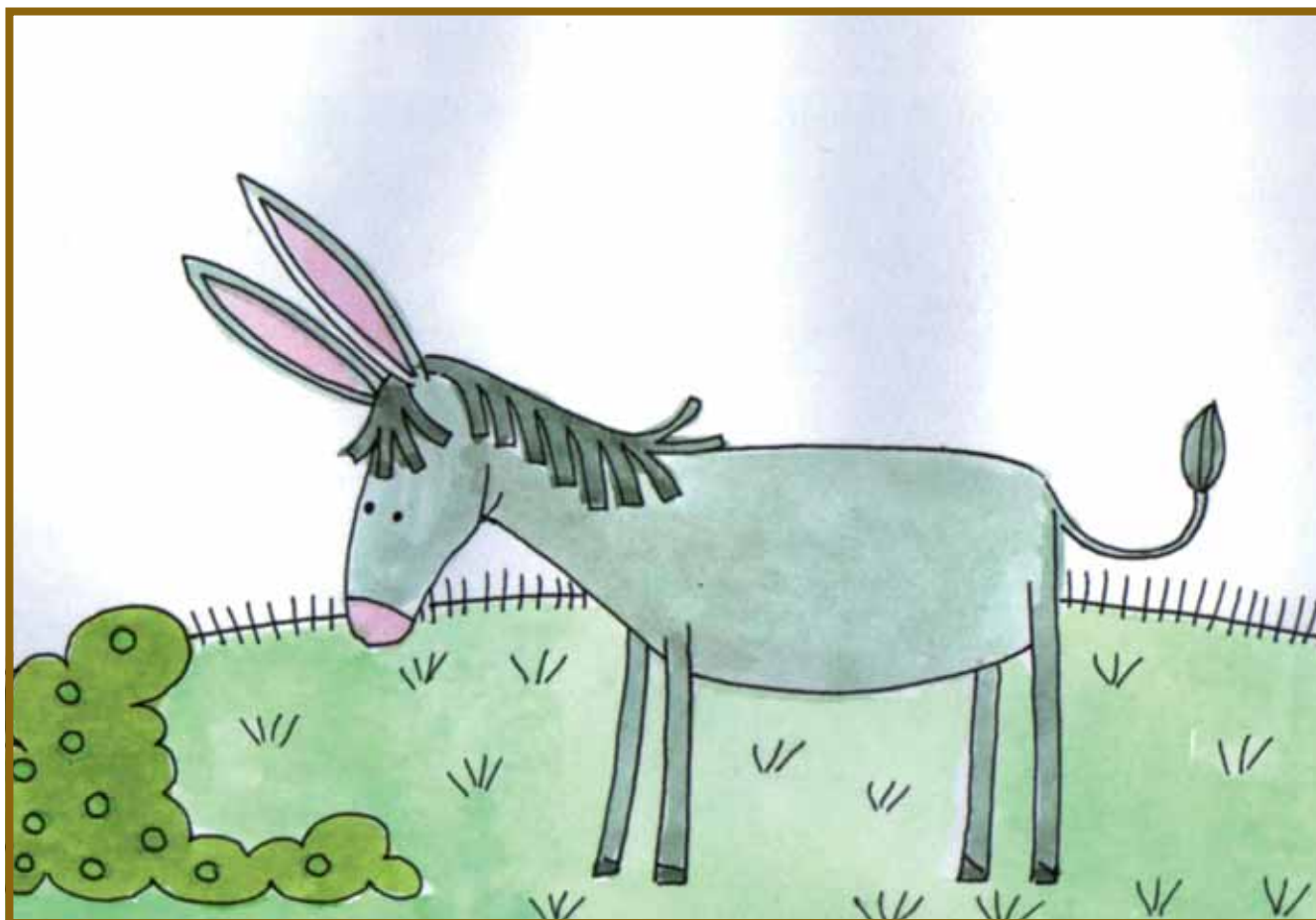
Melléklet
1. Építőkövek

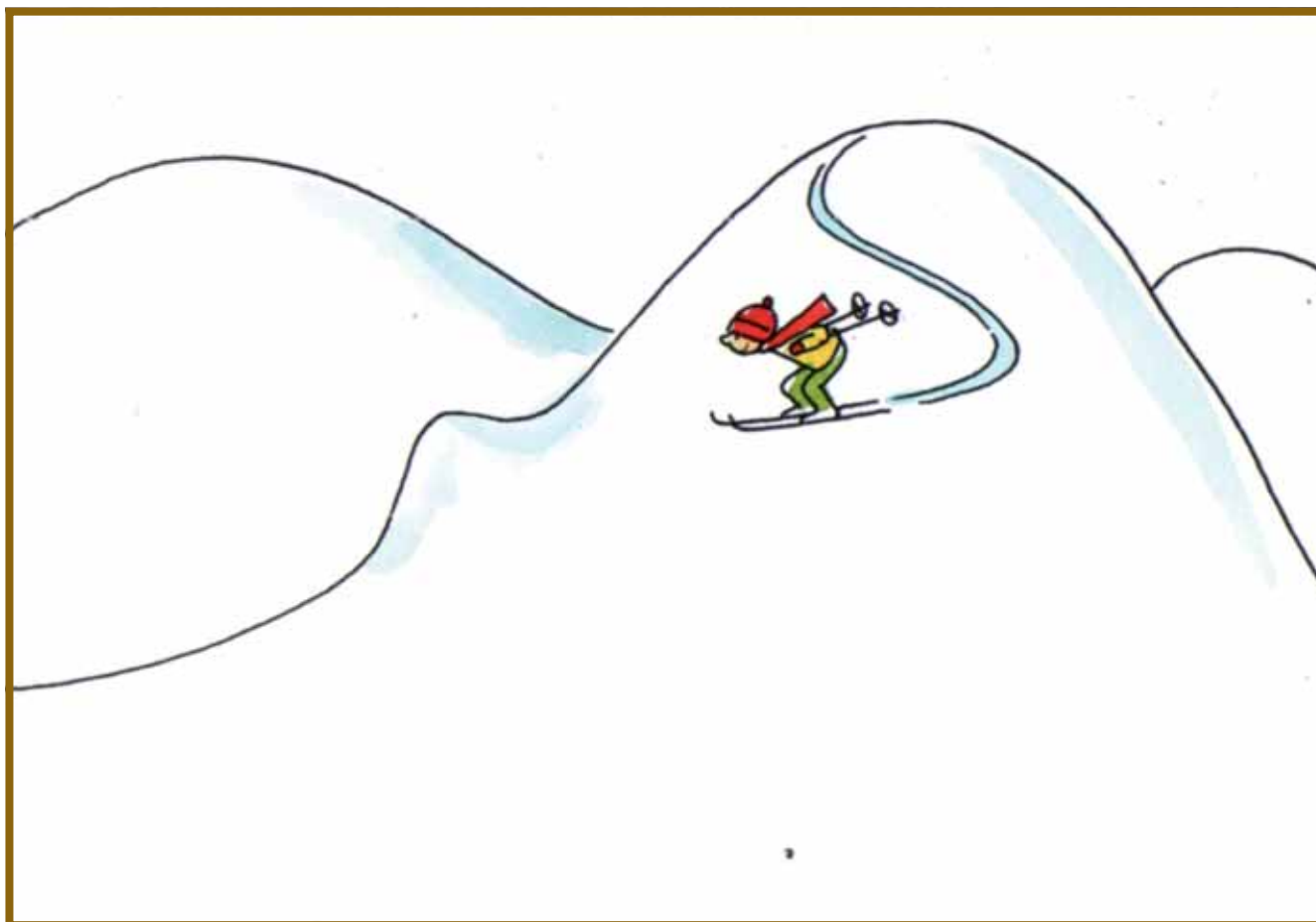
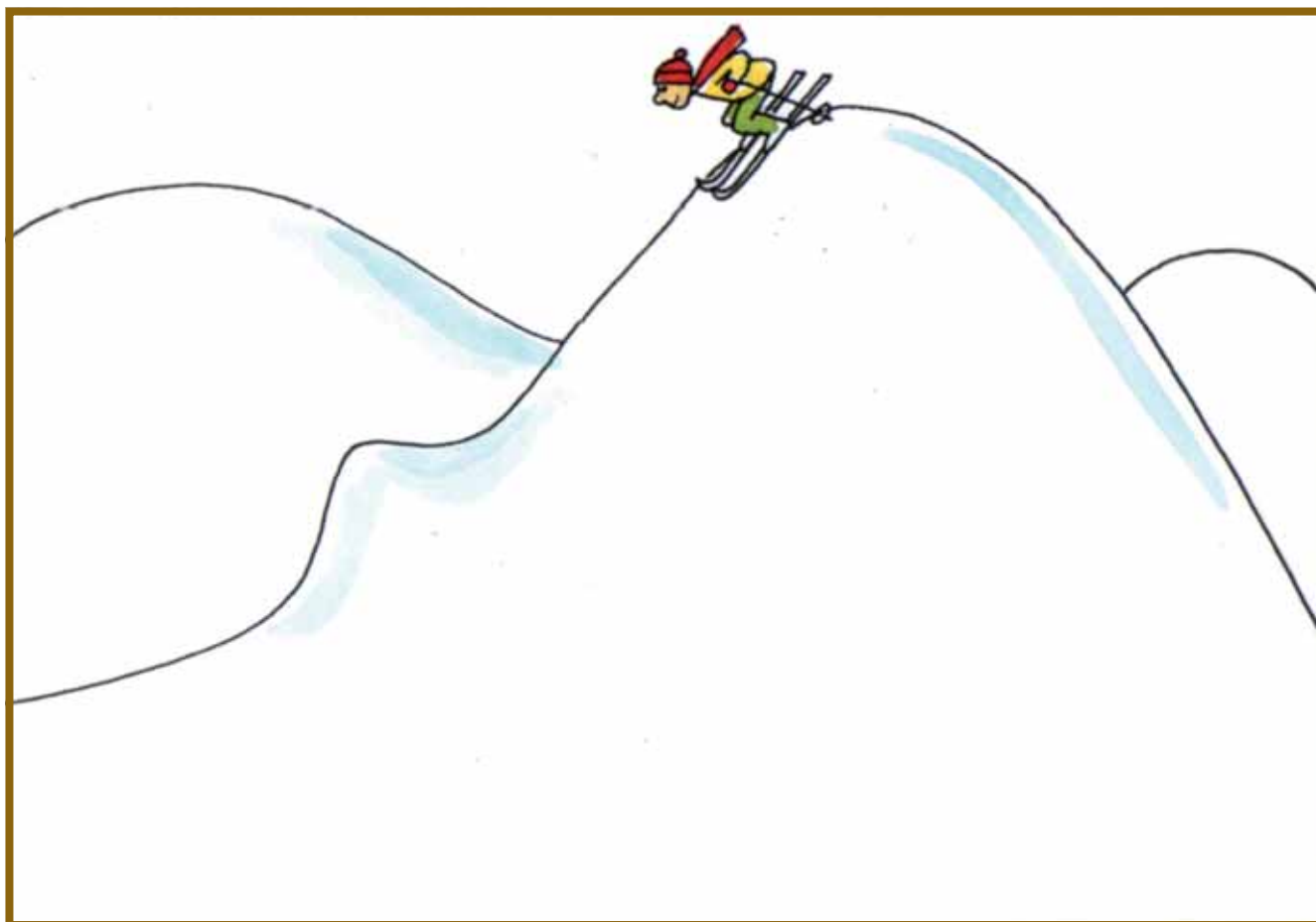

2. Bogáncslegelésés

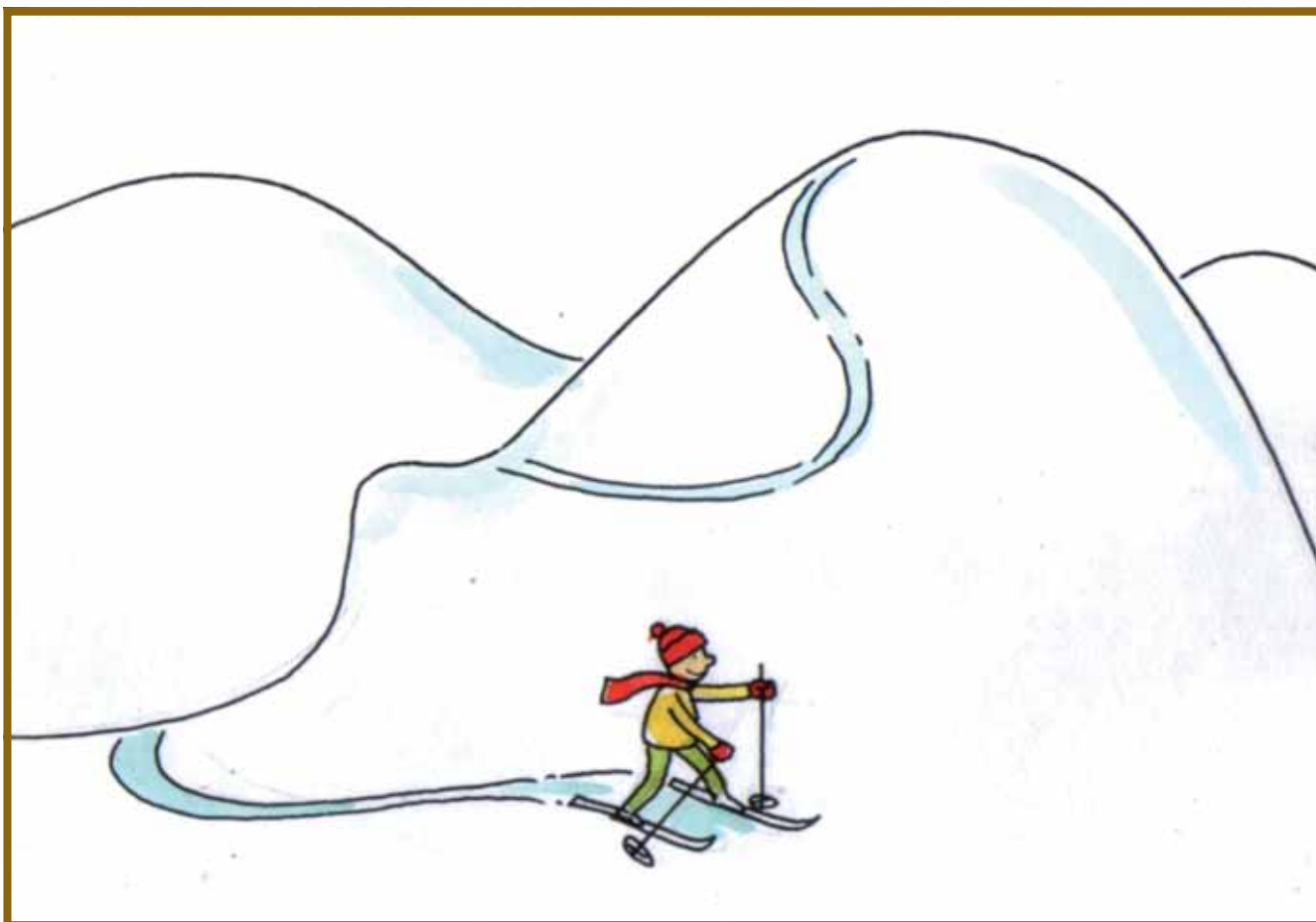
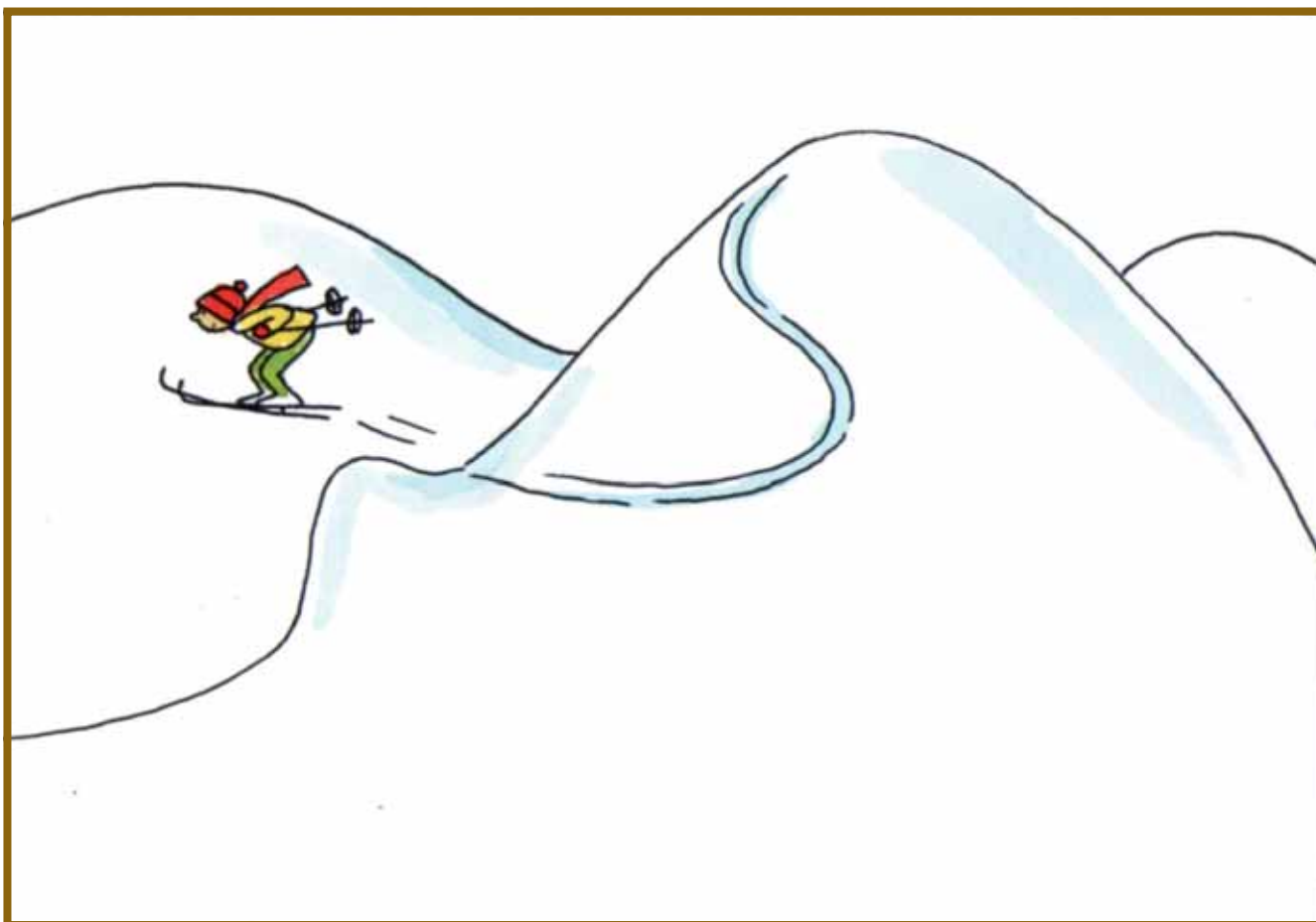

3. Síelés

ÉLETJÁTÉKOK I.

Bori és Bence az iskolában

1. Segítségnyújtás, csúfolódás

KÉSZÍTETTE: Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

Az életjátékokkal elsődlegesen a mindennapi élethelyzetekben megjelenő kapcsolatteremtési szituációk megtanulása, gyakorlása, ezáltal az önállóság, magabiztosság növelése a cél.

IDŐKERET

2×45 perc

AJÁNLOTT KOROSZTÁLY

6–8 év

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

NAT: Szóbeli szövegalkotás fejlesztése – anyanyelv – beszéd
Keresztntanterv

Környezetismeret, dráma, ének

Irodalmi szöveg befogadása, zenehallgatás

Az együttműködési készség fejlesztését célzó szociális kompetencia modulok

Ajánlott megelőző tevékenységek

Néhány drámajáték ismerete

Ajánlott követő tevékenységek

Helyzetgyakorlatok, életszituációk kipróbálása, Életjátékok II. 2. modulja (Bori és Bence az iskolában 2. mese)

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

a) Információs és kommunikációs kultúra:

megismerési képességek; megfigyelési, kódolási, dekódolási, értelmezési képességek

b) Beszéd (magyar nyelv és irodalom): élőbeszéd megértése, beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése, ismeretek az anyanyelvről

c) Ember és társadalom: ismeretszerzés, tanulás, kommunikáció, térben-időben való tájékozódás

AJÁNLÁS

A modul megvalósítását témája miatt a tanév elején javasoljuk.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Alapfokú drámapedagógiai ismeretek

Weöres Sándor: Faiskola

Dr. Lovász Gabriella – Dr. Adamik Tamásné – Dr. Újhegyi Lajosné: Idővándor

Magyar nyelv és irodalom az általános iskola 3. osztálya számára. I. kötet. General Press Kiadó, Budapest

Kalácsa együttes: Ukulele. Intersound Stúdió, 1993.

ÉRTÉKELÉS

A szöveges értékelés szempontjai: a tanuló hogyan vesz részt a közös munkában. A pozitívumok visszajelzésén, megerősítésén legyen a hangsúly. A megoldási ötleteket ne minősítsük! A jeleneten belüli megoldásokat „szerepből” értékeljük (pl.: Ha én lettem volna Bence, nekem rosszul esett volna, ha...).

Vázlat

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. RÁHANGOLÓDÁS						
1. A)	Weöres Sándor: Faiskola c. versének meghallgatása Beszélgetés a versről 15'	Esztétikai élmény befogadása Gondolatok megfogalmazása Összehasonlítás	Egész osztály	Frontális	Előadás, beszélgetés, magyarozat	1. melléklet
B)	Weöres Sándor: Faiskola c. verse megzenésítve (Kalácsa együttes: „Ukulele”) meghallgatása Beszélgetés a zenehallgatás után 15'	Zenei élmény befogadása Gondolatok megfogalmazása Összehasonlítás		Frontális	Bemutató/ zenehallgatás	2. melléklet
2.	Alakítsunk faiskolát! 5'				Mímes játékok	
3. A)	Szituációs játék – a gyerekek által kitalált helyzetek eljátszása fákat imitáló hangjelekkel és mozgással 15'	Fantázia, empátia mozgáskoordináció Dramatikus készség Megfigyelés		Csoport	Dramajátékok	
B)	Szituációs játék – a gyerekek által kitalált helyzetek eljátszása szabadon 15'	Fantázia Kreativitás Dramatikus készség Megfigyelés		Csoport	Dramajátékok	
C)	Szituációs játék – a tanító által megadott helyzetek eljátszása 15'	Fantázia, Dramatikus készség Megfigyelés		Csoport	Dramajátékok	
4.	Beszélgetés a jelenetekről, saját élmények meghallgatása 10'	Emlékezet, beszédkészség, empátia		Frontális	Beszélgetés	
II. AZ ÉLETHELYZET MEGISMERÉSE ÉS FELDOLGOZÁSA						
1.	Bori és Bence az iskolában 1. meséjének meghallgatása A spontán megnyilatkozások meghallgatása 5'	Szövegi információk megértése Gondolatok megfogalmazása		Frontális	Előadás Véleményalkotás	3. melléklet

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
2. A)	A hallott történet „összemeselése”, a folytatás kitalálása. A történet folytatása mimes játékkal (A jelenetek eljátszása) 15'	Szöbeli információk visszaadása, lényegkiemelés, összefüggések felismerése, gondolatok önálló megfogalmazása, (véleményalkotás) Dramatikus készség Megfigyelés, türelem	Ha az osztály akusztikus figyelme és szövegértése még bizonytalan	Frontális Csoport	Megbeszélés Mimes játék	
B)	A mese megértésének ellenőrzése néhány tanítói kérdéssel A mese folytatása jelenetalkotással (A jelenetek eljátszása) 15'	Empátia, tolerancia Gondolati és érzelmi reakciók kifejezése Dramatikus készség Megfigyelés, türelem	Fejlett akusztikus figyelmű és jó szövegértésű osztály esetében	Frontális Csoport	Megbeszélés Dramajáték	
3.	A látottak rövid megbeszélése Személyes vélemények megfogalmazása Bence helyzetének megoldására. 10'	Gondolatok megfogalmazása Összehasonlítás Empátia		Frontális	Megbeszélés véleményalkotás	
4.	Összegzés Adjanak tanácsokat a történet szereplőinek és az egész osztálynak is! 10'	Gondolatok megfogalmazása, véleményalkotás, lényegkiemelés		Csoportmunka	„Előadás”	
III. Zárás, értékelés						
A)	A diákok és a tanító visszajelzései 5'	Emlékezet, önismeret, önértékelés		Frontális, egyéni	Megbeszélés	
B)	A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemeli a pozitívumokat 5'			Frontális		

I. Ráhangolódás

A jelenetek értelmezése, a fa gyerekek tulajdonságainak kiemelése, a fa gyerekek egymás közti kapcsolatainak „vizsgálata”. (A tanító segítő kérdésekkel, megjegyzésekkel terelje a beszélgetést a fenti szempontok körüljárására.)

Voltak-e (a jelenetben), lehetnek-e (ha nem voltak az előbbi jelenetekben konfliktusok) viták, veszekedések, összeveszések a fa iskolások között? Miért?

A tanító kérdezze meg, hogy a tanítványai kerültek-e már hasonló helyzetbe (viták, veszekedések, összeveszések). Az esetek meghallgatása elemzés, értékelés, megoldáskeresés nélkül.

II. Az élethelyzet megismerése és feldolgozása

1.

Bori és Bence az iskolában 1. meséjének tanítói felolvasása.

Spontán reakciók meghallgatása.

2.

A) A hallott történet „összemesélése”, folytatása

A tanító segítségével az osztály felidézzi Bori és Bence meséjét. Röviden beszélgethetnek a történet lehetséges folytatásairól.

Az előző csoportok dolgoznak újra együtt. A korábbi beszélgetéstől függetlenül, önállóan döntenek el, hogyan fejezik be a történetet.

A jeleneteket beszéd nélkül, csak mozgással, gesztusokkal adják elő. (Mímes játék.)

B) A tanító néhány, az összefüggésekre és a lényegre irányuló kérdésével felidéz a történetet (Pl.: Miért ment be nehezen Bence az iskolába? Miért nevték ki a gyerekek? Miért segített Bori Bencének?)

Ezután eljuttatják, mi történhetett, hogyan viselkedhetett Bence, Bori, a csúfolódó, esetleg szemlélődő gyerekek.

A mese folytatása jelenetalkotással.

A jelenetek előadása.

3. A LÁTOTTAK RÖVID MEGBESZÉLÉSE

Javasolt szempontjai: mi történt, hogyan oldódott meg a helyzete Bencének, mit csinált Bori, mi történt a csúfolódóval?

Személyes vélemények megfogalmazása Bence helyzetének megoldására.

– Ha te lennél Bence, melyik helyzet vigasztalt volna meg leginkább?

Összegzés

A csoportok egy rövid megbeszélés után adjanak tanácsokat (1-2 mondatban) a történet szereplőinek és az egész osztálynak is!

III. Zárás, értékelés

A)

A diákok visszajelzései a foglalkozásról, a munkáról. Hogyan érezték magukat, melyik feladat tetszett nekik a legjobban, mennyire elégedettek magukkal. A tanító rövid, osztályszintű értékelése.

B)

A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, egymás iránti türelem, figyelem, találékonyság.

1. melléklet

Weöres Sándor: Faiskola

Rég úgy képzeltem a faiskolát,
hogy fatanárhoz jár sok fadiák.

Fa padsorokban ülnek valahányan,
akár egy közönséges iskolában,

de fa tízpercben igazi helyett
esznek fakolbászt, isznak fatejet.

Fafiúk robognak fafolyosón,
s fa kislányok tárgyalnak kuncogón

és el nem árulják fatitkukat,
bármily kíváncsi a fafiúhad.

De ha faestén fölkel a fahold,
a favant fölcseréli a favolt,

mert azt álmodják többé sose fák,
csupa valódi hús-vér kisdiák.

2. melléklet

Bori és Bence az iskolában (I. mese)

Szeptember volt, az elsősök már két hete jártak iskolába. Reggelente nem voltak már olyan izgatottak, mint a legelső nap. Alig várták, hogy találkozzanak, együtt játszhassanak.

Az iskola kapujában gyorsan elbúcsúztak a szüleiktől, és siettek a tanterembe. Miközben táskájukat, füzeteket rendezgették, már a játékokról beszélgettek.

Csak Bence állt ezen a reggelen is sírva a kapuban, és szorongatta édesanyja kezét. Ekkor érkezett meg Bori. Gyorsan elbúcsúzott édesanyjától, és már robogott is az osztály felé. Bence az anyukájába kapaszkodott, aki megsimogatta, magához ölelte a kislányát, majd gyengéden betolta a kapun. Bence hüppögve indult az osztály felé.

Ahogy az ajtóhoz ért, Bence ismét megtorpant, és nem akart bemenni. A teremből Bori hangja hallatszott, aki nevetve mesélte hétvégi élményét társainak.

Jancsi most érkezett, csak elrohant Bence mellett, aki a következő pillanatban már hallotta, hogy Jancsi kiabálva meséli a többieknek, hogy Bence már megint kint bömböl a folyosón. Az utolsó mondata az volt, hogy egy ilyen nyafogó gyerek nem is iskolába való. Bent többen nevetgéltek.

Bori kiment a folyosóra, odaállt a síró Bence elé.

– Gyere, menjünk be! – határozottan megfogta a kezét, és bevezette a terembe.

A fiúk megint csúfolni kezdték Bencét, mire ő újra sírva fakadt. Bori épp a fiúkat akarta letorkolni, amikor belépett a tanító néni. A gyerekeket látva sejtette, hogy mi történhetett.

– Szomorú vagyok – mondta –, mi legyen most?

ÉLETJÁTÉKOK I.

Bori és Bence az iskolában

2. „Azt tedd másokkal, ami neked is jó lenne!”

KÉSZÍTETTE: Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

Az életjátékokkal elsődlegesen a kommunikációs készségek fejlesztése, a mindennapi élethelyzetekben megjelenő kapcsolatteremtési szituációk megtanulása, gyakorlása

IDŐKERET

3× 45 perc

AJÁNLOTT KOROSZTÁLY

6–8 év

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

Tanterv

Szóbeli szövegalkotás fejlesztése – anyanyelv – beszéd

Kereszttanterv

Környezetismeret, dráma, rajz

Irodalmi szöveg befogadása

Az együttműködési készség fejlesztését célzó szociális kompetencia modulok

Ajánlott megelőző tevékenységek

Néhány drámajáték ismerete, Életjátékok II. 1. modulja (Bori és Bence az iskolában 1. mese)

Ajánlott követő tevékenységek

Helyzetgyakorlatok, életszituációk kipróbálása

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

a) Információs és kommunikációs kultúra:

megismerési képességek; megfigyelési, kódolási, dekódolási, értelmezési képességek

b) Beszéd (magyar nyelv és irodalom): előbeszéd megértése, beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése, ismeretek az anyanyelvről

c) Ember és társadalom: ismeretszerzés, tanulás, kommunikáció, térben-időben való tájékozódás

AJÁNLÁS

Csoportalakításkor javasolt a téma szempontjából heterogén – csendesebb vagy „nyüzsgőbb”, a másokra könnyebben, illetve nehezebben figyelő gyerekekből – 4 fős csoportokat alkotni. A modul megvalósítása során végig ezek a csoportok dolgozzanak együtt.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Alapfokú drámapedagógiai ismeretek

Kaposi László (szerk.): Játékkönyv. Színházi füzetek IV. Marczibányi Téri Művelődési Központ – Kerekasztal Színházi Nevelési Központ, Budapest, 1993.

ÉRTÉKELÉS

Szöveges értékelés, szempontjai: a tanuló hogy vesz részt a közös munkában. Pozitív megerősítés, dicséret. A jeleneten belüli megoldásokat „szerepből” értékeljük (pl. Ha én lettem volna Bence, nekem rosszul esett volna, ha...).

Vázlat

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. RÁHANGOLÓDÁS					
1. Bori és Bence az iskolában c. mese 1. részének meghallgatása. 5'	Belső kép-készítés Emlékezet, kifejezőkészség, szóbeli információk megértése	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés Felolvasás	1. melléklet
2. Egy koncentrációs „csend játék” megtanulása, közös kipróbálása 15' Játék utáni megbeszélés 5'	Önkontroll Szóbeli információk összefüggések megértése A megértett információk gyakorlati alkalmazása (cselekvésbe fordítása) Gondolatok megfogalmazása	Őrzőknek javasolt olyan gyerekeket választani, akik gyakran zavarnak másokat.	Frontális	Magyarázat Játék Beszélgetés	2. melléklet
II. AZ ÉLETHELYZET MEGISMERÉSE ÉS FELDOLGOZÁSA					
1. Bori és Bence meséjének tanítói felolvasása (2. rész) Beszélgetés a hallottakról 10'	Belső kép-készítés Szóbeli információk megértése Lényegkiemelés, kifejezőkészség, empátia	Egész osztály	Frontális	Bemutató Beszélgetés Véleményalkotás	3. melléklet
2. A) Beszélgetés: Miben segíthet „Figyelj rám” manó? Csoportokban rajzkészítés A rajzok hangos bemutatása 25'	Kifejezőkészség, figyelem, fantázia Manuális készség kifejezőkészségek megfigyelés, türelem		Frontális Csoport	Beszélgetés Rajzolás	Rajzlap, színes ceruza, zsírkréta
B) A „Figyelj rám” manó megrajzolása, síkbábbá alakítása és megszólaltatása Bemutató 25'	Manuális készség, fantázia Empátia kifejezőkészség előadói készségek, megfigyelés, türelem		Csoport	Rajzolás, bábkészítés, játék	Rajzlap, színes ceruza, zsírkréta, hurkapálcika, ragasztó

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
C)	A mese folytatása jelenetalkotással – Csoportalakítás – Mikor, milyen helyzetekben lehet szükség a manóra? – Az ötletek dramatikus megjelenítése A jelenetek bemutatása 25'	Helyzetfelismerés Gondolati és érzelmi reakciók kifejezése Beszédbátorság előadói készségek, megfigyelés, türelem	Egész osztály	Csoportmunka	Megbeszélés Drámajáték	
3.	A látottak rövid megbeszélése 5'	Emlékezet Élmény megfogalmazása szóban	Egész osztály	Frontális	Megbeszélés	
4. A)	Részletek „Figyelj rám” manó naplójából 5'	Belső kép-készítés Szóbeli információk megértése	Egész osztály	Frontális	Előadás	Dosszié
B)	„Figyelj rám” manó megjelenik és mesél 5'	Belső kép-készítés Szóbeli információk megértése		Frontális	Tanítói bábozás	Báb
5.	Azoknak a helyzeteknek a tudatosítása, amikor elengedhetetlenül szükséges, hogy ne zavarjunk a másikat 10'	Empátia Gondolatok megfogalmazása	Egész osztály	Frontális	Megbeszélés Véleményalkotás	
6. A)	Ígéretetek megfogalmazása másoknak, megkezdett mondat befejezésével 5'	Saját magatartás tervezése Véleményalkotás Türelem, együttérzés, figyelemesség		Frontális	Megbeszélés	
B)	Személyes kérések megfogalmazása megkezdett mondat befejezésével 5'	Véleményalkotás Türelem, együttérzés	Egész osztály	Frontális	Megbeszélés	
C)	Varázsigék „Figyelj rám” manó megindítására 5'	Fantázia Analogiás gondolkodás Kifejezőkészség		Csoport	Benutató	

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSEGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS					
A) A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemeli a pozitívumokat. 5'	Belátás	Egész osztály	Frontális		
B) A tanulók visszajelzése 5'	Emlékezet, önismeret, önértékelés		Frontális – egyéni	Megbeszélés	

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Ráhangolódás

1. A tanító mesélni kezd (1. melléklet). A „Milyenek is voltak ők?” kérdésnél megáll. Közösen felidéznek Bori és Bence tulajdonságait, ahogy az első mesében megismerték őket.
Az emlékképek előhívása, a korábban megismert történet felidézése.
Felidézésre javasolt információk: elsős gyerekek, osztálytársak, Bence félénk, visszahúzódó, Bori cserfes, örökmozgó.
A tanító folytatja a mesét (1. melléklet).
A játék megnevezése után javasolja az osztálynak, hogy ők is tanulják meg.

2. A JÁTÉK MEGTANULÁSA, KIPRÓBÁLÁSA

- A játékszabály tanítói ismertetése, közös értelmezése.
  - A játék többféle szereposztásban történő kipróbálása.
- A játékot követő megbeszélés
- Beszámoló a saját élményekről.
  - Megbeszélés: mi akadályozta az őrzőt abban, hogy a kincseit megvédje?
  - Mi segítette a „kincsrablókat” abban, hogy minél több kincset szerezzenek meg?

II. Az élethelyzet megismerése és feldolgozása

1. Bori és Bence meséjének tanítói felolvasása (2. rész – 2. melléklet)
A megismert történet felidézése. A „miérték” közös megbeszélése. (Pl. miért nem sikerült a játék? Miért haragudtak az osztálytársak Borira és Bencére? Miért hisztizett Bori?)
2. **A) Közös beszélgetés arról, miben segíthet a történet szereplőinek, s miben segíthetne nekünk „Figyelj rám” manó?**
Csoportalakítás után csoportonként egy közös rajz készítése. A képen „Figyelj rám” manó valamelyik segítségnyújtása legyen.
A rajzok hangos bemutatása. Minden csoport elmeséli, mi van az ő rajzán. A rajzokat jól látható helyre tegyék ki!
- B) Csoportalakítás után csoportonként egy közös „Figyelj rám” manó rajzolása (A/4-es méret), síkbábbá alakítása.**
A bábok mondják el, hogy általában miben tudnak segíteni a rászoruló gyerekeknek. Esetleg egy sikeres történetüket mesélik el.
A bábokat őrizze meg az osztály, hogy ha a későbbiekben szükség van rá, tudjon segíteni.
- C) Csoportalakítás után csoportonként megbeszélnek a gyerekek, hogy szerintük mikor, milyen helyzetekben lehet szükség a manóra.**
Az ötleteket dramatikusan megjelenítik.
A jelenetek bemutatása.
3. A csoportok visszajelzései egymásnak, a hallottak, látottak rövid megbeszélése. Ki melyik manót hívná szívesen segítségül?
4. **A) A tanító kézbe vesz egy dossziét, ami „Figyelj rám” manó naplóját jelképezi. Egy rövid rögtönzött mesét mond, amelybe beleszövi azoknak a jeleneteknek a tartalmi elemeit, amelyeket a csoportok korábban szóban, rajzban, jelenetben megfogalmaztak. Egészítse ki ezeket a (konfliktus) helyzeteket olyanokkal, amik még előfordulhatnak! Ebben a mesében jelenjenek meg a manó tulajdonságai is (gyerekszerető, barátságos, türelmes stb.).**

B) A tanító egy tetszőleges manóbábot vesz/húz a kezére. Bemutatkozik a gyerekeknek, és válaszol a kérdéseikre. A tanulók bármit kérdezhetnek, amit szeretnének megtudni a manóról, vagy tanácsát kérhetik.

5.

Közös beszélgetés arról, hogy mikor, mivel szoktuk egymást zavarni (saját tapasztalatok felelevenítése), a problémahelyzetek összegyűjtése.

6.

A) Ígéret megfogalmazása mások felé, megkezdett mondat befejezésével.

Pl.: Figyelni fogok rád/rátok, ha éppen...

B) Személyes kérések megfogalmazása megkezdett mondat befejezésével.

Pl.: Nekem akkor van szükségem arra, hogy ne zavarjanak, ha... Arra kérek titeket, hogy...

C) A csoportok egy-egy varázsigét találnak ki „Figyelj rám” manó megidézésére. A tanító jegyezze le ezeket, hogy bármikor „felhasználhatók” legyenek, amikor az osztálynak erre szüksége van.

III. Lezárás, értékelés

A)

A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemelve a pozitívumokat, az aktivitást, az együttműködést, az egymás iránti türelmet, figyelmet.

B)

A tanulók visszajelzése a foglalkozásról. Hogyan érezték magukat, melyik feladat tetszett nekik a legjobban, mennyire elégedettek magukkal. Hogy érzik, nekik tud-e „Figyelj rám” manó a jelenlétével segíteni.

1. melléklet

Bori és Bence az iskolában 1. rész

Emlékeztek még Borira, Bencére? Mikor megismerkedtünk velük, még csak két hete voltak első osztályosok. Nem volt nekik egyformán könnyű megszokni az iskolát, hiszen nem voltak egyformák. Milyenek is voltak ők?...

(beszélgetés)

...Sok minden történt velük azóta. Bori továbbra is vidám kislány, mindenkivel barátságos, de igaz, ami igaz, néha túl sokat beszél. Bence megszokta már az iskolát, de még mindig csendes és félénk. Legszívesebben Borival játszik.

A tanító néni az elmúlt hetekben sok játékot tanított a gyerekeknek. Mindegyiket nagyon élvezték, de tudjátok-e, mi volt a kedvenc játékuk? – A kincsőrző.

2. melléklet

Játékleírás

A terem egyik végében háttal áll a kincsőrző, a másik végében egy vonalban fősorakoznak a kincskeresők. A kincsek (bármilyen apró tárgy, gyerekenként egy) közöttük vannak elhelyezve, de közelebb a kincsőrzőhöz. A kincskeresők csak akkor indulhatnak a kincs felé, ha a kincsőrző háttal áll nekik. Ha az őrző zajt hall, hirtelen megfordul. A kincskeresőknek ekkor szoborrá kell változniuk. Aki mégis megmozdul, annak vissza kell menni a kiindulási helyre, és onnan indulhat újra, ha a kincsőrző ismét háttal áll. Egy kincskereső egyszerre csak egy kincset vihet magával, s azt a kiinduló helyen kell letennie. Ha az őrző valakit kincssel a kezében lát mozogni, annak vissza kell tenni a kincset, és a kiindulási helyről újra indulni. (Kaposi László: Őrjáték című játéka nyomán)

3. melléklet

Bori és Bence az iskolában 2. rész

Nagyon szerette Bence ezt a játékot, de amikor először játszották, sokat sírt. Az ő osztályukban a játék tanulása nem ment olyan könnyen, mint itt minálunk. Miközben a tanító néni a szabályt és a játék menetét magyarázta, Bori izgatottságában folyton beszélt. Hol Bencéhez fordult, hol a többieket zavarta locsogásával. A tanító néni többször is figyelmeztette, de Bori csak nem hagyta abba a nyüzsgést. Mindenáron ő akart lenni az őrző. Amikor a játékra került a sor, a gyerekek Bencét választották őrzőnek. Kezdődött volna a játék. Ám Bence nem tudta, mi a dolga, hisz Bori állandó locsogása zavarta a figyelésben. Bori is bajban volt, mert ő sem tudta, mit kell csinálni, mert nem figyelt a tanító néni magyarázatára. Ráadásul még meg is sértődött, mert nem azt a szerepet kapta, amit szeretett volna. Bence sírva fakadt, Bori hisztizni kezdett. A gyerekek haragudtak rájuk, amiért elrontották a játékot. Ekkor a tanító néni leültette az osztályt, és mesélni kezdett „Figyelj rám” manóról, aki, ha kell, segít a gyerekeknek.

ÉLETJÁTÉKOK I.

Bori és Bence az iskolában

3. „Tik csak esztek, isztok”... de hogyan?

KÉSZÍTETTE: Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

Az életjátékokkal elsődlegesen a kommunikációs készségek fejlesztése, a mindennapi élethelyzetekben megjelenő kapcsolatteremtési szituációk megtanulása, gyakorlása a cél.

IDŐKERET

2×45 perc

AJÁNLOTT KOROSZTÁLY

6–8 év

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

Tanterv

Szóbeli szövegalkotás fejlesztése – anyanyelv – beszéd

Keresztntanterv

Környezetismeret, dráma, ének

Irodalmi szöveg befogadása, zenehallgatás

Az együttműködési készség fejlesztését célzó szociális kompetencia modulok

Ajánlott megelőző tevékenységek

Néhány drámajáték ismerete, étkezéssel, ételekkel-italokkal kapcsolatos dalok

Ajánlott követő tevékenységek

Helyzetgyakorlatok, élethelyzetek kipróbálása (terítés, étkezés stb.), technikaóra keretében szalvétahajtogatási technikák kipróbálása

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

a) Információs és kommunikációs kultúra:

megismerési képességek; megfigyelési, kódolási, dekódolási, értelmezési képességek

b) Beszéd (magyar nyelv és irodalom): élőbeszéd megértése, beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése, ismeretek az anyanyelvről

c) Ember és társadalom: ismeretszerzés, tanulás, kommunikáció, térben-időben való tájékozódás

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

Csoportalakításnál javasolt a téma szempontjából heterogén – csendesebb, nyüzsgőbb, a másikra könnyebben, ill. nehezebben figyelő gyerekeket egy 4 fős csoportba tenni. A modul megvalósítása során végig ezek a tanító által kijelölt csoportok dolgoznak együtt.

A modul aszerint módosítandó, hogy milyen a gyerekek családjának étkezési kultúrája. Vigyázni kell arra, hogy ne minősítsük az otthoni szokásokat.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Alapfokú drámapedagógiai ismeretek

Varga Ferencné (szerk.): *Szó, fon, nem takács. Mi az?* Móra Ferenc Könyvkiadó. Budapest, 1993.

Dallos Szilvia: *Illemerke történetei az óvodában. Találós kérdések gyerekeknek.* Integra-Projekt Kft., Budapest, 1991.

ÉRTÉKELÉS

Szöveges értékelés; szempontjai: a tanuló hogy vesz részt a közös munkában. Pozitív megerősítés, dicséret. A jeleneten belüli megoldásokat „szerepből” értékeljük (pl.: Ha én lettem volna Bence, nekem rosszul esett volna, ha...).

Vázlat

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. RÁHANGOLÓDÁS					
1. A) Közös éneklés 5'	Tiszta intonáció, figyelem	Egész osztály	Frontális	Éneklés	1. melléklet
B) Találós kérdések megfejtése 5'	Gondolkodás, asszociációs készség, fantázia		Frontális		2. melléklet
2. A) Memóriajáték 10'	Megfigyelés, emlékezet	Egész osztály	Frontális	Játék	3. melléklet
B) Tárgyfelismerő, érzékelő játékok 10'	Taktilis érzékelés				3. melléklet
II. Az élethelyzet megismerése és feldolgozása					
1. Illembekerke meséje Szabad megnyilatkozások 10'	Szóbeli információk megértése Gondolatok megfogalmazása	Egész osztály	Frontális	Bemutató	4. melléklet
2. Csoportalakítás kártyával 5'	Vizuális észlelés, megfigyelés	Egész osztály		Játék	5. melléklet
3. A) Terítés – kooperatív játékok 15'	Empátia, tolerancia Gondolati és érzelmi reakciók kifejezése	A mindennapi élethelyzetekben jártasabb, az önkiszolgálás terén gyakorlottabb osztály esetében	Kooperatív	Egyenlőtlen erőforrások	6. melléklet
B) „A könyvhafelszerelés boltban” vásárlás és terítés – csoportjátékok 15'	Bátorság, előadói készségek Megfigyelés, türelem		Csoportmunka	Játék	6. melléklet
4. Az étkezés illemszabályai 10'	Kritikus gondolkodás, véleményalkotás, belátás	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés	
5. A) Jelenetalkotás a helyzet megadásával A jelenetek bemutatása Közös megbeszélés 20'	Dramatikus készség Kritikus gondolkodás, véleményalkotás,	Egész osztály	Csoport Frontális	Dramajáték Megbeszélés	

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
B) Jelenetalkotás Valaki viselkedjen úgy az asztalnál, ahogy nem illik... A jelenetek bemutatása Közös megbeszélés 20'			Csoport frontális	Dramajáték Megbeszélés	
C) Illemlerke tanácsokat ad 20'	Gondolatok, kérdések megfogalmazása		Csoport	Játék Véleményalkotás	
6. A) Jó étvágyat! De hol? 10'	Szöbeli információk megértése	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés	
B) Jó étvágyat! De hol? 10'	Gondolatok megfogalmazása, véleményalkotás, lényegkiemelés	A mindennapi élethelyzetekben, az illemszabályokban járatasabb osztály esetében	Csoportmunka	Csoportok beszámolója	
III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS					
A) A diákok visszajelzései, a tanító rövid értékelése 5'	Emlékezet, önismeret, önértékelés	Egész osztály	Frontális – egyéni	Megbeszélés	
B) A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemeli a pozitívumokat 5'			Frontális		

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Ráhangolódás

1.

A) Közös éneklés

Az osztály közösen elénekli a korábban már megtanult dalokat. A mellékletben szereplő énekek ajánlások, melléttük vagy helyettük bármilyen étkezéssel, enni-innivalóval kapcsolatos (az osztály számára) ismert dalt énekelhetnek.

Fejtörőként is kérdezheti a tanító, hogy a témában milyen dalokat jutnak eszükbe.

B) Találós kérdések megfejtése

A mellékletben olvasható találós kérdések közös megfejtése.

2.

A) Memóriajáték

A tanító a terem közepén, egy asztalra 6-8 db étkezéssel kapcsolatos eszközt helyez el, melyeket letakar. Amikor a terítőt leveszi, a gyerekeknek fél perc áll rendelkezésükre, hogy megfigyeljék és megjegyezzék a tárgyakat. Ezután a tanító újra letakarja azokat. A tanulóknak emlékezetből kell lerajzolniuk a tárgyakat. A játék végén megbeszélik, mi került a rajzlapra.

B) Tárgyfelismerő érzékelő játék

A tanító a terem közepén, egy asztalra 6-8 db étkezéssel kapcsolatos eszközt helyez el, melyeket letakar. 6-8 vállalkozó gyerek (egymás után) kitapogat egy-egy tárgyat. Arról tulajdonságokat mond az osztálytársaknak, akik kitalálják, mi lehetett a tárgy. Csak ezután veszi elő a terítő alól a tárgyat.

II. Az élethelyzet megismerése és feldolgozása

1. Illemerke meséje

A tanító felolvassa a mesét. Ezt követően kerül sor a gyerekek szabad megnyilatkozásaira.

Megbeszélik, ki lehet Illemerke, és ki hogyan képzelel el.

Ezután a tanító kezdeményezésére összegyűjtik, hogy mi mindenre tanította Illemerke a gyerekeket.

2. CSOPORTALAKÍTÁS KÁRTYÁVAL

A lefordított kártyák közül minden gyerek húz egyet. Az azonos kártyájú gyerekek kerülnek egy csoportba. Ezek a csoportok dolgoznak együtt a foglalkozás teljes idejében. Minden csoport külön asztalhoz kerül.

3.

A) Terítés játék

Minden csoport kap terítéshez szükséges tárgyakat, de nem a teljes készletet, illetve van, amiből többet. Az egy-egy csoportnál lévő készletből kétfélénél több ne hiányozzon. A tanító feladatutasítása: minden csoport terítsen meg egy fő részére. A játék addig tart, amíg az összes csoport el nem készül. A gyerekeknek rá kell jönni, hogy csereberélniük kell egymással ahhoz, hogy a feladatot teljesíteni tudják. A tanító ne mondja ki konkrétan ezt a lehetőséget, de a tanulók kérdéseire adott válaszaival rávezetheti őket (pl. ha valaki felveti, hogy náluk nincs pohár, de másnál többet is látnak, a tanító visszakérdezhet, hogy milyen megoldást tudna elképzelni).

3.

B) „A konyhafelszerelés boltban” vásárlás, majd terítés

A tanári asztal a bolt. A tanító a boltos. Hozzá jöhetnek a csoportok „megvenni” a szükséges eszközöket. Ily módon kell egy főre teljes terítéket összeállítani és megteríteni. A játék addig tart, amíg minden csoport elkészül.

Időkitöltő feladat lehet a szalvétahajtogatás.

4. AZ ÉTKEZÉS ILLEMSZABÁLYAI

Mire kell figyelniük étkezés közben?

Közös beszélgetés keretében a diákok illemszabályokat fogalmaznak meg a kulturált étkezéstről. (Evőeszköz-használat, szürcsölés, habzsolás, csámcsogás, hangoskodás stb.)

5.

A) Jelenetalkotás a helyzet megadásával

A tanító minden csoportnak megadja azt a helyzetet, amit el kell játszaniuk. (Helyzetek: villára szúrja a húst és harapja, csámcsogva eszik, szürcsöli a levest, fél könyökkel fekvé eszik, prüszköl és orrot fúj, kiabál az asztalnál, tömi magába az ételt.)

A többi csoport feladata, hogy a helyzet értelmezése után megfogalmazza, hogy mi az az illetlenség, ami nem való étkezés közben.

A jelenetek próbáját követi a bemutatás.

Közös megbeszélés.

B) Jelenetalkotás

Valaki viselkedjen úgy az asztalnál, ahogy nem illik!

Minden csoport maga talál ki egy olyan helyzetet, ami illetlenségnek számít. Ezt rövid próba után bemutatják a többieknek.

A többi csoport feladata, hogy a helyzet értelmezése után megfogalmazza, mi az az illetlenség, ami nem való étkezés közben.

Közös megbeszélés.

C) Illemerke tanácsokat ad

Minden csoport kiválasztja a maga Illemerkéjét, akit felkészítenek arra, hogy jó tanácsokkal lássa el a gyerekeket: hogyan viselkedjenek étkezés közben. Tanácsait egyes szám első személyben fogalmazza meg. (A tanító példával mutassa be, hogy mit jelent Illemerkeként fogalmazni.)

6.

A) Jó étvágyat! De hol?

A tanító különböző helyszíneket nevez meg, és arról kérdezi a gyerekeket, hogy szerintük ott lehet-e, és hogyan lehet étkezni. Erről beszélgetnek. (Saját élmények, tapasztalatok.) Az illő és illetlen dolgok tudatosítása.

B) Jó étvágyat! De hol?

A csoportoknak a tanító megnevez egy-egy helyszínt (utca, színház, vonat, autóbusz, mozi, közért, erdő). A csoportok rövid megbeszélést tartanak, az „ő” helyszínükön mit és hogyan lehet, illetve nem lehet enni, inni. Ezután beszámolnak egymásnak.

III. Lezárás, értékelés**A)**

A diákok visszajelzései a foglalkozásról. Hogyan érezték magukat, melyik feladat tetszett nekik a legjobban, mennyire elégedettek magukkal.

A tanító röviden értékeli az osztály munkáját.

B)

A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemelve a pozitívumokat, az aktivitást, az együttműködést, az egymás iránti türelmet, figyelmet.

1. melléklet

Dalok

1.

Tik csak esztek isztok, engem nem kínáltok, ez nem szép.
Ha én ennék-innék, tenéked is adnék, jó vendég.

2.

Éliás, Tóbiás. Egy tál dödölle. Ettél belőle. Kertbe mentek a tyúkok. Mind megették a magot.

3.

Aki nem lép egyszerre, nem kap rétest estére.
Lám én lépek egyszerre. Kapok rétest estére.
Mert a rétes igen jó, katonának az való.
Nem megyünk mi messzire, csak a világ végére.
Ott sem leszünk sokáig, csak tizenkét óráig.

2. melléklet

Találós kérdések

1.

Nyáron arat le a nép,
aztán megcsépel a gép,
malom összevissza tép,
kenyérnek süt meg a pék. (*búza*)

2.

Szereted vagy nem szereted,
ha megeszed – megkönnyezed. (*hagyma*)

3.

Kiskoromban nyersen esznek,
Ízét adom a levesnek.
Barátom a petrezselyem,
Egy csomóba kötik velem. (*sárgarépa*)

4.

- Két füle van, mégsem hall. Mi az? (*fazék, lábas*)
- Szádba teszed, mégsem eszed. Mi az? (*kanál*)
- Négy lába van, de nem jár,
Jó rajta a tele tál. (*asztal*)

3. melléklet

Tárgyak

Kanál, villa, szalvéta, pohár, kistányér, sótartó, kés, csésze

4. melléklet

Illemerke meséje

Illemerke edénycsörömpölésre ébredt.

Áh! – ugrott fel hirtelen. – Eljött az ebéd ideje.

Összehajtotta a nyugágyat, falhoz támasztotta. Gondosan megigazította csokornyakkendőjét, rugózott kettőt-hármat, majd ruganyos léptekkel megindult az asztal felé. Ma Bori és Bence volt a napos. Bori ott tett-vett már az asztalnál. Terített, ami abból állt, hogy az asztal közepére rakta a tányérokat, evőeszközöket, poharakat. Illemerke le-föl sétált az asztal közepén, és méltatlankodva csóválta fejét. Egy ideig csak szemlélődött, majd ingujjra vetkőzött, és nekilátott a munkának.

– A kanál a tányér jobb oldalára kerül, ha jobb kézzel fogjuk a kanalat.

Ezután megragadott egy kanalat, és a tányérhoz vonszolta. Aztán a kés következett.

– A kés szintén a tányér jobb oldalára kerül, a kanál és a tányér közé – és a helyére tologatta.

Utána a villáért lépdelt. Nagy lendülettel a vállára emelte, és megindult vele a tányér bal oldala felé. Ott letette.

– A villa a tányér bal oldalára kerül, mert bal kézzel használjuk – lihegte, és nekidőlt a sótartónak. Pihent egy kicsit, és a pohárért indult. Egy ugrással a pohár oldalán termett. Pörgette a lába alatt, akár egy artista. A tányér elé érkezett vele, de nem tudta megállítani.

Pörgött előre, pörgött hátra, mígnem elvesztette egyensúlyát, és lebukfencezett róla.

– Jaj, jaj! – nyögte, majd zavartan krárogott egyet-kettőt. – Khm!... Khm!... Szóval a pohár a tányér elé kerül. És most jön az asztal dísz! – pattant fel ismét. – A szalvétából sokféle formát lehet készíteni. Figyelj csak!

– Én tudok repülőgépet hajtogatni! – mondta Bence, és már hozzá is látott.

– Én meg hajót! – kiáltotta Bori.

Illemerke kuncogott a bajsza alatt, majd a zsebéből előhúzott egy szalvétagyűrűt, majd ráhúzta az egyik szalvétára.

– Mindegy, hogy milyen a szalvéta formája, csak a tányér mellett, kéznél legyen! – mondta Illemerke. – Tudjátok, illik szépen teríteni.

Amint elkészültek a gyerekek a terítéssel, az osztálytársak is megérkeztek, hozták a finom, gőzölgő levest. Már nekiálltak volna az evésnek, de Illemerke sétatálcáját a levegőbe emelte, és egy nagyot kiáltott.

– Ti nem mostatok kezét!

(Dallos Szilvia nyomán)

5. melléklet

Csoportalakító kártyák

7×4 db kártya a következő megosztásban: 4 db kanál, 4 db villa, 4 db kés, 4 db mélytányér, 4 db pohár, 4 db bögre, 4 db lapos tányér

6. melléklet

Terítéshez szükséges eszközök

Eszközök: mélytányér, lapos tányér, kanál, kés, villa, pohár, szalvéta.

Minden eszközből annyi db szükséges, ahány csoport van. (Az eszközök az iskola ebédlőjéből kölcsönözhetőek.)

ÉLETJÁTÉKOK II. Ünnepek 1. rész

KÉSZÍTETTÉK: Csájiné Knézics Anikó és Szilvásiné Turzó Ágnes

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

A kommunikációs képességek fejlesztése verbális és nonverbális gyakorlatokkal; ünnepek viselkedési normáinak alkalmazása

IDŐKERET

45'

AJÁNLOTT KOROSZTÁLY

6–8 év

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

Tágabb környezetben

Szóbeli szövegalkotás fejlesztése; anyanyelv, beszéd

Dráma, környezetismeret, technika

Szűkebb környezetben

Illemszabályok alkalmazása

Ajánlott megelőző tevékenységek

Néhány drámajáték ismerete

Ajánlott követő tevékenységek

Helyzetgyakorlatok

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

a) Információs és kommunikációs kultúra: megismerési és értelmezési képességek

b) Beszéd/magyar nyelv és irodalom/, beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása

c) Ember és társadalom: szokásrendszerek kialakítása, térben és időben való tájékozódás

AJÁNLÁS

Ünnepi alkalomra való készülődés részeként ajánljuk alkalmazni.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Néhány drámapedagógiai játék ismerete; kooperatív technikák

ÉRTÉKELÉS

Szóbeli pozitív megerősítés; ennek szempontjai: döntéshozatalra ösztönzés; a közös munkában való részvétel

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessenek. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárási útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSEGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. RÁHANGOLÓDÁS, MOTIVÁCIÓ 10'					
1. A)	Különböző zenei részletek meghallgatása és arról való beszélgetés irányított kérdésekkel	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés	Gryllus Halász Judit Himnusz Dzsungel könyve
B)	Beszéljünk róla! Fényképek, újságképek nézegetése – Hol készülhetett? Mit jelent? Mi jelzi számodra? (Óvodái, iskolai ünnepély, karácsony, házaságkötés, születésnap)	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés	A tanító és a gyerekek által gyűjtött képek
2. A)	Tárgyak az asztalon – Válogatás Mi tartozhat az ünnephez? Mi tartozhat egy ünnepi alkalomhoz? (fehér blúz, sötét szoknya, póló, bakancs, ünnepi cipő, tréningruha, papucs, törölköző, sapka, játékautó)	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés	
B)	Ki vagyok én?	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés	
3.	Jut eszembe – az ünnepről	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés	
II. AZ ÉLETHELYZET MEGISMERÉSE, ÉRTELMEZÉSE 10'					
1. A)	„Hova tartozom?” – Puzzle-darabok alapján csoportok alakítása	Egész osztály	Csoport	Beszélgetés	Képek karácsonyfa díszekkel Anyák napi meghívó Magyar zászló Születésnap torta
B)	Ünnepeket ábrázoló képek színezése Karácsonyfa díszekkel, anyák napi meghívó, születésnap torta, magyar zászló	Egész osztály	Csoport	Színezés	

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
2.	Hogyan öltöztetnéd fel? – síkbábok felöltöztetése különféle ünnepeknek, ünnepélyeknek megfelelően	Egész osztály	Csoport	Játék	
III. AZ ÉLETHELYZET KIPRÓBÁLÁSA 15'					
1.	Szerepjáték A család évnvítő ünnepélyre készülődik – anya, apa, gyerek – A család karácsony estére készül. – A család születésnap megünneplésére készül. – A család nemzeti ünnepre készül. – A család vallási ünnepre készül.	Egész osztály	Csoport	Játék	
2.	A csoportok szerepjátékainak megbeszélése	Egész osztály	Csoport	Játék, beszélgetés	
3.	A „jó tanácsok” megfogalmazása Az ünnepen illik... Az ünnepen nem illik...	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés	
IV. SZINTÉZIS 5'					
1.	Zenére megfelelő viselkedési forma bemutatása – Az óra elején hallott zenei részletek ismételt meghallgatása	Egész osztály	Egyéni	Bemutató	
2.	Az egyéni viselkedési reakciók megbeszélése	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés	
V. ZÁRÁS, ÉRTEKELÉS 5'					
1.	A gyerekek beszámolnak a saját munkájukról.	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés	
2.	A tanító értékeli az osztály munkáját	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés	

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi leírásban csak azok a lépések szerepelnek, amelyekkel kapcsolatosan fontosnak tartottuk az instrukciók részletezését. Célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Ráhangolódás, motiváció

1. KÜLÖNBÖZŐ ZENEI RÉSZLETEK MEGHALLGATÁSA ÉS ARRÓL VALÓ BESZÉLGETÉS IRÁNYÍTOTT KÉRDÉSEKKEL

A gyerekek meghallgatják a különböző zenei részleteket, és a tanító irányított kérdésekkel kezdeményezi a beszélgetést.

Célszerű egy-egy zenei részlet után megbeszélni. Kérdések: Hol hangozhatott el ez a részlet? Hol járhattunk zenehallgatás közben?

2. TÁRGYAK AZ ASZTALON

Az asztalra különféle tárgyakat teszünk és letakarjuk. Majd meghallgatjuk a feltételezéseket arról, hogy mi lehet a terítő alatt.

A gyerekek feladata lesz a terítő felemelése után, hogy minél több tárgy nevét jegyezzék meg!

A felsorolás után a tárgyak válogatása következik.

Mi tartozhat az ünnephez? Mi tartozhat egy ünnepi alkalomhoz?

(fehér blúz, sötét szoknya, póló, bakancs, ünnepi cipő, tréningruha, papucs, törölköző, sapka, játékautó)

3. JUT ESZEMBE – AZ ÜNNEPRŐL CÍMŰ JÁTÉK

A gyerekek az ünnepel kapcsolatban szavakat, szókapcsolatokat fogalmazzanak meg!

Pl.: „Nekem az ünnepről a karácsonyfa... a gyertya... az ajándék... fehér blúz... a sorakozó jut eszembe”.

II. Az élethelyzetek megismerése, értelmezése

1. „HOVA TARTOZOM?” PUZZLE-DARABOK ALAPJÁN CSOPORTOK KIALAKÍTÁSA

Négy A/4-es képet vág 4-5 darabra a csoport létszámától függően a tanító. A puzzle-darabokat összekeverjük. Minden gyerek kap egy darabot. Keressék meg azt a társukat, akinél az ő puzzle-darabjához hozzáillő részlet lehet. Így alkotnak majd egy csoportot. Képek: karácsonyfa díszekkel, anyák napi meghívó, születésnap torta, magyar zászló.

Miután megtalálták a társaikat, illesszék össze a képet egy egészé.

2. HOGYAN ÖLTÖZTETNÉD FEL?

Síkbábok felöltöztetése különféle ünnepeknek, ünnepélyeknek megfelelően

Az előzőekben összerakott képekhez a gyerekeknek a síkbábokat úgy öltöztetessék fel, hogy az az alkalomnak megfelelő legyen. A feladat elvégzése után döntéseiket indokolják meg.

III. Az élethelyzet kipróbálása

1–2–3. SZEREPJÁTÉK

A család – anya, apa, gyerek – karácsony estére, születésnap megünneplésére, valamelyik nemzeti vagy vallási ünnepre készül.

A csoportok válasszanak maguknak szerepeket (anya, apa, gyerekek), és beszéljék meg, hogyan készül a család az adott ünnepre, ünnepélyre. Különös tekintettel a ruházatra, ajándékokra, viselkedésre, az előkészületekre, az ünnepi asztal megterítésére, az ünnep lezárására.

A csoportok egymást hallgassák meg, és értelmezzék a bemutatást.

Itt lehetősége nyílik a tanítónak arra, hogy az írott és az íratlan szabályokról, viselkedési formákról, normákról beszélgessenek. A tanítónak kell észrevennie a lehetőséget, hogy ezekről a fontos nevelési lehetőségekről szót

ejtsenek. De úgy, hogy a gyerekek fogalmazzák meg, maguk jöjjenek rá, hogy mi a helyes, mi nem. (Az ünnepen illik... Az ünnepen nem illik...)

IV. Szintézis

Zenére megfelelő viselkedési forma bemutatása – az óra elején hallott zenei részletek ismételt meghallgatása.

– Az egyéni viselkedési reakciók megbeszélése

Ugyanazokat a zenei részleteket hallgassák meg a gyerekek, amiket az óra elején már megismertek. Mutassák be, hogy hogyan kell – illendően viselkedni a Hímnusz vagy a Szózat hallása alatt, illetve mit csinálhatunk egy születésnap zsúron, ha könnyedebb zenék szólnak, és miért „hatódik meg a család”, ha a feldíszített karácsonyfa mellett áll.

V. Zárás, értékelés 5'

A tanító értékeli az osztály munkáját, a gyerekek beszámolnak a saját munkájukról.

A tanító és az osztály közösen értékeli a munkát.

ÉLETJÁTÉKOK II. Ünnepek 2. rész

KÉSZÍTETTÉK: Csájiné Knézics Anikó és Szilvásiné Turzó Ágnes

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA A kommunikációs képességek fejlesztése verbális és nonverbális gyakorlatokkal; ünnepek viselkedési normáinak alkalmazása

IDŐKERET 45'

**AJÁNLOTT
KOROSZTÁLY** 6–8 év

**MODULKAPCSOLÓDÁSI
PONTOK** *Tágabb környezetben*
Szóbeli szövegalkotás fejlesztése; anyanyelv, beszéd
Dráma, környezetismeret, technika
Szűkebb környezetben
Illemszabályok alkalmazása
Ajánlott *megelőző* tevékenységek
Néhány drámajáték ismerete
Ajánlott *követő* tevékenységek
Helyzetgyakorlatok

**A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS
FÓKUSZAI** a) Információs és kommunikációs kultúra: megismerési és értelmezési képességek
b) Beszéd/magyar nyelv és irodalom: beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása
c) Ember és társadalom: szokásrendszerek kialakítása, térben és időben való tájékozódás

AJÁNLÁS

Ünnepi alkalomra való készülődés részeként ajánljuk alkalmazni

TÁMOGATÓ RENDSZER

Néhány drámapedagógiai játék ismerete; kooperatív technikák

ÉRTÉKELÉS

Szóbeli pozitív megerősítés; ennek szempontjai: döntéshozatalra ösztönzés, a közös munkában való részvétel

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessék. Az általunk szűrőkével jelölt mezők egy lehetséges bejárási útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. AZ ÉLETHELYZET KIPRÓBÁLÁSA 35'					
1.	Bori, Bence történetének megismerése	Beszédértés, szóbeli szövegértés Belső kép-készítés	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés melléklet
2.	A történet befejezésének lehetőségei	Fantázia Verbális kreativitás	Egész osztály	Csoport	Beszélgetés
3.	Érzelmek kifejezése Bori és Bence történetével kapcsolatban – mimikával és gesztusokkal	Empátia, a másik nézőpontjának átélése	Egész osztály	Egyéni	Játék
4.	Az előzőleg bemutatott mozdulatok „megszólaltatása”	Verbális kifejezőkészség	Egész osztály	Csoport	Játék, beszélgetés
5.	Szerepbe bújás – Te mit tennél? Te mit tettél volna Bence helyében?	Kifejezőkészség, empátia, a másik nézőpontjának átélése	Egész osztály	Egyéni	Beszélgetés
6.	A csoportok szerepjátékainak megbeszélése	Verbális kifejezőkészség	Egész osztály	Csoport	Játék, beszélgetés
II. SZINTÉZIS 5'					
	Az egyéni viselkedési reakciók megbeszélése	Szóbeli kifejező	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés
III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS 5'					
1.	A gyerekek beszámólnak a saját munkájukról	Önkontroll Szóbeli kifejező	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés
2.	A tanító értékeli az osztály munkáját	A másik nézőpontjának figyelembevétele	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi leírásban csak azok a lépések szerepelnek, amelyekkel kapcsolatosan fontosnak tartottuk az instrukciók részletezését. Célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

I. Az élethelyzet kipróbálása 35'

1. BORI, BENCE TÖRTÉNETÉNEK MEGISMERÉSE

A tanító felolvassa Bori és Bence történetét.

2. A TÖRTÉNET BEFEJEZÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

A történet megismerése után a tanító irányított kérdések segítségével feleleveníti az eseményeket.

Majd különböző befejezéseket találnak ki a történethez. Célszerű minél több más-más befejezést kitalálni, ha nehezen megy, a tanító segítsen!

3. ÉRZELMEK KIFEJEZÉSE BORI, BENCE TÖRTÉNETÉVEL KAPCSOLATBAN

A megismert történet alapján egy-egy részletet kiragadva jelenítsék meg mimikával, gesztussal, testtartással Bence érzelmeit, az ő szerepébe bújva.

A bemutatás után beszéljék meg a látottakat. Mennyire volt hiteles az érzelmi viszonyulás?

4. AZ ELŐZŐLEG BEMUTATOTT MOZDULATOK „MEGSZÓLALTATÁSA”

A gyerekek a némajáték után ismét szerepbe bújva szólaltassák meg az adott szituációnak megfelelő érzelmeiket, gondolataikat, elsősorban Bencére vonatkoztatva.

A bemutatás után a hallottakról is alkossanak véleményt.

5. SZEREPBE BÚJÁS – TE MIT TENNÉL? TE MIT TETTÉL VOLNA BENCE HELYÉBEN?

Mindenki Bence szerepébe bújik, és az ő szemszögéből elképzei az eseményeket. Így ennek megfelelően szólal meg és mutatja be, hogy ő mit tett volna Bence helyében.

A különféle megoldási módok közül a gyerekek válasszák ki közösen azokat, amelyek a legjobbak.

6. A CSOPORTOK SZEREPJÁTÉKAINAK MEGBESZÉLÉSE

A csoportok egymást hallgassák meg, és értelmezzék a bemutatást.

Itt lehetősége nyílik a tanítónak arra, hogy az írott és az íratlan szabályokról, viselkedési formákról, normákról beszélgessenek. A tanítónak kell észrevennie a lehetőséget, hogy ezekről a fontos nevelési lehetőségekről szót ejtsenek.

II. Szintézis

Az egyéni viselkedési reakciók megbeszélése

III. Zárás, értékelés 5'

A gyerekek beszámolnak a saját munkájukról, a tanító értékeli az osztály munkáját.

Melléklet

Bori és Bence története

Szeptember elseje van. Bence első napja az iskolában. Már napok óta izgalomban van. Vajon mi fog történni? Milyen osztálytársai lesznek? Milyen lesz a tanító néni? S ráadásul a szülei sem kísérik el ezen a nevezetes napon, mert külföldre kellett utazniuk. Egész éjszaka alig aludt valamit, persze reggel elaludt. Sietve mosakodott meg, kapta magára a ruháját, és ő ébresztette fel nagymamáját is, aki ezekben a napokban vigyáz rá, míg a szülei távol vannak. Szerencsére még idejében odaértek az iskolához, mert az évnyitó ünnepély csak 8 órakor kezdődött. Sok kisgyerek érkezett ünneplőruhában az iskola elé szüleivel, nagyszüleivel. S akkor hirtelen Bence a ruhájára nézett. „Te jó ég! Nem jött ünneplőben!” Keservesen elkezdett sírni. Be sem akart menni az iskola kapuján, hiába vigasztalta nagymamája. Nem lesz semmi baj! Szégyellte magát, nagyon szégyellte. Pedig az anyukája gyönyörűen kivasalta a ruháját, kikészítette, hogy minden rendben legyen. De ő a nagy kapkodásban elfelejtette.

Egyszer csak egy kislány lépett oda hozzá.

– Te miért sírsz? Gyere velem, én is most leszek első osztályos! Menjünk együtt!

Bence még hüppögött egy kicsit, és nagy nehezen odanyújtotta a kislánynak a kezét. A lábai nehezen mozogtak, mert félt, hogy mi fog az iskolában történni. Kézen fogva elindultak ... Bence még egyszer hátrafordult, és segítségkérően nézett a nagymamájára. Legszívesebben visszafutott volna hozzá, de a kislány keze nem engedte.

BESZ–X.3.

ÉLETJÁTÉKOK III.

Az utcán

KÉSZÍTETTE: Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

A mindennapi gyalogos és kerékpáros közlekedés során előforduló legfontosabb szabályok tudatos használata

IDŐKERET

2 x 45 perc + 1 x 45 perc

AJÁNLOTT KOROSZTÁLY

2. évfolyam

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

Tanterv. Szóbeli szövegalkotás fejlesztése – anyanyelv – beszéd

Kereszttanterv. Környezetismeret

Az együttműködési készség fejlesztését célzó szociális kompetencia modulok

Ajánlott megelőző tevékenységek: séta az utcán – a közlekedésre figyelve, beszélgetőkör

Ajánlott követő tevékenységek: környezetismeret keretében a tanult közlekedési szabályok megbeszélése, helyzetgyakorlatok

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

Megfigyelési, értelmezési képességek

Élőbeszéd megértése, szóbeli szövegek alkotása, szóbeli és írásbeli kifejező-készség, gondolatok megfogalmazása

AJÁNLÁS

Csoportalakításkor javasolt a téma szempontjából heterogén – csendesebb vagy „nyüzsgőbb”, a másikra könnyebben, illetve nehezebben figyelő gyerekekből – 4 fős csoportokat alkotni. A modul megvalósítása során végig ezek a csoportok dolgozzanak együtt.

Diákkvartett kooperatív technika

A csoportokban A, B, C, D jelet kapnak a diákok, s a csoportok is nevet vagy számot kapnak.

A tanár vagy a diák feltesz egy kérdést.

A csoport megbeszéli a választ – a diákok meggyőződnek arról, hogy mindegyikőjük helyesen fog válaszolni a kérdésre.

Valaki „kihúzza”, melyik jelű tanuló melyik asztalnál válaszol.

Akinek a betűjelét és csoportnevét (számát) kihúzták, megmondja a választ.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Kooperatív tanulási technikák, alpfokú drámapedagógiai ismeretek
Nemes Nagy Ágnes: Ki lakik az utcában? In: Szökőkút. Móra Ferenc Könyvkiadó. Budapest, 1979.
Havril Erzsébet – Komlóssy Lászlóné – Szabó Éva – Szabó Helga – Tarnay Mária – Sasvári Tiborné: Nyitnikék 2. Kisiskolások könyve. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1973.
Tamkó Sírátó Károly: Csöpp kis Márta. In: Földvári Erika: Integrált tankönyvcsalád. ÁBÉCÉS olvasókönyv 1. o. Mozaik Stúdió, Szeged, 2004.

ÉRTÉKELÉS

A szöveges értékelés szempontjai: a tanuló hogyan vesz részt a közös munkában. A pozitívumok visszajelzésén, megerősítésén legyen a hangsúly. A megoldási ötleteket ne minősítsük!

1. rész

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessék. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárási útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható. Világosabb szürkével a gyerekek haladási tempójának megfelelő, egymással párhuzamosan végzett, differenciált tevékenységeket jelenítettük meg.

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS SZEMPONTJAI	MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK
I. RÁHANGOLÓDÁS					
1. A)	Vers: Nemes Nagy Ágnes: Ki lakik az utcában? 10'	Figyelem, szóbeli információ megértése, szókincsbővítés	Egész osztály	Frontális	Felolvasás
B)	„Gépkocsik” 10'	Mozgásérzékelés, reakciógyorsaság, egyensúlyérzék		Frontális	Játék
II. AZ ÉLETHELYZET MEGISMERÉSE ÉS FELDOLGOZÁSA					
1.	Csoporttalakítás 7'	Olvasási készség, közös jegyek felismerése	Egész osztály	Frontális	2. melléklet
2.	Vers összeállítás részekből 15'	Gondolatok önálló megfogalmazása, szóbeli kifejezőkészség, együttműködés	Egész osztály	Kooperatív	3. melléklet
3. A)	Utcai zajok 15'	Írásbeli kifejezőkészség, akusztikus hallásérzékelés, figyelem, nyelvi találatkonyság, fantázia	Önmagukat még nehezen kifejező gyerekek		4. melléklet
A hallott zajok megnevezése írásban, mondatakkötések					
Mondatok megfogalmazása utcai zajokra					
Történet megfogalmazása utcai zajokra					
B)	Szavak válogatása, mondatba foglalása 15'	Írásbeli kifejezőkészség, azonosságok keresése, együttműködés	Gondolataikat írásban megfogalmazni tudó gyerekek Gondolataikat mondatokban közlő gyerekek	Csoport	

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS SZEMPONTJAI	MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK
4.	Bori és Bence története A tanító felolvassa a történetet Spontán megnyilatkozások, személyes élmények 8'	Szóbeli információ megértése, figyelem, gondolatok megfogalmazása	Egész osztály	Frontális	Felolvasás Beszélgetés 5. melléklet
5. A)	Információk kiemelése a szövegből 10'	Szövegben való tájékozódás, információ kiemelése Együttműködés	Egész osztály	Csoport	Megbeszélés
B)	Információk kiemelése a szövegből 10'	Figyelem, információ kiemelése hallott szövegből		Frontális	Megbeszélés
6. A)	Tanácsok megfogalmazása Borinak 10'	Gondolatok megfogalmazása, szóbeli kifejezőkészség, lényegkiemelés, véleményalkotás Együttműködés	Egész osztály	Kooperatív	Szóforgó
B)	A kerékpáros közlekedés szabályai 10'	Lényeg megfogalmazása, írásbeli kifejezőkészség együttműködés		Kooperatív	Kerekasztal
7.	A gyalogos közlekedés szabályai 10'	Összefüggések felismerése, meglévő és új ismeretek összekapcsolása	Egész osztály	Kooperatív	Diák kvartett
IV. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS					
A)	A diákok visszajelzései A tanító értékeli az osztály és a csoportok munkáját 5'	Önismertet, belátás	Egész osztály	Frontális	
B)	A csoportok és a diákok önértékelése 5'	Emlékezet, önismeret, önértékelés		Frontális egyéni	Megbeszélés

A tanító előre felír a táblára/írásvetítőre szavakat. Olyanokat, amelyek közlekedési eszközök hangját fejezik ki, és olyanokat, amelyek a közlekedési eszközök helyváltoztatását. Ezeket aszerint kell csoportosítva leírniuk a gyerekeknek, hogy melyiket lehet hallani, melyiket látni.

Szavak: pöfög, száguld, füttyül, robog, berreg, suhan, sülyed, cammog, dudál, csenget, kürtöl, emelkedik, fékez, szirénázik, villog. A csoportosítás után 2-3 tetszés szerint kiválasztott szóval egy-egy mondatot írnak a füzetükbe. Az ellenőrzés során néhányan felolvassák mondataikat, majd később a tanító is valamennyi füzetet ellenőrzi.

4. BORI ÉS BENCE TÖRTÉNETE

A tanító felolvassa Bori és Bence történetét. A gyerekek spontán megnyilatkozásai után személyes élményeik meghallgatására is sor kerülhet. (Hasonló ajándék, kerékpározás az utcán stb.)

5.

A) Információk kiemelése a szövegből

Minden csoport megkapja Bori és Bence történetét. Feladatuk, hogy a szöveg közös elolvasása után aláhúzással gyűjtsék össze, hogy Bori milyen hibákat követett el. Az ellenőrzés során egy csoport felolvassa, hogy miket húzott alá, a többiek ehhez hasonlítják saját megoldásukat.

B) Információk kiemelése a szövegből

A tanító újra olvassa a történetet, s közben a gyerekek kézfelemeléssel jelzik, ha szerintük Bori hibát követett el, s megfogalmazzák azt.

6.

A) Tanácsok megfogalmazása Borinak

A csoportok a szóforgó technikával fogalmazzák meg tanácsokat Borinak, hogy mire kell figyelnie kerékpározás közben, hol kerékpározhat. (Esetleg a csoportok íródeákot választhatnak Ők a tanácsokról leírják egy-egy hívószóval). Az ellenőrzés során minden csoport elmond egy általuk megfogalmazott szabályt, tanácsot mindaddig, amíg bármelyikük újat tud mondani.

B) A kerékpáros közlekedés szabályai

A csoportok a kerekasztal technikával olyan közlekedési szabályokat fogalmazzák meg, amelyeket gyerekeknek kell betartaniuk, ha kerékpárral közlekednek. (Hol közlekedhetnek gyerekek kerékpárral? Milyen felszerelésre van szükség a kerékpáron? Hogyan közlekedhet gyerek kerékpárral a forgalomban?) Ellenőrzéskor a csoportok fölolvassák megoldásaikat.

7. A GYALOGOS KÖZLEKEDÉS SZABÁLYAI

A csoportoknak arra a kérdésre kell válaszolniuk, hogy hol és hogyan mehet át gyalogos az úttesten. (A diák kvartett technika leírását l. az ajánlásban.)

III. Zárás, értékelés

A)

A diákok önkéntes visszajelzései: akinek kedve van, mondja el, hogyan érezte magát, melyik feladat tetszett neki a legjobban. Mennyire elégedett saját munkájával. Tanult-e valami újat az órán?

A tanító értékeli az osztályt, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, egymás iránti türelem, figyelem, találékonyság.

B)

A csoportok megbeszélik, hogyan sikerült a közös munkájuk. Véleményüket megosztják a többiekkel is. A tanulók önértékelése, visszajelzései a foglalkozáson, a munkában való részvételükről. Melyik feladat megoldásával voltak elégedettek. Kaptak-e ötletet, tanácsot a problémahelyzet megoldásához. Hogyan tudtak figyelni társaikra, hogyan tudtak kapcsolódni az ő ötleteikhez, tevékenységeikhez. Hogyan érezték magukat a csoportos munkában és a többi munkaforma során. Milyen új ismereteket tanultak.

*1. melléklet***Nemes Nagy Ágnes: Ki lakik az utcában?**

Hogy minálunk ki lakik?
Mindig látni valakit.
Labdáért a kocsiútra
most szalad ki Magdi, Jutka

Itt van András, Andrea,
Bandi bácsi kisfia,
itt a Szűcs és nagy szerencse:
Itt lakik még Barna Bence,
Olga, Ottó, Orsolya,
Kedvencük a korcsolya.

Nyúlsapkában, mint a nyúl,
Dundi Péter meglapul,
boltajtóból nézi őket
vegytisztító Márkus úr.
Márkus úr! Márkus úr!
Dundi Péter hol lapul?

Nem tudjátok, Deske, Évi?
Egy magas lány háta védi,
Mert nagy, mint a citadella,
Az a hosszú Izabella.

2. melléklet

repülő

helikopter

léghajó

űrhajó

hajó

vitorlás

csónak

tutaj

kerékpár

motor

roller

robogó

vonat

metró

villamos

földalatti

személyautó

taxi

mikrobusz

gépkocsi

teherautó

kamion

busz

troli

mentőautó

tűzoltóautó

rendőrautó

postásautó

3. melléklet

Tamkó Sirató Károly: Csöpp kis Márta

Úttest szélén rendőrlámpa
mellette a csöpp kis Márta.

– Mondd meg, mondd meg, Rendőrlámpa:
Hogy keljen át csöpp kis Márta?

Megszólal a Rendőrlámpa:
– Ide figyelj, csöpp kis Márta!

Amikor a fényem piros,
akkor elindulni tilos!

Ha sárga a lámpám fénye:
a járdáról még ne lépj le!

De ha lámpám zöldet mutat:
szabaddá tettem az utat!

Egyenest a célnak tartva
indulj át a túlsó partra.

Szaporán szedd ám a lábad,
mert a sok autó nem várhat!

Túoldalra megérkezvén
küldj egy búcsúmosolyt felém.

Én és a te jó Anyukád
vigyáztunk mi most is reád!...

Megértett csöpp kis Márta,
mit mondott a Rendőrlámpa.

Integetve ment útjára:
– Szia... Szia... Rendőrlámpa!...

4. melléklet

Utcai zajok: sziréna, autóduda, biciklicsörgő, a forgatag zaja (autók, motor, busz, villamos, beszélgető, kiáltozó emberek), harangzúgás

5. melléklet

Bori születésnap ajándéka

Bori izgatottan várta a születésnapját. Nagyon vágyott egy biciklire, s remélte, hogy most megkapja.

Vasárnap reggel arra ébredt, hogy az ágya mellett egy csodálatos piros bicikli áll. Gyorsan felöltözött, s már rohant is le a parkba, hogy kipróbálja. Felpattant új kerékpárjára, és már száguldott is a játszótér felé.

Szerencséje volt, hogy a lámpa zöldet mutatott, mert megállás nélkül tekert át az úttesten. Egy kislány ijedten ugrott be a homokozóba, hogy el ne üsse a feléje robogó bicikli. Bár volt a parkban kijelölt kerékpárút, Bori a fűvön át a focipálya felé tekert. Oda épp most érkeztek meg az osztálytársai, akik elhűlve nézték a kislány száguldozását. Bori büszkén mutatta meg nekik új biciklijét. Bence csendesen megjegyezte, hogy lehetne kicsit óvatosabb is, de Bori nem figyelt rá. Néhányan kérték a kislányt, hogy hadd próbálják ki a biciklit, de Bori csak annyit kiáltott vissza, hogy mindjárt, s már száguldott is tovább. Épp a járda széléhez ért, amikor egy kiskutya miatt fékeznie kellett, s elesett. Sírva állt fel, miközben a lábát fájlalta. A kutyus gazdája rosszállóan csóválta a fejét. Ha nem erre sétáltatja a kutyáját, Bori az úttestre hajtott volna.

A kislány kicsit megszeppenve emelte fel biciklijét, és rosszkedvűen tolt haza.

2. rész

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessék. Az általunk szűrőkével jelölt mezők egy lehetséges bejárási útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható.

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ MELLÉKLET
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. Ráhangolódás						
	Megszólalnak a közlekedés „szereplői” 10’	Figyelem, reakció gyorsaság, fantázia, nyelvi találmányszerűség	Egész osztály	Frontális	Játék	
II. Játékos helyzetgyakorlat						
1.	Csoporttalakítás 1’		Egész osztály	Frontális		
2.	Jelenetalkotás 20’	Dramatikus készség, fantázia, nyelvi találmányszerűség, együttműködés	Egész osztály	Frontális Csoport	Megbeszélés Dramajáték	
3. A)	Milyen KRESZ-táblákat láthatott Bori? 9’	Összefüggések felismerése, kódolás, dekódolás, emlékezet	Egész osztály	Csoport		Melléklet
B)	KRESZ táblák jelentése 9’	Összefüggések felismerése, kódolás, dekódolás, emlékezet				Melléklet
III. Zárás, értékelés						
A)	A diákok visszajelzései 5’	Önismertet, önértékelés	Egész osztály	Frontális		
B)	A tanító értékeli az osztály és a csoportok munkáját, kiemeli a pozitívumokat 5’	Belátás		Frontális – egyéni	Megbeszélés	

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Ráhangolódás

1. MEGSZÓLALNAK A KÖZLEKEDÉS „SZEREPLŐI”

A játék elején közösen összegyűjtik, hogy milyen „résztevői” vannak a közlekedésnek. Pl. különböző járművek, jelzőlámpa, zebra, KRESZ-táblák, járdasziget. Minden diák választ magának egy „szereplőt”, s annak a nevében szólal meg a játék során. A szereplők elhelyezkednek a teremben. A tanító a gyalogos. Ahogy egy-egy „tárgyhoz” közelít, az megszólal, és ad valami közlekedési tanácsot vagy utasítást a gyalogosnak. A járművek is mozognak, s hozzájuk is szólnak a „tárgyak”, és ők is beszélnek a gyalogoshoz és egymáshoz.

II. Játékos helyzetgyakorlat

1. CSOPORTALAKÍTÁS

A modul első részében együtt dolgozó csoportok kerülnek újra össze.

2. JELENETALKOTÁS

A játék elején az osztály tagjai közösen felidéznek Bori történetét a biciklizésről, s azt, hogy milyen hibákat követett el a kislány. A csoportok feladata, hogy rövid felkészülés után játsszák el a történeteket úgy, hogy Bori szabályosan és helyesen közlekedik. Minden csoport bemutatja jelenetét.

3.

A) Milyen KRESZ-táblákat láthatott Bori?

A gyerekek csoportban dolgozva lerajzolnak általuk ismert KRESZ-táblákat, amelyekre a gyalogosoknak és a kerékpárosoknak kell figyelniük közlekedés közben. Az ellenőrzés során a tanító is kirak KRESZ-táblákat, s közösen megbeszélnek azokról a jelentésüket.

B) A KRESZ-táblák jelentése

A táblán lévő KRESZ-táblákat (amelyek számozva vannak) kell csoportosítani. Ennek szempontját a csoportok maguk döntenek el. (Pl. szín, forma, jelentés – kinek szól.) Csak a számokat kell leírniuk.

Megoldásukról az ellenőrzés során beszámolnak, megbeszélnek a táblák jelentését.

III. Zárás, értékelés

A)

A diákok önkéntes visszajelzései: akinek kedve van, mondja el, hogyan érezte magát, melyik feladat tetszett neki a legjobban. Mennyire elégedett a saját munkájával. Tanult-e valami újat az órán?

A tanító értékeli az osztályt, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, egymás iránti türelem, figyelem, találékonyság.

B)

A csoportok megbeszélnek, hogyan sikerült közös munkájuk. Véleményüket megosztják a többiekkel is. A tanulóknak az önértékelése, visszajelzései a foglalkozáson, a munkában való részvételükről. Melyik feladat megoldásával voltak elégedettek. Kaptak-e ötletet, tanácsot a problémahelyzet megoldásához. Hogyan tudtak figyelni a társaikra, hogyan tudtak kapcsolódni az ő ötleteikhez, tevékenységeikhez. Hogyan érezték magukat a csoportos munkában és a többi munkaforma során. Milyen új ismereteket tanultak.

Melléklet

Az alábbi KRESZ-táblákat szükség szerint ki lehet még egészíteni pl. a következőkkel: kötelező haladási irány, főútvonal, zsákutca, gyalogos átkelőhely, buszmegálló (fel lehet hozzá használni az üres információs tábla képét), elsősegélyhely, várakozóhely stb.

Kerékpárút

Gyalog- és kerékpárút-táblák

Autóút

Autópálya

Gyalogút

Behajtani tilos táblák

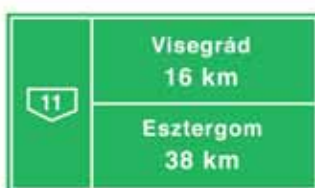
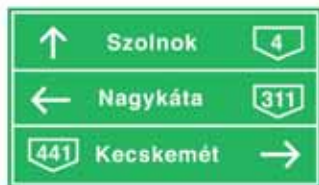
Elsőbbségadás

Állj! Elsőbbségadás kötelező

Vasúti átvjáró táblák

Információs táblák

ÉLETJÁTÉKOK IV.

Segíts, eltévedtem!

KÉSZÍTETTE: Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA	A mindennapi élethelyzetekben előforduló problémák megoldásának segítése
IDŐKERET	2×45 perc
AJÁNLOTT KOROSZTÁLY	2. évfolyam
MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK	Tanterv Szóbeli szövegalkotás fejlesztése – anyanyelv – beszéd Kereszttanterv Környezetismeret, dráma Az együttműködési készség fejlesztését célzó szociális kompetencia modulok <i>Ajánlott megelőző tevékenységek</i> A ráhangolódás játékeinak megtanulása, tájékozódási játékok, dramatikus tevékenységek, beszélgetőkör, Életjátékok „Bori és Bence az utcán” modulja <i>Ajánlott követő tevékenységek</i> Környezetismeret keretében beszélgetések a témával kapcsolatban, helyzetgyakorlatok
A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI	Megfigyelési, kódolási, dekódolási, értelmezési képességek Élőbeszéd megértése, beszédkészség, dramatikus készség Kommunikáció, társas érintkezés, empátia, tolerancia A tanultak felhasználása új feladathelyzetben Kritikai gondolkodás – mindennapi élethelyzetek elbeszélése, eljátszása a különböző szereplők szemszögéből, önálló vélemény megfogalmazása eseményekről, jelenségekről és személyekről Kommunikáció – saját vélemény érthető megfogalmazása, dramatikus megjelenítése Térben, időben való tájékozódás Szociális érzékenység, identitás, összetartozás, együttműködés, példamutatás, elfogadás

AJÁNLÁS

A kooperatív munkák során célszerű 4 fős heterogén csoportokkal dolgozni.

„Szóforgó” kooperatív technika

A csoport tagjai sorban, az óramutató járásával egyező irányban elmondják egymásnak a gondolataikat. Alapfokú drámapedagógiai ismeretek, kooperatív tanulási technikák

TÁMOGATÓ RENDSZER

Weöres Sándor: Faiskola. In: Dr. Lovász Gabriella – Dr. Adamik Tamásné – Dr. Újhegyi Lajosné: Idővándor. General Press Kiadó, Budapest
Kaláka együttes: Ukulele. Intersound stúdió, 1993.

ÉRTÉKELÉS

A szöveges értékelés szempontjai: a tanuló hogyan vesz részt a közös munkában. A pozitívumok visszajelzésén, megerősítésén legyen a hangsúly. A megoldási ötleteket ne minősítsük! A jeleneten belüli megoldásokat „szerepből” értékeljük (pl.: Ha én lettem volna Bence, nekem rosszul esett volna, ha...).

Vázlat

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSEGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS SZEMPONTJAI	MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	ESZKÖZ/ MELLÉKLET
I. RÁHANGOLÓDÁS					
A) „Mondom, merre menj, csak rám figyelj!” c. játék (vakvezetés akadálypályán, szóbeli irányítással, 4×7 fő, fele mindig megfigyelő) 10’	Együttműködés, bizalom, szóbeli információk megértése	Egész osztály	Frontális/ páros	Játék	
B) „Hogyan tudnánk odamenni?” – kommunikációs játék (4 gyerek – 1 járókelelő, aki rekedt, nincs hangja. Mindent ért, mutogatni, felelni tud. 10’	Szóbeli kommunikáció, információk megértése, metanyelv értelmezése		Csoport	Játék	
C) Köszönős játék szókártyákkal 10’	Verbális kommunikáció, társas érintkezés	Egész osztály	Frontális	Játék	1. melléklet
II. AZ ÉLETHELYZET MEGISMERÉSE ÉS FELDOLGOZÁSA					
1. Bori és Bence meséjének – Segítség, eltévedtem! – meghallgatása A spontán megnyilatkozások meghallgatása 5’	Szóbeli információk megértése Gondolatok megfogalmazása	Egész osztály	Frontális	Előadás Véleményalkotás	2. melléklet
2. „Mi vagyunk Bence és Andris osztálytársai” 5’	Gondolatok önálló megfogalmazása, szóbeli kifejezőkészség	Egész osztály	Frontális	Gondolatkövetés	
3. Csoporttalakítás 10’	Együttműködés, belátás, kompromisszum készség	Egész osztály	Kooperatív	Véleményvonal	3. melléklet
4. A) A csoportok tervéi: mit tegyünk? 15’	Gondolatok önálló megfogalmazása, összefüggések felismerése, (véleményalkotás) Dramatikus készség Megfigyelés, türelem	Ha az osztály drámajátékban kevésbé jártas	Kooperatív	Szoforgó Beszámoló	

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS SZEMPONTJAI	MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	ESZKÖZ/ MELLÉKLET
B) A csoportok tervei: mit tesszünk? A jelenetek eljátszása 15'	Empátia, tolerancia Gondolati és érzelmi reakciók kifejezése Dramatikus készség Megfigyelés, türelem	Dramajátékban járatosabb osztálynak	Csoport	Megbeszélés Dramajáték	
5. A) Fókuszban a két gyerek: mit érezhettek, mire gondolhattak a fiúk? 10'	Empátia, érzelmi reakciók kifejezése, írásbeli kifejezőkészség	Egész osztály	Csoport	Jegyzet	
B) „Belső hangok” drámatechnikával Bence és Andris gondolatainak, érzéseinek kifejezése 10'	Empátia, érzelmi reakciók szóbeli kifejezése, dramatikus készség		Frontális	Dramajáték	
6. A) Kitől és hogyan kérjünk segítséget? Jelenetalkotás 15'	Gondolatok megfogalmazása - véleményalkotás, lényegkiemelés	Egész osztály	Csoport	Beszélgetés Beszámoló	
B) Kitől és hogyan kérjünk segítséget? 15'	Kifejezőkészség, véleményalkotás, figyelem		Frontális	Beszélgetés Vita	
7. A) Névjegykártya Adatokhoz 3 jellemző tulajdonság 15'	Önismeret, íráskészség, szókinccs	Egész osztály	Csoport Pár	Dramajáték	
B) Névjegykártya A tanító által írt 3 jellemző tulajdonság alapján felismerni és adatokat írni 15'	Önismeret, íráskészség, szókinccs		Frontális Egyéni	dramajáték	
C) Névjegykártya Adatokat tartalmazó névkártyát húznak, és a társ tulajdonságai közül 3 jellemzőt hozzáírnak 15'	Ön- és társismeret, íráskészség, szókinccs	Egész osztály	Frontális Egyéni	Dramajáték	

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS SZEMPONTJAI	MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	ESZKÖZ/ MELLÉKLET
IV. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS					
A) A diákok visszajelzései A tanító értékeli az osztály és a csoportok munkáját 5'	Emlékezet, önismeret, önértékelés	Egész osztály	Frontális Egyéni	Megbeszélés	
B) A csoportok és a diákok önértékelése, a tanító visszajelzései 5'	Ön- és társismeret		Frontális		

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Ráhangolódás

A) „Mondom, merre menj, csak rám figyelj!” c. játék

(Vakvezetés akadálypályán, szóbeli irányítással 4×7 fő, fele mindig megfigyelő)

Első lépésben mindenki választ egy párt magának. A játékot két részletben játsszuk. Az egyik csoport leül, és megfigyelőként követi a játékot. A teremben „akadályokat” (székeket) helyezünk el. A játékot kezdő csoport pársjai közül egyiküknek csukott szemmel kell az akadályok között egy megadott cél felé haladnia, miközben társa szóbeli irányítással tereli a cél felé.

B) „Hogyan tudnánk odamenni?” – kommunikációs játék

A játékhoz a tanító jelöli ki a négyfős csoportokat, amelyek csak ebben a feladatban dolgoznak együtt.

A csoportból 3 gyerek járókelő lesz, 1 pedig turista. A turista rekedt, nincs hangja, szeretne eljutni egy megadott helyre. Mindent ért, mutogatni tud, de beszélni nem. A játékot a gyerekek által ismert helyszínekkel játsszuk. A játék végén arról számoljanak be a csoportok, hogy sikerült-e megérteniük egymást.

C) Köszönős játék

Szókártyák, azon szerepek, pl. zöldséges, újságos, rendőr, kisiskolás, tanító néni. Több gyerek saját magát játszhatja (ekkor a szókártyára a saját neve kerüljön). Javasoljuk, hogy azok a gyerekek maradjanak „saját maguk”, akik nehezebben kommunikálnak vagy nehezebben „bújnak” más szerepébe.

A szereplők köszöntik egymást elképzelt helyzetekben. Pl. kimennek a piacra, a játszótérre, az orvoshoz, utcán találkoznak egymással, a folyosón a szomszédal stb. Mindenki a saját helyéről (házából) indul, s annak köszön, akit kinézett magának vagy aki szembe jön vele. Kétszer egymás után nem köszönhetnek ugyanúgy.

II. A problémahelyzet megismerése és feldolgozása

1. BORI ÉS BENCE AZ ISKOLÁBAN 1. MESÉJÉNEK TANÍTÓI FELOLVASÁSA

Spontán reakciók meghallgatása.

2. „MI VAGYUNK BENCE ÉS ANDRIS OSZTÁLYTÁRSAI”

Mindenki a történetben szereplő osztály tagjává válik. Akit a tanító megérint, kimondja (egy mondat), hogy mire gondol abban a pillanatban, amikor megtudja a két fiú eltűnését. Egy állóképből indul a játék: ülünk a parkban.

3. CSOPORTALAKÍTÁS

A tanító a terem négy pontját négy különböző vélemény gyűjtőhelyévé nevezi ki. A diákok attól függően, hogy melyik véleménnyel értenek egyet, választanak a négy helyszín közül. Lehetőleg egy csoportba négy külön véleményen lévő gyerek kerüljön. (Tanítói segítséggel.) Ha ez egy idő után már nem lehetséges, a tanító folytassa a csoportba sorolást.

(Vélemények: Mindannyian menjünk és keressük meg őket! Mindannyian maradjunk itt, és várjuk meg őket! A tanító néni menjen megkeresni őket! Hívjuk a rendőrséget, hogy keresse meg a fiúkat!)

4.

A) A csoportok tervei: mit tegyünk?

A csoportok a szóforgó technikájával megbeszélik, hogy mit tennének abban a helyzetben, amibe a történet szereplői kerültek. (A két elveszett fiú, az osztály a tanító nénivel.) Minden csoport elmondja a megoldását.

B) A csoportok tervei: mit tegyünk?

A csoportok jelenetben játsszák el, hogy mit tennének abban a helyzetben, amikor a két fiú elveszett a kiránduláson. Rövid megbeszélés és próba után bemutatják egymásnak jeleneteiket.

5.

A) Fókuszban a két gyerek, mit érezhettek, mire gondolhattak a fiúk?

A csoportok megbeszélik, majd néhány mondatban leírják, hogy szerintük mit érezhettek, mire gondolhattak a két fiú, amikor észrevette, hogy elveszett. Megoldásaikat felolvassák társaiknak.

B) „Belső hangok” drámatechnika

A játéktérben a tanító kijelöl két pontot. Ezek jelképezik a két fiút. Két önként jelentkező gyerek ezekre a pontokra állva, Bence és Andris szerepében rövid beszélgetést folytat érzéseikről, gondolataikról. Az osztályból, aki úgy érzi, hogy van még mondanivalója a fiúk nevében, valamelyikük mögé áll, és elmondja gondolatait. Így folytatódik tovább a játék.

6.

A) Kitől és hogyan kérjünk segítséget?

A játékhoz minden csoportban kell lennie egy elveszett gyereknek. A többi szereplőt a csoport határozza meg, oly módon, hogy véleményük szerint kivel kerülhetnének kapcsolatba, akitől segítséget kérnének. Rövid felkészülés után jeleneteiket eljátsszák. A megbeszélés során hangsúlyozzuk ki, hogy ilyen helyzetben kitől érdemes segítséget kérni.

B) Kitől és hogyan kérjünk segítséget?

A gyerekek közösen beszélgetnek arról, hogy hasonló esetben mi a tennivaló. Kitől és hogyan kérhetnek segítséget? Kiben bízhatnak meg ismeretlen körülmények között? Akinek volt már hasonló élménye, elmesélheti társainak, s elmondhatja, hogyan oldódott meg a helyzete.

7.

A) Névjegykártya

Mindenki leírja a saját adatait, majd ír hozzá 3 rá jellemző tulajdonságot („különös ismertető jelek”). Akinek kedve van, felolvassa névjegykártyáját. Az osztálytársak visszajelezhetnek, hogy véleményük szerint a tulajdonságok valóban jellemzők-e rá.

B) Névjegykártya

A tanító által írt 3 jellemző tulajdonság alapján kell a gyerekeknek magukra ismerniük, majd a megkapott névjegykártya túlóldalára felírni a személyes adataikat.

Személyes adatok: név, születési hely, idő, anya, apa neve, lakcím.

C) Névjegykártya

A gyerekek személyes adatokat tartalmazó névkártyát készítenek. Ezt bedobják egy közös kalapba. Abból mindenki húz egyet, és a kihúzott társa 3 jellemző tulajdonságát hozzáírja.

Akinek kedve van, felolvassa a nála lévő névjegykártyát. A „tulajdonosa”, ha magára ismer, jelentkezik.

III. Zárás, értékelés**A)**

A diákok önkéntes visszajelzései: akinek kedve van, mondja el, hogyan érezte magát, melyik feladat tetszett neki a legjobban. Mennyire elégedett a saját munkájával.

A tanító értékeli az osztályt, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, egymás iránti türelem, figyelem, találmányosság.

B)

A csoportok megbeszélik, hogyan sikerült közös munkájuk. Véleményüket megosztják a többiekkel is. A diákok önértékelése, visszajelzései a foglalkozáson, a munkában való részvételükről. Melyik feladat megoldásával voltak elégedettek. Kaptak-e ötletet, tanácsot a problémahelyzet megoldásához. Hogyan tudtak figyelni a társaikra, hogyan tudtak kapcsolódni az ő ötleteikhez, tevékenységeikhez. Hogyan érezték magukat a csoportos munkában és a többi munkaforma során.

1. melléklet

zöldséges

újságos

rendőr

kisiskolás

tanító néni

nagymama

anya

szomszéd néni

szomszéd bácsi

igazgató néni

igazgató bácsi

doktor néni

doktor bácsi

eladó

óvó néni

konyhás néni

anya barátnője

apa munkatársa

2. melléklet

A második osztály kirándulni készült. Már egész héten tervezgették, hogy mit fognak majd játszani, ki mellett ülnek a buszon, s mit vigyenek magukkal.

A nagy napon már korán reggel gyülekeztek az iskola előtt. Izgatottan topogtak. Amikor a busz megérkezett, egymást sürgetve, türelmetlenül szálltak föl. A tanító néni alig tudta őket elcsendesíteni.

Útközben újra sorra vették, mit fognak látni, merre fognak sétálni a városban.

Ám ez a nap nem egészen úgy alakult, ahogy a gyerekek és a tanító néni remélte.

A közös városnézés nagyon jól indult, de a sétálóutcán Bence és Andris elvesztek. A többiek ezt akkor vették észre, amikor az utca végén lévő parkban leültek volna uzsonnázni.

– Andris! Add ide az uzsonnámat, a te zsákodban van! – kiáltotta Marci. De választ nem kapott.

Ekkor vették észre, hogy nincs meg Andris. Sőt, nemcsak Andris tűnt el, hanem Bence is.

– Hová lettek? Mit tegyünk most? – hangzott mindenholnan a kérdés

3. melléklet

**Mindannyian
menjünk, és keressük
meg őket!**

Mindannyian
maradjunk itt, és
várjuk meg őket!

A tanító néni menjen
megkeresni őket!

Hívjuk a rendőrséget,
hogy keresse meg a
fiúkat!

ÉLETJÁTÉKOK V.

Enyém, tied, kié?

KÉSZÍTETTE: Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

A mindennapi élethelyzetekben előforduló problémák megoldásának segítése
A személyi és közösségi tulajdon tiszteletben tartása és védelme

IDŐKERET

2×45 perc

AJÁNLOTT KOROSZTÁLY

7–9 év

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

Tanterv

Szóbeli szövegalkotás fejlesztése – anyanyelv – beszéd, környezetismeret
Kereszttanterv

Dráma, ének

Az együttműködési készség fejlesztését célzó szociális kompetencia modulok

Ajánlott megelőző tevékenységek

A ráhangolódás játékeinak megtanulása, dramatikus tevékenységek, beszélgetőkör

Ajánlott követő tevékenységek

Helyzetgyakorlatok, a témával kapcsolatos szépirodalmi művek megismerése, Életjátékok „Ő kezdte” modulja, környezetismeret: környezetvédelem, természetvédelem

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

a) Információs és kommunikációs kultúra: megfigyelési, kódolási, dekódolási, értelmezési képességek

b) Beszéd (magyar nyelv és irodalom): előbeszéd megértése, beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése, ismeretek az anyanyelvről

c) Ember és társadalom: ismeretszerzés, kommunikáció

A szociális kompetencia szintjén: Szociális érzékenység, identitás, összetartozás, együttműködés, példamutatás, elfogadás

A NAT szintjén: Ismeretszerzés, tanulás – ismeretszerzés személyes beszélgetésekből, a tanultak felhasználása új feladathelyzetben. Kritikai gondolkodás – Mindennapi élethelyzetek elbeszélése, eljátszása a különböző szereplők szemszögéből, önálló vélemény megfogalmazása eseményekről, jelenségekről és személyekről. Kommunikáció – Saját vélemény érthető megfogalmazása. Események dramatikus megjelenítése. Legyen alkalmuk a tanulóknak kommunikációt folytatni olyan kérdésekről, mint viselkedési szabályok, a külső és belső jellemvonások, hogyan bánunk saját és mások tulajdonával.

AJÁNLÁS

Ha az osztályban van olyan nevű kisgyerek, akinek a neve megegyezik a történetek szereplőinek a nevével, akkor a tanító változtassa meg a neveket.

A kooperatív feladatoknál lehetőség szerint 4 fős, heterogén csoportokat hozunk létre.

Beszélő korongok kooperatív technika

Minden diák meghatározott számú korongot kap.

Ha valaki hozzá akar szólni a témához, egy korongot le kell tennie az asztal közepére.

Addig senki sem kap újra szót, amíg a csoport minden tagjának a korongja az asztal közepére nem került.

Akinek a korongja elfogyott, nem szólhat többé hozzá.

Szóforgó kooperatív technika

A csoport tagjai sorban, pl. az óramutató járásával egyező irányban elmondják egymásnak a gondolataikat, egy tag beszédidejét meg lehet határozni.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Alapfokú drámapedagógiai ismeretek, kooperatív tanulási technikák

Kodály Zoltán – Ádám Jenő: Énekes könyv. Általános iskola 3. osztály. Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Budapest, 1994.

ÉRTÉKELÉS

A szöveges értékelés szempontjai a csoportok és a csoporttagok esetében is az együttműködés szintje, az egymás ötleteihez való kapcsolódás igénye és megvalósítása. A pozitívumok visszajelzésén, megerősítésén legyen a hangsúly. A megoldási ötleteket ne minősítsük! A jeleneten belüli megoldásokat „szerepből” értékeljük.

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete a különböző fejlettségű gyermekekhez való igazodást segítse. Az általunk szűrőkével jelölt mezők egy lehetséges bejárási útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS SZEMPONTJAI	MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	ESZKÖZ/ MELLÉKLET
I. RÁHANGOLÓDÁS					
A) Elrejtett tárgy megkeresése („Hideg, meleg, forró”) 10’	Figyelem, helyzettfelismerés téri tájékozódás	Egész osztály	Frontális	Játék	
B) Zálogkiváltó énekes játék Én kis kertem kerteltem... 10’	Figyelem, tiszta intonáció, helyzettfelismerés	Egész osztály	Frontális	Játék	1. melléklet
II. AZ ÉLETHELYZET MEGISMERÉSE ÉS FELDOLGOZÁSA					
1. Bori és Bence az iskolában 1. meséjének meghallgatása A spontán megnyilatkozások meghallgatása 5’	Szöbeli információk megértése Gondolatok megfogalmazása	Egész osztály	Frontális	Előadás Véleményalkotás	2. melléklet
2. Csoportalakítás 5’	Együttműködés, belátás, kompromisszum-készség	Egész osztály			
3. A) Vélemények a történet szereplőinek szemszögéből 13’	Gondolatok önálló megfogalmazása, összefüggések felismerése, (véleményalkotás) Dramatikus készség Megfigyelés, türelem	.	Csoport	Megbeszélés, bemutató	
B) A történet folytatása jelenetalkotással, a szereplők megadásával A jelenetek eljátszása 13’	Empátia, tolerancia Gondolati és érzelmi reakciók kifejezése Dramatikus készség Megfigyelés, türelem	Ha az osztály drámajátékokban már jártasabb	Csoport	Megbeszélés Drámajáték	
4. A) Szülői tanácsok Mondatok összeállítása „szókártyákból” 10’	Összefüggések felismerése, grammatikai érzék	Egész osztály	Kooperatív		3. melléklet

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS SZEMPONTJAI	MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	ESZKÖZ/ MELLÉKLET
B)	Szülői tanácsok összegyűjtése 10'	Emlékezet, írásbeli kifejezőképesség.		Kooperatív	Beszélő korongok	
5.	Miért hangoznak el ezek a tanácsok? 10'	Gondolatok megfogalmazása véleményalkotás, lényegkiemelés	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés	
6. A)	Tulajdonviszonyok megállapítása szókártyákkal. 10'	Összefüggések, közös jegyek felismerése együttműködés		Kooperatív	Csoportosítás szóforgóval	4. melléklet
B)	Tárgyak Mit tehetek, mit nem tehetek velük? 10'	Összefüggések felismerése Írásbeli kifejezőképesség, szabályok megfogalmazása Együttműködés	Egész osztály	Csoport		5. melléklet
7. A)	Megszólalnak a tárgyak 12'	Beleérző – azonosulási képesség, érzelmi intelligencia, kifejezőképesség		Frontális	Játék	
B)	Egy tárgy boldog és szomorú pillanata 12'	Asszociációs készség Kifejezőképesség, Beleérző – azonosulási képesség		Pár	„Felelgetős”	
C)	Egy tárgy boldog pillanata 12'	Beleérző – azonosulási képesség Dramatikus készség		Csoport	Dramajáték	
8.	Mire kell még vigyáznunk az osztály falain kívül? (Szűkebb és tágabb környezetünkben) 10'	Érzelmi, értelmi intelligencia, kifejezőképesség Felősségérzet		Frontális	Beszélgetés	

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS SZEMPONTJAI	MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	ESZKÖZ/ MELLÉKLET
IV. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS					
A) A diákok visszajelzései, a tanító értékeli az osztály és a csoportok munkáját 5'	Emlékezet, önismeret, önértékelés	Egész osztály	Frontális	Megbeszélés	
B) A csoportok és a diákok önértékelése, a tanító visszajelzései 5'	Emlékezet, önismeret, önértékelés		Frontális	Megbeszélés	

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Ráhangolódás

A) Elrejtett tárgy megkeresése

(„Hideg, meleg, forró” című játék)

Az osztály megállapodik egy tárgyban, amit majd elrejtnek, s amit a „kutatónak” (az egyik gyereknek) meg kell találnia. Ezután a „kutató” kimegy a teremből, s a többiek elrejtik a tárgyat. A „kutatót” a társak csak a következő szavakkal irányíthatják: nagyon hideg, hideg, langyos, meleg, nagyon meleg, forró. A játék addig tart, amíg a „kutató” meg nem találja a tárgyat.

Ezután szerepcseré következnek. A játék úgy is játszható, hogy párban vannak a „kutatók”.

B) Zálogkiváltó játék

Az Én kis kertem kerteltem c. körjátékot játssza az osztály. A dal utolsó hangjaira (bíró veszi a zálogját) mindenkinek hirtelen le kell guggolnia. Aki ezt utolsónak teszi vagy elneveti magát, zálogot ad. A zálogkiváltás feltételét a gyerekek szabják meg.

II. A problémahelyzet megismerése és feldolgozása

1. BORI ÉS BENCE AZ ISKOLÁBAN 1. MESÉJÉNEK TANÍTÓI FELOLVASÁSA

A tanító felolvassa/elmeséli a 2. mellékletben lévő történetet. Ezt követi a spontán reakciók meghallgatása, melynél a tanító ne nyilvánítson véleményt, csak a gyerekekből kikíváncsozó gondolatokat hallgassa meg.

2. CSOPORTALAKÍTÁS

A tanító 4 széket helyez a terem 4 pontjára, mindegyikre rátesz egy névkártyát (Bori, Bence, tanító néni, osztálytárs). Azt a kérdést teszi fel a gyerekeknek, hogy kinek adnának tanácsot. Egyesével kell a székek mögé állniuk úgy, hogy figyelniük kell arra, hogy minden szereplő kapjon tanácsot. Akkor lehet csak 2.-nak 3.-nak, 4.-nek stb. odaállni az egyik szék mögé, ha már a többi mögött is áll 1 (2, 3 stb.) gyerek. Azaz ha az osztály létszáma 4-gyel osztható, akkor minden szék mögé ugyanannyi „tanácsadó” kerül.

3.

A) Vélemények a történet szereplőinek szemszögéből

A csoportok annak a szereplőnek (Bori, Bence, tanító néni, osztálytárs) a véleményét, érzéseit, gondolatait gyűjtik össze és fogalmazzák meg, akit a 2. feladat (csoportalakítás) során választottak.

B) A történet folytatása jelenetalkotással, a szereplők megadásával

A csoportok keressenek megoldásokat a problémahelyzetre.

Mindegyik csoport jelenetében szerepelnie kell Borinak, Bencének, a tanító néninek és egy osztálytársnak.

A jelenetek eljátszása.

4.

A) Szülői tanácsok

Mondatok összeállítása „szókérdőív”-ből.

A csoportok kapnak egy-egy borítékot, amelyben két-két mondat szókérdőív szerepelnek. (Minden csoport más-más mondattal dolgozik.) A csoporttagok szétosztják maguk között a szókérdőívüket. Ezután összeállítják a mondatokat (esetleg felragasztják egy papírra) Mindenki csak a nála levő szókérdőívét teheti a mondatba, a társa előtt levő kérdőívhez nem nyúlhat.

A csoportmunka végeztével a csoportok felolvassák egymásnak az összeállított mondataikat.

Röviden visszajelezhetik, hogy vannak-e számukra ismerős mondatok a most elhangzottak között.

B) Szülői tanácsok összegyűjtése

A beszélő korongok (személyenként 2-3 korong) kooperatív technika segítségével a csoportok 1-2 tanítói példa után összegyűjtik azokat a szülői tanácsokat, melyekkel őket (vagy ismerőseiket) ellátják a szülők. Ezek közül kiválasztanak 3-4-et, s azt leírják.

A csoportmunka végeztével felolvassák egymásnak ezeket a „szülői” mondatokat.

5. MIÉRT HANGOZNAK EL EZEK A TANÁCSOK?

Rövid beszélgetés a 4. feladatban összeállított mondatokról. Kinek melyik ismerős, ki szokta mondani, miért mondja. Ki az, aki többször hallja ezeket, ki az, aki csak ritkán. Mi lehet az oka? Stb.

A beszélgetés során jusson el az osztály odáig, hogy mennyire vigyáznak a gyerekek a saját és mások dolgaira, fontos-e ez nekik, s miért kell ezekre vigyázni.

6.

A) Tulajdonviszonyok megállapítása szókártyákkal

A 4. melléklet szókártyáival dolgoznak a csoportok.

Minden csoport ugyanazt a készletet kapja. Feladatuk, hogy csoportosítsák ezeket a saját maguk által választott szempont szerint.

A kooperatív feladat után a csoportok beszámolnak egymásnak, hogy milyen szempont szerint csoportosítottak.

B) Tárgyak... Mit tehetek, mit nem tehetek velük?

A csoportok azonos számú (4 db) szókártyát kapnak, amelyeken különböző tárgyak neve olvasható. Ezek között vannak személyes és közös tulajdonok is. A csoportbeli megbeszélés során összegyűjtik (1-1 szavas emlékeztetőt is írhatnak), hogy mit tehetnek, illetve mit nem tehetnek az egyes tárgyakkal. Pl. a könyvtári könyvet elolvashatják, de nem rajzolhatnak bele, nem adhatják kölcsön...

7.

A) Megszólalnak a tárgyak

A tanító rövid szituációkat említ. Pl.: Misi sálja leesett a földre. Szünetben többen átgyalogoltak rajta. Mit mondana a sál Misinek és az osztálytársainak? Kati a szünetben meglocsolta a virágokat. Mire gondoltak a virágok? Mit mondtak Katinak?

A tárgyak megszólalásai egyes szám 1. személyben történjenek!

Célszerű, hogy olyan tárgyakat említsen a tanító, amikkel a közelmúltban problémáik voltak a gyerekeknek. (Miért panaszkodhatnak? Miről? Minek örülhetnek? Miért?)

B) Egy tárgy boldog és szomorú pillanata

A csoportok párokat alkotnak. Minden pár választ egy tetszőleges tárgyat. A pár egyik tagja kitalálja és elmondja az adott tárgy „életének” boldog pillanatát. A pár másik tagja pedig a szomorút. A következő választott tárgynál fordított legyen a „szereposztás”.

A játékot tanítói bemutatás előzze meg.

C) Egy tárgy boldog pillanata

Minden csoport megállapodik egy tárgyban. Kitalálnak egy történetet, ami a tárgy egy boldog „pillanatát” mutatja be. Rövid próba után bemutatják egymásnak a jeleneteket.

8. MIRE KELL MÉG VIGYÁZNUNK AZ OSZTÁLY FALAIN KÍVÜL?

(Szűkebb és tágabb környezetünkben)

A beszélgetés során „elhagyjuk” az osztály falait. Olyan környezetvédelmi, természetvédelmi kérdésekről és feladatokról esik szó, amelyek az iskolára, a lakóhelyre vonatkoznak. Ez a beszélgetés elindíthat egy mélyebb, hosszabb témafeldolgozást is.

III. Zárás, értékelés

A)

A diákok önkéntes visszajelzései a foglalkozásról. Akinek kedve van, mondja el, hogyan érezte magát, melyik feladat tetszett neki a legjobban, melyikben volt a legügyesebb, mennyire elégedett magával. Hogyan sikerült együttműködni a csoportjával?

A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, egymás iránti türelem, figyelem, találékonyság.

B)

A csoportok megbeszélnek, hogyan sikerült közös munkájuk. Véleményüket megosztják a többiekkel is. A diákok önértékelése, visszajelzései a foglalkozáson, a munkában való részvételükről. Melyik feladat megoldásával voltak elégedettek, mi az, amit már gyakorlottabban, ügyesebben tudtak megoldani, mint eddig. Esetleg mi az, amiben még támogatásra szorultak. Hogyan tudtak figyelni a társaikra, hogyan tudtak kapcsolódni az ő ötleteikhez, tevékenységeikhez. Hogyan érezték magukat a csoportos munkában és a többi munkaforma során.

1. melléklet

A körjáték éneke

Én kis kertet keríték,
benne rózsát ültetek,
szál-szál szalmaszál,
piros borozdája.
Kinek láttam mosolygását,
Bíró veszi a zálogját.

2. melléklet

Zengett az egész iskola! A második osztály ajtaja hirtelen becsapódott, még az ablakok is beleremegtek. A gyerekek bent a teremben hangosan kiabáltak, vitakoztak. A tanító néni rémülten rohant be az osztályba. Bence vörösödő fejjel zokogott. Kicsit távolabb Bori kiabált, és a vonalzójával hadonászott. Az osztály körülöttük állt, mindenki mondta a magáét – egy szót sem lehetett érteni az egészből. Legalábbis a tanító néni nem értette, pedig kíváncsi volt, vajon mi történhetett. Néhány percbe beletelt, míg lecsendesítette az osztályt. Julcsi magyarázni kezdett.

- Az úgy volt, hogy Bori az udvaron talált egy piros kisautót. A zsebébe tette, pedig az az autó Bencéé.
- Nem is igaz! – kiáltott közbe Bori.
- De az az enyém, még tegnap veszítettem el. Kerestem is egész délután – szipogta Bence.
- Én is láttam Bencénél azt az autót! – szólt közbe Jancsi.

El ne veszítsd az új ceruzádat!

Ezt ne vidd el magaddal, nehogy elhagyd!

Vigyázz az új cipődre!

Vigyázz, kérlek, a nadrágodra, ne legyen sáros!

Add vissza Marcinak a radírját!

Kínáld meg a barátaidat is a sütiből!

Figyelj oda az órákon!

Hozd haza az olvasókönyved!

Kérd vissza Zsuzsától a karkötődöt!

Vidd be ezt a csokor virágot az osztályba!

Mondd meg Tominak, hogy máskor ne törje el a ceruzádat!

Kérd meg a tanító nénit, hogy segítsen megkeresni a tornazsákodat!

Szólj a gyerekeknek, hogy ne tapossanak rá a kabátodra!

Keresd meg az elveszett ceruzáidat!

4. melléklet

Döme tolltartója

könyvtári könyv

az osztály labdája

Marci kártyája

Kati radírja

a tanító néni mesekönyve

az ebédlőben lévő villa

az osztályban lévő cserepes virág

Éva csokoládéja

a teremben lévő padok

az iskolaudvaron levő virág

a tanító néni táskája

5. melléklet

Döme tolltartója

könyvtári könyv

az osztály labdája

Marci kártyája

a tanító néni mesekönyve

az ebédlőben lévő villa

az osztályban lévő cserepes virág

Zsuzsi füzete

a tanító néni tolla

az osztály macija

Peti pulóvere

Karcsi uzsonnája

Kati radírja

az osztály társasjátéka

a napló

egy pohár az ebédlőből

kréta

tábla

az osztályban levő korongkészlet

Karcsi olvasáskönyve

Éva csokoládéja

a padok

az iskolaudvaron lévő virág

a tanító néni táskája

Márta babája

Jóska színes ceruzája

az osztály ugrókötele

a tanító néni vonalzója

ÉLETJÁTÉKOK „Ő kezdte!”

KÉSZÍTETTE:

Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

A mindennapi élethelyzetekben előforduló problémák, konfliktushelyzetek megoldásának segítése

IDŐKERET

2×45 perc

AJÁNLOTT
KOROSZTÁLY

2. évfolyam

MODULKAPCSOLÓDÁSI
PONTOK

Tanterv

Szóbeli szövegalkotás fejlesztése – anyanyelv – beszéd

Kereszttanterv

Dráma

Az együttműködési készség fejlesztését célzó szociális kompetencia modulok

Ajánlott megelőző tevékenységek

Dramatikus tevékenységek, beszélgetőkör

Ajánlott követő tevékenységek

Beszélgetőkör, helyzetgyakorlatok, a témával kapcsolatos beszélgetések, szépirodalmi művek megismerése

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS
FÓKUSZAI

a) Információs és kommunikációs kultúra: megfigyelési, kódolási, dekódolási, értelmezési képességek

b) Beszéd (magyar nyelv és irodalom): élőbeszéd megértése, beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése, ismeretek az anyanyelvről

c) Ember és társadalom: ismeretszerzés, kommunikáció

A szociális kompetencia szintjén: Szociális érzékenység, összetartozás, együttműködés, példamutatás, elfogadás

A NAT szintjén: Ismeretszerzés, tanulás – ismeretszerzés személyes beszélgetésekből, a tanultak felhasználása új feladathelyzetben. Kritikai gondolkodás – Mindennapi élethelyzetek elbeszélése, eljátszása a különböző szereplők szemszögéből, önálló vélemény megfogalmazása eseményekről és személyekről. Kommunikáció – Saját vélemény érthető megfogalmazása. Események dramatikus megjelenítése. Időben való tájékozódás, események időrendbe állítása. A tartalom kulcselemei – legyen alkalmuk a tanulóknak kommunikációt folytatni olyan kérdésekről, mint viselkedési szabályok, a kölcsönösség szerepe az illemben, a külső és belső jellemvonások, a jó és a rossz tulajdonságok. Indirekt módon legyen alkalmuk arra, hogy választ keressenek a következőkre: Melyek a saját tulajdonságaim, miben hasonlítok másokhoz, miben különbözöm?

AJÁNLÁS

Ha az osztályban van olyan nevű kisgyerek, akinek a neve megegyezik a történetek vagy akár a feladatkérdőívön megadott szituációk szereplőinek a nevével, akkor a tanító változtassa meg a neveket.

A kooperatív feladatoknál lehetőség szerint 4 fős, heterogén csoportokat hozzunk létre.

Szóforgó kooperatív technika

A csoport tagjai sorban, pl. az óramutató járásával egyező irányban elmondják egymásnak a gondolataikat, egy tag beszédidejét meg lehet határozni.

A sorba rendezés – egydimenziós rejtvények kooperatív technika modulban alkalmazott lépései:

- A diákok különböző „képregények” darabjait kapják meg. (A darabok nemcsak témában, hanem egyéb tulajdonságaikban is különbözőek lehetnek, hogy ezzel is segítsük a csoportok gyorsabb egymásra találását.)
- Megkeresik azokat a társaikat, akiknél ugyanannak a „képregénynek” a darabjai vannak
- Ha a képek sorba rendezését is meg tudták oldani, akkor megalakult a csoportjuk.

A sarkok kooperatív technika modulban alkalmazott lépései

- A sarkok elnevezése.
- A diákok eldöntik, melyik sarkot választják.
- A kialakult csoportok megbeszélik a választásukat.
- A tanító úgy sorolja csoportba a gyerekeket (pl. számozással), hogy az 1-1 csoportba kerülő tanulók a különböző „véleménysarkokból” kerüljenek ki.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Kooperatív tanulási technikák ismerete, alapfokú drámapedagógiai ismeretek

ÉRTÉKELÉS

A szöveges értékelés szempontjai: a tanuló hogyan vesz részt a közös munkában. A pozitívumok visszajelzésén, megerősítésén legyen a hangsúly. A megoldási ötleteket ne minősítsük! A jeleneten belüli megoldásokat „szerepből” értékeljük (pl. Ha én lettem volna Bence, nekem rosszul esett volna, ha...).

Vázlat

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS SZEMPONTJAI	MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	ESZKÖZ/ MELLÉKLET
I. RÁHANGOLÓDÁS					
1. Szabad sétá a teremben Irány-, tempóváltás, gyorsítás 4'	Térérzékelés, saját test és a társak mozgásának érzékelése	Egész osztály	Frontális	Játék	
2. A) „Szigetek I.” 10'	Figyelem, csendreflex, mozgáskoordináció, együttműködés	Egész osztály	Frontális	Játék	Magnó, hangkazetta
B) „Szigetek II.” 10'	Figyelem, csendreflex, mozgáskoordináció, együttműködés	Nehezebben együttműködő csoport esetében ajánlott	Frontális	Játék	Magnó, hangkazetta
C) Ki kezdte a mozgást? 10'	Figyelem, utánzókézség, együttműködés		Frontális	Játék	
3. A játékok során szerzett saját élmények megbeszélése 5'	Önismeret, emlékezet, kifejezőkézség	Egész osztály	Frontális	Megbeszélés	
4. A) Csoportalakítás (irányított) Eseménysor mozzanatainak sorba rendezése 5'	Együttműködés, összefüggések felismerése, sorrendiség (időrend) érzékelése	Egész osztály	Kooperatív	Sorba rendezés egydimenziós rejtvények	1 melléklet
B) Csoportalakítás: sarkok 5'	Önismeret, állásfoglalás		Kooperatív	Sarkok	
II. AZ ÉLETHELYZET MEGISMERÉSE ÉS FELDOLGOZÁSA					
1. Bori és Bence az iskolában „Ő kezdte” bevezetőjének meghallgatása 3'	Szöbeli információk megértése Gondolatok megfogalmazása	Egész osztály	Frontális	Előadás Véleményalkotás	2. melléklet
2. A) Csoportban olvasás, megbeszélés 8'	Együttműködés, beleérző készség	Egész osztály	Csoport		3., 4., 5. melléklet

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS SZEMPONTJAI	MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	ESZKÖZ/ MELLÉKLET
B)	Az adott szöveg részleteinek egyéni elolvasása, időrendbe helyezése, majd újraolvasása 8'	Olvadási készség, összefüggések felismerése, sorrendiség érzékelése	A kooperatív tanulásban járatosabb, könnyebben együttműködő osztály esetében	Kooperatív		3. 4. 5. melléklet
3. A)	A történetvariációk lehetséges folytatásainak kitalálása és az egész történet eljátszása 15'	Fantázia, beleérző készség, dramatikusság, együttműködés	Ha az osztály drámajátékban már jártasabb	Csoport	Dráma játék	
B)	A történetvariációk lehetséges folytatásainak kitalálása és az egész történet elmesélése 15'			Csoport	Dráma játék	
4.	Mi történhetett valójában? Beszélgetés 7'	Empátia, tolerancia Gondolati és érzelmi reakciók kifejezése	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés	
5 A)	Megadott konfliktushelyzetek megjelenítése, a megoldások keresése Jelenetalkotás 15'	Empátia, tolerancia Gondolati és érzelmi reakciók kifejezése Dramatikus készség, együttműködés	Egész osztály	Csoport	Drámajáték	6. melléklet
B)	Még hogyan végződhetne ez a történet? Megoldások keresése, jelenetalkotás 15'	Empátia, tolerancia Gondolati és érzelmi reakciók kifejezése Dramatikus készség, együttműködés		Csoport	Drámajáték	
C)	Helyzetek, amik konfliktust idézhetnek elő Jelenetalkotás 15'	Empátia, tolerancia Gondolati és érzelmi reakciók kifejezése Dramatikus készség, együttműködés	Olyan osztály esetében javasolt, akiknek fejlettebb a szociális kompetenciájuk (problémaérzékenység, helyzetmegoldó készség)	Csoport	drámajáték	

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS SZEMPONTJAI	MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	ESZKÖZ/ MELLÉKLET
6. A)	Felelősségvállalás 12'	Önismeret, helyzetfelismerés, tolerancia, empátia, kifejezőkészség Felelősségvállalás képessége	Abban az esetben javasolt, ha az osztályból többen is nehezen vállalják tetteiket	Frontális, csoport	Beszélgetés	
B)	Helyzetmegelőzés – önuralom 12'	Önismeret, helyzetfelismerés, tolerancia, empátia, kifejezőkészség Önuralom képessége	Abban az esetben javasolt, ha az osztályban többen is vannak olyanok, akik indulatatosan kezelik a konfliktusokat	Frontális Csoport	Beszélgetés	
C)	Saját élmény, amikor jól tudtak elintézni egy konfliktust 12'	Önismeret, helyzetfelismerés, kifejezőkészség		Frontális	Beszélgetés	
III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS						
A)	A tanulók visszajelzései, a tanító értékelése 6'	Emlékezet, önismeret	Egész osztály	Frontális, egyéni		
B)	A tanulók önértékelése, tanítói „összegzés” 6'	Emlékezet, önismeret, társismeret		Frontális – egyéni		

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Ráhangolódás

1. SZABAD SÉTA A TEREMBEN

A tanulók kötetlen formában, számukra kellemes tempóban sétálnak a teremben. Előre meghatározott jelre (pl. taps, dobütés) változtatnak mozgásuk irányán, illetve a tanító utasításainak megfelelően mozgásuk tempóján, dinamikáján, miközben nem szakítják meg a mozgást. (Az utasítások elhangzásának ideje alatt is mozognak.)

2.

A) „Szigetek I.”

A tanító 4-5 szétterített újságpapírt helyez el a földön. Dallamos zene szól. A gyerekek szabadon mozognak, táncolnak a papírok között. Ha a tanító leállítja a zenét, mindenkinek az újságpapír szigetre kell lépnie. Akik nem férnek rá, kiesnek a játékból. A következő zeneszó alatt a tanító felvesz egy „papírszigetet” a földről. Amikor elhallgat a zene, a gyerekek feladata ismét az, hogy helyet találjanak maguknak a szigetekeken. A játék addig folytatódik, amíg 1 félbehajtott papír marad.

B) „Szigetek II.”

A tanító 4-5 szétterített újságpapírt helyez el a földön. Dallamos zene szól. A diákok szabadon mozognak, táncolnak a papírok között. Ha a tanító leállítja a zenét, mindenkinek az újságpapír szigetre kell lépnie. Az a cél, hogy a gyerekek megpróbáljanak egyre kisebb helyre összegyűlni. Ahogy fogy a „papírsziget”, ez egyre nagyobb együttműködést igényel. Ahhoz, hogy minél többen egyre kisebb helyen elférjenek, rá kell jönniük, hogy össze kell húzódnium, sőt a legkevesebb lábom kell állniuk. A játék addig tart, amíg mindenki el tud helyezkedni az állandóan fogyó (a tengerben elsüllyedő) szigeten.

C)

Ki kezdte a mozgást?

Az egyik önként vállalkozó gyerek kimegy a teremből. A bent maradók körbe állnak vagy ülnek, s választanak maguk közül egy mozgásirányítót. Az ő mozdulatait fogják a későbbiekben a lehető legpontosabban utánozni. Az irányító mindenféle mozdulatot tehet, de arra figyelni kell, hogy a mozdulatokat követhető sebességgel hajtsa végre. A kitaláló gyerek feladata az, hogy az osztály együttes mozgását figyelve kitalálja, hogy ki az irányító, azaz ki kezdte a mozgást. Ha sikerül neki, akkor az irányítóból kitaláló lesz, s az osztály új irányítót választ, vagy más módon szerepeket cserélnek a résztvevők.

3. A JÁTÉK SORÁN SZERZETT SAJÁT ÉLMÉNYEK MEGBESZÉLÉSE

Akinek kedve van, visszajelzi, hogyan érezte magát a játékok során, illetve milyen gondolatokat ébresztettek benne a játékok. Ennél a visszajelzésnél kérjük a gyerekeket, hogy magukról, a saját érzéseikről (s ne a társak viselkedéséről) beszéljenek.

4.

A) Csoportalakítás

A sorba rendezés – egydimenziós rejtvények nevű kooperatív technika alkalmazásával irányított csoportalakítással 4 fős heterogén csoportokat alakít ki a tanító. A nála lévő névre szóló „képregény” darabokat kiosztja a gyerekeknek (kiteszi a terem közepére, ahonnan elveszik a diákok).

Ily módon a tanulók megkapják a különböző „képregények” 1-1 darabját. (A darabok nemcsak témában, hanem egyéb tulajdonságaikban is különbözőek lehetnek, hogy ezzel is segítsük a csoportok gyorsabb egymásra találását.) Ezután minden gyerek megkeresi azokat, akiknél ugyanannak a „képregénynek” a darabjai vannak. Minden „képregény” 4 képből áll. Ha az osztály létszáma nem osztható négygel, úgy 2 gyerek megkaphatja ugyanazt a képet is (duplázás).

Ha a diákok a képek sorba rendezését megoldották, akkor alakult meg a csoportjuk.

B) Csoportalakítás egyéni vélemények alapján

A **sarkok** nevű kooperatív technika alkalmazásával 4 fős csoportokat hozunk létre. Mivel a terem 4 sarka négy különböző véleményt, megoldási módot takar, így ebből a szempontból heterogén csoportok alakulnak ki. A csoportalakítás lépései: a sarkok elnevezése. (Ha kérdésed van, bizonytalan vagy valamiben, magad keresed rá a megoldást/Ha kérdésed van, bizonytalan vagy valamiben, a szüleidtől kérsz tanácsot. Ha kérdésed van, bizonytalan vagy valamiben, a tanítótól kérdezed/Ha kérdésed van, bizonytalan vagy valamiben, a barátodtól kérsz tanácsot) A sarkokba tegyen ki a tanító egy-egy szókártát, amelyen az adott „hívószó” szerepel: önmagad, szülő – tanító, barát.

A diákok önállóan eldöntik, hogy melyik sarok „véleményével” tudnak leginkább azonosulni. A tanító által adott jelre minden diák egyszerre elindul, és odamegy az általa választott sarokhoz. Az így kialakult csoportok megbeszélik a választásukat. Ezután a tanító az egyes sarkokban levő gyerekeknek ad 1-1 számot (az osztály létszámától függően 1–5, 6, 7-ig). Következő lépésben a kapott számok segítségével a gyerekek úgy alkotnak csoportokat, hogy az 1-1 csoportba kerülő tanulók a különböző „véleménysarkokból” kerüljenek ki.

II. A problémahelyzet megismerése és feldolgozása**1. Bori és Bence az iskolában 1. meséjének tanítói bemutatása**

A tanító felolvassa/elmeséli a 2. mellékletben lévő történetet. Ezt követi a spontán reakciók meghallgatása, melynél a tanító ne nyilvánítson véleményt, csak a gyerekekből kikívánckozó gondolatokat hallgassa meg.

2.

A) Csoportban olvasás

A tanító kiosztja a csoportok között a 3., 4. és 5. melléklet történeteit. (Két vagy három csoportnál is lehet ugyanaz a szöveg, de a csoportok nem ismerhetik egymás történeteit.)

Minden csoport maga dönthet arról, hogy a szöveggel hogyan ismerkedik meg. Pl. közösen, a szöveg részeinek egymás közti beosztásával olvassák el, vagy egyikük hangosan felolvassa. A történet megismerése után a csoport (minden csoport) röviden megbeszéli az olvasottakat.

B) Részek olvasása, időrendbe helyezése, majd újraolvasása jó „elrendezésben”

A csoport a nekik „szóló” történetet részekre osztva, 4 papírcsíkron kapja meg. Minden gyerek hangosan felolvassa a nála lévő kicsi részt, majd közösen döntenek arról, hogy milyen sorrendbe kell a részeket tenni ahhoz, hogy érthető legyen, mi történt a történet szereplőjével (a történet szereplőjének szemszögéből nézve). A sorrend megállapítása történhet úgy, hogy a hangos felolvasás után további beszéd nélkül, mindig az éppen „soron következő” diák helyezi le az asztalra a szövegrészletét. Ha valamelyikük rosszkor tette le az ő szövegét, ezt társaik csak néma várakozással jelzik.

3.

A) A történetvariációk lehetséges folytatásainak kitalálása és az egész történet eljátszása

Minden csoport rövid felkészülés/próba után az általa olvasott történetet és annak elképzelésük szerinti folytatását jeleníti meg, azonos helyzetből indulva.

Kiinduló helyzet: Bori a földön, tápázkodik felfelé, Marci indulatosan áll mellette.

- Bori történetének folytatás
- Marci történetének folytatása
- A külső szemlélő (tárgyilagos nézőpont) történetének folytatása

B) A történetvariációk lehetséges folytatásainak kitalálása és az egész történet elmesélése

A csoportok kitalálják és leírják az általuk megismert történet folytatását. Néhány mondatos folytatás elég, de fontos, hogy az adott szereplő nézőpontjából, az ő „szavaival” folytatódjon a történet.

A csoportok beszámolóinál az azonos szöveggel dolgozók az olvasott szöveg rövid tartalmi ismertetője után (pl. kétfelé bontják a történetet, és a szóvivők így mondják el, vagy az egyikük elkezd a „mesét”, s a másik csoport szóvivője kiegészíti, ha arra szükség van) olvassák fel a saját folytatásukat.

4. BESZÉLGETÉS

A tanító indító kérdése után (Mi a gyerekek véleménye a történetekről?) húzódjon háttérbe, engedje, hogy minden arra vállalkozó gyerek kifejtse a véleményét. Segítse a véleménykülönbségek megfogalmazását, a vita kialakulását is. Próbálja a diákokkal közösen megfogalmazni, miért nem egyezik Bori és Marci beszámolója. A beszélgetés végére valószínű, hogy sikerül az osztálynak megértenie és elfogadnia (indirekt módon segítse ezt a tanító), hogy ebben az esetben is, mint annyiszor máskor, nem a baleset volt a „hiba”, hanem a konfliktuskezelés módja. Érdemes közösen számba venni, hogyan lehetett volna jobban elrendezni ezt a konfliktushelyzetet.

5.

A) Megadott konfliktushelyzetek megjelenítése, a megoldások keresése**Jelenetalkotás**

A csoportok feladatkártyákat kapnak (húznak). Ezeken egy-egy olyan konfliktushelyzet szerepel, amivel a mindennapok során többször is találkozhatnak. A csoportoknak, miután megbeszélték a helyzetet, ki kell választaniuk egy megoldást, amivel lehetőség szerint mindannyian (vagy a legtöbben) egyet értenek. A jelenetek próbája után minden csoport bemutatja a játékát.

Az előadás után legyen mód/idő arra, hogy a csoportok, ha akarnak, röviden visszajelezhessenek egymásnak.

B) Még hogyan végződhetne ez a történet?

Minden csoport ugyanazzal a problémahelyzettel dolgozik, vagy a csoportok fele-fele arányban más szituációval. (A tanító válassza ki a 6. mellékletben szereplő szituációk közül azt az egyet vagy kettőt, esetleg írjon önállóan olyan konfliktushelyzetet magában foglaló szituációt, amelyik az osztálya esetében a „legaktuálisabb”, de nem túl direkt.)

A csoportok feladata, hogy a megbeszélési és felkészülési idő után bemutassák egymásnak a megoldásaikat.

A jeleneteket záró beszélgetés során mondjanak a diákok véleményt arról, melyik megoldás állt hozzájuk a legközelebb, s miért. Legyen lehetőségük a vélemények ütköztetésére is.

C) Helyzetek, amik konfliktust idézhetnek elő

A csoportok a tanító által említett helyszínek közül választanak (tornaterem, ebédlő, mosdó, udvar, tanterem, folyosó). Saját élményeikre támaszkodva kitalálnak egy-egy konfliktushelyzetet, s bemutatják azt társaiknak.

6.

A) Mit is jelent a felelősségvállalás?

Az előző feladat (6. A) szituációit alapul véve vagy azok közül néhányat kiválasztva (pl. 1., 2. szituáció) közös beszélgetés formájában azon gondolkodunk, mit jelent a felelősségvállalás.

Csoportokban mondatok megfogalmazása az adott szereplő személyében, pl. Melindaként. (Ha rájött, hogy hibázott, mit mondhat.)

Abban az esetben, ha a felelősség vállalása az osztályból több gyereknek is nehézséget okoz, térjen ki a tanító arra is, hogy ez sokszor nem is könnyű feladat, s milyen becsülendő tulajdonság.

B) Hogyan tudnánk elkerülni ezeket a helyzeteket?**Önuralom**

Az előző feladat (6. A vagy C) szituációit alapul véve vagy azok közül néhányat kiválasztva (pl. 6. A. feladat 6., 7. szituációja) közös beszélgetés formájában azon gondolkodunk, hogyan lehetne megelőzni ezeket a helyzeteket.

Ezt követően csoportonként a gyerekek egy-egy javaslatot/lehetőséget fogalmaznak meg. Ha a gyerekek az önuralom fontosságát nem említene, akkor azt a tanító emelje ki.

Abban az esetben, ha az osztályból több gyerek is hirtelen haragú, indulatos, térjen ki a tanító arra is, hogy az önuralom megtartása sokszor nem is könnyű feladat, s milyen becsülendő, ha valaki törekszik erre.

C) Saját élmény, amikor jól tudtak elintézni egy konfliktust

Közös beszélgetés. Fontos, hogy a tanító tartsa oly módon mederben a beszélgetést, hogy a megszólalók valóban magukról beszéljenek. (Ne csússzanak bele a társak viselkedésének a „kibeszélésébe”!)

III. Zárás, értékelés

A)

A diákok visszajelzései a foglalkozásról. Aki kedvet érez, elmondja, hogyan érezte magát, melyik feladat/játék volt számára a legérdekesebb és miért. Mi az, ami gondolatokat ébresztett benne. Mennyire elégedett a közös munkában való részvételével. Véleménye szerint melyik játékban/feladatban volt a legügyesebb (és miért).

A tanító értékeli az osztály egészének a munkáját, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, egymás iránti türelem, figyelem, találékonyság.

B)

A csoportok visszajelzései, hogyan sikerült együttműködésük, a közös munka, gondolkodás. Hogyan tudtak figyelni egymásra, ötleteikkel kiegészíteni és továbbvinni egymás ötletét, gondolatát. Hogyan tudták megszítani csoporton belül a szerepeket. A diákok önértékelése. Melyik feladat megoldásával voltak elégedettek, mi

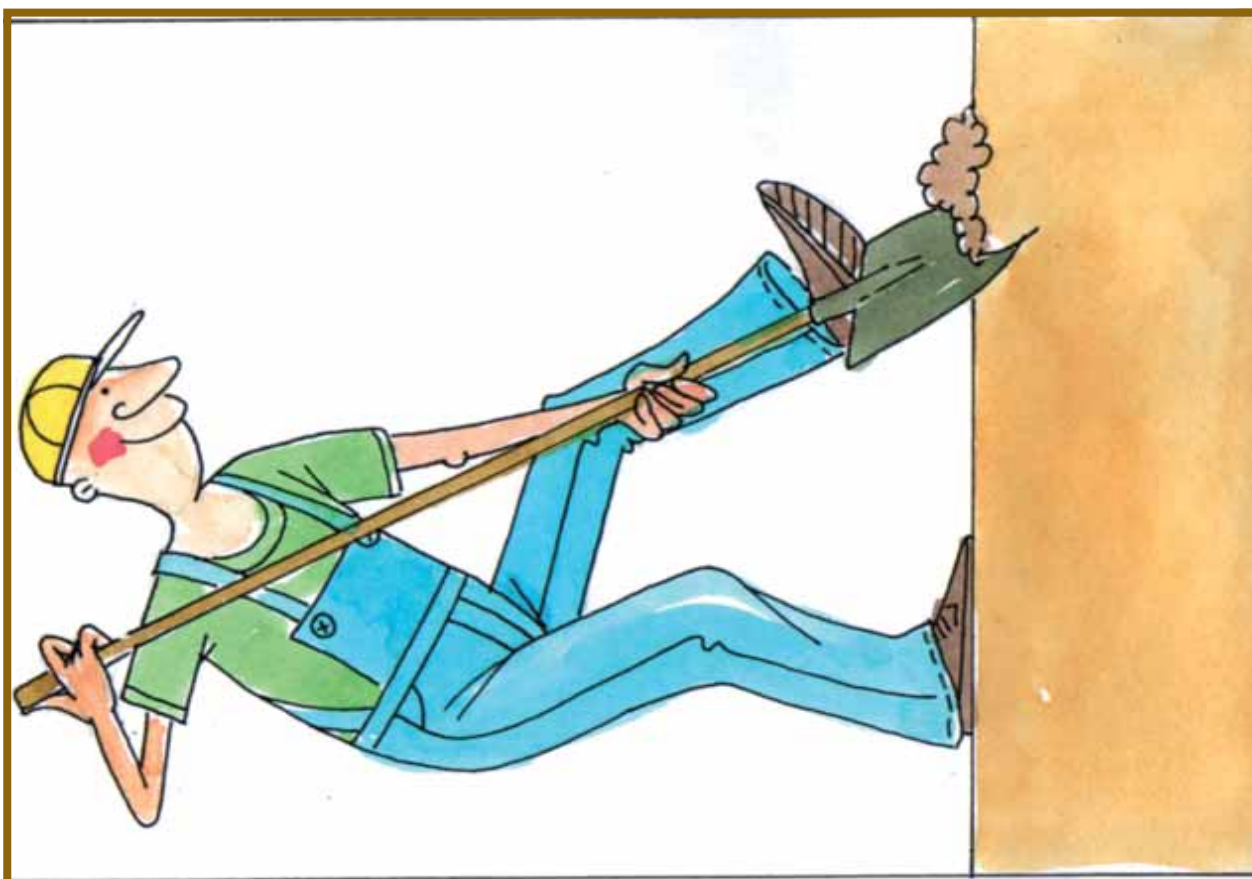
az, amit már gyakorlottabban, ügyesebben tudtak megoldani, mint eddig. Hogyan tudtak figyelni az osztály egészére. Hogyan érezték magukat a foglalkozás során.

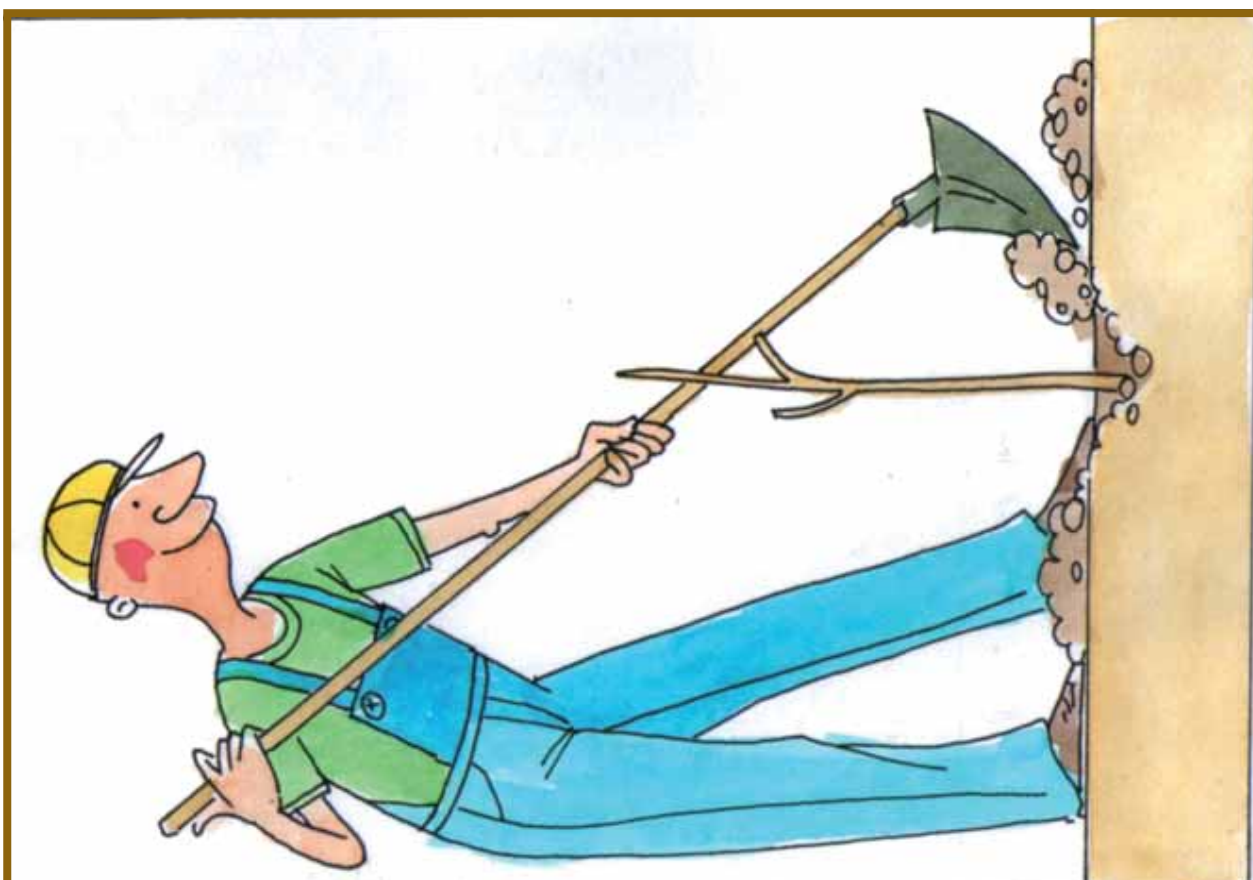
Tanítói visszajelzés az osztály munkájáról. Kérdezze meg a diákokat, kaptak-e segítséget, valamilyen útmutatást ahhoz, hogy a későbbiek során ilyen irányú problémáikat meg tudják oldani.

1. melléklet

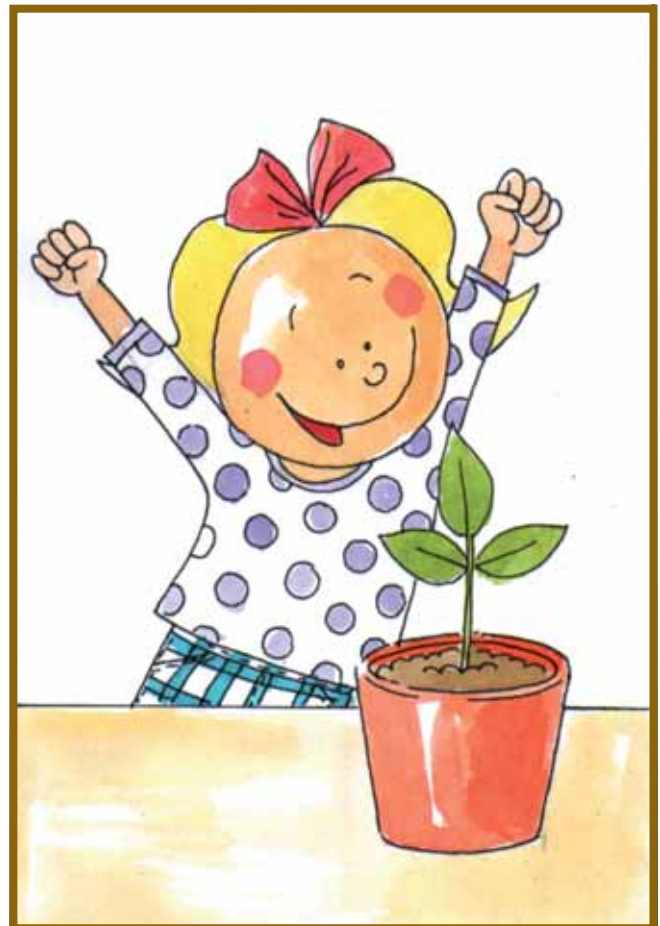
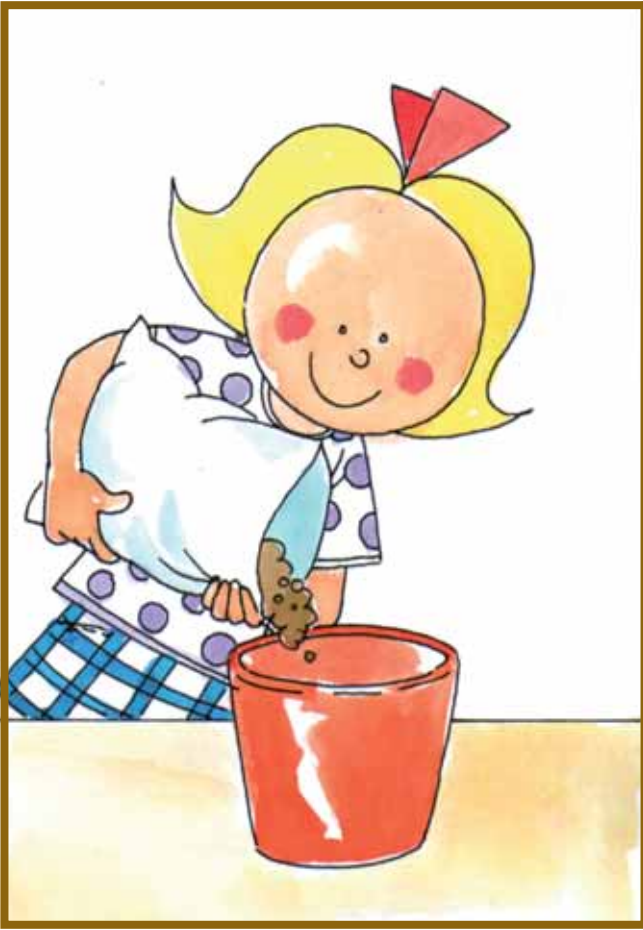
A csoportalakítás képsorozatai

1. Kerti munka: ültetés 4 fázisban négyzet alakú lapra ragasztva, és ugyanez a 4 kép, de téglalap alakú lapra ragasztva

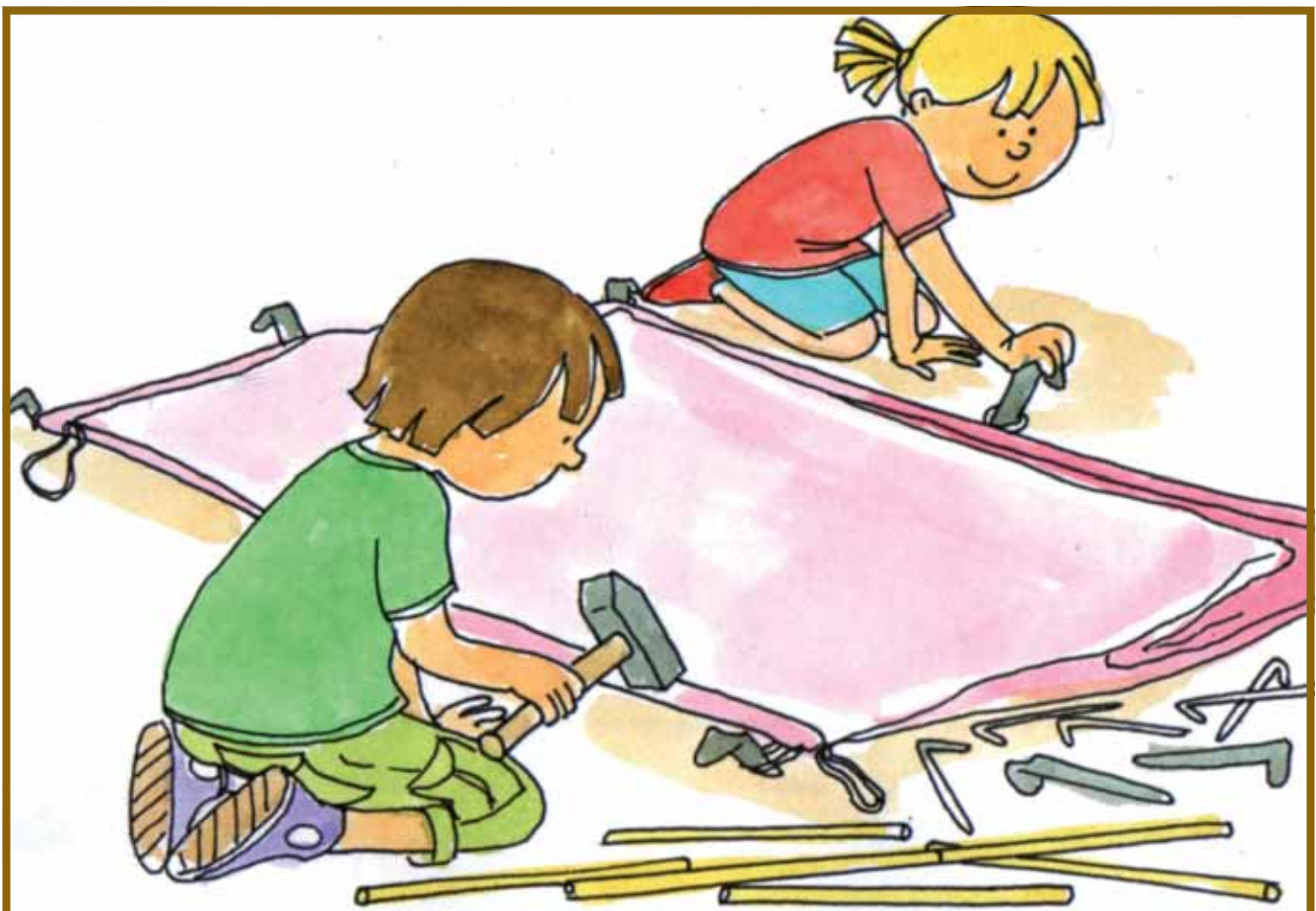
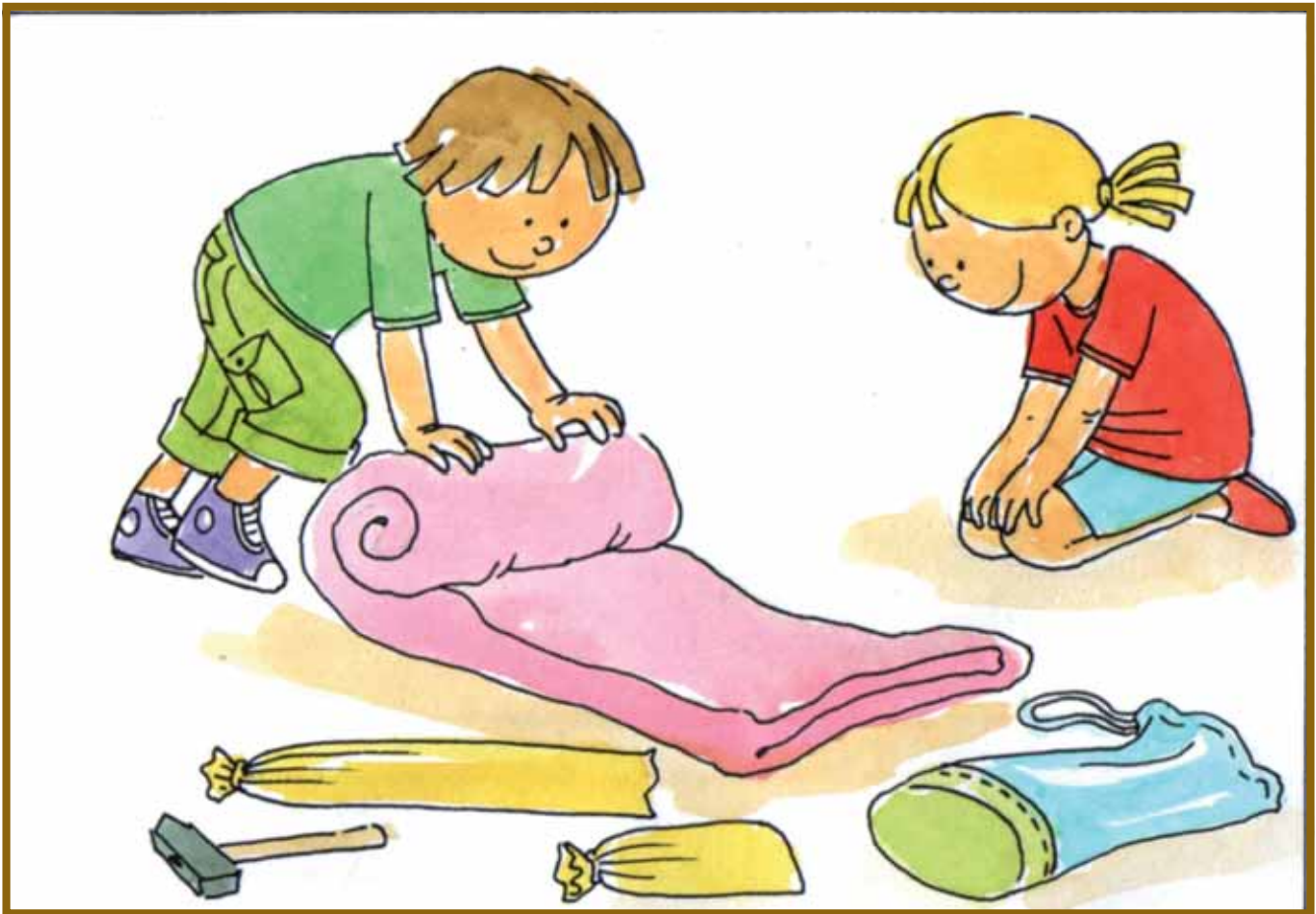

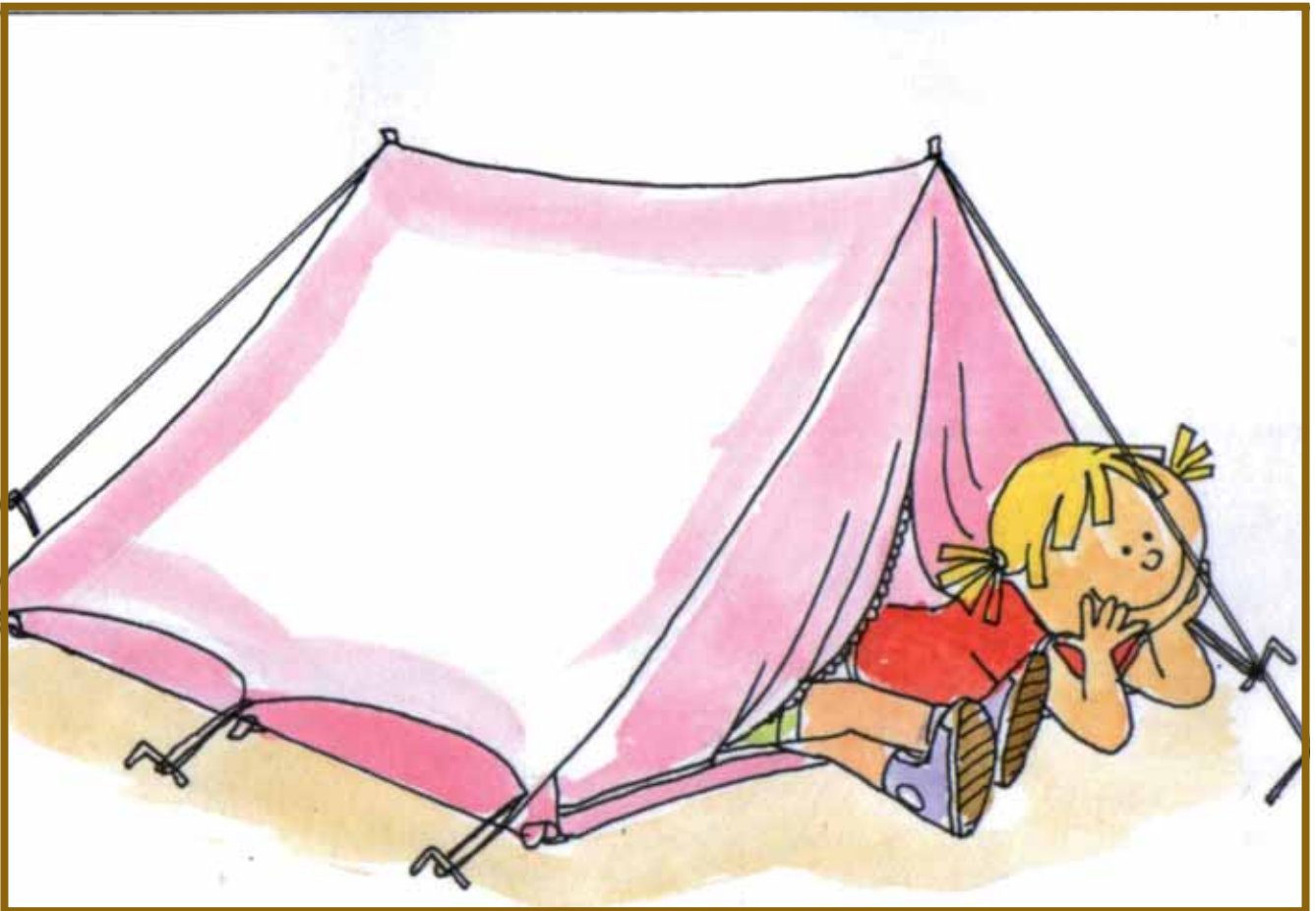
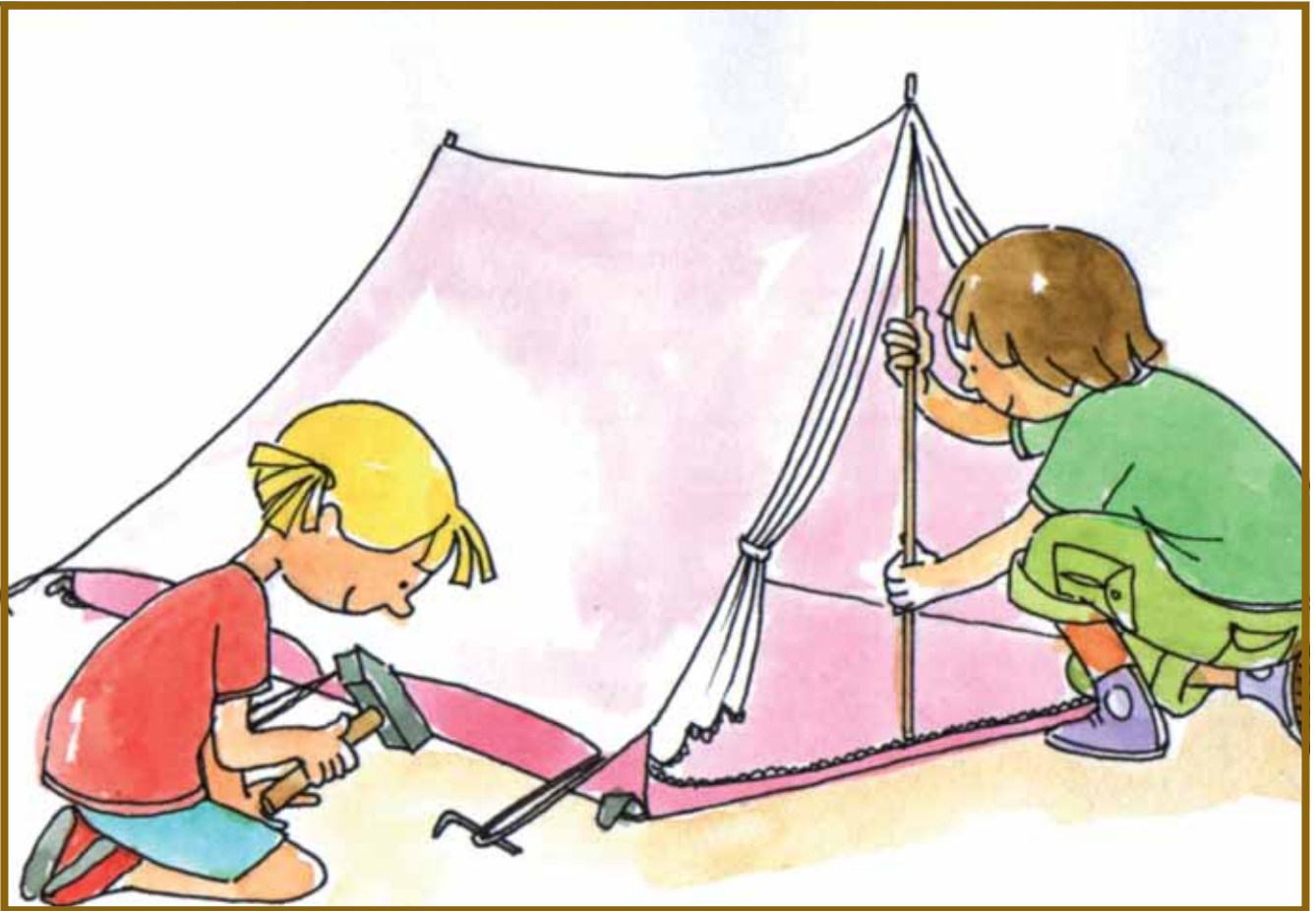

2. Cserépbeültetés 4 fázisban fehér lapra ragasztva, és ugyanez a 4 kép világossárga lapra ragasztva

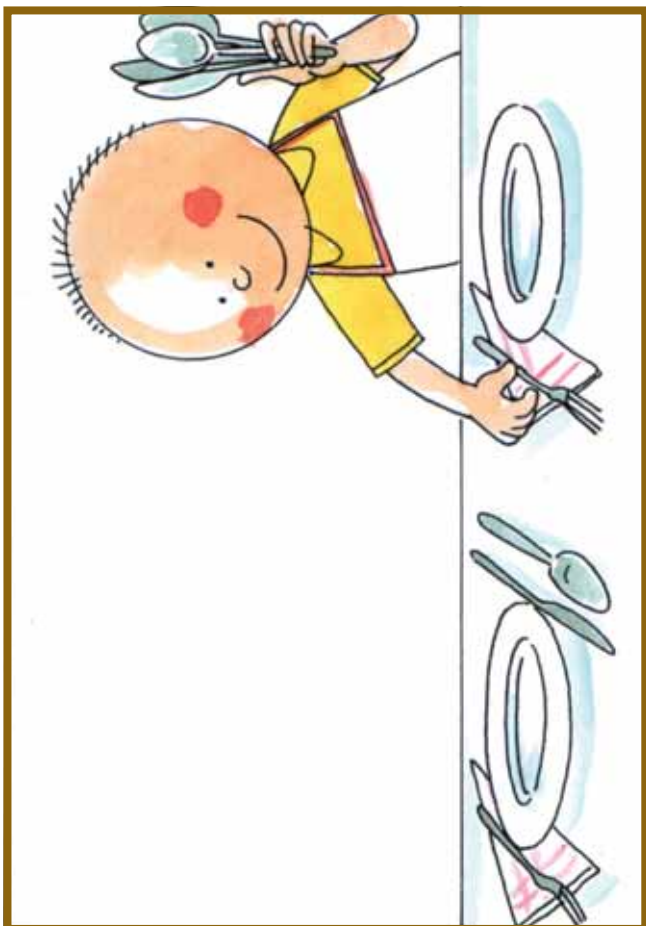
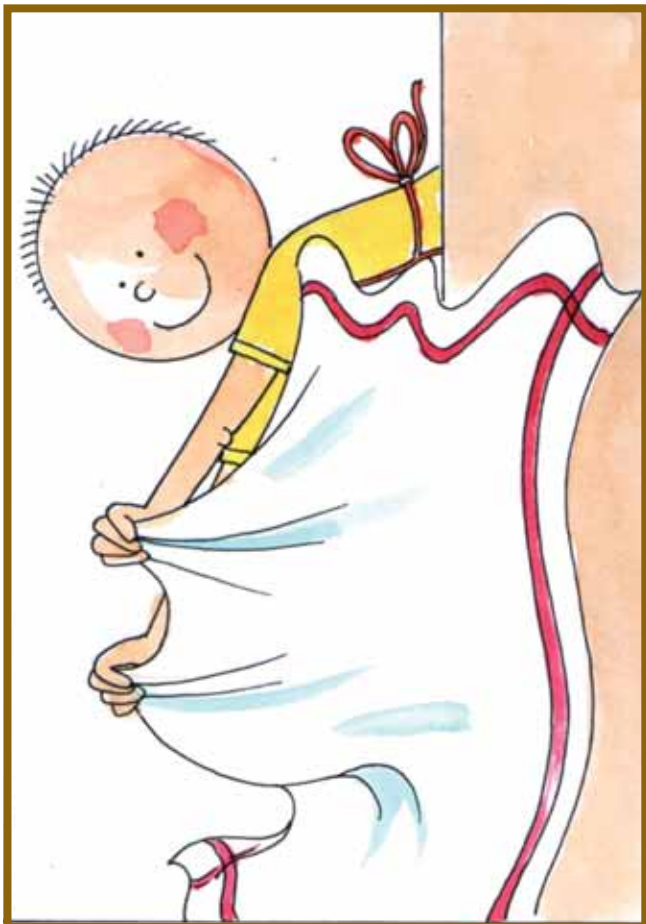
3. Sátorverés 4 fázisban négyzet alakú lapra ragasztva, és ugyanez a 4 kép, de téglalap alakú lapra ragasztva

4. Asztal terítése 4 fázisban fehér lapra ragasztva, és ugyanez a 4 kép világossárga lapra ragasztva

2. melléklet

Az olvasás óra ma azzal kezdődött a második osztályban, hogy a tanító néni két oldalán két hüppögő gyerek állt. Bori és Marci. A többi gyerek csendben ült a helyén. Közülük sokan nem tudták, hogy mi történt. Ekkor még a tanító néni se tudta, ezért kíváncsian várta a két gyerekek magyarázatát. Ám ahogy Bori belekezdett a történetbe, Marci rögtön közbevágott. Amikor pedig Marci kezdett magyarázni, akkor Bori szólt közbe.

– Állj, ez így nem lesz jó! – mondta a tanító néni. – Egymás után mondjátok el, mi történt!

3. melléklet

Bori felháborodva kezdett bele a történetbe.

– Ő kezdte! Éppen a táblát akartuk Zsuzsival letörölni, de az olyan száraz volt, hogy nem tudtuk. Ezért én fogtam a szivacsot, és elindultam a mosdóba. A lányok is látták! Kati még azt is mondta, figyeljek rá, hogy jó vizes legyen a szivacs.

A tanító néni megnézte Bori karját, majd arra kérte a kislányt, hogy folytassa a történetet.

– Én nem csináltam semmit, ő pedig nekem ugrott!

4. melléklet

Marci még akkor is nagyon mérges volt, amikor elkezdett beszélni. Szinte alig kapott levegőt, az arca meg olyan piros volt, mint a labda, ami az osztály játékkosarában volt.

– Ő kezdte! – mondta dühösen Marci. Mi csak focizni indultunk az udvarra, de a labda itt maradt. Bence mondta, hogy menjek vissza érte. Visszafordultam, s jöttem a folyosón. Jöttem az osztályterem felé, amikor Bori nekem rohant. Majdnem feldőltem. És aztán még ő kezdett el bőgni és kiabálni! Én nem csináltam semmi rosszat, csak a labdát akartam kivinni. Bori a hibás. És nem csak ő ütötte meg magát. Nekem is fáj a kezem, ahol nekem jött!

5. melléklet

Az iskolában éppen szünet volt. Olyan a folyosó ilyenkor, mint egy hangyaboly. Ma sokan lementek az udvarra játszani, mert szép, napsütéses idő volt. A másodikos fiúk nagy jókedvvel szaladtak lefelé a lépcsőn. Labdázni akartak az udvaron. Már a földszinten voltak, amikor észrevették, hogy a labdát bizony az osztályban felejtették.

Marci visszafordult. Kettesével szedte a lépcsőket, rohant végig a folyosón. Már egészen közel volt az osztályhoz. Ekkor kivágódott a terem ajtaja, és Marci az éppen kifelé futó Borinak ütközött. A lendülettől Bori elesett.

– Te nem látsz? – kérdezte felháborodottan Marci.

Több se kellett Borinak. Még fel sem tápázkodott, de már elkezdett kiabálni Marci-val. Marcinak sem kellett több, azon nyomban a kislánynak rontott.

6. melléklet

<p>Palkónak technikaórán nem sikerült elkészítenie azt a papírhajtogatást, ami a feladata volt. Gyurka kicsúfolta. Ügyetlennek, kétbalkezesnek nevezte, s ezt hangosan, nevetgélve elmondta a többi gyereknek is. Palkó sírva fakadt. Mikor ezt a tanító néni észrevette, megkérdezte, mi történt. Gyurka letagadta a csúfolást.</p>	<p>Melinda, ahogy kiszaladt az osztályból, véletlenül leverte Ágota tolltartóját. Melinda továbbszaladt. Amikor Ágota bejött a terembe, felvette a földről a tolltartóját. Észrevette, hogy a benne lévő toll eltörött. Melinda nem vallotta be, hogy ő verte le a tolltartót.</p>
<p>Technikaórán a gyerekek gyöngyöt fűztek. A félig kész láncokat a padjukon hagyták. Mikor a következő óra megkezdődött, Laura zokogni kezdett. Valaki elvágta a lánc madzagját, a gyöngyök mind legurultak. A tanító néni kérdésére, hogy ezt ki tette, senki nem jelentkezett.</p>	<p>A másodikosok rajzórán festettek. Volt, aki még szünetben is folytatta a munkát. Így történhetett, hogy Jancsi festményére egy festékpaca került. Mikor Jancsi visszajött a szünetről, rémülten vette észre. A pacának nem lett gazdája.</p>
<p>Teri egy tábla csokival jött ma iskolába. Megígérte az anyukájának, hogy csak a reggeli után eszi meg. Addig is betette a padjába. Mire sor került volna a finom csemegére, az már nem volt a padban. Ki vette el? Még a tanító néni is hiába próbálta kideríteni, nem sikerült.</p>	<p>Tibi környezetórán ahelyett, hogy a feladatát csinálta volna, az uzsonnáját ette. Benő jelentkezett, s elmondta, hogy Tibi eszik óra alatt.</p>
<p>Az ebédlőben sorban álltak a gyerekek. Jenő tálcájáról leesett a tányér, és eltörött. A konyhás néni veszekedni kezdett. Jenő azt mondta, ő nem tehet róla, hiszen Rozi lökte meg hátulról. Rozi azt mondta, őt is meglökték. A mögötte álló azt állította, hogy ő egy ujjal sem ért hozzá.</p>	

BESZ–X.71.

ÉLETJÁTÉKOK VII.

A fogorvosnál 1. rész

KÉSZÍTETTE: Csájiné Knézics Anikó és Szilvásiné Turzó Ágnes

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

A kommunikációs képességek fejlesztése; verbális és nonverbális gyakorlatok alkalmazásával. Mindennapi élethelyzeteknek megfelelő kommunikáció gyakorlása. Az adott helyzetek kipróbálása, megfigyelése, elemzése

IDŐKERET

45'

AJÁNLOTT KOROSZTÁLY

6–8 év

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

Tágabb környezetben

Szövegalkotás modul

Szűkebb környezetben

A szociális kompetenciát fejlesztő modulok

Ajánlott megelőző tevékenységek

Néhány drámajáték eljátszása

Ajánlott követő tevékenységek

További helyzetgyakorlatok

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

Beszédképesség, szóbeli szövegalkotás, együttműködési készség, empátia, metakommunikáció fejlesztése

AJÁNLÁS

Érdeemes a 90 perces, két részből álló tevékenységet egységnek tekinteni, és folyamatában – nem elemenként – megvalósítani. A csoport fejlettségének megfelelően akkor egy-egy részt kiemelhetünk.

Ha lehetőség van rá, akár könyvtárból, akár otthonról be lehet hozatni a gyerekekkel: Scarry, Richard Tesz-Vesz Város c. könyvét (fordította: Réz András. Móra Könyvkiadó, Budapest, 1984.).

ÉRTÉKELÉS

Szóbeli bátorító, buzdító értékelés

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás folyamata különböző szempontokhoz illeszkedhessék. Az általunk szűrővel jelölt mezők az egyik lehetséges bejárási útvonalat jelölik. Ez az útvonal a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható

LÉPÉSEK/TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉPSZÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. A KOMMUNIKÁCIÓS ÉS A LÉNYEGKIEMELŐ KÉPESSÉG FEJLESZTÉSE 10'					
A)1.	Ki vagyok én? című játék „fog” (trágószerv) 5'	Az egész osztály	Frontális	Játék	
B)	Kooperatív játék – a meglévő ismeretek mozgósítása a fogról 5'	Az egész osztály	Kooperatív	Szóforgó	
C)	Az fogorvosi rendelő zajainak, zörejeinek bejátszása hangkazettáról 5'	Az egész osztály	Frontális	Beszélgetés	
D)	A fenti hangok alapján helyszín meghatározása – indoklással, csoportonként 5'	Az egész osztály	Csoport	Beszélgetés	Írólap, ceruza
A)2.	Saját élmények felelevenítése (fogászat, fog, fogorvos...), és a „félelmek” kibeszélése 5'	Az egész osztály	Frontális	Beszélgetés	
II. RÁHANGOLÁS 15'					
A)	Puzzle kirakása – szétnyírt csokipapírok összerakása (pl. Milka, Boci, Tibi, Balaton szelet) 15'	Rész-egész viszony felismerése	Csoport	Játék	Csokipapírok
B)	Egészséges életmódról tabló készítése – különböző képek, mondatok kivágása	Kreativitás	Csoport		Színes újságok, olló, ragasztó, műszaki rajzlap
C)	Anyanyelvi játék Az egészséges életmóddal kapcsolatos szavak gyűjtése, csoportokba rendezése (Pl.: ételek, sport, étkezési szokások, tisztálkodás)	csoportosítás	Egyéni vagy csoportos		

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
D)	Memóriajáték A tárgyakat először megmutatjuk egyesével, majd letakarjuk, és emlékezetből kell lerajzolni az asztalon lévő tárgyak nevét Ellenőrzés: újra megtekintik a tárgyakat	Vizuális emlékezet	Az egész osztály	Egyéni	Tárgyak (pl. alma, csokoládé, fogkefe, cukorka, fogkrém, szappan, labda, ugrókötél, olló, fésű) Írólap	
III. BORI ÉS BENCE TÖRTÉNETÉNEK MEGISMERÉSE 20'						
A) 1.	Bori és Bence történetének megismertetése meséléssel, bábok segítségével	Belsőkép-készítés	Az egész osztály	Frontális		
2.	Beszélgetés a hallott történetről		Az egész osztály	Egyéni		
3.	Vitahelyzet teremtése vagy kialakítása, egyéni érvek meghallgatása (Párbaj című drámajátékkal)	Vitakészség	Az egész osztály	Csoport	Játék	
B)	A történet felolvasása és annak megbeszélése		Az egész osztály	Frontális		
C)	A történet megismerése részenként nem időrendi sorrendben, a történet helyes időrendjének meghatározása, és beszélgetés a történetről.	Szerialitás	Az egész osztály	Csoport	Beszélgetés	1. melléklet

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi leírásban csak azok a lépések szerepelnek, amelyekkel kapcsolatosan fontosnak tartottuk az instrukciók részletezését. Célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. A kommunikációs és a lényegkiemelő képesség fejlesztése

1. KI VAGYOK ÉN? CÍMŰ JÁTÉK (FOG)

Kiválasztunk egy tanulót, aki szemben áll az osztállyal.

Szókártyára előzetesen felírjuk a kitalálendő szót, amelyet a gyerek homlokára, pl.: koronára, vagy fejdíszként felteszünk.

Az osztály többi tagja tudja, hogy mely szót kell a tanulónak kitalálnia, és információkkal segíti őt. Pl.: Te kemény vagy. Sok társad van. Zománc véd téged. Legalább 3-szor kell téged megmosni...

Addig kér információt, tényeket a kiválasztott gyerek, amíg rá nem jön a szóra.

2. SAJÁT ÉLMÉNYEK FELELEVENÍTÉSE

A fogászattal, foggal, fogorvossal... kapcsolatos élmények és a „félelmek” kibeszélése.

Irányított beszélgetés.

A gyerekek tapasztalataik alapján számolnak be élményeikről. Mi az, ami félelmet kelt benned a fogorvosnál? Mitől félsz? Miért?

II. Ráhangolás

Puzzle kirakása – szétnyírt csokipapírok összerakása (Milka, Boci, Tibi, Balaton szelet borítója)

Előzetesen az asztalokra helyezünk szétnyírt csokipapírokat.

A csoportoknak össze kell rakniuk, és megállapítani, hogy miféle papírok ezek.

Miután minden csoport összerakta a sajátját, beszámolnak, honnan ismerik ezeket. Hol lehet kapni? Milyen hasonlókat ismernek még? Miért fogyasztunk csokoládét?

III. Bori és Bence történetének megismerése

1.

Mivel Bori és Bence több témában is állandó szereplők, fontos, hogy kedves figurák legyenek. Lehetnek gyerekek által készített síkbábok, de lehetnek a tanító által hozott, készített ujjbábok is. Lényeges, hogy állandóan ugyanazok a bábfigurák legyenek).

A tanító kesztyű-, ujj- vagy síkbábbal elmeséli a mellékletben található történetet.

Az eljátszás után meghallgatjuk a gyerekek reakcióit.

2.

Beszélgetés a hallott történetről.

Irányított kérdések: Mi baja volt Bencének? Mit vett észre Bori Bencén? Ki volt az ismerős fogorvos?

3. VITAHELYZET KIALAKÍTÁSA

A gyerekek érvelnek amellett az álláspontjuk mellett, hogy Bence elmenjen-e vagy ne az ismerős fogorvoshoz. Kiválasztunk két tanulót, az egyik mellé, a másik ellene indokol.

Így: Szerintem el kell, hogy menjen, mert akkor nem fog fájni neki.

(Erre mindig az ellenkező álláspontot képviselő gyerekeknek kell folytatni a „párbajt”.)

Szerintem nem kell elmennie, mert majd magától meggyógyul...

A többiek segíthetik az egyik vagy másik fél párharcát. Így az egész osztály bekapcsolódhat a vitába.

*Melléklet***Bori és Bence története**

Bori: – Mi történt veled? Úgy feldagadt az arcod!

Bence: – Egész éjszaka nem aludtam. Hiába vigasztalt anyukám is. Csak sírtam, csak sírtam.

Bori: – Talán a fogad?

Bence: – Igen, azt hiszem. Ráadásul még tegnap sok csokit is ettem.

Bori: – Ó, te szegény! Most is fáj? Mert lehet, hogy lyukas lett!

Bence: – Mit csináljak, még mindig nagyon fáj!

Bori: – Az anyukám engem gyakran elvisz a fogorvoshoz.

Bence: – Én nem megyek el! Félek tőle!

Bori: – Pedig hidd el, fáj, de az segít, hogy meggyógyuljon a fogad. A mi szomszédunk fogorvos. Nagyon kedves néni. Biztosan segít rajtad is.

Bence: – Ha megígéred, hogy eljössz velem, és ott leszel mellettem, akkor elmegyek. De akkor is félek.

ÉLETJÁTÉKOK VII.

A fogorvosnál 2. rész

KÉSZÍTETTE: Csájiné Knézics Anikó és Szilvásiné Turzó Ágnes

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA	Akommunikációs-képességek fejlesztése; verbális és nonverbális gyakorlatok alkalmazásával. Mindennapi élethelyzeteknek megfelelő kommunikáció gyakorlása. Az adott helyzetek kipróbálása, megfigyelése, elemzése
IDŐKERET	45'
AJÁNLOTT KOROSZTÁLY	6–8 év
MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK	<i>Tágabb környezetben</i> Szövegalkotás modul <i>Szűkebb környezetben</i> A szociális kompetenciát fejlesztő modulok <i>Ajánlott megelőző tevékenységek</i> Néhány drámajáték eljátszása <i>Ajánlott követő tevékenységek</i> További helyzetgyakorlatok
A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI	Beszéd-készség, szóbeli szövegalkotás, együttműködési készség, empátia, metakommunikáció fejlesztése

AJÁNLÁS

Érdeemes a két rész 90 perces tevékenységét egységnek tekinteni, és folyamatában, nem pedig elemenként megvalósítani. A csoport fejlettségének megfelelően akkor egy-egy részt kiemelhetünk. Ha lehetőség van rá, akár könyvtárból, akár otthonról be lehet hozatni a gyerekekkel: Scarry, Richard Tész-Vesz Város c. könyvét (fordította: Réz András. Móra Könyvkiadó, Budapest, 1984.).

ÉRTÉKELÉS

Szóbeli bátorító, buzdító értékelés

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás folyamata különböző szempontokhoz illeszkedhessék. Az általunk szűrővel jelölt mezők az egyik lehetséges bejárási útvonalat jelölik. Ez az útvonal a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. BORI ÉS BENCE TÖRTÉNÉTEINEK TOVÁBBGONDOLÁSA, ÉLETEHELYZETEK KIPRÓBÁLÁSA 25'					
1. A)	Bori és Benca a fogorvosi rendelőben várakoznak – párbeszéd	Kifejezőkészség	Az egész osztály	Kooperatív	Szimulációs játék párban
2.	Szerepe bújás – Te vagy a fogorvos! A beteg a fogorvosi székben ül. Mit mondtok egymásnak?	Decentrálás Kreativitás	Az egész osztály	Kooperatív	Szimulációs játék párban
B)	Lázár Ervin: Négyzögletű kerek erdő című meséjéből részlet (A fájós fogú oroszlán) – felolvasása – megbeszélése	Beszédértés kommunikációs készség	Az egész osztály	Frontális	Felolvasás, beszélgetés
II. TOVÁBBI DIFFERENCIÁLÁSRA ALKALMAS FELADATOK AZ EGYÉNI ÉS AZ OSZTÁLY SZÜKSÉGLETEINEK MEGFELELŐEN VÁLASZTHATÓ TEVÉKENYSÉGEK 10'					
A)	Képalakítás – a fogorvosnál	Kézügyesség, fantázia	Akiknek a kézügyessége fejletlen	Egyéni	Rajzolás Színes ceruza
B)	Fogmosással kapcsolatos ismeretek felelevenítése			Egyéni	Beszélgetés Fogkefe, fogkrém
C)	Az egészséges táplálkozáshoz kapcsolódó ételek megformázása gyurmából	Kreativitás, kézügyesség, fantázia	Akiknek a kézügyessége fejletlen	Párban	Manipulatív tevékenység Gyurma
D)	Címadás képekhez	Kreativitás	Akiknek fejletlen a lényegkiemelő kép.esége	Egyéni	Olvasás Képek, szókérték
III. SZINTÉZIS 10'					
A)	Az eredeti történethez „színtérkép” készítése, indoklással A történet ismételt meghallgatása alatt a gyerekek saját elképzelésük szerint különböző színű foltokkal jelzik érzéseiket a történettel kapcsolatban.	Kommunikációs, kreativitás	Az egész osztály	Frontális	Rajz Írólap, színes ceruza 1. melléklet

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
B)	A történet megjelenítése – Némajátékkal – Szituációs helyzetgyakorlattal	Belső kép kialakítása, testséma, téri orientáció, kreativitás	Diff.	Csoport	Szimulációs játékok	

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi leírásban csak azok a lépések szerepelnek, amelyekkel kapcsolatosan fontosnak tartottuk az instrukciók részletezését. Célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Bori és Bence történetének továbbgondolása, élethelyzetek kipróbálása

Bori és Bence a fogorvosi rendelőben várakoznak – párbeszéd

1.
A gyerekek páronként párbeszédet alkotnak, hogy vajon miről beszélgethettek Boriék a fogorvosra várva. Lehetőség szerint minél több párt hallgassunk meg; ha a párbeszéd tartalma nagyon hasonló, adjunk új ötletet, írjunk le váratlan helyzetet!

2.
A) Szerepbe bújás
Egyikőtök a fogorvos, másik a beteg. Mit mondhatnak egymásnak? Félidőben cseréljenek szerepet. Néhány párbeszéd meghallgatása az egész osztály előtt.

B) Lázár Ervin: A fájós fogú oroszlán
– A részletek felolvasása
Az első rész után vitát vagy szerepjátékot lehet kezdeményezni a lehetséges folytatásokra. Ezután folytathatjuk a felolvasást, az író eredeti „elképzelésével”.
– Megbeszélés

II. Differenciálásra, csoportmunkára alkalmas feladat

Fogmosással kapcsolatos tapasztalatok, ismeretek felelevenítése.
Kérdések alapján egyéni tapasztalatok megbeszélése.
A helyes fogmosás technikájának megbeszélése, majd eljátszása.

III. Szintézis

Az eredeti történethez „színtérkép” készítése, indoklással
A tanító még egyszer elmeséli a történetet. A történet ismételt meghallgatása alatt a gyerekek saját elképzelésük szerint különböző színű foltokkal jelzik érzéseiket a történettel kapcsolatban.
Majd a színtérkép alapján közösen elmondják a történetet.

Melléklet

Lázár Ervin: A fájós fogú oroszlán (részletek)

[1.]

Vacskamati újra felállt.

- Arra gondoltam, hogy levelet kellene írni Bruckner Szigfrid szemfogának.
- És miből gondolod, hogy a szemfoga tud olvasni, amikor ő maga sem tud?
- Még hogy én nem tudok – ágált Bruckner Szigfrid –, az ábécé mind az öt betűjét ismerem!
- Ez most egyáltalán nem érdekes – mondta Nagy Zoárd –, ha nem tud a szemfogad olvasni, majd fölolvassuk neki a levelet. És mit írunk benne? Mondjad, Vacskamati!
- Megkérjük, hogy ne lyukadjon tovább, és ne fájjon Bruckner Szigfridnek.
- Nagyszerű – lelkesedett Nagy Zoárd –, ez a legjobb megoldás!
- Esetleg verseket is írhatnánk Bruckner Szigfrid szemfogának – gúnyolódott Aromo. A gúnyt azonban senki nem vette észre, és Vacskamati már szavalta is a verset:

Igen tisztelt szemfog,
Rajtunk ön ki nem fog,
Önön nevetni fogunk...

és itt elakadt.

- Mondjatok rá egy rímet – kérte.
  - Mivel nem a mi fogunk – vihorászott Aromo.
  - Mit szemtelenkedsz... majd megsértődik a szemfog, s aztán nézhetünk... főleg szegény Szigfrid nézhet!
  - Nem én vagyok a szemtelen – heherészett Aromo –, a szemfog szemtelen.
  - Nem értem – sírt fel Szörnyeteg Lajos –, ha egyszer szemfog, akkor hogy lehet szemtelen?
- S ekkor szigorúan megszólalt Dömdödöm.
- Döm, döm! – mondta, és Bruckner Szigfridre mutatott.
  - Micsoda?! – kiáltott rémulten Bruckner Szigfrid. – Halljátok, mit mond?
  - Halljuk, halljuk – bólogtattak a többiek, s Bruckner Szigfrid láthatta az arcukon, pontosan azt gondolják, amit Dömdödöm mondott. Mindenki jól értette: azt mondta Dömdödöm, hogy hiába ugrálnak, csakis egy orvossága van a bajnak. Be kell tömni a szemtelen szemfogot.
  - Arra gondolsz – kérdezte óvatoskodva Bruckner Szigfrid –, hogy elmenjek egy fogorvoshoz, és krrrrrr, fúróval...?
  - Dödöm – bólogatott Dömdödöm.
  - Hát azt aztán nem, de nem ám! – ordított torkaszakadtából Bruckner Szigfrid.
  - Jó, ha nem, hát nem – mondta Mikkamakka –, akkor Isten veled. Már állt is fel.
  - Gyertek! – szólt a többieknek.
- Szedelőzködtek.
- Ezt... ezt nem tehetitek velem! – hápogott Bruckner Szigfrid. – Mi lesz a fogammal?
  - Mondtuk, hogy csak a fogorvos segít.
  - Olyan mogorva vagy velem – duzzogott Bruckner Szigfrid.
  - Mondhatjuk vidáman is – illegette magát Vacskamati. – Csak a, hihi, fogorvos, haha... segít, hehe.
- Bruckner Szigfrid felugrott.
- Széltapítom! – kiáltotta. De lendülete már az első lépés után elhervadt, vállát leejtette, nyakát behúzta, s szomorkásan motyogta maga elé: – Csak a fogorvos segít.
- A többiek lélegzet-visszafojtva figyelték: na most mi lesz?

...

[2.]

Mi lett volna? Bruckner Szigfrid pózba vágta magát, a fejét fölemelte, a mellét kidüllesztette. Nyoma sem maradt az előbbi, hervatag Bruckner Szigfridnek. Ezen a Bruckner Szigfriden feszült a piros nadrágtartó, melle kosara, mint egy kétakós hordó, na, és a hangja, az volt aztán a királyi!

- Gyerünk ahhoz a fogorvoshoz! Hát mi vagyok én, gyáva nyúl?!
  - Nana, csak ne nyulazunk! – mondta Aromo, de még ez a közbevetés sem csökkentette a pillanat nagyszerűségét. Szeme dülledt, arca horpadt valamennyiüknek ekkora hősiesség láttán. Uramteremtette, ez el akar menni a fogorvoshoz! Uramteremtette! Csodabruckner, Csodaszigfrid!
- Még Mikkamakka is dadogott a csodálattól.
- Akk... akkor majd va... valaki elkísér. Ki vállalkozik?
  - Én, én! – kiabálták, de végül is Aromóra esett a választás, mert ő már kétszer is járt a városban, sőt saját állítása szerint egy ízben már majdnem ült villamoson is.

[...]

Vacszkamati [búcsút intett], és aztán sorban valamennyien. Bruckner Szigfrid Aromóval és Szörnyeteg Lajossal eltűnt az erdei úton.

Jó párat lépegettek – kipi-kipi: Aromo, bim-bum: Bruckner Szigfrid, és kliff-klaff: Szörnyeteg Lajos –, amíg a városba értek:

Bruckner Szigfrid olyan büszkén ballagott az utcán, hogy hétszázhusz kitüntetés elfért volna a kidüllesztett mellén. Ámde ekkor megszólalt Aromo.

– Itt a ház.

– A... a fogorvosé? – tekergette a nyakát Bruckner Szigfrid.

Aromo bólintott, és Bruckner Szigfrid mellére pillantott. „Már csak ötszázegy kitüntetés férne el rajta” – gondolta kárörvendve. A lépcsőházban már csak huszonegy kitüntetés fért volna Bruckner Szigfrid mellére, sőt... egy lépcsőkanyar... tizenkilenc kitüntetés, két lépcsőkanyar... nyolc kitüntetés, három lépcsőkanyar, és azt mondta Bruckner Szigfrid:

– Otthon felejtettem a zsebkendőmet. Visszamegyek.

– Íme a hős oroszlán! – szavalta Aromo. – A bátrak bátra, a rettenthetetlen! Hihi, hallod?

Mindhárman füleltek.

Ezt hallották: ziiirrrzzrrr.

– Valamit fúrnak – mondta Szörnyeteg Lajos.

– A fogamat... a fogamat fúrják! – ordította Bruckner Szigfrid, és rohant volna le a lépcsőn, de Aromo eléje ugrott.

– Azért is! – mondta, és betuszkolta Bruckner Szigfridet egy ajtón, amelyen ez a felirat díszelgett:

DR. ZIRZURR

FOG- ÉS AGYARBARÁT

Na, lenyomták ott Bruckner Szigfridet egy székbe.

– Jaj! – rikoltott Bruckner Szigfrid.

– Ne ijesztgessen! – mondta neki megrovóan dr. Zirzurr, és megindult felé a fúróval.

– Kítátani! – mondta, és zirzurr, már berregett is valami, csörrent is valami, nyekkent is valami, nyikkant is valami, zuttyant is valami, pottyant is valami, kottyant is valami... És ekkor azt mondta dr. Zirzurr: – Nna!

– Én, drága doktor úr – szólt ekkor közbe Bruckner Szigfrid –, rettenetesen ordítani fogok.

– És ha szabad érdeklődnöm, miért? – kérdezte dr. Zirzurr.

– Ha fúrni tetszik.

– Kifúrva – mondta büszkén dr. Zirzurr.

– Ha tömni tetszik.

– Betömve – sugárzott dr. Zirzurr.

– Kész?

– Kész.

Bruckner Szigfrid fölugrott, és egy tükörhöz rohant.

– Ide süss! – ordította. – Itt a tömés! Idenézz, milyen gyönyörű! A legcsodálatosabb tömés! Na, mit szólsz?

– fordult Aromóhoz. – Láttál már ilyen gyönyörűt? – Nyolc kitüntetés. – Dokikám, maga egy műbűvész vagy bűművész, vagy amit akar! – Két cuppanós csókot nyomott dr. Zirzurr arcára. Huszonegy kitüntetés.

– Jaj! – mondta dr. Zirzurr, ami nem is csoda, te is azt mondanád, ha megcsókolna egy oroszlán. Ráadásul kétszer is.

Hétszázhusz kitüntetés.

– Kinek van az erdőben fogtömése, na, kinek? – ugrált Bruckner Szigfrid. – Természetesen csak nekem! Csodabruckner Csodaszigfridnek. Csodanekem. Csodafogtömésem!

– Egyáltalán nem fáj? – kérdezte gyanakodva Aromo.

– Ugyan, egy hősnek! – legyintett Bruckner Szigfrid.

(letöltés: <http://mek.oszk.hu/02700/02753/02753.doc>)

DRÁMA I.

A nyelvi kifejezések megtalálása érzékeléseink, észleléseink alapján

1. Látás

Készítették:

Készítették: Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

Az érzékszervi finomítás segítése, észleléseink alapján a nyelvi kifejezések megtalálása

IDŐKERET

2×45 perc

AJÁNLOTT KOROSZTÁLY

6–8 év

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

Tágabb környezetben

Anyanyelv, környezetismeret, ének-zene, rajz

Szűkebb környezetben

Drámajáték, beszédművelés – szókincsfejlesztés

Ajánlott megelőző tevékenységek

Beszélgetőkör, énekes népi játékok, tárgyak látható tulajdonságaival való ismerkedés

Ajánlott követő tevékenységek

Rajzolás, festés, drámajátékok

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

A beszédbátorság, beszédkedv felkeltése, nyelvi találékonyság, megfigyelőkészség, fantázia, dramatikus készség, összefüggések megtalálása

AJÁNLÁS

Javasolt az érzékszervi fejlesztést a tanév elejére tenni. Ilyen és ehhez hasonló feladatokat rendszeresen játszani, figyelve a fokozatosság elvére.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Alapfokú drámapedagógiai ismeretek

Gabnai Katalin: Drámajátékok gyermekeknek, fiataloknak, felnőtteknek. Tankönyvkiadó. Budapest, 1989.

Lázár Ervin: A hétfejű tündér. Móra Kiadó, Budapest, 1980.

ÉRTÉKELÉS

Szóbeli, szempontjai: részvétel a közös munkában, a figyelem és az együttműködés szintje, aktivitás, igényesség.

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessék. Az általunk szűrőkével jelölt mezők egy lehetséges bejárási útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. Ráhangolódás					
1 A) Szabad mozgás a játéktérben – A tér bejárása 10'	Térérzékelés, saját test és a társak mozgásának érzékelése	Egész osztály	Frontális	Játék	
B) Gyertek haza, ludaim! – Mozgásos népi játék 10'	Térérzékelés, saját és a társak mozgásának érzékelése		Frontális	Játék	1. melléklet
C) „Földrengés” 10'	Akuszikus figyelem térérzékelés, reakció gyorsaság		Frontális	Játék	
2 „Mi változott meg?” 15'	Megfigyelőképesség, türelem, nyelvi kifejezések megtalálása	Egész osztály	Frontális csoport	Játék	
II. Érzékelő játékok (látás)					
1. A) A tárgyak felismerése tapintással, az érzékletek szóbeli megfogalmazása 10'	Tapintással érzékelhető tulajdonságok megnevezése, asszociációs készség	Egész osztály	Frontális	Játék	Tárgyak, terítő
B) Tárgykeresés, csoportosítás 15'	Azonosságok felismerése, analógias gondolkodás		Csoport	Játék	
2. A) Keresd a pártját! 15'	Összefüggések felismerése, kifejezőkészség	Egész osztály	Frontális Páros	Játék	Tárgyak
B) „Rajzold le, amit hallasz!” 10'	Kifejezőkészség, manualitás		csoport	Játék	
III. Irodalmi szöveg					
1. Lázár Ervin: A kék és a sárga c. meséjének tanítói felolvasása Tanulói megnyilatkozások 10'	Figyelem, szövegértés Gondolatok megfogalmazása Kifejezőkészség	Egész osztály	Frontális	Bemutató	2. melléklet
2. Beszélő festékpötty 10'	Fantázia Kifejezőkészség	Egész osztály	Frontális	Vizuális játék	Papír, festék

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
3. A)	A történet sugallta drámajáték 15'	Együttműködés, empátia, kifejezőkészség	Egész osztály	Csoport	Drámajáték	
B)	Közös rajz készítése 15'	Együttműködés, fantázia, beszédalkészség		Csoport	Rajzos játék	Papír, festék vagy színes ceruza
IV. Zárás, értékelés						
A)	A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemeli a pozitívumokat 5'	Belátás, önismeret	Egész osztály	frontális		
B)	A diákok visszajelzései a munkáról 5'	Emlékezet, önismeret, önértékelés		Frontális – egyéni	Megbeszélés	

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Ráhangolódás

1.
A) Szabad mozgás a játéktérben (A játék akár halk zenére, akár csendben is játszható)
 A gyerekek saját tempójukban, bármilyen irányban, egymástól függetlenül sétálnak a játéktérben. (Cél a tér bejárása.) Meghatározott jel – pl. taps, hangszer hang, zene leállása – elhangzása után a tanító különböző utasításokat ad. Pl. minél jobban szóródjanak szét a teremben, minél kisebb helyre tömörüljenek, mindenki forduljon el jobbra, alkossanak párokat. Törekedjenek arra a gyerekek, hogy séta közben ne ütközzenek!

B) Gyertek haza, ludaim!
 A játéknak akár az énekes, akár a verses felelgetős változata játszható.

C) „Földrengés”
 A tanulók ülnek vagy állnak. A tanító szabadon mesél (rögtönöz). Bizonyos kulcsszóra, amiben előre megegyeztek, a gyerekeknek meghatározott módon el kell mozdulniuk a helyükről, helyet kell cserélniük. Pl. fiúk-lányok, pad sorok, párok (egymás mellett ülők, állók), szőkék–barnák, hosszú hajúak – rövid hajúak.

2. MI VÁLTOZOTT MEG?

A játékot a közös megtanulás, kipróbálás után csoportban folytatják a gyerekek. A csoportalakításnak itt nem kell hangsúlyosnak lennie (véletlenszerű, pl. számozásos, 5-6 fős csoportok). Az egyik tanuló kimegy a teremből, kint megváltoztatja a ruházatának egy részét. Ennek láthatónak kell lenni. Mikor bejött, a többiek kitalálják, mi változott meg rajta. A kitaláló lesz a következő, aki kimegy... Ha csoportban játszunk, a gyerekek ne menjenek ki, hanem a társaik csukják be a szemüket a változtatás idejére. Fontos, hogy pontos szóbeli leírást adjanak a változásról a kitaláló gyerekek.

II. Érzékelő játékok (látás)

1.
A) A tárgyak felismerése tapintással, az érzékek szóbeli megfogalmazása
 Nagy terítő alá sok és sokféle tárgyat rejt a tanító. A jelentkező gyerekek (egyesével) benyúlnak a terítő alá, választanak egy tárgyat. Anélkül, hogy megnéznék, szavakkal leírják társaiknak, mit érzékelt a kezük (még nem azt, hogy mit gondolnak a tárgyról). A többiek megpróbálják kitalálni, mi lehet a tárgy. Ha a kapott információkból ezt még nem tudják megtenni, a tárgy megnevezése nélkül annak más jellegzetességeit (pl. mire használják) is el lehet mondani. Ha kitalálták, előkerül a tárgy a terítő alól.

A tárgyak lehetnek: termékek: toboz, makk, gesztenye, gubacs, alma, körte, egyéb gyümölcsök, használati tárgyak: grafit, színes ceruza, hegyező, radír, füzet, könyv, tolltartó, tornazsák, dobókocka, számoló pálca, logikai lap, kavics, kő, faág, fakéreg, labda, baba, báb, kisautó, cipő, kendő, sál, sapka stb.

B) TÁRGYKERESÉS, CSOPORTOSÍTÁS

A csoportok a teremben fellelhető (polcon, padban, asztalon, falon stb.) tárgyakat a megadott látható tulajdonságaik – színük, anyaguk, formájuk, méretük – alapján összegyűjtik és csoportosítják. Minden csoport más szempontot kapjon. Pl.: Gyűjtsék össze a fából, műanyagból, papírból készült tárgyakat, az egyszínű, a tarka tárgyakat, a szögletes, egyenes vonalakkal határolt, a gömbölyű, görbe vonalakkal határolt tárgyakat. (Az I./2. feladat csoportjai dolgoznak együtt.)

A csoportosítás eredményének bemutatása a társaknak. Minden csoport kerüljön sorra!

2.

A) Keresd a párját!

Láthatóvá tesszük az 1. A) feladatban használt tárgyakat. Mindenki tetszés szerint vegyen magához egyet. Ezután mondja el a tanító, hogy mindenki próbáljon a saját tárgyának párt találni. Ha valakinek nem sikerült, visszateheti a tárgyát, és középről választhat újat. Amikor a párok egymásra találnak, elmondják, hogy miért épp egymást választották. Minél több közös jegyet emeljenek ki a tárgyaikról.

B) „Rajzold le, amit hallasz!”

Az I./2. feladat csoportjai dolgoznak együtt.

A csoport egyik tagja megfigyel egyet a teremben lévő tárgyakból, és azt a lehető legpontosabban, szóban leírja. Társai az ő útmutatásai alapján lerajzolják. Ha elkészültek a rajzok, hasonlítsák össze azokat. Ezután mondja és mutassa meg a „rejtvényt” főladó gyerek, hogy mi volt a tárgy. A csoport többi tagja is próbálja ki a „rejtvényt-feladó” szerepét.

III. Irodalmi szöveg**1. Lázár Ervin: A kék és a sárga c. meséje**

A tanító fölolvassa a mesét.

Tanulói megnyilatkozások.

2. BESZÉLŐ FESTÉKPÖTTY

Minden gyerek kap egy rajzlapot, amelyre kék és sárga festéket csöppent. A rajzlap kettéhajtása, majd szétnyitása után ki-ki elmondja, hogy mit lát bele a festékpacába.

3.

A) A történet sugallta drámajáték

Tanítói irányítással beszélgetés, ötletek gyűjtése egy konfliktus megoldására.

Az I./2. feladatban alakult csoportok dolgoznak továbbra is együtt. Feladatuk a színek vitájának békés úton való megoldása úgy, hogy a zöld szín létrejöjjön.

A csoportok rövid felkészülési idő után bemutatják a jeleneteket.

B) Rajzkészítés

Az eddigi 6 fős csoportokat megfelezzük. A 3 gyerek közösen készít egy képet. Az egyik csak kék, a másik csak sárga, a harmadik gyerek csak zöld színt használhat. Rajzkészítés közben nem beszélhetnek egymással. Nem egyszerre dolgoznak a papíron, hanem kicsi motívumonként folytatják egymás rajzait.

Amikor elkészültek a képekkel, háromféle feladat közül választhatnak:

1. Közösen kitalálnak egy rövid történetet a rajzukhoz.
2. Elmondják, hogy mit szerettek, mi volt a legjobb számukra a közös munkában.
3. Mi okozott nehézséget a közös munka során.

IV. Zárás, értékelés**A)**

A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, egymás iránti türelem, figyelem, találékonyság.

B)

A diákok visszajelzései a foglalkozásról, a munkáról. Hogyan érezték magukat, melyik feladat tetszett nekik a legjobban, mennyire elégedettek magukkal.

1. melléklet

Gyertek haza, ludaim c. népi játék

Gyertek haza ludaim!
 Nem merünk.
 Miért?
 Félünk.
 Mitől?
 Farkastól.
 Hol a farkas?
 Bokorban.
 Mit csinál?
 Mosdik.
 Miben mosdik?
 Arany medencében.
 Mibe törölközik?
 Kiscica farkába.

2. MELLÉKLET

Lázár Ervin: A kék meg a sárga

Egyszer két festékpötty – egy kék meg egy sárga – egymás mellé esett a papírra. Egészen közel, a szélük összeért.

– Nem menne kicsit távolabb? – mondta ingerülten a Kék.

– Menjen maga válaszolta – a Sárga – s különben is, talán köszönne!

Ezzel hátat is fordított volna, mert a Kéket parasztos színnek tartotta – csak hát ez a festékpöttyöknél nehéz ügy, mert sem odébb menni, sem hátat fordítani nemigen tudnak.

– Még hogy én köszönjek?! Egy Sárgának – morgott fitymálóan a Kék, és bizonyára lebiggyesztette volna a szája szélét, ha lett volna neki.

– Talán csak nem azt akarja mondani, hogy nekem kellene előre köszönnöm?

– De azt. Ha nem látná, én a Kék vagyok!

– Engedje meg, hogy föl kacagjak – mondta gúnyosan a Sárga –, hiszen maga a legközönségesebb szín a világon, nem is lehet egy napon említeni velem... és legyen szíves, ne könyököljön az oldalamba.

– Először is maga könyököl az én oldalamba, másodszor pedig én színezem az eget... a tengert, a vizeket, a legszebb virágok kékek, és az emberi szemek közül is a kékek a legszebbek. Képzelden el egy sárga szemű embert... brr... vagy sárga vizet! Egyáltalán: hogy mer megszólalni mellettem!

– Mindig tudtam, hogy nagyon közönséges, de hogy ennyire! Mégiscsak túlzás! Még hogy a kék virágok a legszebbek! Látott már maga kankalint? Meg őszi erdőt! Maga túl mohó! Beszínezi az egész eget meg a tengert, csupa kék mindenütt. Unalmas. Én mértéktartó vagyok, sohasem válok unalmassá... Kérem, ez mégiscsak disznóság. Most már egészen belém mászik... Árnyalatokban rejtőzöm. Kis foltokban jelenek meg. S egyébként is, ha nem tudná, én az Okker családból származom.

– Okker?! Erre vág fel! Az is egy család? Az én őseim sokkal előkelőbbek, például sohasem lenne közülük senki olyan tolakodó, mint maga! Tudja meg, hogy én Ultramarin vagyok.

– Hah!– kezdte a replikát egy színészi felkiáltással a Sárga, akkor különben már rég összefolyt a két festékpötty, de nem volt ideje befejezni a mondatot, mert a kisfiú, akinek az ecsetjéről lehullottak, meglátta őket, és így szólt:

– Nicsak, milyen szép zöld pötty!

DRÁMA I.

A nyelvi kifejezések megtalálása érzékeléseink, észleléseink alapján

2. Hallás

KÉSZÍTETTÉK: Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA Az érzékszervi finomítás segítése, észleléseink alapján a nyelvi kifejezések megtalálása

IDŐKERET 2×45 perc

AJÁNLOTT KOROSZTÁLY 6–8 év

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

Tágabb környezetben

Anyanyelv, környezetismeret, ének – zene

Szűkebb környezetben

Drámajáték, beszédművelés – szókincsfejlesztés

Ajánlott megelőző tevékenységek

Beszélgetőkör, énekes népi játékok, hallásfejlesztés

Ajánlott követő tevékenységek

Drámajátékok, énekes népi játékok, zenehallgatás

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

Hallásfejlesztés, beszédbátorság, beszédkedv felkeltése, nyelvi találékonyság, megfigyelőkészség, fantázia, dramatikus készség, összefüggések megtalálása, metakommunikációs készség

AJÁNLÁS

Javasolt az érzékszervi fejlesztést a tanév elejére tenni. Ilyen és ehhez hasonló feladatokat rendszeresen játszani, figyelve a fokozatosság elvére.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Alapfokú drámapedagógiai ismeretek

Gabnai Katalin: Drámajátékok gyermekeknek, fiataloknak, felnőtteknek. Tankönyvkiadó, Budapest, 1989.

Kaposi László (szerk.): Játékkönyv. Színházi füzetek IV. Marczibányi Téri Művelődési Központ Kerekasztal Színházi Nevelési Központ, Budapest, 1993.

ÉRTÉKELÉS

Szóbeli, szempontjai: részvétel a közös munkában, a figyelem és az együttműködés szintje, aktivitás, igényesség

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. RÁHANGOLÓDÁS, ÉRZÉKELÉSFEJLESZTŐ JÁTÉKOK						
A)	Mit hallunk? 10'	Hallási észlelés, emlékezet	Egész osztály	Frontális	Játék	
B)	Koszorú, koszorú c. népi játék 10'	Hallási észlelés, tiszta intonáció		Frontális	Játék	
C)	Kulcsos játék 10'	Hallási észlelés, finommotorika, figyelem	Egész osztály	Frontális	Játék	Kulcs
II. Hangzó játékok						
1.	Csoporttalakítás 10'	Olvasási készség, összefüggések felismerése, együttműködés	Egész osztály		Játék	1. melléklet
2. A)	Helyszínek és hangok 15'	Lényegkiemelés, asszociációs gondolkodás, hangutánzás	Egész osztály	Csoport	Játék	
B	Helyszínek hangjai 15'	Hangfelismerés, asszociációs készség		Frontális Csoport	Játék	2. melléklet
3. A)	Képzletbeli utazás (hangos mese) 10'	Fantázia, asszociációs készség, figyelem	Egész osztály	Frontális	Játék	
B)	Szóasszociációs játékok 10'	asszociációs készség, figyelem, emlékezet		Frontális Csoport	Játék	
C)	Szóasszociációs játékok, ismétléssel 10'	asszociációs készség, figyelem		csoport	Játék	
4.	Éjszaka a baromfiudvarban 7'	Hangforrás és irányának felismerése	Egész osztály	csoport	Játék	
III. HALANDZSANYELVEN BESZÉLÜNK						
1.	Mit csinálunk, ha halandzsázunk? 8'	Figyelem, fantázia, kifejezőkészség	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés	
2.	Párbeszéd halandzsa nyelven 5'	Fantázia, együttműködés	Egész osztály	Páros	Játék	
3.A)	Hangulatok kifejezése halandzsa nyelven I. 10'	Fantázia, metakommunikációs készség		Csoport	Játék	

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
B)	Hangulatok kifejezése halandzsa nyelven II. 10'	Fantázia, metakommunikációs készség	Egész osztály	Frontális – páros	Játék	
4.	Erre csörög a dió 10'	Hangforrás felismerése	Egész osztály	Frontális	Játék	
IV. ZÁRÁS, ÉRTEKELÉS						
A)	A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemeli a pozitívumokat 5'	Belátás, önismeret	Egész osztály	Frontális		
B)	A diákok visszajelzése a munkáról	Emlékezet, önismeret, önértékelés		Frontális – egyéni	Megbeszélés	

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Ráhangolódás, érzékelésfejlesztő játékok

A) Mit hallunk?

A gyerekek csukott szemmel ülnek. A tanító egymás után különböző hangokat kelt, kb. 5-7 félét. Amikor mindegyik elhangzott, akkor kell a tanulóknak (egyszerre, illetve hangonként egymás után) visszaadniuk a hallottakat. Pl. tapsolás, dobantás, csettintés, koppantás, cuppogás, köhögés, papírzörgetés. Egymás után több ilyen sorozat is következhet, a tanulók is vállalkozhatnak a hangot adó szerepére.

B) Koszorú, koszorú c. népi játék

A gyereke körben állnak, egy a kör közepén eltakart szemmel guggol. A dal végén egyvalaki (a tanító jelöli ki rámutatással) a guggoló háta mögé áll, és a hátát megkopogtatva, elváltoztatott hangon azt mondja: „Kipp, kopp, kopogok, találd ki, hogy ki vagyok!” Ha a guggoló kitalálta, helyet cserélnek. Így folytatódik a játék. Ha nem találja ki, továbbra is ő marad a kör közepén.

C) Kulcsos játék

A gyerekek körben ülnek vagy állnak, egyvalaki középen áll, csukott szemmel. A többiek nesztelenül egy kulcsot adogatnak körbe.

Ha a kör közepén álló gyerek meghallja a kulcs csörgését, akkor abba az irányba mutat, ahonnan a zajt hallotta. Ha az irányt eltalálta, helyet cserélnek.

(A játékot nehezíthetjük azzal, hogy ha a középen álló gyerek eltalálta, kinél van a kulcs, a „rajtakapottnak” mond egy hangot, amivel kezdődő szavakat kell mondania, amíg a kulcs egyszer körbe ér. Ha ez alatt az idő alatt nem tud 5 szót megnevezni az adott hanggal, akkor cserélnek helyet.)

II. Hangzó játékok

1. Csoportalakítás

Minden gyerek kap egy névre szóló (adottságaihoz igazodva) szókárttyát. A „rokonságban” lévő szavak kerülnek egy csoportba (1. melléklet).

2.

A) Helyszínek és hangok

A tanító egymás után helyszíneket (otthon, pályaudvar, erdő, utca, baromfiudvar, állatkert, hangversenyterem) nevez meg. A csoportok beazonosítják, hogy melyik helyszín kapcsolódik az ő szókárttyáikhoz. Ha felismerték, jelzik, s megjegyzik a helyszínüket.

Csoportonként megbeszélik, hogy milyen hangok hallhatók ott. Erről később beszámolnak – amit lehet, utánzással bemutatják – az egész osztály előtt.

B) Helyszínek hangjainak felismerése

A tanító felvételtől lejátszsa a helyszínek hangjait (otthon, pályaudvar, erdő, utca, baromfiudvar, állatkert, hangversenyterem). A csoportok jelzik, ha az ő szókárttyáikhoz kapcsolható hangokat hallottak. A továbbiakban az a feladatuk, hogy gyűjtsenek még olyan hangokat, amelyek ezeken a helyszíneken hallhatók. A „gyűjteményt” a csoportok bemutatják egymásnak.

3.

A) Képzeltbeli utazás (hangos mese)

A tanító egy mesébe kezd, amely valamelyik helyszínhez kapcsolódik. (Rögtönözze a mesét. A gyerekek ismeretében válassza meg a helyszínt és a mese fordulatait.) Megbeszélte jelre – pl. a tanító kézfelemelése – a gyerekek hanggal/hangokkal, a helyszínen hallható mondatokkal egészítik ki a mesét.

Pl.: Az osztály kirándulni indult a hegyekbe. A pályaudvaron találkoztak. (Kézjel – lehetséges ötletek a gyerekektől: MÁV-szignál dúdolása; „A második vágánynál kérjük, vigyázzanak!” „2 perc múlva vonat indul!” „Szia, szia...”) Szerencsére mindenki időben megérkezett. Elbúcsúztak a szüleiktől (kézjel: „Vigyázz magadra!” „Érezd jól magad!” cuppogás/puszi). És felszálltak a vonatra, ami hamarosan elindult (kézjel – stb.)

B) Szóasszociációs játék

Sorra vehetjük a helyszíneket, illetve kiemelhetjük azokat, amik a gyerekek számára a legizgalmasabbak.

A játék, minden újabb megszólalás ezzel a fél mondattal kezdődjön: nekem az erdőről a ... jut eszembe. Játshatunk úgy is, hogy a hívószó végig az adott helyszín vagy mindig az előzőleg elhangzó szó.

C) Szóasszociációs játék, ismétléssel

A játékszabály megbeszélése után az osztályt két csoportra osztjuk, és így játszunk.

Közösen választunk helyszínt, amellyel kapcsolatosak lesznek az asszociációk. A soron következő gyerekek meg kell ismételnie az addig elhangzott valamennyi szót, és hozzátenni a magáét.

4. ÉJSZAKA A BAROMFIUDVARBAN

Minden csoport titkosan megállapodik, hogy milyen állatot választ magának, amelynek hangját utánozza majd valamennyi csoporttag. A csoportok szétszóródnak a teremben. (Elindulnak az állatok felfedezni a világot. A tanító rövid mesét is mondhat.) Amikor a tanító azt mondja, hogy éjszaka lett, mindenki becsukja a szemét. Ezt követően a csoporttagoknak (összetartozó állatoknak) a hangjuk alapján kell egymásra találniuk, miközben egyszerre szól valamennyi állathang.

III. Halandzsanyelven beszélünk

1. MIT CSINÁLUNK, HA HALANDZSÁZUNK?

A kérdés feltevése után elhangzanak a tanulók ötletei. Ezek után a tanító tisztázza a fogalmat, majd egy közös, rövid beszélgetésbe kezdenek halandzsanyelven. Megbeszélik, hogy egymás megértését mi segítette (hangsúly, hanglejtés, gesztus, mimika stb.).

2. PÁRBESZÉD HALANDZSANYELVEN

A gyerekek párosan beszélgetnek halandzsanyelven.

3. HANGULATOK KIFEJEZÉSE HALANDZSANYELVEN

A)

A csoportok egy-egy megadott hangulatnak (haragosan, kedvesen, kíváncsian, unottan, izgatottan, meglepetten, félve) megfelelően beszélgetnek halandzsanyelven. A rövid felkészülés után bemutatják társaiknak a „beszélgetést”, akik kitalálják, hogy milyen hangulatban beszélgettek a csoporttagok.

B)

A tanító egy-egy hangulatot mond, vállalkozó gyerekek párban, az adott hangulatnak megfelelően rögtönöznek egy rövid beszélgetést. Miután megnézte, meghallgatta az osztály, megbeszélik, hogy a „beszélgetés” kifejezte-e a hangulatot.

4. ERRE CSÖRÖG A DIÓ

A jól ismert játék közös eljátszása.

III. Zárás, értékelés

A)

A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, egymás iránti türelem, figyelem, találékonyság.

B)

A diákok visszajelzései a foglalkozásról, a munkáról. Hogyan érezték magukat, melyik feladat tetszett nekik a legjobban, mennyire elégedettek magukkal.

1. melléklet

kutyaház

cica

ól

kakas

gitár

hegedű

dob

fuvola

medve

víziló

kígyó

teve

fa

bokor

kakukk

harkály

autó

megálló

járda

motor

ház

kád

szoba

mosógép

vonat

csomag

utas

sín

2. melléklet

Hangok:

Természeti hangok – madárhangok

Az otthon hangjai, MÁV-szignál, vonat hangja

Utcai zajok

Háziállatok hangjai

Állatkerti hangok

(megtalálhatók a hangkazettán)

DRÁMA II.

A nyelvi kifejezések erősítése

1. Emlékképek

KÉSZÍTETTÉK: Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA A tudatos rövid és hosszútávú emlékezet fejlesztése, a nyelvi kifejezések erősítése

IDŐKERET 2×45 perc

**AJÁNLOTT
KOROSZTÁLY** 6–8 év

**MODULKAPCSOLÓDÁSI
PONTOK** *Tágabb környezetben*
Anyanyelv, környezetismeret
Szűkebb környezetben
Drámajáték, beszédművelés – szókincsfejlesztés
Ajánlott megelőző tevékenységek
Beszélgetőkör, kiskori fényképek nézegetése
Ajánlott követő tevékenységek
Rajzolás, festés, drámajátékok

**A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS
FÓKUSZAI** Emlékezet, beszédbátorság, beszédkedv felkeltése, nyelvi találékonyság, megfigyelőkészség, dramatikus készség, összefüggések megtalálása

AJÁNLÁS

Javasolt rendszeresen játszani emlékezetfejlesztő játékokat. A személyes élményeket felidéző beszélgetéseknél nagyfokú tapintatra van szükség.

Szóforgó kooperatív technika

A csoport tagjai sorban, az óramutató járásával egyező irányban elmondják egymásnak gondolataikat, egy tag beszédidejét meg lehet határozni.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Alapfokú drámapedagógiai ismeretek, kooperatív tanulási technikák

Gabnai Katalin: Drámajátékok gyermekeknek, fiataloknak, felnőtteknek. Tankönyvkiadó, Budapest, 1989.

Kaposi László (szerk.): Játékkönyv. Színházi füzetek IV. Marczibányi Téri Művelődési Központ Kerekasztal Színházi Nevelési Központ, Budapest, 1993.

ÉRTÉKELÉS

Szóbeli, szempontjai: részvétel a közös munkában, a figyelem és az együttműködés szintje, aktivitás, igényesség

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessenek. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárás útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
IRÁHANGOLÓDÁS					
1. Figyeljük meg egymást! 10'	Rövid távú emlékezet, megfigyelőképesség	Egész osztály	Frontális	Játék	Szabadon választható zene
2. A) Emlékszel még? 10'	Emlékezet, figyelem, együttműködés	Egész osztály	Kooperatív	Beszélgetés	
B) Amikor először találkoztunk... 10'	Emlékezet, figyelem		Páros	Beszélgetés	
II. JÁTÉK AZ EMLÉKEKKEL: KÉPEKKEL, ILLATOKKAL, HANGOKKAL					
1. A) Kiskori fényképek 20'	Emlékezet, kifejezőkészség, metanyelv értelmzése	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés	Fényképek
B) Kedvenc tárgyaink 20'	Emlékezet, kifejezőkészség		Frontális vagy csoport	Beszélgetés	Tárgyak
2. A) Mire emlékeztet az illat? (különböző illatok szolgálatása, asszociációs játék) 15'	Asszociációs gondolkodás, emlékezet	Egész osztály	frontális	Játék Beszélgetés	Illatok
B) Mire emlékeztet? 15'	Olvasási készség, asszociációs gondolkodás, emlékezet		Csoport	Játék	Melléklet
3. A) Mít hallasz otthon? 15'	Vizualizáció, képzelőerő	Egész osztály	Frontális	Játék	
B) Otthoni hangok 15'	Akusztiikus figyelem, hangfelismerés, emlékezet, verbális és dramatikuss kifejezőkészség		Frontális, majd csoport	Dramajáték	Zajok, zörejek 1-2. osztály CD
C) Mondatalkotás az otthon hangjaihoz 15'	Akusztiikus figyelem, hangfelismerés, emlékezet, kifejezőkészség		Frontális, majd csoport	Játék	Zajok, zörejek 1-2. osztály CD

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
4. Adj hozzá egy mozdulatot! 15'	Emlékezet, figyelem	Egész osztály	Frontális	Játék	
III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS					
A) A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemeli a pozitívumokat 5'	Belátás, önismeret		Frontális		
B) A diákok visszajelzése a munkáról 5'	Emlékezet, önismeret, önértékelés	Egész osztály	Frontális - egyéni	Megbeszélés	

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Ráhangolódás

1. FIGYELJÜK MEG EGYMÁST!

A gyerekek szabadon sétálnak a teremben, miközben halk zene szól. A tanító megkéri őket, hogy séta közben alaposan figyeljék meg egymást. A zene végén egymásnak háttal körben leülnek. A tanító kérdéseket tesz fel a gyerekek külső tulajdonságaival kapcsolatban. Pl. Emlékeztek-e, hogy milyen ... cipője? Emlékeztek-e, hogy ki van szoknyában?

2.

A) Emlékszel még?

A tanító négyesével csoportokba osztja a gyerekeket. Feladatuk, hogy a „szóforgó” nevű kooperatív technikával felidézzék, mi történt a legutóbbi testnevelés-, rajz- vagy énekórán. Minden újabb megszólalás előtt visszajelzést is kell adni az előtte szólónak, hogy megegyezik-e a kettőjük emlékképe.

A feladat végén minden csoport röviden beszámol az osztálynak arról, hogy mennyire tudták felidézni a közel-múlt eseményeit.

(A „szóforgó” kooperatív technika leírását l. az ajánlásban.)

B) Amikor először találkoztunk...

A gyerekek párokat alkotnak, s így közösen felidéznek első iskolai találkozásuk helyszínét, eseményét. Végül azok a párok, akik szívesen megosztanák emlékeiket az osztály egészével is, elmondják.

II. Asszociációk

1.

A) Kiskori fényképek

A gyerekek egy-egy általuk hozott kiskori fényképből „kiállítás rendeznek” csoportjuk asztalán. Miután a fényképeket megnézték, az önként jelentkezők mesélnek a képükről: mikor és hol készült, milyen alkalomból, kik vannak rajta, stb.

Ezt követően egy közös beszélgetés során a gyerekek felidéznek iskoláskor előtti emlékeiket (a tanító is hozzon fényképet, és meséljen magáról!).

Kerüljön szóba, hogy mi az, amire valóban emlékeznek, s mi az, amit a családtagok elbeszéléseiből tudnak.

B) Kedvenc tárgyaink mesélnek

A gyerekek bemutatják egymásnak egy-egy kedvenc játékukat (tárgyukat). Akinek kedve van, mesél róla: miért ez a kedvence, mikor, kitől, milyen alkalomra kapta, stb. A beszélgetés frontálisan vagy csoportban is történhet.

Ezt követően felidézhetik, mi volt életük első „kedvenc játéka”. Erre valóban emlékeznek-e vagy a családi emlékezet őrzi?

2.

A) Mire emlékeztet az illat?

A tanító különböző illatos anyagokat hoz be az osztályba. Pl. fahéj, szegfűszeg, egyéb fűszerek, virág, aroma, (illó)olajok – fenyő, levendula, gyertya, gyümölcsök, sajt, kolbász, kávé, lekvár... Szagolgassák meg a gyerekek, mondják el, kinek melyik illat a kellemes.

Asszociációs játék keretében elmondják, mi jut eszükbe a különböző illatokról. („Nekem a ..... illatáról a ..... jut eszembe.”)

A játék utáni beszélgetésben az illatokat kapcsolják eseményekhez, ünnepekhez.

B) Mire emlékeztet az illat?

A csoportok minden tagja kap egy névre szóló (olvasási készség szintjének megfelelő) szókérdőívét. Feladatuk, hogy a szókérdőíveken lévő szavakhoz keressenek emlékképeket – szóasszociációs játékkal vagy szóforgóval. Végül számoljanak be egymásnak a csoportok arról, hogy milyen eseményekhez, ünnepekhez kapcsolták a szavakat!

(A különböző csoportok azonos szókérdőívét is kaphatnak.)

3.**A) Mit hallasz otthon?**

A gyerekek a helyükön/körben ülnek. A tanító kérésére becsukják a szemüket, s az otthonukba képzelik magukat. A tanító iránymutatásait hallgatva elképzelik, hogy mit látnak, milyennek látják a körülöttük lévő tárgyakat, milyen illatokat éreznek. Végül az otthonukban „éppen” hallható hangokra fókuszáljanak. (Elképzelgethetjük a gyerekekkel otthonuk hangjait különböző időpontokban: reggel, este, vasárnap)

A képzeletbeli „utazás” végén beszámolnak élményeikről. A beszámoló most is önkéntes!

B) Otthoni hangok

Az osztály meghallgatja felvételtől az otthon hangjait. A hallottakat megbeszélik. Ezután csoportban dolgoznak tovább. Rövid jelenetet kell alkotniuk, amely otthon játszódik, s amelybe be kell építeniük a hallott hangok közül néhányat. Nemcsak utánozhatják a hangokat, hanem mondatokkal is utalhatnak rájuk. Pl. Kijött a kávé! Forr a teavíz. Zárd el a csapot, mert csöpög!

A jeleneteket bemutatják egymásnak.

C) Mondatalkotás az otthon hangjaihoz

Az osztály meghallgatja felvételtől az otthon hangjait. A hallottakat megbeszélik. Ezután csoportban dolgoznak tovább. Olyan mondatokat alkotnak, amelyek utalnak a hallott hangokra. Pl. Kijött a kávé! Forr a teavíz. Zárd el a csapot, mert csöpög!

A mondatalkotásoknál minél több hangot idézzenek föl.

4. ADJ HOZZÁ EGY MOZDULATOT!

Körben ül/áll az osztály. A tanító egy egyszerű mozdulatot tesz, pl. megérinti az orrát. A mellette lévő gyerek megismétli ezt a mozdulatot, majd hozzátesz egy másikat. Tehát ő is megérinti az orrát, majd (mondjuk) megvakarja a fejét. A harmadik megismétli az első két mozdulatot, ő is hozzátesz egyet – és így tovább.

III. Zárás, értékelés**A)**

A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, egymás iránti türelem, figyelem, találékonyság.

B)

A diákok visszajelzései a foglalkozásról, a munkáról. Hogyan érezték magukat, melyik feladat tetszett nekik a legjobban, mennyire elégedettek magukkal.

sonka

tojás

kölni

kávé

fenyő

gyertya

mézeskalács

sült hús

orgona

benzin

füst

szalonna

levendula

narancs

alma

hagyma

torta

DRÁMA II.

Nyelvi kifejezések megtalálása

2. Fantáziajátékok

KÉSZÍTETTÉK: Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA	A képzelőerő felkeltése és fejlesztése
IDŐKERET	2×45 perc
AJÁNLOTT KOROSZTÁLY	6–8 év
MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK	<i>Tágabb környezetben</i> Anyanyelv, környezetismeret <i>Szűkebb környezetben</i> Drámajáték, beszédművelés – szókincsfejlesztés, életjátékok <i>Ajánlott megelőző tevékenységek</i> Mesehallgatás, beszélgetőkör, érzékelésfejlesztő játékok, helyszíni séták <i>Ajánlott követő tevékenységek</i> Rajzolás, festés, drámajátékok, életjátékok, mesehallgatás
A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI	Beszédbátorság, beszédkedv felkeltése, nyelvi találegonyság, fantázia, dramaturgikus készségek

AJÁNLÁS

Javasolt rendszeresen játszani a fantáziafejlesztő játékokat, figyelve a fokozatosság elvére.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Alapfokú drámapedagógiai ismeretek, kooperatív tanulási technikák
Gabnai Katalin: Drámajátékok gyermekeknek, fiataloknak, felnőtteknek. Tankönyvkiadó, Budapest, 1989.
Dr. Lovász Gabriella – Dr. Adamik Tamásné: Ablaknyitogató II. Magyar nyelv és irodalom az általános iskola 2. osztálya számára. Tankönyvkiadó, Budapest, 1991.

ÉRTÉKELÉS

Szóbeli, szempontjai: részvétel a közös munkában, a figyelem és az együttműködés szintje, aktivitás, igényesség

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessék. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárási útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható.

LÉPÉSEK/T EVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSEGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTÉMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. RÁHANGOLÓDÁS					
1. A) Szoborjáték 5'	Fantázia, mozgáskoordináció	Egész osztály	Frontális	Játék	
B) Megmozduló szobrok 5'	Fantázia, mozgáskoordináció	Egész osztály	Frontális	Játék	
C) Szoborcsoportok 5'	Fantázia, mozgáskoordináció, együttműködés		Frontális	Játék	
II. „MIT KÉPZELSZ?”					
1. Szavak és mozdulatok 5'	fantázia	Egész osztály	Frontális	Játék	
2. A) Nem az, aminek látszik 10'	Fantázia, kifejezőképesség	Egész osztály	Frontális, majd csoport	Játék	Tárgyak
B) Változó tárgyak 10'					Tárgyak
3. Ábra kiegészítése és történetté alakítása 15'	Fantázia, manuális, kifejezőképesség	Egész osztály	Kooperatív	Rajzolás, bemutatás	Papír, színes ceruzák
4. A) Helyszínteremtés 20'	Fantázia, dramatikus készség, lényegkiemelés, kifejezőképesség	Egész osztály	Csoport	Dramajáték	
B) Mi van a tévében? 20'	Fantázia, dramatikus készség, lényegkiemelés, kifejezőképesség		Csoport	Dramajáték	

	LÉPÉSEK, T EVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
5.	Mese Tanulói megnyilatkozások 10'	Figyelem, szövegértés Összefüggések felismerése, kifejezőkészség	Egész osztály	Frontális	Bemutató, beszélgetés	Melléklet
6.	Mesebefejezések drámajátékkal 20'	Asszociációs gondolkodás, vizualizáció, fantázia, emlékezet	Egész osztály	Csoport	Drámajáték	
III. Zárás, értékelés						
A)	A tanító értékeli az osztály munkáját 5'	Belátás, önismeret		Frontális		
B)	A diákok visszajelzései a munkáról 5'	Emlékezet, önismeret, önértékelés	Egész osztály	Frontális – egyéni	Megbeszélés	

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Ráhangolódás

1.

A) Szoborjáték

A gyerekek szabadon mozognak a játéktérben. Meghatározott jelre, pl. taps, szoborrá változnak. Újabb jelre ismét sétálni kezdenek stb.

B) Megmozduló szobrok

A gyerekek szabadon mozognak a játéktérben. Meghatározott jelre, pl. taps, szoborrá változnak. A tanító a gyerekek között sétál, akit megérint (3-4 gyerek), a szobor szerepéből megmozdul. Újabb jelre folytatódik a séta, amit ismét a szoborrá változás követ. A többször ismétlődő játék során minden „szobor” egyszer keljen életre.

C) Szoborcsoportok

A gyerekek szabadon mozognak a játéktérben. Meghatározott jelre, pl. taps, megállnak. Ekkor a tanító lassan ötig számol, miközben a diákoknak párba állva kell szobrot alkotniuk. A játék többször ismétlődik.

II. Utánzó játékok

1. SZAVAK ÉS MOZDULATOK

A tanító szavakat mond. A diákok mutatják, hogy milyen mozdulat jut eszükbe a szóról. Pl. csónak, madár, favágó, szúnyog, virág.

2.

A) Nem az, aminek látszik

A játék megtanulása frontálisan történik. A tanító a kör közepére tesz egy tárgyat, pl. egy kendőt. A gyerekeknek ezt kell átváltoztatniuk valami mássá, aminek a formája megegyezik, illetve hasonlít az adott tárgyhoz. 1-2 mozdulattal és 1-1 mondattal mutatják be egymásnak, amit kitaláltak (pl. takaró: „De fázom!”). A játék során természetesen lehet „passzolni”, azaz akinek épp nem jut eszébe semmi vagy nem szeretné bemutatni, az dönthet így.

Ezután két-három csoportban újabb tárgyakkal folytatódhat a játék.

B) Változó tárgyak

Mi lehetne pl. a labda, ha kisebb vagy nagyobb lenne? És ha más anyagból készült volna (gombóc, narancs, ágyúgolyó, fej...)?

3. ÁBRA KIEGÉSZÍTÉSE ÉS TÖRTÉNETTÉ ALAKÍTÁSA RAJZBAN, MAJD SZÓBAN

A tanító 4 fős csoportokba osztja az osztályt. Minden csoport kap egy A/3-as méretű lapot, amelyen más-más ábra (kör, négyzet, téglalap, háromszög, csillag, két párhuzamos vonal, csigavonal stb.) szerepel. A csoportok feladata, hogy egy képet készítsenek az ábrából, és találjanak ki hozzá egy történetet. A csoport tagjainak más-más színű ceruzájuk legyen. A rajzkészítéshez mindenki csak a saját színét használhatja, s minden színnek rajta kell lenni a képen.

4.

A) Helyszínteremtés

A tanító helyszíneket nevez meg (strand, közért, utca, étterem, jégpálya, pályaudvar, állatkert, orvosi rendelő, cirkusz, iskola stb.). Ezeket kiteheti szókártyákon a táblára, hogy a gyerekek előtt legyenek a választási lehetőségek. A csoportok helyszínt választanak.

B) Mi van a tévében?

A játék során a csoportok lesznek a különböző tévécsatornák, amelyek más-más műsort sugároznak. A tanító kezében van a távirányító, és egymás után kapcsolja a csatornákat. A csoportoknak a felkészülés során segít, hogy milyen műsort mutassanak be, s ha kell, abban is, hogy hogyan.

Műsorötletek: sportközvetítés, mese, híradó, koncert, reklám stb.

5. MESE

A tanító felolvassa a mesét annak befejezése nélkül (l. melléklet). Ezt követően a tanulók elmondják a szöveggel kapcsolatos gondolataikat, érzéseiket.

Közösen megbeszélik a mese tartalmát, a szereplők tulajdonságait, a helyszín jellegzetességeit. Kiemelik a fontosabb összefüggéseket.

(Ajánlott mese: Osztokodik a róka, de a tanító más, általa kedvelt és a célnak megfelelő mesét is felhasználhat. A címet az ajánlott mese esetében ne mondja meg előre a gyerekeknek!)

6. MESEBEFEJEZÉSEK DRÁMAJÁTÉKKAL

A gyerekek csoportban dolgozva találják ki a mese befejezését, majd dramatikusan megjelenítik és bemutatják egymásnak.

III. Zárás, értékelés

A)

A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, egymás iránti türelem, figyelem, találékonyság.

B)

A diákok visszajelzései a foglalkozásról, a munkáról. Hogyan érezték magukat, melyik feladat tetszett nekik a legjobban, mennyire elégedettek magukkal.

*Melléklet***Osztozkodik a róka (népmese)**

Az üveghegyen innen, a selyemréten túl volt egy rengeteg erdő. Ebben a rengeteg erdőben, annak is a kellős közepén élt egyszer egy öreg medve. Ennek az öreg medvének volt két fia. Ezek egyszer elhatározták, hogy elmennek világgá szerencsét próbálni. Odaálltak anyjuk elé, elbúcsúztak tőle illendően. Az öreg medve megölelte fiait. Lelkükre kötötte, hogy soha el ne hagyják egymást.

Megfogadták.

Azzal nekicammogtak az erdőirtásnak, onnan meg a szántóföldeknek. Mentek, mendegéltek. Egyszer azonban elfogyott az ennivalójuk.

Szomorúan kullogtak egymás mellett.

– Hej, de ehetném, testvér! – szólt a fiatalabb.

– Én is! – lógatta buksi fejét a másik.

Amint mentek, mendegéltek, nagy kerek sajtot találtak, de nem tudtak elosztani rajta, nem tudták elosztani igazságosan. Irigyen civakodtak, huzakodtak, morogtak...

DRÁMA III.

A verbális és a nonverbális kommunikáció fejlesztése

KÉSZÍTETTE: Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA A verbális és nonverbális kommunikáció, a dramatikus készség fejlesztése

IDŐKERET 2×45 perc

AJÁNLOTT KOROSZTÁLY 7–9 év

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK *Tágabb környezetben*
Anyanyelv, beszédművelés
Szűkebb környezetben
Drámajáték
Ajánlott megelőző tevékenységek
Szókincsfejlesztés, mondatalkotás, mondatbővítés moduljai, beszélgetőkör, életjátékok, drámajátékok
Ajánlott követő tevékenységek
Meseszövés, közös mesealkotás moduljai, életjátékok, drámajátékok, pl. Drámajátékok az analógiás szövegalkotás előkészítésére modul

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI Nyelvi találékonyság, képzelőerő, szóbeli és írásbeli kifejezőkészség, gondolati és érzelmi reakciókra ösztönzés, önkifejezés, tapasztalatok, élmények kifejezése

AJÁNLÁS

Csoportmunka szempontjából a 4 fős, heterogén csoportok a legoptimálisabbak. Párokat a csoportok kettősztásával érdemes kialakítani.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Alapfokú drámapedagógiai ismeretek

Dr. Kósa Vilma – Dr. Előd Nóra – Juhász Magdolna – Kovács Andrásné – Szűcsné Pintér Rozália: Add tovább! Drámajáték-gyűjtemény 1. osztályosoknak. Candy Kiadó, Veszprém, 1992.

Kaposi László (szerk.): Játékkönyv. Színházi füzetek IV. Marczibányi Téri Művelődési Központ – Kerekasztal Színházi Nevelési Központ. Budapest, 1993.

Fort Krisztina – Kaposi József – Nyári Arnold – Perényi Balázs – Uray Péter: Dráma és tánc 5–6. osztály számára. Apáczai Kiadó, Celldömölk, 2002.

ÉRTÉKELÉS

Szóbeli értékelés, szempontjai: részvétel a közös munkában, figyelem és együttműködés szintje, aktivitás, alkalmazkodás és kapcsolódás egymás ötleteihez.

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessenek. Az általunk szűrőkével jelölt mezők egy lehetséges bejárási útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható. Világosabb szűrőkével a gyerekek haladási tempójának megfelelő, egymással párhuzamosan végzett, differenciált tevékenységeket jelenítettük meg.

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADATA/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. RÁHANGOLÓDÁS						
1. A)	Üljön mellém az, aki... 10'	Megfigyelő-képesség Együttműködés	Egész osztály	Frontális	Játék	
B)	„Háttükör” 10'	Megfigyelő és utánzókétség		Frontális, majd 2-3 csoport	Játék	
C)	Kapcsolódás 10'	Együttműködés, szóbeli utasítások pontos kivitelezése		Frontális	Játék	
2.	Mozgásos hangulatjelentés 5'	Mozgásos kifejezőkétség	Egész osztály	Frontális	Játék	
3.	Elmeigyek, ha nem kérdeztek 7'	Beszédkétség, reakcióidő, találékonyosság	Egész osztály	Frontális	Játék	
II. BESZÉLŐ MOZDULATOK						
1.	A cirkusz 7'	Emlékezet, beszédkétség, figyelem, logikus gondolkodás	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés	1. melléklet
2. A)	Kik vannak a cirkuszban? Csoporttalakítás mimes játékkal, „felvonulás” 15'	Mozgásos kifejezőkétség, asszociációs készség, Megfigyelőkészség Testnyelv értelmezése	Egész osztály		Dramajáték	2. sz. melléklet
B)	Csoporttalakítás, csoportkép 15'	Logikus gondolkodás, emlékezet, dramatikus készség			Játék	
C)	Csoporttalakítás, bemutatkozás 15'	Logikus gondolkodás, emlékezet, találékonyosság, írásbeli kifejezőkétség			Játék	
3. A)	Amilyen az adjonisten 10'	Megfigyelő és utánzókétség Kifejezőkétség	Egész osztály	Frontális, majd csoport	Játék	

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADATA/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
B)	Staféta 10'	Figyelem, emlékezet, utánzó-készség		csoport	Játék	
4. A)	Egyszavas felelős 8'	vokális eszközök értelmezése és az ezekre épülő kifejező-készség Reakciógyorsaság	Egész osztály	Frontális (majd csoport)	Játék	
B)	Beszélgetés számokkal 8'	Testnyelv és vokális eszközök értelmezése és az ezekre épülő kifejező-készség		Pár vagy csoport	Játék	
5. A)	Mondjuk ketten! 10'	Figyelemösszpontosítás, együttműködés, kreativitás	Egész osztály	Pár	Játék	
B)	Abba ne hagyd! I. 10'	Kifejező-készség, reakciógyorsaság fantázia, együttműködés		Pár	Játék	
C)	Abba ne hagyd! II. 10'	Kifejező-készség, asszociációs készség, reakciógyorsaság, fantázia, együttműködés		Csoport	Játék	
D)	Szinkronjáték 10'	Beszédkészség, metanyelv		Pár	Játék	
6.	Nézők a cirkuszban Jelenetalkotás 13'	Dramatikus és improvizációs készség	Egész osztály	Csoport	Dramajáték	
IV. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS						
A)	A diákok visszajelzései, tanító értékeli az osztály munkáját 5'	Belátás, önismeret	Egész osztály	Frontális	Megbeszélés	
B)	A csoportok, önértékelése, tanítói visszajelzések 5'	Emlékezet, önismeret, önértékelés		Frontális – egyéni	Megbeszélés	
C	Most hogy érezzük magunkat?	Dramatikus készség, verbális és nonverbális kifejező-készség	Egész osztály	Frontális		

A FELDOLGOZÁS MENETE

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Ráhangolódás

1.

A) Üljön mellém az, aki...

A gyerekek körben ülnek. Eggyel több szék van, mint ahány játékos. A „bűvös” mondatot: Üljön mellém az, aki... mindig az mondja majd, aki mellett – pl. jobbról – üres szék van. Legelőször célszerű, ha a tanító kezdi a játékot. Üljön mellém az, aki..., s mond pár tulajdonságot. Aki a hallottak alapján magára ismer, az odaszalad az üres székhez és leül. Ismét lesz egy üres szék. Az üres szék bal oldalán ülő gyerek (neki ismét jobbról üres a szék) azt mondja: Üljön mellém az, aki..., és mond néhány tulajdonságot.

Játszhatunk úgy is, hogy aki az „Üljön mellém az, aki...” mondatot mondja, konkrétan gondol valakire, s addig sorol az illető gyerekről külső (később akár belső) tulajdonságokat, amíg az illető magára nem ismer, s oda nem szalad az üres helyre.

Próbálja a tanító megtanítani a diákokat arra, hogy ne nézzenek abba az irányba, illetve arra a gyerekre, akiről beszélnek.

B) „HÁTTÜKÖR”

A játék megtanulásakor először a tanító álljon háttal az osztály elé, s előbb lassú, majd némiképp gyorsuló és ritmikusabbá váló egyszerű mozgásokat végezzen. Ilyen mozgás lehet pl. süllyedés, emelkedés, elindulás-megállás, elfordulás. A gyerekek feladata, hogy pontosan kövessék a mozdulatokat (az irányokat, az indítás, megállás pontosságát.) A játék megértését követően önként jelentkező gyerekek legyenek a mozgásindítók. Ha az osztály már ismeri a játékot, érdemes a mozdulatokat egy-egy hanggal is kiegészíteni (sóhaj, különböző hangzók, hangkapcsolatok kimondása).

C) Kapcsolódás

Az osztály zenére mozog a játéktérben. Ha a tanító leállítja a zenét, akkor valamennyi játékosnak mozdulatlan-ná kell válni. A szünetek alatt a tanító különböző instrukciókat ad az osztálynak. (Ezek sorrendje feleljen meg az érintés fokozatosságának.) Pl.: Mozgás közben az ujjak találkozzanak, majd a vállak érjenek össze, majd a hátak találkozzanak, a fülek érjenek össze stb. A találkozások lehetnek akár párosak, akár kiscsoportosak is.

2. MOZGÁSOS HANGULATJELENTÉS

Valamennyi gyerek szabadon mozog a játéktérben. Ez alatt a gyakorlat alatt ne szóljon a zene. A feladat először az, hogy úgy mozogjanak, ahogy számukra a legkellemebb, amiben a legjobban érzik magukat. Ezután keressék meg azt a mozgást (lehet ugyanaz, mint az előző vagy eltérő) ami leginkább azt mutatja meg, hogy ők most hogyan érzik magukat.

3. ELMEGYEK, HA NEM KÉRDEZTEK

Ebben a játékban a gyerekek kérdezik a tanítót. Bárki kérdezhet (de az osztály abban is megállapodhat, hogy mindenkinek egy, esetleg két kérdése lehet, de azt bármikor felteheti) és bármit, mindenféle rendszer nélkül. A kérdéseknek nagyon gyorsan kell követniük egymást, mert amikor csend van, akkor a tanító az eredeti helyéről (ami az ajtótól egy távoli pont), elindul lassan az ajtó felé. Ha újabb kérdést kap, rögtön meg kell állnia, s a válasz ideje alatt sem mozdulhat el. Arra azonban vigyáznia kell az osztálynak, hogy egyetlen kérdés se ismétlődjön. (Ha az osztály korábbról már ismeri a játékot, a témát is megköthetjük.)

A játékot bevezetheti a tanító azzal, hogy vajon azt tudják-e a gyerekek, hogy ő ma hogy van? Ezen kívül is, a mostani játékban bármit kérdezhetnek tőle, ami csak érdekli az osztályt.

II. Beszélő mozdulatok

1. A CIRKUSZ

A cirkuszos kép közös megtekintése, spontán (rövid) beszélgetés. Jártak-e már cirkuszban, esetleg a tévében láttak-e cirkuszi előadást. Kik szerepelnek a cirkuszban stb.

2.

A) Kik vannak a cirkuszban?

Csoportalakítás mimes játékkal

A tanító elmondja, hogy a következő játék helyszíne a cirkusz lesz. Először mindenkinek húznia kell – a terem közepén elhelyezett – lefordított szókártyák közül (annyit tesz ki a tanító, hogy mindenkinek jusson egy). Ha kihúztak egyet, azt magukban olvassák el. Egy cirkuszi szerep van rajta. Fontos, hogy ne árulják el senkinek! (Vannak megegyező szókártyák is, ennek a későbbi csoportalakításnál lesz jelentősége.) Ezután elmondja a tanító a kerettörténetet:

„A cirkuszosok – légtornászok, kötél-táncosok, bohócok, állatidomárok, zsonglőrök, bűvészek és erőművészek – főpróbára készülődtek. Már valamennyien teljes csöndben a porond felé tartottak, hogy a cirkuszigazgató érkezésekor a helyükön legyenek. Itt ez volt a rend. A próbát csak akkor kezdték el, ha a csoportok mind együtt voltak, s az igazgató jelt adott.” (Megnevezheti a tanító, mi lesz a hangjel.)

Változzunk át a társulattá – javasolja a tanító –, és konkretizálja a gyerekek feladatát. A szerepüknek megfelelő mozgással kell a játéktérben közlekedniük, s megtalálniuk – beszéd nélkül – társaikat (zsonglőrök a zsonglőröket stb.).

Így alakulnak meg a csoportok. Ha már mindenki megtalálta a helyét, a tanító hangjellel jelzi a próba kezdetét. Ekkor közös „felvonulásba” kezdhetnek a gyerekek. A csoportok együtt haladjanak, a rájuk jellemző mozgással.

Ha a tanító osztályának ismeretében szerencsésebbnek tartja az irányított csoportalakítást, úgy ő – névre szólóan – ossza ki a cirkuszi szerepeket tartalmazó szókártyákat.

Ha az osztály létszáma alapján nincs szükség 7 csoportra, célszerű az erőművészt kihagyni a szókártyákból.

B) Csoportalakítás I.

A tanító minden diák háttára rátűz egy szókártyát. Elmondja, hogy a szókártyákon cirkuszi mesterségek szerepelnek. (A szókártyák: légtornász, kötél-táncos, bohóc, állatidomár, zsonglőr, bűvész és erőművész – mindegyik szókártyából 4 van.) A diákok nem tudják, milyen szókártya van a hátukon, s erre így (direktben) nem is kérdezhetnek rá.

Tetszés szerint sétálnak a teremben, bárkihez odamehetnek, s kérdezhetnek magukról valamit. Pl.: állatokat szelídítetek? Aki kitalálta a maga mesterségét, az a hátról levetetheti a szókártyát. Ha már mindenki tudja, ő kicsoda, csoportokat alkotnak.

Ezután „készítsenek” egy csoportképet, azaz álljanak be egy olyan képbe, ami jellemzi őket. Majd a képeket mutassák meg a csoportok egymásnak.

Ha az osztály létszáma alapján nincs szükség 7 csoportra, célszerű az erőművészt kihagyni a szókártyákból.

C) Csoportalakítás II.

A tanító minden diák háttára rátűz egy szókártyát. Elmondja, hogy a szókártyákon cirkuszi mesterségek szerepelnek. (A szókártyák: légtornász, kötél-táncos, bohóc, állatidomár, zsonglőr, bűvész és erőművész – mindegyik szókártyából 4 van.) A diákok nem tudják, milyen szókártya van a hátukon, s erre így (direktben) nem is kérdezhetnek rá. Tetszés szerint sétálnak a teremben, bárkihez odamehetnek, s megkérhetik, hogy mondjon róla valamit. (Célszerű felhívni a diákok figyelmét, hogy ne rögtön a legnyilvánvalóbb dolgot árulják el a másiról.) Aki kitalálta a maga mesterségét, az a hátról levetetheti a szókártyát. Ha már mindenki tudja, ő kicsoda, csoportokat alkotnak.

Találjanak ki egy bemutatkozó „versikét”, majd a csoportok mondják ezt el egymásnak.

Ha az osztály létszáma alapján nincs szükség 7 csoportra, célszerű az erőművészt kihagyni a szókártyákból.

3.

A) Amilyen az adjonisten

A játék megtanítását frontális bemutatással végezze a tanító. Ő kérdez valamit, vagy mond egy utasítást. Mondatát annak a gyereknek a nevével kezdi, akitől a választ várja. A válaszolónak ugyanolyan hangsúllyal, hang-erővel (érzelmi töltéssel) kell felelnie, amilyennek a hozzá intézett mondatot érezte. Néhány „bemutató” kérdés és válasz után a játékot csoportban folytatják tovább a gyerekek.

Drámajátékban gyakorlottabb osztály esetében a cirkusz szereplői beszélgetnek egymással, azaz ennek megfelelő mondatokat (kérdéseket, utasításokat) fogalmaznak a gyerekek.

B) Staféta

Minden csoport kitalál (és megállapodik) 5 szóban, ami az ő mesterségével kapcsolatos Pl. állatidomár: kutya, elefánt, oroszlán, ló, medve. Miután többször elmondták közösen a sorozatot (ezáltal begyakorolták), egyesével adják körbe egymásnak a szavakat. Ezután a játékot kezdő önként jelentkező gyerek tetszés szerinti módon (pl. mintha titok lenne, mintha parancs, mintha dühös ember mondaná, mintha nagyon fáradt volna stb.) mondja

ki a szót, s ilyenkor a sorozat többi szavát is ugyanígy kell kimondani. Minden újabb körben változtassanak a közlésmódon.

4.

A) Egyszavas felelős

Az osztály egyszavas mondatokat gyűjt (ötletroham). Pl.: „Igen. Nem. Gyere! Csend! Elmegyek.” A játékban ezeket az egyszavas mondatokat használják, de mindig más, az elsőtől nagyon eltérő hangsúllyal, hangulati háttérrel. Ha az első diák pl. halkán, kedvesen azt mondja, mama, akkor a következőnek hangosan, erőszakosan (dühösen, követelődzve) kell azt mondania: mama. Minden kimondott pár után közösen is értelmezheti az osztály a hallottakat.

Ha a játék nehezebben indul be, az elején több mondatot is mondhat a tanító. Ha már gyakorlottan „felelnek” a gyerekek, csoportban is folytatható a játék.

B) Beszélgetés számokkal

A játék csoportban vagy páros feladatként is játszható. A tanító bármilyen szituációt (címet) megadhat a játékosoknak. Pl. a gyerekek várják a cirkuszi előadást, fagylaltozni megy a család, anya kikérdezi a leckét, Peti leverte a vázát stb. Beszélgessenek a gyerekek számokkal pl. 1-től 20-ig úgy, hogy közben ne ismétljenek egyetlen számot sem.

A „beszélgetés” végén próbálják meg megfejteni, miről is szólt a beszélgetésük, azaz fordítsák át (mesélőként) szavakra. Beszéljék meg, miért arra gondoltak, amire.

A játék legvégén egy-két önként jelentkező páros bemutathatja beszélgetését az egész osztálynak.

5.

A) Mondjuk ketten!

A játék a szöveg és a gesztus szétválasztására épül. Az egyik gyerek belekezd egy ismert versbe vagy mesébe. Társa mögötte áll, és a szövegmondó hóna alatt előrenyújtva két kezét, gesztusokkal kíséri a szöveget. A pár mindkét tagja próbálja ki mindkét szerepet.

Természetesen a páros gyakorlat előtt a tanítónak frontálisan el kell mondania a játék menetét, lényegét, s érdeemes egy önként jelentkező diákkal bemutatni azt.

B) Abba ne hagyj! I.

A párbeszédjáték lényege, hogy a pár egyik tagja egyszerű, rövid kérdéseket tesz fel, amire a társa egyszerű rövid válaszokat ad, de ezeknek gyors egymásutánban kell peregniük.

Nehezebb a feladat, ha minden újabb kérdésnek az előző válaszból kell kiindulni. Ekkor is nagyon fontos, hogy a kérdések és a válaszok nagyon gyorsan kövessék egymást.

Ha a pár elakadt, újabb párbeszédbe kezdhet.

C) Abba ne hagyj! II.

A párbeszédjátékot csoportokba játssza az osztály. Két-két gyerek alkotja a „páros” egyik, illetve a másik tagját. A játék lényege, hogy a páros egyik tagja egyszerű, rövid kérdéseket tesz fel, amire másik páros egyik tagja egyszerű rövid válaszokat ad, de ezeknek gyors egymásutánban kell peregniük. A páros tagjai egymást váltva felelnek, de ha az egyikük elakadt, a társa átveheti tőle a szót.

D) Szinkronjáték

Frontális bemutatás, gyakorlás után a játékot párban játssza az osztály. A játékot először jól ismert szöveggel érdemes játszani. A gyakorlatban először ketten beszélnek egyszerre. Az egyikük tátogva, a másik hangosan. Ő tulajdonképpen szinkronizálja a látottakat. A tanító hívja fel a diákok figyelmét arra, hogy a valódinál most nagyobb mozdulatokkal és erősebb arcjátékkal is élhetnek.

6. NÉZŐK A CIRKUSZBAN

Minden csoport megállapodik egy műsorszámban. (Ezt titokban tartják.) A játék során a csoport (mindegyik csoport, külön-külön) a cirkusz közönségévé változik. Nem árulják el társaiknak, hogy mi van a porondon, de megmutatják, hogyan nézik ők az előadást. Egyértelmű utalást, ha lehet, ne tegyenek a „látottakra”, csak „virágnyelven” beszéljenek. Ha a verbális és nonverbális üzeneteiket jól mutatják be, s a többi csoport fantáziája beindul, úgy ki tudják találni, hogy milyen műsorszám lehet a színpadon.

III. Zárás, értékelés

A)

A diákok visszajelzései a foglalkozásról. Aki kedvet érez, elmondja, hogyan érezte magát, melyik feladat tetszett neki a legjobban, mennyire elégedett magával.

A tanító értékeli az osztály, a csoportok munkáját, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, figyelem, nyelvi találékonyság, feladatmegoldás sikeressége.

B)

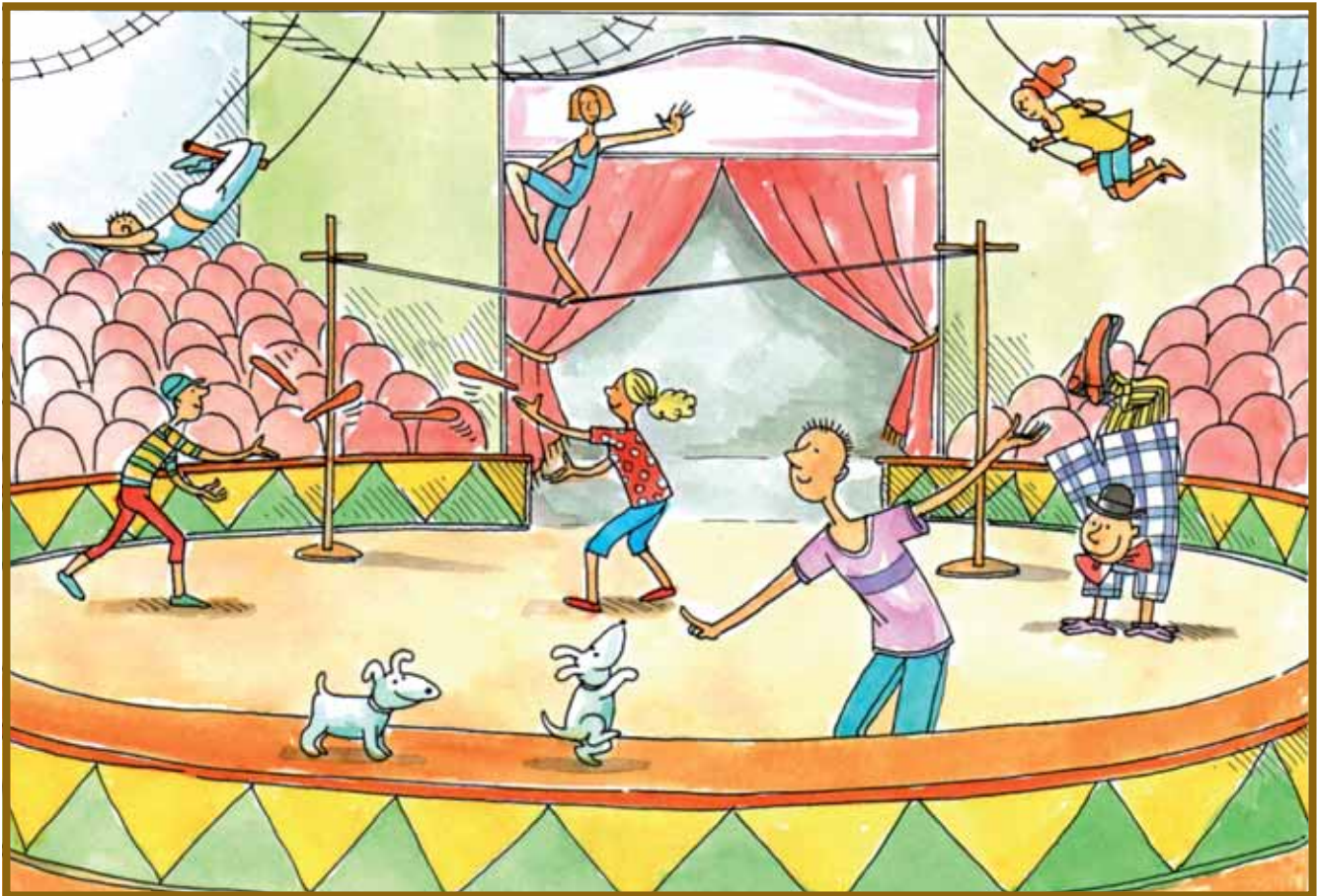
A csoportok, a diákok önértékelése a munkában való részvételükről. Melyik feladat megoldásával voltak elégedettek, mi az, amit ügyesen tudtak megoldani. Hogyan tudtak figyelni egymásra, hogyan tudtak kapcsolódni egymás ötleteikhez, tevékenységeikhez. Hogyan sikerültek feladatmegoldásaik. Hogyan érezték magukat a csoportos munkák során.

C) **Hogy érezzük magunkat?**

A gyerekek egy-egy beállással (szoborral) vagy arckifejezéssel próbálják egymásnak megmutatni, hogy vannak ők most, milyen a kedvük (hogyan érezték magukat a foglalkozás során). Az egyenkénti bemutatások után a társak megpróbálják kitalálni, egy-egy szóval, kifejezéssel értelmezni a látottakat.

2. melléklet

2. melléklet

légtornász

kötéltáncos

bohóc

állatidomár

zsonglőr

bűvész

erőművész

DRÁMA IV.

A Szövegalkotás – Meseszövés előkészítésére

KÉSZÍTETTE: Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA	A szövegalkotás és a dramatikus készségek fejlesztése
IDŐKERET	2×45 perc
AJÁNLOTT KOROSZTÁLY	7–9 év
MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK	<i>Tágabb környezetben</i> Anyanyelv, környezetismeret, drámajáték <i>Szűkebb környezetben</i> Beszédművelés – dráma, szövegalkotás <i>Ajánlott megelőző tevékenységek</i> Szókincsfejlesztés, mondatbővítés moduljai, beszélgetőkör, életjátékok, drámajátékok <i>Ajánlott követő tevékenységek</i> Analógiás szövegalkotás, meseszövés, közös mesealkotás moduljai, életjátékok, drámajátékok
A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI	Beszédkedv, beszédbátorság fokozása, nyelvi találékonyság, szóbeli kifejező-készség, fantázia fejlesztése, összefüggések megtalálása

AJÁNLÁS

A modult a Szövegalkotás – Mondatfűzés moduljának feldolgozása után javasoljuk. A legtöbb gyakorlat, játék megvalósításához a „körformát” ajánljuk, azaz a terem középső részét tegye a tanító szabaddá a játékokhoz, s üljenek körbe. Ebbe a körbe érdemes elhelyezni pl. a tárgyakat is. (II./1. feladat).

A csoport, illetve a kooperatív munka során célszerű 4 fős heterogén csoportokkal dolgozni.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Alapfokú drámapedagógiai ismeretek

Kerényi György: Magyar énekes népszokások. Gondolat. Budapest, 1982.

Leopold Mozart: Gyermekszimfónia. Leopold és Wolfgang Amadeus Mozart vidám zenéi a Nemzetközi Gyermekévben. Hungaroton, 1979.

ÉRTÉKELÉS

Szóbeli értékelés, szempontjai: részvétel a közös munkában, figyelem és együttműködés szintje, aktivitás, igényesség

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessék. Az általunk szűrőkével jelölt mezők egy lehetséges bejárási útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható.

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTÉMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. RÁHANGOLÓDÁS						
1. A)	Tégy hozzá egy mozdulatot 10'	Figyelem, emlékezet, fantázia	Egész osztály	Frontális	Játék	
B)	A faragószék nótája 10'	Tiszta intonáció, figyelem		Frontális	Ének	1. melléklet
C)	Hangok - helyszínek 10'	Hangdifferenciálás, emlékezet, fantázia		Frontális	Játék	
2.	Zenehallgatás Leopold Mozart: Gyermekszimfónia (részlet) 10'	Figyelem, fantázia, logikai, kifejezőkészség	Egész osztály	Frontális	Játék	Zenei részletek 1–2. osztály CD
II. A TÁRGYAK MESEI						
1. A)	Tárgyjáték – tárgyak fizikai tulajdonságainak megfogalmazása 15'	Emlékek felidézése, szóbeli kifejezőkészség, szókincs, figyelem	Egész osztály	Frontális	Játék	2. melléklet
B)	Tárgyjáték – tárgyak felismerése tapintással, az érzékeltek szóbeli megfogalmazása 15'	Taktilis érzékelés, belső képek felidézése, figyelem, szóbeli kifejezőkészség, szókincs		Frontális	Játék	2. melléklet
2. A)	Cselekvések a tárgyak megjelenítésére 10'	Fantázia, lényegkiemelés, dramatikusság	Dramajátékban járatosabb osztályoknak	Frontális, egyéni	Utánzó játék	
B)	Mondj róla valamit! 10'	Fantázia, lényegkiemelés, szóbeli kifejezőkészség		Frontális, egyéni		
3.	Csoportalakítás 3'		Egész osztály			Szinkartyák
4. A)	„Ez a tárgy nem az a tárgy” I. 12'	Fantázia, utánzó-, kifejezőkészség	Egész osztály	Csoport	Játék	Kendő, bot, alma, kalap

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
B)	„Ez a tárgy nem az a tárgy” II. 12'	Fantázia, utánzó-, kifejezőkészség		Csoport	Játék	
5.	Helyszínek választása 7'	Asszociációs készség Kifejezőkészség, együttműködés	Egész osztály	Kooperatív, frontális	Megbeszélés (vita, érvelés)	
6.	Jelenetalkotás 18'	Kifejezőkészség, fantázia, dramatikus készség Együttműködés	Egész osztály	Csoport	Dramajáték	
III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS						
A)	A diákok visszajelzései, a tanító értékeli az osztály munkáját 5'	Belátás, önismeret	Egész osztály	Frontális	Megbeszélés	
B)	A csoportok, diákok önértékelése, tanítói visszajelzések 5'	Ön- és társismeret, önértékelés		Csoport, frontális	Megbeszélés	

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Ráhangelődés

1.

A) Tégy hozzá egy mozdulatot

Az osztály körben áll. Megállapodás szerint az ébredés utáni reggeli cselekvéseket, a reggeli készülődést idézik fel úgy, hogy mindenki egy mozdulattal folytatja a sort. A játék indítója (ha az „alapjáték” még nem ismert, akkor a tanító) kezd egy egyszerű mozdulattal, például nyújtózik egyet. A mellette álló gyerek megismétli ezt, majd hozzátesz egy másik mozdulatot (pl. megdörzsöli a szemét). A harmadik megismétli az első két mozdulatot, és ő is hozzátesz egyet, s így tovább.

Nagy létszámú csoportnál, illetve ha még nem megy gördülékenyen a játék, lehet, hogy mindig csak az előző 3/5 mozdulatot ismétlik, s nem az egész sort.

B) A faragószék nótája

Ez az ének rajzzal, mutogatással jár együtt. Ez oly módon történik, hogy a tanító a táblára rajzolja a dal megnevezett tárgyait (sematikus, vonalas rajzok), ugyanakkor éneklő a megfelelő szöveget. Mutogatásra akkor kerül sor, amikor továbbhaladva minden új sorhoz elénekelték (már a gyerekek is bekapcsolódnak) az előző sorokat is, emlékeztetőül rá-rá mutogatva a rajzokra.

A dal végén az ismeretlen szavakat (klázli – pohár, flaska, kurta – koppantó, kasza, vöcsök stb.) a tanító magyarázza meg a diákoknak.

C) Hangok – helyszínek

A diákok becsukják a szemüket (ráhajtják a fejüket a padra), s fülelnek. A tanító egymás után egészen rövid szünetekkel 5/7 különböző hangot hallat. Pl. lépések zaja, köhögés, tapsolás, kopogás, sziszegés. A sorozat végén a gyerekek vagy együtt megismétlik a hallottakat (az elhangzás sorrendjében), vagy szóban megfogalmazzák – szintén az elhangzás sorrendjét követve –, hogy mit hallottak. A második esetben is érdemes beszámoló után „újraalkotni” a hangokat.

Próbáljanak a gyerekek helyszíneket kitalálni a hangokhoz. „Hol hallhatnánk ezt?” (pl. köhögés: orvosi váróterem...)

2. ZENEHALLGATÁS

Leopold Mozart: Gyermekszimfónia (részlet)

A zenemű elejéről 3-4 perces részlet meghallgatása. (A tétel még nem ér véget, de a zenét fokozatosan lehalkítva meg lehet állítani a zene hallgatását. A részletben erdei madarak hangja fedezhető fel – kakukk, szarka –, de ha a gyerekek másra asszociálnak, az sem baj.)

Azután beszélgetés arról, hogy a gyerekek milyen helyszínt tudnak elképzelni a zene alapján. Milyen hangulatot idéz a zene? Mivel fejezi ezt ki? Válaszaikat próbálják meg indokolni!

II. A tárgyak meséi

1.

A) Tárgyjáték – tárgyak fizikai tulajdonságainak megfogalmazása

A tanító mindenki által jól látható helyre kiteszi az alábbi tárgyakat: kendő, bot, kalap, alma, üvegcsé, lakat, pénzes zacskó, fésű, gyűrű, lánc, kulcs, tarisznya, pogácsa, kő, csengő, gyertya. A gyerekek némán megfigyelik ezeket, majd gondolatban kiválasztanak egyet. Az első önként jelentkező anélkül, hogy kimondaná a tárgy nevét, elkezd sorolni annak látható (közvetlenül érzékelhető) tulajdonságait, majd azokat is, amit korábbi tapasztalataiból tud a tárgyról. (Azt, hogy mire használjuk, még nem árulja el.) Az osztály feladata, hogy kitalálja, melyik tárgyra gondolt. Ezután a kitaláló gyerek (vagy másik önként jelentkező) mondja el az ő általa választott

tárgy tulajdonságait. A játék legvégén adjunk lehetőséget arra, hogy a tárgyakat kézbe vehessék a gyerekek, ismerkedhessenek velük!

B) Tárgyjáték – tárgyak felismerése tapintással

A terem közepére, egy nagy terítő alá a tanító elrejt a mellékletben jelzett tárgyakat. A gyerekek tapintás útján „megismerkednek” ezek közül minél többel. (Egyszerre több gyerek is kitapogathatja, mi lehet a terítő alatt, de arra vigyázni kell, hogy ne váljanak a tárgyak láthatóvá, illetve senki ne mondja ki hangosan a nevüket.) Ezt követően a diákok egymás után elmondják taktilis érzéleteiket, kiegészítve azokkal az emlékképeikkel, amit az adott tárgyról őriznek. (Azt, hogy mire használjuk, még nem árulja el.) Az osztály által megnevezett tárgyakat vegyük elő a terítő alól, s a játék legvégén adjunk lehetőséget arra, hogy a gyerekek kézbe vehessék, ismerkedhessenek velük!

Vagy:

A terem közepére, egy nagy terítő alá a tanító elrejt a mellékletben jelzett tárgyakat. A gyerekek tapintás útján „ismerkednek” meg ezekkel a következő módon: egy önként jelentkező diák kitapogat egy, a terítő alatt lévő tárgyat, majd anélkül, hogy kimondaná a nevét, elkezdi sorolni annak érzékelhető tulajdonságait. A sort kiegészítheti azokkal az emlékképeivel is, amit a tárgyról már korábban szerzett. (Azt, hogy mire használjuk, még nem árulja el.) A többi gyerek feladata, hogy a leírás alapján rájöjjön, mi lehet az illető tárgy. A már megnevezett tárgyakat vegyük elő a terítő alól, s a játék legvégén adjunk lehetőséget arra, hogy a gyerekek kézbe vehessék bármelyiket, ismerkedhessenek velük!

2.

A) Cselekvések a tárgyak megjelenítésére

A játék során a tárgyakat azok használatát imitáló cselekvésekkel „mutatják be” a diákok anélkül, hogy a tárgyat előzetesen megneveznék vagy rámutatnának. A társak feladata, hogy a mozdulatok (cselekvések, olykor mini-atűr jelenetek) megfejtésével rájöjjenek, melyik tárgyról van szó.

A bemutatás során vagy akár azt követően (ez az osztály döntése lehet) egy-egy vállalkozó diák fogalmazza meg, hogy mit lát.

B) Mondj róla valamit!

A játék során a tárgyakat egy-egy, a használatukra utaló mondattal mutatják be egymásnak a gyerekek. (Természetesen anélkül, hogy a tárgyat előzetesen megneveznék, vagy rámutatnának.) Minden diák más-más tárgyról beszéljen. A játékot, ha az már gördülékenyen megy, nehezíthetjük például azzal, hogy nem a legnyilvánvalóbb használatra utaló mondatokat fogalmazzuk meg. (Pl. kalap: a fejünkön hordjuk/megvédhet minket a hidegtől, az esőtől, a szélétől, a napsütéstől is.)

3. CSOPORTALKÍTÁS

Az osztály tagjai húznak egy-egy kártyát. A kártyák hátoldalai színesek (zöld, barna, kék, piros, aransárga, fehér, szürke). Ha az osztály létszáma négyel osztható, minden színből négy kártyára van szükség. A kártyák véletlenszerű kihúzásával alakulnak meg a csoportok. Ha a csoportalakítást nem véletlenszerűen (vagy részben irányítottan) szeretné megoldani a tanító, akkor a kártyákat „névre szólóan” adja ki.

4.

A) „Ez a tárgy nem az a tárgy” I.

A játékot rövid frontális ismertető és kipróbálási időszak után csoportokban játsszuk. (Természetesen, ha a játék az osztály számára már ismerős, akkor máris csoportban játszható.) Minden csoport kap egy-egy tárgyat (ezek közt lehet azonos is). A feladat: más tárgy, tárgyak használatát kell eljátszani az adott tárggyal. Az adott tárgy átváltoztatásának egyetlen megkötése, hogy annak formája hasonló legyen a valós tárgyhoz. Egy bottal eljátszható például a furulya, ceruza, ropi, hőmérő, sebváltó, de nem lehet az autó kormánykereke, s természetesen nem lehet bot sem.

Törekedjen rá az osztály, hogy a bemutatás némajátékkal történjen, s ezt követően (vagy akár már közben is – ez a nehezebb) az egyik társ „értelmezze” a látottakat.

A játék végén a csoportok válasszanak ki egy-egy, számukra különösen érdekes megoldást, s azt mutassák meg (akár mint rejtvényfeladatot) az osztály többi tagjának is.

B) „Ez a tárgy nem az a tárgy” II.

A játékot rövid frontális ismertető és kipróbálási időszak után csoportokban játsszuk. (Természetesen, ha a játék az osztály számára már ismerős, akkor máris csoportban játszható.) Minden csoport kap egy-egy tárgyat (ezek közt lehet azonos is). A feladat: más tárgy, tárgyak használatát kell eljátszani az adott tárggyal. Az adott tárgy átváltoztatásának egyetlen megkötése, hogy annak formája hasonló legyen a valós tárgyhoz. Egy bottal eljátszható például a furulya, ceruza, ropi, hőmérő, sebváltó, de nem lehet az autó kormánykereke, s természetesen nem lehet bot sem.

Az éppen soron következő, a tárgyat „átváltoztató” gyerek mimes játéka közben (vagy közvetlenül utána) kis monológgal egészíti ki a játékát. Pl. ha a botot furulyává változtatta, elképzeltethető, hogy ezt mondja: nagyon szép hangja van vagy nehezen tudom lejátszani ezt a dalt. (Lehetőleg az „új tárgy” nevét ne mondja ki.)

A játék végén a csoportok válasszanak ki egy-egy, számukra különösen érdekes megoldást, s azt mutassák meg (akár mint rejtvényfeladatot) az osztály többi tagjának is.

5. HELYSZÍNEK VÁLASZTÁSA

A tanító helyszíneket ír fel a táblára (erdő, hegy, tópart, vásár, királyi udvar, kunyhó, barlang). A csoportok feladata, hogy a csoportalakítás során hozzájuk került szín alapján helyszínt válasszanak maguknak. Ha megszületett közös döntésük, azt indokolniuk is kell.

6. JELENETALKOTÁSOK

A csoportok a már meglévő helyszínükhöz az eddig megismert (II./1 és 4. feladat) tárgyak közül kiválasztanak kettőt-hármat. Úgy kell jelenetet alkotniuk, hogy annak helyszíne megegyezzen saját „helyszínükkel”, s a választott tárgyak központi szerepet kapjanak a jelenetben.

Rövid próba után a csoportok bemutatják egymásnak játékaikat.

IV. Zárás, értékelés

A)

A diákok visszajelzései a foglalkozásról. Aki kedvet érez, elmondja, hogyan érezte magát, mennyire elégedett magával.

Melyik feladat tetszett neki a legjobban, melyikben volt véleménye szerint a legügyesebb.

A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, figyelem, nyelvi találékonyság, a feladatmegoldások sikeressége.

B)

A csoportok önértékelése: hogyan tudtak együttműködni, türelemmel, figyelemmel fordultak-e egymás felé, tudtak-e kapcsolódni egymás ötleteihez. Hogyan érezték magukat a csoportos munkák során. A diákok egyéni visszajelzései, önértékelésük: mi ment könnyebben, mi ment nehezebben, melyik gyakorlatot/játékot szerették a legjobban, és miért.

A tanító visszajelzései, főként az egész osztály részvételéről.

1. melléklet

A faragószék nótája

Ez a kapa, ez a kasza,
 Ez meg itt a faragószék!
 Kapa, kasza, faragószék!
 Ó, be szép! Ó, be szép!
 Ez a derék faragószék.

Ez a hosszú, ez a kurta,
 Ez meg itt a véres hurka.
 Hosszú, kurta, véres hurka,
 Kapa, kasza, faragószék!
 Ó, be szép! Ó, be szép!
 Ez a derék faragószék.

Ez az egyenes, ez a görbe,
 Ez meg itt a fakereke!
 Egyenes, görbe, fakereke,
 Hosszú, kurta, véres hurka,
 Kapa, kasza, faragószék!
 Ó, be szép! Ó, be szép!
 Ez a derék faragószék.

Ez itt a kés, ez a villa,
 Ez meg itt a koppantója.
 Kés, villa, koppantója,
 Egyenes, görbe, fakereke,
 Hosszú, kurta, véres hurka,
 Kapa, kasza, faragószék!
 Ó, be szép! Ó, be szép!
 Ez a derék faragószék.

Ez a gólya, ez az orra,
 Ez meg itt a gólya tolla!
 Gólya orra, gólya tolla,
 Kés, villa, koppantója,
 Egyenes, görbe, fakereke,
 Hosszú, kurta, véres hurka,
 Kapa, kasza, faragószék!
 Ó, be szép! Ó, be szép!
 Ez a derék faragószék.

Ez a klázli, ez a flaska,
 Ez meg itt a részeg Miska.
 Klázli, flaska, részeg Miska,
 Gólya orra, gólya tolla,
 Kés, villa, koppantója,
 Egyenes, görbe, fakereke,
 Hosszú, kurta, véres hurka,
 Kapa, kasza, faragószék!
 Ó, be szép! Ó, be szép!
 Ez a derék faragószék.

Ez a Zsuzska, ez a lánya,
 Ez meg itt az unokája!
 Zsuzska, lánya, unokája,

Klázli, flaska, részeg Miska,
Gólya orra, gólya tolla,
Kés, villa, koppantója,
Egyenes, görbe, fakereke,
Hosszú, kurta, véres hurka,
Kapa, kasza, faragószék!
Ó, be szép! Ó, be szép!
Ez a derék faragószék.

Ez az öcsök, ez a vöcsök,
Ez meg itt a tejes köcsög.
Öcsök, vöcsök, tejes köcsög,
Zsuzska, lánya, unokája,
Klázli, flaska, részeg Miska,
Gólya orra, gólya tolla,
Kés, villa, koppantója,
Egyenes, görbe, fakereke,
Hosszú, kurta, véres hurka,
Kapa, kasza, faragószék!
Ó, be szép! Ó, be szép!
Ez a derék faragószék.

2. melléklet

Tárgyak: kendő, bot, kalap, alma, üvegse, lakat, pénzes zacskó, fésű, gyűrű, lánc, kulcs, tarisznya, pogácsa, kő, csengő, gyertya

DRÁMA V.

Játékok az analógiás szövegalkotás előkészítésére

KÉSZÍTETTÉK: Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA Analógiás gondolkodás és szövegalkotás, dramatikus készségek fejlesztése

IDŐKERET 2×45 perc

**AJÁNLOTT
KOROSZTÁLY** 7–9 év

**MODULKAPCSOLÓDÁSI
PONTOK**

Tágabb környezetben

Anyanyelv, környezetismeret, drámajáték, írás

Szűkebb környezetben

Beszédművelés – drámajáték

Ajánlott megelőző tevékenységek

Szókincsfejlesztés – szógyűjtés, mondatbővítés moduljai, beszélgetőkör, életjátékok, drámajátékok, eseményképek sorba rendezése

Ajánlott követő tevékenységek

Analógiás szövegalkotás, közös mesealkotás modulja, életjátékok, drámajátékok, egyszerű „képregények” készítése

**A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS
FÓKUSZAI**

Beszédbátorság, beszédkedv, nyelvi találékonyság, szóbeli és írásbeli kifejezőkészség

Analógiás gondolkodás, rész, egész viszony értelmezése, ok-okozati, időrendi összefüggések felfedezése, képzelőerő

AJÁNLÁS

A kooperatív feladatoknál a 4 fős heterogén csoportok a legideálisabbak.

„Kerekasztal” kooperatív technika

Szóforgó írásban: A csoport listát készít, körbe adnak egy lapot, amelyre mindenki feljegyzi a gondolatait.

„Szóforgó” kooperatív technika

A csoport tagjai sorban, az óramutató járásával egyező irányban elmondják egymásnak a gondolataikat. „Szóforgó” íródeákkal, illetve csoportfeladat megoldása íródeákkal: a közösen kitalált megoldásokat (pl. mondatokat, ötleteket, címeket) a csoport egyik tagja írja le.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Kooperatív tanulási módszerek, alapfokú drámapedagógiai ismeretek

ÉRTÉKELÉS

Szóbeli értékelés, szempontjai: részvétel a közös munkában, figyelem és együttműködés szintje, aktivitás, igényesség.

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessék. Az általunk szűrőkével jelölt mezők egy lehetséges bejárási útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. RÁHANGOLÓDÁS					
1. A) „Járvány” 10’	Fantázia, megfigyelőkészség, utazókészség, mozgáskoordináció	Egész osztály	Frontális	Játék	
B) Láncbábák (11) 10’	Megfigyelőkészség Mozgáskoordináció, fantázia	Egész osztály	Csoport, frontális	Játék	
C) Mániás család (39) 10’	Figyelem, helyzetfelismerő készség, beszéd-készség	Egész osztály	Frontális és/vagy csoport	Játék	
2. A) Abban vagyunk hasonlók... 8’	Megfigyelőkészség Kifejezőkészség	Egész osztály	frontális	Játék	
II. SZÖVEGMŰVELETEK – FELADATOK, JÁTÉKOK					
1. Csoporttalakítás tárgyképek segítségével 5’		Egész osztály			1. melléklet
2. „Hogyan lehetett volna még?” 8’	Logikus gondolkodás	Egész osztály	Csoport		
3. A) Helyszínek és szereplők 8’	Asszociációs készség, logikus gondolkodás	Egész osztály	Frontális	„Ötletroham”	
B) Egy-egy választott tárgyhöz helyszín és szereplők hozzátendelése 8	Logikus gondolkodás, együttműködés, szóbeli és írásbeli kifejezőkészség		Kooperatív	Szöförgő	
C) Tárgyak meglepő helyszíneken Minimise alkotása 8’	Kreativitás, emlékezet, logikus gondolkodás, együttműködés, szóbeli és írásbeli kifejezőkészség	Dráma – fantáziajátékokban járatosabb csoportok esetében	Csoport		

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
4.	Szövegpuzzle 7'	Sorrendiség felismerése, grammatikai érzék figyelem, együttműködés	Egész osztály	Kooperatív	Szóforgó	2. melléklet
5. A)	Mi történhetett a mondat elhangzása előtt? Jelenetalkotás 15'	Fantázia, logikus gondolkodás, dramatikus készség, együttműködés	Egész osztály	Csoport	Dramajáték	
B)	Mi történhetett a mondat elhangzása előtt? 3 képből álló képsorozat 15'	Fantázia, logikus gondolkodás, lényegkiemelés, verbális és nonverbális kifejezőkészség	Dramajátékban járatosabb osztálynak javasolt	Csoport	Dramajáték	
6. A)	Négyfázisú eseménykép hiányzó 4. képéről „történet” fogalmazása 10'	Írásbeli kifejezőkészség, fantázia, logikus gondolkodás	Egész osztály	Kooperatív	Kerekasztal	3. melléklet
B)	Négyfázisú eseménykép hiányzó 4 képéhez képalírások készítése 10'	Fantázia, nyelvi találékonyság, írásbeli kifejezőkészség, logikus gondolkodás		Kooperatív	Kerekasztal	3. melléklet
7 A)	A képsorozat alapján analógias történet kitalálása 14'	Analógias összefüggések felismerése Lényegkiemelés, írásbeli kifejezőkészség, együttműködés		Csoport vagy kooperatív	Íródéakkal vagy kerekasztallal	
B)	A képsorozat alapján analógias történet kitalálása párbeszéd közbeiktatásával 14'	Analógias összefüggések felismerése Lényegkiemelés, írásbeli kifejezőkészség, együttműködés	Egész osztály	Csoport vagy kooperatív	Íródéakkal vagy kerekasztallal	
III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS						
A)	A diákok visszajelzései, tanító értékeli az osztály munkáját 5'	Belátás, önismeret	Egész osztály	Frontális	Megbeszélés	
B)	A csoportok, önértékelése, tanítói visszajelzések 5'	Emlékezet, önismeret, önértékelés		Frontális – egyéni	Megbeszélés	

A FELDOLGOZÁS MENETE

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Ráhangelődés

1.

A) „Járvány”

Mozgásos és hangadással együtt járó bemelegítő játék. Az osztály egyik tagja egy bolondos (de nem túl bonyolult) mozgásba kezd, amit hanggal, esetleg szöveggel kísér. (A szöveg semmiképpen se legyen hosszú és nehéz! Inkább csak valamiféle repetitív hangsor legyen.) A többiek ezt utánozzák. Miután mindenki megtanulta, elindul a „fogó”. Mindenkinél az adott mozgás és hang együttesével kell közlekednie. A mozgás tempója nem lehet gyorsabb, mint amilyen a megtanulás időszakában volt. Ha az 1. játékos megfog valakit, akkor az új mozgást és hangot tanít az osztálynak, s így folytatódik a játék.

Fontos, hogy a mozgás és a hangadás tempója és kivitelezése a játék „fogócska” szakaszában is ugyanolyan legyen, mint a bemutatásnál, illetve a megtanulás során volt.

B) Láncbabák

Szinte valamennyi gyerek ismeri – és csinált már – harmonikaszerűen összehajtogatott papírból láncbabákat, akiknek a kezük, esetleg a lábuk is összenőtt. (Előzetes tevékenységként vagy az óra elején – ha ezt az alternatívát választja a tanító –, érdemes papírból ilyen láncbabákat készíteni.) Próbálja meg az osztály utánózni a láncbabák mozgását először kisebb, majd egyre nagyobb csoportokban, követve a tanító instrukcióit.

A játékot nehezíthetjük azzal, hogy a láncbabáknak nemcsak egyszerre és összekapcsolódva kell mozogniuk, de így kell beszélniük is. (1-1 rövid mondatot vagy számsort együtt, szinte egyszerre, előzetes megbeszélés nélkül elmondani. Ebben az esetben a tanító instrukciója erre is vonatkozzon.)

C) Mániás család

Az osztály valamelyik tagja kimegy a teremből. A többiek, a „család” megbeszéli, mi legyen a mániájuk. Ez lehet egy mozdulat és/vagy a beszédbe szőtt szó. Bejön a kitaláló, és minden gyereknek feltesz egy tetszés szerinti kérdést, pl. „Mi a kedvenc sportod? Mit reggeliztél?” A kérdezettek bármit válaszolhatnak – akár igazat, akár lóditást. A lényeg az, hogy válaszájukban ott legyen elrejtve a választott mánia. Következőnek az a gyerek megy ki, akinél a mániát kitalálták.

2.

A) Abban vagyunk hasonlók...

Az osztályt véletlenszerűen 2 csoportra osztja a tanító. Az egyik csoport kényelmes sétába kezd (ki-ki a saját tempójában). A másik csoport a „játéktér” szélén áll, s abból a szempontból figyeli őket, hogy közülük ki az, akivel valamiben hasonlítanak egymásra. Meghatározott jelre (pl. a tanító tapsol, dobbal hangot ad) a sétáló gyerekek megállnak. A kör szélén állók odamennek „hasonló társukhoz”, s elmondják: „Abban vagyunk hasonlók...”. Ha valaki pár nélkül marad, ő is csatlakozhat egy már kialakult pároshoz, de el kell mondania, miben hasonlít hozzájuk.

A játékot a csoportok szerepcseréjével folytatjuk (és újabb szerepcserékkel). Hívjuk fel a gyerekek figyelmét arra, hogy ne csak a „leglátványosabb” hasonlóságokra figyeljenek (pl. fiú-lány), s minden újabb feladatnál újabbakat találjanak ki. Legyen érték rátalálni egy-egy hasonlóságra!

II. Szövegműveletek – feladatok, játékok

1. CSOPORTALAKÍTÁS TÁRGYKÉPEK SEGÍTSÉGÉVEL

A lefordított kártyák közül minden gyerek húz egyet. A tanító nem mond semmilyen szempontot, csak arra kéri a diákokat, alakítsanak csoportokat. (Ennél a feladatnál a tanító kifejezetten kerülje az információadást.) Valószínű, hogy az azonos kártyájú gyerekek kerülnek majd egy csoportba.

2. „HOGYAN LEHETETT VOLNA MÉG?”

A csoportok gondolkozzanak el azon, hogyan lehetett volna még csoportokat alkotni. Rövid megbeszélés után sorban mindegyik csoport mondja el az ötletét. Nyugodtan lehet vitatkozni!

Ne feledjük, semmilyen kikötést sem adtunk, a csoport létszámát sem határoztuk meg előre. (Ha a gyerekek számára a 4 fős csoport evidensnek tűnt, a tanító elmondhatja, hogy ez legtöbbször így szokott lenni a közös munkában, de erre vonatkozóan nem volt kikötés.)

3.

A) Helyszínek és szereplők

Ötletroham formájában próbáljon az osztály minél több, az ábrázolt tárgyakhoz illő helyszínt, majd szereplőket kitalálni. Az ötleteket a tanító írja fel a táblára (pl. iskolai ebédlő, otthon, konyhafelszerelési bolt, étterem).

A feladat a tanító rögtönzött mondataival folytatódik. Helyszínenként kb. két-három mondatot mondjon, természetesen nem a felírás sorrendjében, hiszen a diákoknak az lesz a feladatuk, hogy kitalálják, melyik mondat hol hangozhat el.

Pl. iskolai ebédlő: „Húzd arrébb a tányérod, nem férek el! Ha megettétek az ebédet, mindenkinek vissza kell vinnie a tányérját az ablakhoz! Kérlek, Peti, ma te mosogasd el a tányérod! Én inkább egyszínű tányérokat szeretnék venni!”

B) Választott tárgyhoz, tárgyakhoz helyszín és szereplők hozzárendelése

A tárgyképeken szereplő dolgok közül a csoportok tetszőleges számú tárgyat választhatnak ki. Feladatuk, hogy kitaláljanak egy olyan helyszínt, ahol ezek a tárgyak együtt jelen lehetnek. A helyszín meghatározása után állapodjanak meg a szereplőkben is. Találjanak ki néhány mondatot, ami elhangozhat ezen a helyszínen.

C) Tárgyak meglepő helyszíneken

A csoportok válasszanak ki a tárgyképeken szereplő dolgok közül egyet, amit el tudnak képzelni egy meglepő (a szokásostól, mindennapitól) eltérő helyszínen vagy szituációban is. Írjanak hozzá egy „mini mesét” (néhány mondatos történetet).

Pl.: A tányér szerepelhet a cirkuszban a zsonglőr számában. A kanalat használhatjuk cipőkanálként, vagy anya megnézheti segítségével a torkunkat. A pohárral szaggatjuk a pogácsatésztát.

4. SZÖVEGPUZZLE

A csoportok egy mondat szavait kapják meg szétvágva, azt kell összerakniuk. (A lefordított szókártyákból egymás után húzzanak a csoporttagok, majd a maradék kettőnek csoporton belüli differenciálással találjanak „tulajdonost”.) A közös munkának egyetlen szabálya van: nem szabad közben beszélni. Amelyik csoport elkészült, próbálja meg a mondatot rajzos formában is kifejezni.

5.

A) Mi történhetett a mondat elhangzása előtt?

A csoportok megbeszélnek egy-egy történetet, szerintük mi előzhette meg a nagymama mondatát. Megbeszéljük, hol történhetett mindez, kik lehettek jelen. Ennek megfelelően szerepeket osztanak, s elképzelik a helyszínt. A rövid szöveges jelenetnek a nagymama mondatával kell véget érnie.

A csoportok bemutatják egymásnak a történeteiket.

B) Mi történhetett a mondat elhangzása előtt?

A csoportok megbeszéljük, szerintük mi előzhette meg a nagymama mondatát. Megállapodnak 3 képben (előzmény 3 fázisa). Megbeszéljük, hol történhetett mindez, kik lehettek jelen. Ennek megfelelően szerepeket osztanak. Az állóképek megelevenedhetnek 1-2 mozdulat, illetve mondatnyi időre. [1. állókép, mozdulat, megállás. Ezt követően a csoport beáll a 2. állóképbe, itt is megmozdulhat, majd újra megáll stb. Minden képbeállást és zárást jelezzen a csoport hangjellel vagy bemondással (pl. taps, „1. kép”).]

A próbát a képsorozatok bemutatása követi.

6.

A) Négyfázisú eseménykép hiányzó 4. képről „történet” fogalmazása

Vajon hogy folytatódhatna a történet?

A csoportok választanak a bemutatott 2 rajzos történet közül. Mindegyik eseménysor 4 képből áll, de ezek közül csak hármát mutat meg a tanító az osztálynak. (Ezt el is mondja.) A csoportok feladata, hogy az általuk elképzelt negyedik képről pár mondatos írást készítsenek.

Az írásbeli munka végén a tanító bemutatja a képsorozat 4. képét. A csoportok visszajelzik, hasonló megoldásra jutottak-e.

B) Négyfázisú eseménykép hiányzó 4. képéhez képaláírás készítése

A csoportok választanak a bemutatott 2 rajzos történet közül. Mindegyik eseménysor 4 képből áll, de ezek közül csak hármát mutat meg a tanító az osztálynak. (Ezt el is mondja.) A csoportok feladata, hogy megállapodjanak arról, szerintük mi lehet a 4. képen, s ehhez a képhez egyszólatos képaláírást készítsenek.

Az írásbeli munka végén a tanító bemutatja a képsorozat 4. képét. A csoportok visszajelzik, hasonló megoldásra jutottak-e.

7.

A) A képsorozat alapján analógiás történet kitalálása

A 6. feladat alapján minden csoport kitalál egy hasonló történetet, s azt leírja. Az elkészült munkákat csoportforgóval mutatják be egymásnak.

Követő tevékenységnek javasolt, hogy a szövegekhez képek (képsorozatok) is készüljenek – pl. rajzórán. A későbbiekben ezeket kiállíthatja, vagy „újsággá” összefűzheti az osztály.

B) A képsorozat alapján analógiás történet kitalálása párbeszéd közbeiktatásával

A 6. feladat alapján minden csoport kitalál egy hasonló történetet, s azt párbeszéd közbeiktatásával leírja. Az elkészült munkákat csoportforgóval mutatják be egymásnak.

Követő tevékenységnek javasolt, hogy a szövegekhez képek (képsorozatok is készüljenek – pl. rajzórán). A későbbiekben ezeket kiállíthatja vagy „újsággá” összefűzheti az osztály.

III. Zárás, értékelés

A)

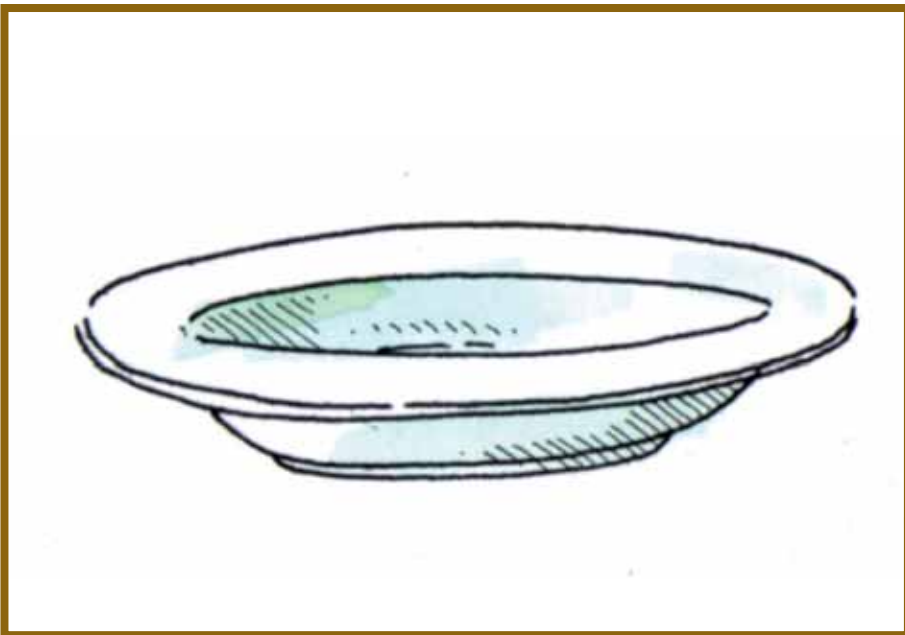
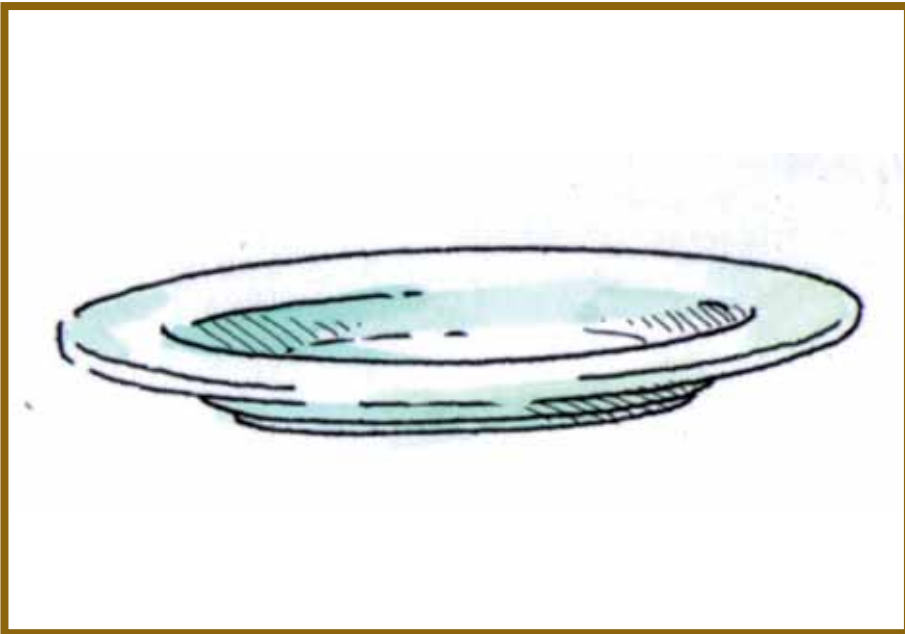
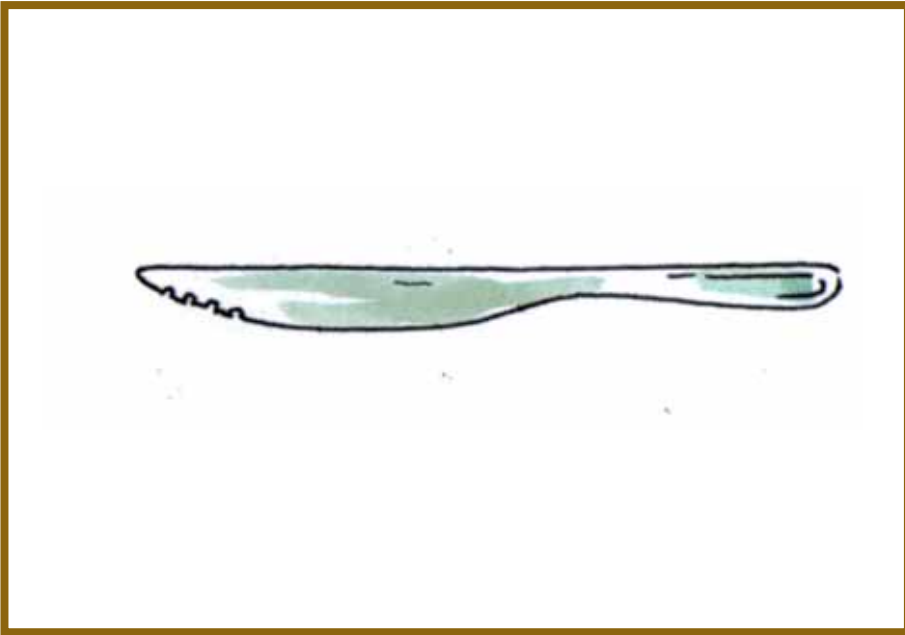
A diákok visszajelzései a foglalkozásról. Aki kedvet érez, elmondja, hogyan érezte magát, melyik feladat tetszett neki a legjobban, mennyire elégedett magával.

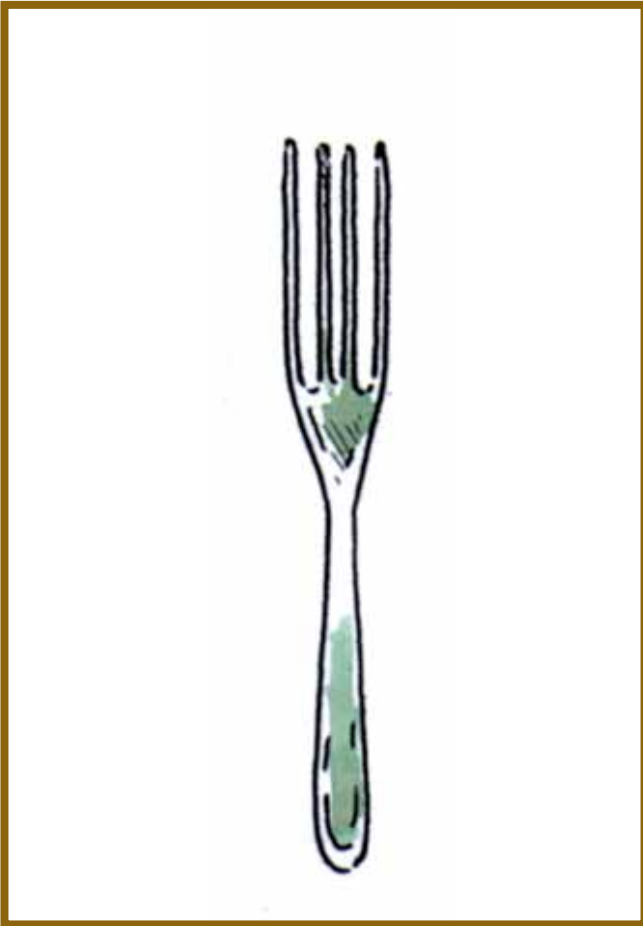
A tanító értékeli az osztály, a csoportok munkáját, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, figyelem, nyelvi találékonyság, feladatmegoldás sikeressége.

B)

A csoportok, a diákok önértékelése a munkában való részvételükről. Melyik feladat megoldásával voltak elégedettek, mi az, amit ügyesen tudtak megoldani. Hogyan tudtak figyelni egymásra, hogyan tudtak kapcsolódni egymás ötleteikhez, tevékenységeikhez. Hogyan sikerültek feladatmegoldásaik. Hogyan érezték magukat a csoportos munkák során.

*1. melléklet***Csoportalakító kártyák**

2. melléklet

Szövegpuzzle mondata a tagolások jelölésével

Én__ a mamámtól__ már__ sokszor__ hallottam__ ezt__ a mondást: __kés,__ villa,__ olló,__ gyerek__ kezébe__
nem__ való.

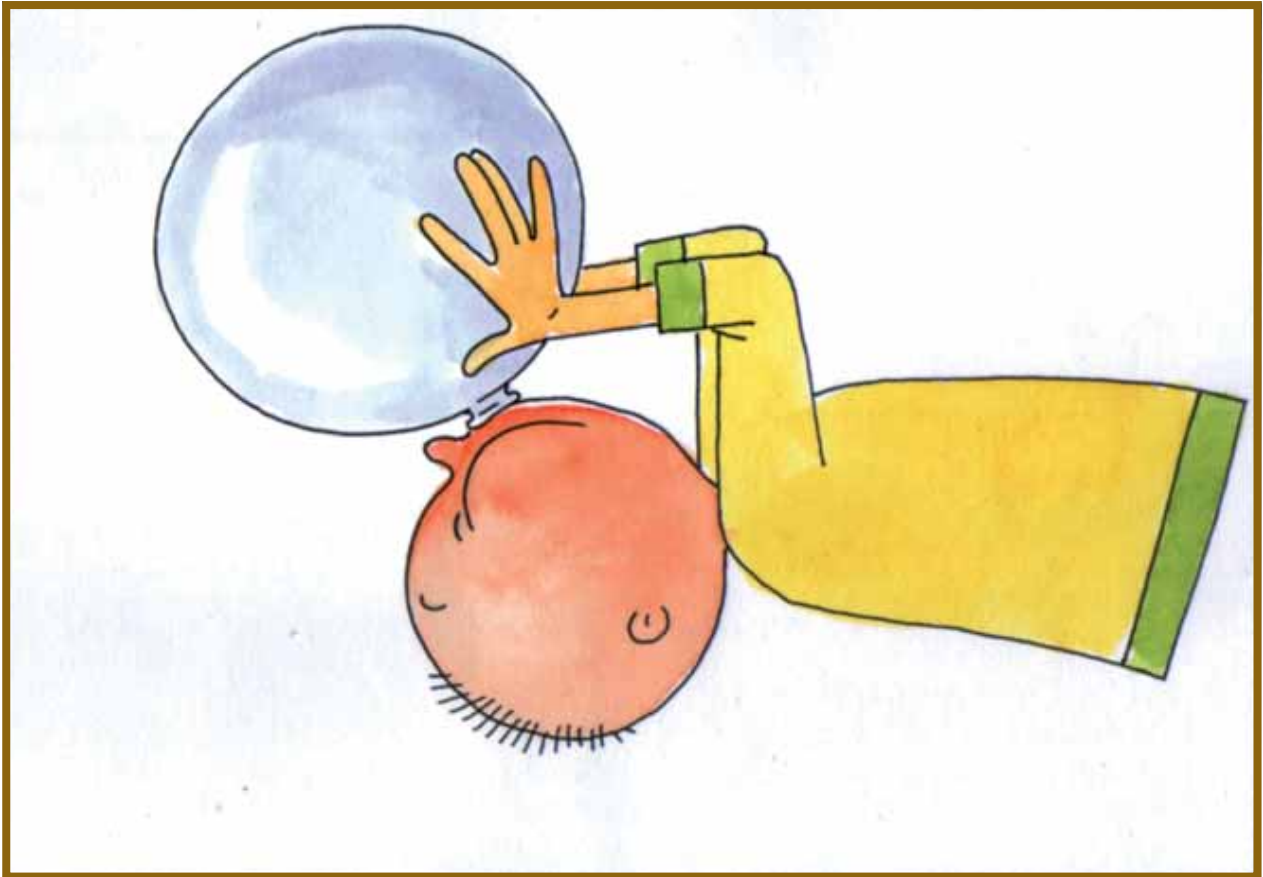
Én__	a mamámtól__
már__	sokszor__
hallottam__	ezt__
a mondást:__	kés,__
villa,__	olló,__
gyerek__	kezébe__
nem__	való.

3. melléklet

Fázisképek

1. lufifújás

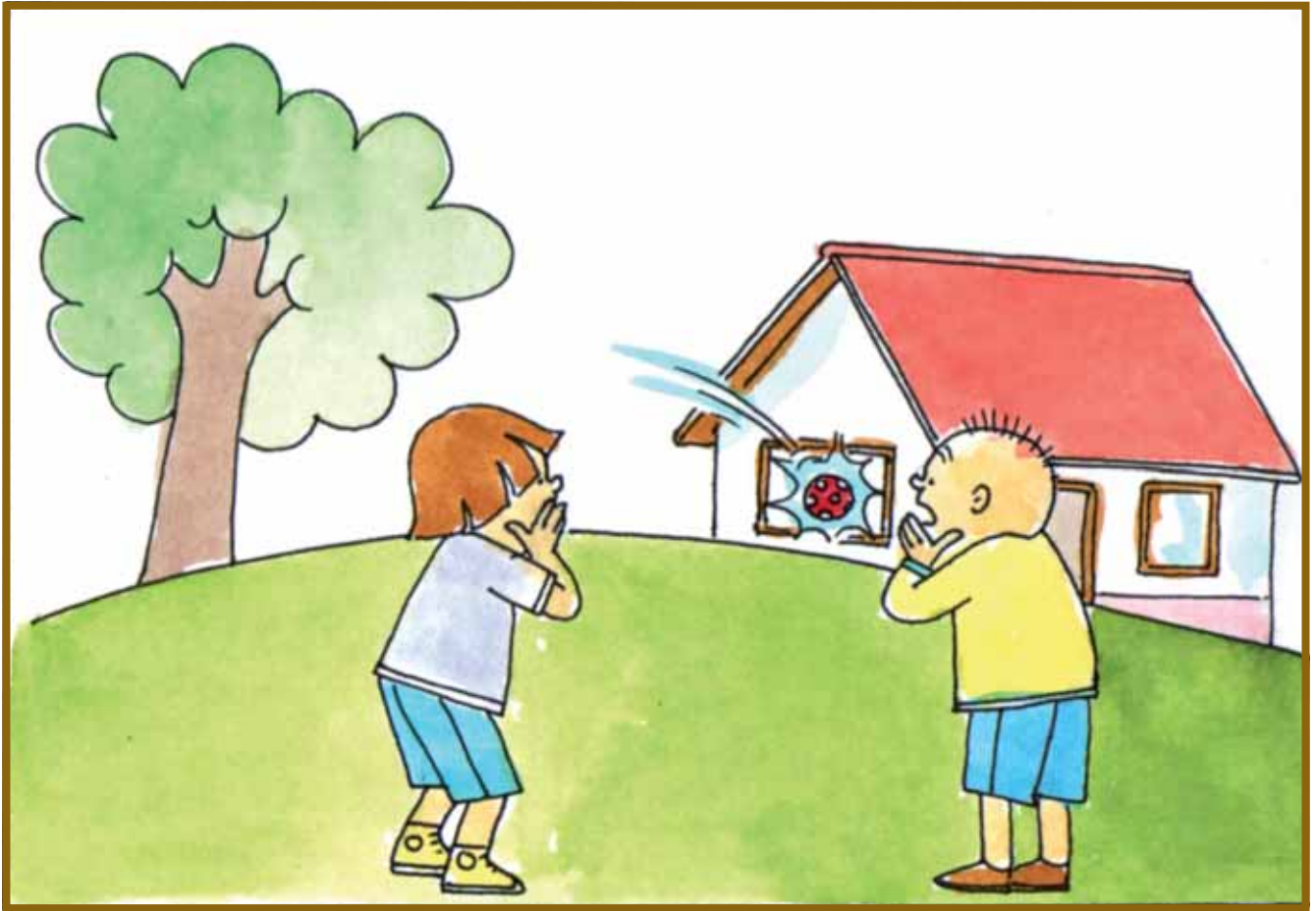

2. fozizás

DRÁMA VI.

Jelek, jelzések, kifejezések jelentése 1. rész

KÉSZÍTETTÉK: Csájiné Knézics Anikó és Szilvásiné Turzó Ágnes

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA A nonverbális képességek fejlesztése

IDŐKERET 3×45' (1. egység)

AJÁNLOTT
KOROSZTÁLY 7–9 év

MODULKAPCSOLÓDÁSI
PONTOK *Tágabb környezetben*
A szociáliskompetencia-fejlesztés moduljai

Szűkebb környezetben

Beszéd, beszédértés

Ajánlott megelőző tevékenységek

Némajátékok: a mimika, a gesztusok, a testtartás jelentésének megértését kívánó játékok

Ajánlott követő tevékenységek

Drámajátékok

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS
FÓKUSZAI Kommunikáció: nonverbális képességek

AJÁNLÁS

Ezeket a gyakorlatokat akkor érdemes választani, amikor a gyerekeknek már van tapasztalatuk arról, hogy mi-ként lehet szavak nélkül is „közölni” valamit. Hogyan tudjuk használni testbeszédként a mimikát, a gesztust és a testtartást.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Gabnai Katalin: Drámajátékok. Helikon Kiadó, Budapest, 2000.

ÉRTÉKELÉS

Szóban; szempontjai: részvétel, aktivitás; többféle megoldás bemutatása.

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás folyamata különböző szempontokhoz illeszkedhessék. Az általunk szűrőkével jelölt mezők az egyik lehetséges bejárási útvonalat jelölik. Ez az útvonal a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható.

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. ARCKIFEJEZÉSEK, KIFEJEZŐ MOZGÁSOK, JELLEMZŐ KIFEJEZÉSEK GYAKORLÁSA 25'						
1. A)	Arckifejezések utánzása A mimika használata hangulatok kifejezésére Öröm, csodálkozás, sírás, rettegés, szomorúság	Nonverbális képességek, önkifejezés	Az egész osztály	Frontális	Utánzás	1. melléklet
1. B)	Képekről, fényképekről érzelmek megállapítása	Verbális kifejezőkészség Empátia	Az egész osztály	Frontális	Megbeszélés	
2.	Többféle arckifejezés, gesztus kipróbálása (öröm, csodálkozás, sírás, rettegés, szomorúság)	Nonverbális képességek, önkifejezés	Az egész osztály	Pár	Utánzás	
3.	Arckifejezés, gesztusok, különféle testtartások kipróbálása (öröm, csodálkozás, sírás, rettegés, szomorúság)	Nonverbális képességek, önkifejezés	Az egész osztály	Csoport	Utánzás	
4.	Különféle arckifejezés, gesztus, testtartás kipróbálása; a megfelelő érzelmeket kifejező szókapszolatok és a metakommunikáció összhangja. Pl.: Öröm – De jó! Csodálkozás – Jé! Sírás – Jaj, jaj! Rettegés – Most mi lesz!? Szomorúság – Nagy baj!	Beszédértés Empátia Érzelmi intelligencia, szótalálás	Az egész osztály	Csoport	Utánzás	

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY	
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK		
II. ADOTT JELEK ÉRTELMEZÉSE, ÁTADÁSÁNAK GYAKORLÁSA 15'						
A)	<p>„Irányítsunk szavak nélkül” Utasítások és végrehajtásuk nonverbális jelek segítségével</p> <ul style="list-style-type: none"> – Nyisd ki az ajtót! – Mindenkiel fogj kezét! – Énekelj egy dalt! – Rajzolj a táblára egy macskát! – Olvasd fel az utolsó olvasmány 1. bekezdését! – Kérj valakitől egy írólapot és egy ceruzát! 	Kreativitás, fantázia, empátia, metakommunikáció	Azok, akik nehezebben értik a nonverbális jeleket	Páros	Utánzás	2. melléklet
B)	<p>„Távkapcsolat” című játék Pl.: labdázás, teniszezés, felolvasás, rendőri irányítás, evés</p>	Nonverbális kommunikáció, empátia	Azoknak, akik a közléshez nem vagy kevésbé használják a mimikát, gesztusokat, a „testüket”	Páros	Utánzás	
III. ÉRTÉKELÉS 5'						
A)	A tanító értékeli az osztály munkáját					
B)	A gyerekek értéklik saját munkájukat	Önértékelés, mások nézőpontjának elfogadása				

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi leírásban csak azok a lépések szerepelnek, amelyekkel kapcsolatosan fontosnak tartottuk az instrukciók részletezését.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Arc kifejezések, kifejező mozgások, jellemző kifejezések gyakorlása

Arckifejezések utánzása

A mimika használata hangulatok kifejezésére – Öröm, csodálkozás, sírás, rettegés, szomorúság

Minden gyerek kap egy szókártyát, amelyen a következő szavak közül valamelyik található: öröm, csodálkozás, sírás, rettegés, szomorúság.

A szókártya szerint viselkedik a gyerek, vagyis mimikájával jelzi a szó jelentését.

A bemutatások után mindenki megkeresi az „azonos mimikájú partnert”; így alkotnak majd azonos csoportokat.

Összehasonlítják az arckifejezéseket, és megállapítják, hogy mi a különbség az arcok között. Hogyan, mi módon változtatható az „arc”, hogy más-más érzelmet lehessen leolvasni róla?

2. KÜLÖNFÉLE ARCKIFEJEZÉSEK ÉS GESZTUSOK KIPRÓBÁLÁSA

Maradnak az előző csoportok, és az arckifejezéshez „hozzákapcsolódnak” gesztusok is. Akár kézmozdulatokkal, fejtartással is jelezhetik az adott érzelmet.

Megint összehasonlítják, hogyan fejezték ki az adott érzelmeket.

Megbeszéljük, hogy a mozdulat mennyire változtathatja meg azt, amit ki akarunk fejezni, vagyis a jelentést.

3. KÜLÖNFÉLE ARCKIFEJEZÉS, GESZTUS ÉS TESTTARTÁS KIPRÓBÁLÁSA

A csoportok cserélnek: „másfajta érzelmekre váltanak”.

A megbeszéltek alapján az előzőeket figyelembe véve az újabb érzelmet jelenítik meg, mutatják be, de kiegészítve már testbeszéddel is. Vagyis egész testükkel mutatják be az örömet, a csodálkozást, a sírást, a rettegést, a szomorúságot.

Újra megbeszélés követi a bemutatásokat. Mi volt a legnehezebb, melyik volt a legkifejezőbb?

4. ARCKIFEJEZÉSEK, GESZTUSOK, TESTTARTÁS ÉS A HOZZÁ KAPCSOLÓDÓ VERBÁLIS KIFEJEZÉSEK KIPRÓBÁLÁSA

A csoportok újra cserélnek, és megint egy másik érzelmet mutatnak be, amelyet még nem próbáltak ki.

Most már szóval is kísérik az érzelmeket. Hangutánzó szavakkal társítják a testbeszédet, pl. öröm: Jaj, de jó! – csodálkozás: Jé! – sírás: Jaj, jaj! – rettegés: Most, mi lesz?! – szomorúság: Nagy baj lesz! Ha nem tudnak az érzelmekhez illeszteni kifejezéseket, akkor a tanító segíti a gyerekeket.

Újra meghallgatjuk a csoportokat, és közösen megbeszéljük, hogy melyik volt a leghatásosabb, a legtalálóbb.

II. Adott jelek értelmezése, átadásának gyakorlása

A) „IRÁNYÍTSUNK SZAVAK NÉLKÜL” CÍMŰ JÁTÉK

Minden pár megkapja az utasításokat írásban, minden egyes utasítás egy-egy lapon található, hogy egyszerre csak egy utasítást lehessen elolvasni.

Az egyik tag húz egy lapot, és megpróbálja a társának jelekkel elmagyarázni. Majd megbeszéljük, hogyan lehetett volna egyszerűbben, érthetőbben megmutatni.

Most a másik tag húz egy lapot, és aki eddig mutogatott, az lesz az értelmező, és azt teszi, amit mutat neki a társa. Újra megbeszéljük, hogy milyen nehéz vagy könnyű volt a jelzés.

Így mennek végig az összes „irányításon”.

Ha mindegyik „irányítást” kipróbálták, akkor a tanító megkéri a párokat, hogy mutassanak be néhány irányítást, amelyet ők jónak tartanak.

A bemutatásokat megbeszéljük ugyanúgy, ahogy a páros feladatnál tették.

III. Értékelés

Szemponatok: aktivitás, milyen mértékben sikerült érthetővé tenni a közlés tartalmát mások számára metakommunikatív eszközökkel.

öröm

csodálkozás

sírás

rettegés

szomorúság

2. melléklet

Nyisd ki az ajtót!

Mindenkivel fogj kezet!

Énekelj egy dalt!

Rajzolj a táblára egy macskát!

Olvasd fel az utolsó olvasmány 1.
bekezdését!

Vegyél ki a szekrényből egy írólapot és a
tolltartódból egy ceruzát

DRÁMA VI.

Jelek, jelzések, kifejezések jelentése 2. rész

Készítették:

Csájiné Knézics Anikó és Szilvásiné Turzó Ágnes

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA	A nonverbális képességek fejlesztése
IDŐKERET	45' (2. rész)
AJÁNLOTT KOROSZTÁLY	7–9 év
MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK	<i>Tágabb környezetben</i> A szociáliskompetencia-fejlesztés moduljai <i>Szűkebb környezetben</i> Beszéd, beszédértés <i>Ajánlott megelőző tevékenységek</i> Némajátékok: mimika, gesztus, testtartás jelentésének értése <i>Ajánlott követő tevékenységek</i> Drámajátékok, rögtönzések
A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI	Kommunikáció: nonverbális képességek fejlesztése

AJÁNLÁS

Ezeket a gyakorlatokat akkor szerencsés választani, amikor a gyerekeknek már van tapasztalatuk arról, miként lehet szavak nélkül is közölni valamit; hogyan tudjuk használni testbeszédként a mimikát, a gesztust és a testtartást.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Gabnai Katalin: Drámajátékok. Helikon Kiadó, Budapest, 2000.

ÉRTÉKELÉS

Szóbeli; szempontjai: részvétel, aktivitás; többféle megoldás azonos feladatra

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás folyamata különböző szempontokhoz illeszkedhessék. Az általunk szűrőkével jelölt mezők az egyik lehetséges bejárási útvonalat jelölik. Ez az útvonal a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
ÉLMÉNYEK, HANGULATOK KIFEJEZÉSE 45'					
A1. Foltkép készítése csoportonként 10'	Kreativitás, színharmónia felismerése		Kooperatív	Képkötés négyfős csoportokban	Kék, sárga és vörös színű vízfesték, ecset, rajzlap
2. „Folttéma” kitalálása 10'	Fantázia,		Kooperatív	Beszéd	
3. A foltkép címe 5'	lényegkiemelés		Frontális		
4. Foltkép kiegészítése teljes képpé csoportonként 10'	Fantázia		Csoport	Képkötés	Kék, sárga és vörös színű vízfesték, ecset
5. Foltképekről történeteket alkotnak, a történeteket dramatizálják, az osztálynak bemutatják 15"	Fantázia		Csoport	Kerekasztal	

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi leírásban csak azok a lépések szerepelnek, amelyekkel kapcsolatosan fontosnak tartottuk az instrukciók részletezését. Célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem kívánatos kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint döntsön a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Élmények, átélt események, hangulatok kifejezése

1. FOLTKÉP KÉSZÍTÉSE CSOPORTONKÉNT

Csoportokban a négy alapszínből vagy/és ezeket összefolytatva foltokat tesznek egy rajzlapra.

2. „FOLTTÉMA” KITALÁLÁSA

A képhez kitalálnak egy témát, mintha a kép a téma illusztrációja lenne.

3. FOLTKÉP CÍMADÁSA

A „saját” képnek *szóforgó* módszerrel címet adnak. Kiválasztják a legtalálóbbról a címeket.

4. FOLTKÉP KIEGÉSZÍTÉSE TELJES KÉPPÉ CSOPORTONKÉNT

A foltképet bármilyen nyomhagyó eszközzel (színes ceruza, filctoll stb.) teljes képpé kiegészítik.

5. TELJES KÉPRŐL TÖRTÉNETET ALKOTNAK, A TÖRTÉNET DRAMATIZÁLJÁK, MAJD CSOPORTONKÉNT BEMUTATJÁK AZ OSZTÁLYNAK

A csoportok ehhez a képhez is történetet találnak ki.

Az elkészült képekre ráírják minden csoporttag nevét, majd kiteszik a terem jól látható helyére.

A kitalált történetet dramatizálják, és a *csoportforgó* módszerével bemutatják az osztálynak.

Minden csoportot meghallgatunk, és megbeszéljük, hogy kinek melyik kép és szöveg miért volt érdekes.

II. Értékelés

Szóbeli; szempontok: aktivitás, a kép és a szöveg és dramatikus játék összhangja.

DRÁMA VI.

Jelek, jelzések, kifejezések jelentése 3. rész

KÉSZÍTETTÉK: Csájiné Knézics Anikó és Szilvásiné Turzó Ágnes

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA	A nonverbális képességek fejlesztése
IDŐKERET	45' (3. rész)
AJÁNLOTT KOROSZTÁLY	7–9 év
MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK	<i>Tágabb környezetben</i> A szociáliskompetencia-fejlesztés moduljai <i>Szűkebb környezetben</i> Beszéd, beszédértés <i>Ajánlott megelőző tevékenységek</i> Némajátékok: mimika, gesztus, testtartás jelentésének értése <i>Ajánlott követő tevékenységek</i> Drámajátékok, rögtönzések
A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI	Kommunikáció: nonverbális képességek fejlesztése

AJÁNLÁS

Ezeket a gyakorlatokat akkor szerencsés választani, amikor a gyerekeknek már van tapasztalatuk arról, miként lehet szavak nélkül is közölni valamit; hogyan tudjuk használni testbeszédként a mimikát, a gesztust és a testtartást.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Gabnai Katalin: Drámajátékok. Helikon Kiadó, Budapest, 2000.

ÉRTÉKELÉS

Szóbeli; szempontjai: részvétel, aktivitás; többféle megoldás azonos feladatra

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás folyamata különböző szempontokhoz illeszkedhessék. Az általunk szűrőkével jelölt mezők az egyik lehetséges bejárási útvonalat jelölik. Ez az útvonal a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYÚJTMÉNY	
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK		
I. KIJELENTÉSEK TÖBBÉRTELMŰSÉGÉNEK ÉSZREVÉTELÉSE 20'						
1. A)	Közlés alapján képalakítás	Kreativitás Belsőkép-készítés, fantázia	Az egész osztály	Egyéni	Írás	Írólap, ceruza
2.	Beszélgetés a képekről	Szóbeli kifejezőkészség	Az egész osztály	Egyéni	Beszélgetés	
3.	Utasítás megfogalmazása a társnak	Lényegkiemelés	Az egész osztály	Páros	Írás, beszélgetés	
1. B)	Történetek, mesék, dalok, versek felelevenítése a rajzokról	Verbális emlékezet	Az egész osztály	Csoport		
II. ÖSSZEGZÉS – VÉGSZAVAS RÖGTÖNZÉS 25'						
A)	Csoportonként némajátékkal vagy jelenettel végszavas rögtönzés – Hagyd abba! – Jaj, de jó! – Én ezt nem csinálom! (dühösen) – Nagyon tetszik! (meghatódottan) a) Felkészülés – 5' b) Bemutató – 10' Beszélgetés: szereplők, helyszín, téma, címadás – 10'	Kreativitás Beszédkészség	Az egész osztály	Csoport	Dramajáték	Melléklet
B)	„Találd ki!” Egy mese megjelenítése némajátékkal	Kreativitás, téri orientáció	Az egész osztály	csoport	dramajáték	

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi leírásban csak azok a lépések szerepelnek, amelyekkel kapcsolatosan fontosnak tartottuk az instrukciók részletezését. Célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem kívánatos kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint döntsön a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. Kijelentések többértelműségének megtapasztalása

Minden gyerek előtt írólap van; a tanító utasításokat ad, a gyerekek követik az utasításokat.

„Rajzoljatok egy nagy kört! A körbe két kisebbet és egyet a két kör alá!”

A rajzok elkészültével mindenki elmondja, hogy mit lát a „rajzban”.

A rajzokhoz kapcsolhatnak történetet, mesét, dalt vagy verset, ami eszükbe jut arról a képről, amelyet rajzoltak.

A megoldásokat ne értékeljük, mindegyiket fogadjuk el; az, hogy ki mire asszociál egy képről, nem bírálható.

II. Végszavas rögtönzés 25’

Négyfős csoportokat alakítunk; lehetőleg minden csoportba kerüljön dramatizálásra nyitottabb és kevésbé nyitott, aktív gyerek.

Csoportonként némajátékkal vagy párbeszédese jelenettel kell a végszavas rögtönzést megoldani.

A végszavak: „Hagyd abba! Jaj, de jó! Én ezt nem csinálom! Nagyon tetszik!”

A rögtönzések menete

1. A csoportok önálló felkészülése

2. Előkészület, bemutatás

Minden csoport bemutatását megbeszélés követi. Szereplők, helyszín, téma megállapítása, címadás.

III. Értékelés

Szóbeli; szempontok: aktivitás, a némajáték kifejező volta.

Melléklet

- Nyisd ki az ajtót!
- Mindenkiel fogj kezét!
- Énekelj egy dalt!
- Rajzolj a táblára egy macskát!
- Olvasd fel az utolsó olvasmány 1. bekezdését!
- Vegyél ki a szekrényből egy írólapot és a tolltartódból egy ceruzát!

DRÁMA VII. Az orvosnál 1. rész

KÉSZÍTETTÉK: Csájiné Knézics Anikó és Szilvásiné Turzó Ágnes

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA	A kommunikációs képességek fejlesztése verbális és nonverbális gyakorlatok alkalmazásával A mindennapi élethelyzetnek, szituációknak megfelelő kommunikáció gyakorlása
IDŐKERET	45'
AJÁNLOTT KOROSZTÁLY	7–9 év
MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK	<i>Tágabb környezetben</i> Szövegalkotás modul <i>Szűkebb környezetben</i> Szociális kompetencia modul <i>Ajánlott megelőző tevékenységek</i> Néhány drámajáték eljátszása <i>Ajánlott követő tevékenységek</i> Helyzetgyakorlatok, életszituációk eljátszása
A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI	Beszédképesség, szóbeli szövegalkotás, együttműködési készség, empátikus, metakommunikációs készség fejlesztése

AJÁNLÁS

Érdeemes a két rész 90 perces foglalkozását egységnek tekinteni, folyamatként és nem elemenként megvalósítani.

Természetesen a tanító dönthet úgy, hogy egy-egy részt kiemel belőle.

Értékelés: bátorító, buzdító szóbeli értékelés.

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás folyamata különböző szempontokhoz illeszkedhessék. Az általunk szűrőkével jelölt mezők az egyik lehetséges bejárási útvonalat jelölik. Ez az útvonal a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható.

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉPSZÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTÉMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. A KOMMUNIKÁCIÓS ÉS A LÉNYEGKIEMELŐ KÉPESSÉG FEJLESZTÉSE 5'						
A)	Ki vagyok én? című játék – „orvos”	Lényegkiemelő kép.	Az egész osztály	Frontális	Játék	
B)	Társak „orvost és betegét” játszó némajátékának azonosítása	Kreativitás emlékezet	Az egész osztály	Frontális		
II. RÁHANGOLÁS 20'						
A)	Beszélgetés a tárgyról Hol használhatjuk ezeket a tárgyakat? Miért fontosak? 20'	Emlékezet Érzelmi intelligencia: érzések verbalizálása	Az egész osztály	Frontális	Játék	1. melléklet
B)	Tárgyak csoportosítása, válogatása többféle módon	Emlékezet Érzelmi intelligencia: érzések verbalizálása	Az egész osztály	Egyéni		
C)	Anyanyelvi játék Melyik tárgy neve? ó-á-a (jódpárna) Melyikben van kétjegyű mássalhangzó? A szavak mondatba foglalásának gyakorlása	Emlékezet Érzelmi intelligencia: érzések verbalizálása Rész-egész viszony felismerése	Az egész osztály Egyéni vagy csoportos			
D)	Memóriajáték A tárgyakat letakarjuk, és emlékezetből fel kell sorolni az asztalon lévő tárgyakat	Auditív emlékezet Vizuális emlékezet	Az egész osztály	Az egész osztály		
III. A TELEFONÁLÁS SZABÁLYAINAK TUDATOSÍTÁSA 20'						
1. A)	A telefon hangjának felismerése	Auditív emlékezet	Az egész osztály	Frontális		2. melléklet
B)	Telefonkészülék (vezetékes vagy mobil) kikapcsolása behunyt szemmel	Taktilis érzékelés	Az egész osztály	Csoport		

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
C)	A telefonálás algoritmusának időrendbe helyezése mondatonként	Szerialitás	Az egész osztály	Csoport		3. melléklet
2.	„Jut eszembe a telefonról” című játék	Kommunikáció	Az egész osztály	Egyéni	Játék	
3.	A telefonálás algoritmusának felelevenítése	Mozgás- és verbális emlékezet	Az egész osztály	Frontális		

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi leírásban csak azok a lépések szerepelnek, amelyekkel kapcsolatosan fontosnak tartottuk az instrukciók részletezését. Célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem kívánatos kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint döntsön a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. A kommunikációs és a lényegkiemelő képesség fejlesztése

1. KI VAGYOK ÉN? CÍMŰ JÁTÉK (ORVOS)

Kiválasztunk egy gyereket, aki szemben áll az osztállyal.

Szókártyára előzetesen felírjuk az orvos, ápoló szavakat, amelyet a gyerek homlokára, pl. koronára vagy fejdíszként felteszünk.

Az osztály többi tagja tudja, hogy mely szót kell a tanulónak kitalálnia, és információkkal segíti őt. Pl.: Te mindig fehér köpenyben vagy a munkahelyeden. Diplomád is van. Lehetsz kórházi is...

Addig kér információt, tényeket a kiválasztott gyerek, amíg rá nem jön a szóra.

II. Ráhangelés

Ehhez a témához sok élménye fűződik a gyerekeknek; idézzük fel azokat a tapasztalatokat, élményeket, emlékeket, amelyeket már átélhettek!

A témához kapcsolódó „felszerelésekről” beszélgetés, megismerés – tárgyak az asztalon.

A gyerekeket előzetesen megkérjük, hozzanak otthonról betegápolással kapcsolatos tárgyat (ragtapsz, sebhintőpor, géz stb.).

Előzetesen az asztalra helyezzük, majd letakarjuk a tárgyakat.

Feltételezések meghallgatása: Mi lehet a terítő alatt?

Egy-egy tárgy felemelése, megmutatása. Láttak-e már ilyet? Mi ez? Mire használhatják?

Néhány tárgy kitapogatása, érzékeléssel megállapítani, mi az. Majd ugyanúgy megállapítani, mi az, mire használják. Miért lehetnek fontosak ezek a tárgyak az életünkben?

Felfedeztetés: egy tárgy nem illik a sorba (alma). Miért?

III. A telefonálás szabályainak tudatosítása

A)

A telefoncsörgés hangjának bejátszása hangkazettáról. Minek a hangját halljátok?

B) Jut eszembe a telefonról

A gyerekek asszociációs láncként folytatják a sort; mindenki a telefon szóról kell, hogy mondjon valamit, ha valakinek nem jut eszébe semmi, akkor nem kell erőltetni, a gyerek „passzolhat” is.

C) A telefonálás algoritmusának felelevenítése

Hogyan telefonálunk? Mi az első lépés? Így időrendi sorrendben megbeszéljük a telefonálás lépéseit:

1. Felveszem a kagylót.
2. Megvárom a „búgó hangot”.
3. A kívánt számot tárcsázom.
4. Várom a kicsengésre.
5. Ha a hívott fél jelentkezik, akkor köszönök és bemutatkozom.
6. Majd elmondom, miért telefonálok.

Egy készüléken a gyerekek ki is próbálják ezt a folyamatot.

1. melléklet

Tárgyak az asztalon: gézlap, jódpárna, gyógyszeres doboz, sebtapasz, sebhintőpor, műanyag injekciós tű, játék sztetoszkóp, spatula + egy kakukktojás: alma

2. melléklet

Hanghordozón (CD vagy kazetta) telefoncsörgés

3. melléklet

1. Felveszem a kagylót.
2. Megvárom a „búgó hangot”.
3. A kívánt számot tárcsázom.
4. Várom a kicsengésre.
5. Ha a hívott fél jelentkezik, akkor köszönök és bemutatkozom.
6. Majd elmondom, miért telefonálok.

DRÁMA VII. Az orvosnál 2. rész

KÉSZÍTETTÉK: Csájiné Knézics Anikó és Szilvásiné Turzó Ágnes

MODULÉÍRÁS

A MODUL CÉLJA Akommunikációs képességek fejlesztése verbális és nonverbális gyakorlatok alkalmazásával. A mindennapi élethelyzetnek megfelelő kommunikáció gyakorlása

IDŐKERET 45'

**AJÁNLOTT
KOROSZTÁLY** 7–9 év

**MODULKAPCSOLÓDÁSI
PONTOK** *Tágabb környezetben*
Szövegalkotás modul
Szűkebb környezetben
Szociális kompetenciát fejlesztő modulok
Ajánlott megelőző tevékenységek
Néhány drámajáték eljátszása
Ajánlott követő tevékenységek
További helyzetgyakorlatok

**A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS
FÓKUSZAI** Beszédkészség, szóbeli szövegalkotás, együttműködési készség, empátia, metakommunikáció

AJÁNLÁS

Érdemes ezt a két 90 perces tevékenységet egységnek tekinteni, folyamatként, és nem elemenként megvalósítani. Ha a tanító jónak látja, egy-egy részt kiemelhet belőle.

ÉRTÉKELÉS

Szóbeli bátorító, buzdító értékelés

Vázlat

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás folyamata különböző szempontokhoz illeszkedhessék. Az általunk szűrőkével jelölt mezők az egyik lehetséges bejárási útvonalat jelölik. Ez az útvonal a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható.

LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
			MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. BORI, BENCE TÖRTÉNÉTEINEK MEGISMERÉSE 25'					
1. A)	A tanító meséli: Bori felhívja Bencét: – Miért nem jöttél át hozzánk játszani? – Mi történt?	Az egész osztály	Frontális		
2.	Hipotézisek meghallgatása, a gondolatok megjelenítése	Az egész osztály	Csoport	Szövegalkotás	
3.	Ha nem térnek ki a gyerekek az „orvosos” megoldásra, akkor a tanító mondja el a jelenetet. (Bence orvosnál járt, mert biciklivel elesett.) Hogyan történhetett? Szituációs játékok	Az egész osztály	Csoport	Felolvasás	
B)	Az orvos és Bence találkozásának eljátszása – némajáték. (Bence belép az orvosi szobába, arca sápadt, félénk, az orvos feléje jön, és megkérdezi, mi történt vele. Beszélgetnek az esetről. Két gyerek csak némán játszik, két gyerek a néma játékosok hangja, vagyis helyettük beszélnek.)	Az egész osztály	Csoport	Utánzás, megjelenítés	
II. TOVÁBBI DIFFERENCIÁLÁSRA ALKALMAS FELADATOK AZ EGYÉNI ÉS AZ OSZTÁLY SZÜKSÉGLETEINEK MEGFELELŐEN VÁLASZTHATÓ TEVÉKENYSÉGEK 10'					
A)	Orvosi rendelőben használható eszközök megformázása gyurmából – lapítással, gömbölyítéssel, sodrással	Akiknek a kézügyessége fejletlen	Egyéni	Manipulatív tevékenység formázás	Gyurma
B)	Újságokból orvos és betegek képeinek kivágása, a képen ábrázolt jelenetek megfogalmazása szóban	Akiknek a kézügyessége fejletlen	Egyéni	Rajzolás	Színes újság, ceruza, írólap

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
C)	A szereplők párbeszédének megjelenítése Orvos-beteg (A gyerekek egyéni élmény alapján megjelenítik: az egyik a beteg, a másik az orvos szerepét. Olyan eseteket játsszanak el, amelyeknek már részesei voltak!)	Kreativitás, beszédtechnika	Akik szorongva, gátlásosan beszélnek	Párban	Felolvasás	
D)	Orvosi eszközök rajza A gyerekek lerajzolják azokat az eszközöket, amelyekről már beszélgettek korábban – szókártyák segítségével	Rész-egész viszony felismerése	Akik szó szinten olvasnak	Egyéni	Olvasás	Melléklet
III. SZINTÉZIS 10'						
A)	Bence „baleseti” napjának legboldogabb, legsomorúbb pillanata	Kommunikációs, kreativitás	Az egész osztály	Frontális	Beszélgetés	
B)	A helyszínek megjelenítése – Tárgyakkal – Szoborjátékkal (Az eszközök segítségével orvosi rendelő, játszótér kirakása.) Szoborjáték: olyan testhelyzetek megjelenítése, amelyeket a gyerekek az orvosi rendelőben vagy a játszóterén láthat. (Az orvos éppen hallgatja a beteg hátát. A nővérke receptet ír. A gyerekek hintázzik a játszótéren. Labdázna.)	Belső kép kialakítása, testsema, téri orientáció, kreativitás		Csoport	Játék	Gomb, kavics, fonal, száraztészta, szívószál, gyufásdoboz

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi leírásban csak azok a lépések szerepelnek, amelyekkel kapcsolatosan fontosnak tartottuk az instrukciók részletezését. Célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem kívánatos kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint döntsön a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. A mese tanítói elmondása – Bori és Bence története

Bori és Bence történetének folytatása

„Tudjátok, gyerekek, Bori és Bence régóta barátok, sokat játszanak együtt. Egyik nap azonban Bori hiába várta Bencét, nem ment el a megbeszélthetett időre. Egy darabig csak várt Bori, de aztán nagyon megijedt: vajon mi történhetett Bencével? Ezért felhívta telefonon. Érdeklődött, hogy miért nem ment át hozzájuk Bence?”

A befejezetlen történet elmondása után a gyerekek gondolatainak meghallgatása, hogy mi történhetett Bencével.

Ha a gyerekek feltételezéseiben nem szerepel, hogy a fiút baleset érthette, akkor ezt a tanító néni közli.

A gyerekek csoportonként játsszák el a választott szituációt.

A baleset megjelenítése – Pl.: biciklizett

Az orvosi rendelőben – Mi történt?

II. Differenciálásra, csoportmunkára alkalmas feladat

Újságokból orvos és beteg képek kivágása, a képeinek ábrázoltak megfogalmazása szóban

Ezekből az újságokból keressetek olyan képeket, amelyek orvost vagy beteget ábrázolnak! Vágjátok ki!

Miután készen vagytok, a képek alapján alkossatok egy történetet! Szóaltassátok meg a szereplőket!

III. Szintézis

Bence „baleseti” napjának legboldogabb és legszomorúbb pillanata.

Mi lehetett Bencének ezen a napon a legboldogabb pillanata? Egyéni megnyilatkozások meghallgatása.

A gyerekek csoportonként rajzban készítsék el, hogy ezen a napon mi történt Bencével.

ORVOS

injekciós tű

gyógyszeres
doboz

nővérke

spatula

recept

DRÁMA VIII. A ravasz egér

KÉSZÍTETTÉK: Csájiné Knézics Anikó és Szilvásiné Turzó Ágnes

MODULLEÍRÁS

A MODUL CÉLJA

A kommunikációs képességek fejlesztése; verbális és nonverbális gyakorlatok alkalmazásával. Mindennapi beszédhelyzetnek megfelelő kommunikáció gyakorlása. Az adott helyzetek kipróbálása, megfigyelése elemzése

IDŐKERET

45 perc

AJÁNLOTT KOROSZTÁLY

6–8 év

MODULKAPCSOLÓDÁSI PONTOK

Tágabb környezetben

Mozgást és téri orientációt fejlesztő modulok

Szűkebb környezetben

A szociális kompetenciát fejlesztő modulok

Ajánlott megelőző tevékenységek

Beszédre késztetést kívánó, dramatizálási gyakorlatok

Ajánlott követő tevékenységek

Rajzolás, festés

A KÉPESSÉGFEJLESZTÉS FÓKUSZAI

Beszédképesség, szóbeli szövegalkotás, együttműködési készség, empátikus készség, metakommunikációs készség fejlesztése

AJÁNLÁS

A téma feldolgozását akkor javasoljuk, amikor már az osztály legalább 90%-a az összes betűt megbízhatóan ismeri, a gyerekek többségének az olvasástechnika fejlesztésére van szüksége.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Kooperatív tanulási módszerek, drámapedagógia

ÉRTÉKELÉS

Szóbeli, szempontok: részvétel a tevékenységekben, az együttműködés színvonala

Vázlat

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem kívánatos kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint döntöskn a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/ A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
I. A KOMMUNIKÁCIÓT ÉS A METAKOMMUNIKÁCIÓT SEGÍTŐ HÁTTER KÉPESSÉGEK FEJLESZTÉSE 5'						
	Téri orientációt fejlesztő gyakorlat Séta zenére kötetlen formában a tanteremben 5'	Testséma, téri tájékozódás	Az egész osztály	Frontális	Játék	1. melléklet
II. RÁHANGOLÁS 10'						
A)	Zenehallgatás alapján környezetépítés különböző eszközökkel	Kreativitás, fantázia, finommotorika	Az egész osztály	Csoportos	Játék	Fonal, kavics, gomb,
B)	Belső kép kialakítása rajzban a zene nyújtotta élmény alapján	Finommotorika, fantázia, Belső kép-készítés	Az egész osztály	Egyéni	Rajzolás	Színes ceruza, filctoll, írólap
C)	A zenéhez illő képek válogatása indoklással	Vizuális és auditív élmény összhangjának keresése Vitakészség, kifejezőkészség	Az egész osztály	Egyéni vagy páros	Képválogatás, megbeszélés	2. melléklet
III. AZ OLVASÁSTECHNIKA DIFFERENCIÁLT FEJLESZTÉSE KÜLÖNBÖZŐ HALADÁSI SZINTEKNEK MEGFELELŐEN – A RAVASZ EGÉR CÍMŰ MESE ALAPJÁN 5'						
1.	Rövid szavak olvasása – szókérttyákról	Olvasástechnika fejlesztése	Differenciálás	Csoportmunka	Olvasás	3. melléklet
2.	Szókapcsolatok olvasása	Olvasástechnika fejlesztése	Differenciálás	Csoportmunka	Olvasás	4. melléklet
3.	Mondatok olvasása	Olvasástechnika fejlesztése	Differenciálás	Csoportmunka	Olvasás	5. melléklet
4.	Szövegrészlet olvasása	Olvasástechnika fejlesztése	Differenciálás	Csoportmunka	Olvasás	6. melléklet
IV. A MESE TANÍTÓI FEOLVASÁSA 3' (7. MELLÉKLET)						
V. A METAKOMMUNIKÁCIÓ ÉS A VERBÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ FEJLESZTÉSE 10'						
A)	A szereplők cselekedeteinek megjelenítése mozgással, hanggal	Testséma, mozgáskoordináció	Az egész osztály	Frontális	Megjelenítés	Ceruza
B)	Belső monológ alkotása	Kreativitás, szövegalkotás	Az egész osztály	Csoport	Szövegalkotás	
C)	Levelek felolvasása különböző módokon	Kreativitás, szövegalkotás	Az egész osztály	Csoport	Felolvasás	
D)	Hangulatok, események utánzása némán	Testséma, téri tájékozódás	Az egész osztály	Csoport	Utánzás, megjelenítés	

	LÉPÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	KIEMELT KÉSZSÉGEK, KÉPESSÉGEK	CÉLCSOPORT/A DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI	TANULÁSSZERVEZÉS		ESZKÖZ/ FELADAT/ GYŰJTEMÉNY
				MUNKAFORMÁK	MÓDSZEREK	
VI. TOVÁBBI DIFFERENCIÁLÁSRA ALKALMAS FELADATOK AZ EGYÉNI ÉS AZ OSZTÁLY SZÜKSÉGLETEINEK MEGFELELŐEN VÁLASZTHATÓ TEVÉKENYSÉGEK						
10'						
A)	Alakformálás gyurmából, a szereplők megformázása	Kéz ügyesség, fantázia	Akiknek a kez ügyessége fejletlen	Egyéni	Formázás	Gyurma
B)	Képsor rajzolása a meséről	Fantázia, belső kép alakítása	Akiknek a kez ügyessége fejletlen	Egyéni	Rajzolás	Színes ceruza, írólap
C)	A szereplők párbeszédének megjelenítése	Kreativitás, beszédtechnika	Akik szorongva, gátlásosan beszélnek	Párban	Felolvasás	
D)	Szavak és képek egyesítése	Rész-egész viszony felismerése	Akik szószinten olvasnak	Egyéni	Olvasás	
VII. SZINTÉZIS 2'						
	„Kesztyűs” mese alkotása	Szintetizálás	Az egész osztály	Frontális	Beszélgetés	

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi leírásban csak azok a lépések szerepelnek, amelyekkel kapcsolatosan fontosnak tartottuk az instrukciók részletezését. Célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

TANÍTÓI INSTRUKCIÓK

I. A szóbeli és a metakommunikációt segítő háttérképességek fejlesztése

1. TÉRI ORIENTÁCIÓT FEJLESZTŐ GYAKORLAT

Séta zenére kötetlen formában a tanteremben:

- Sétáljatok úgy a tanteremben, ahogy most érzitek magatokat! Jelenítsd meg ezt arccoddal, testtartásoddal is!
- Sétáljatok a teremben, közben a veled szembe érkezőt köszöntsd kézérintéssel!
- Sétáljatok a teremben, közben a veled szembe érkezőt köszöntsd szóban!

II. Ráhangelés

Zenehallgatás alapján környezetépítés különböző eszközökkel:

- A következő eszközök segítségével rakjátok ki, építsetek egy helyszínt, egy képet, amit a zenehallgatás felidézett bennetek vagy elképzeltetek!
- Használhattok kavicsokat, köveket, gombokat és fonaldarabokat.

III. Az olvasástechnika differenciált fejlesztése különböző haladási szinteknek megfelelően – A ravasz egér című mese alapján

Az olvasástechnika gyakorlása

A gyerekek 4 csoportban dolgoznak, az olvasási szintjüknek megfelelően.

1–2. csoport: Olvassátok el a feladatlapon lévő szavakat, szókapcsolatokat úgy, hogy pontosan ki tudjátok olvasni hangosan is!

3–4. csoport: Olvassátok végig a mondatokat/a szöveget úgy, hogy utána hangosan is pontosan fel tudjátok olvasni!

IV. A mese tanítói felolvasása

V. A metakommunikáció és a verbális kommunikáció fejlesztése

A szereplők cselekedeteinek megjelenítése mozgással, hanggal.

Alakítsatok párokat!

Jelenítsétek meg mozgással, hangokkal, de beszéddel is kísérhetitek azt a részt, amikor:

- az egér olvassa a falragaszokat, a macska hátul figyel;
- a macska éppen elkapja az egeret;
- a macska eliszkol, az egér utánanéz.

VI. További differenciálásra alkalmas feladatok

Képsor rajzolása a meséről.

Rajzoljátok le a mese egy-egy részletét. A mondatok segítenek!

- A kiséger a konyhában olvassa a macska falragaszait.
- A kiségeret elkapta a macska.
- A kiséger könyörög, a macska vonakodik.
- A kiséger örül.

VII. Szintézis

A mese szűkítése 5 mondatban

„Fűzzük fel” a mai mesénket egy képzeletbeli kesztyűre! Az első mondat legyen a hüvelykujjra felfűzve, így: Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy kiséger, aki a padlászugban lakott.

Folytassátok a mesét, és a következő gondolatot fűzzük fel a mutatóujjunkra, majd a kisujjunkra a mese befejezése kerüljön!

1. melléklet

Hanghordozón (CD vagy kazetta): Kövi Szabolcs: Körforgás. 2. szám: Körforgás

2. melléklet

D. Fehér Zsuzsa – Pogány Ö. Gábor: Magyar festészet a XX. században. Corvina Kiadó, Budapest, 1971. kötetből a következő képek színes fotói:

- 3. kép: Ferenczy Károly: Márciusi est
- 21. kép: Rudnai Gyula: Nagybábonyi utca
- 41. kép: Barcsay Jenő: Dombos táj
- 45. kép: Egry József: Napfelkelte

3. melléklet

ravasz

egér

megeeszem

kamra

fél

óvatos

menekül

kiált

eliszkol

4. melléklet

magas tűzfal

ételszerző út

remegve olvas

rettenetes Házi Kandúr

karmai közé

ravaszul pislog

bizalmatlanul bámulta

gyorsan eliszkol

5. melléklet

A padlás zugában élt egy ravasz
kisegér.

Naponta, amikor ételszerző
körútjára ment, remegve olvasta a
házikandúr falragaszait.

Törte a fejét, hogy szabaduljon meg
a macska karmai közül.

6. melléklet

Túl a magas tűzfalon, egy kis padlászugban, annak is egyik lyukában élt egyszer egy ravasz kis egér.

Naponta, amikor ételszerző útjára indult, mindig remegve olvasta a rettenetes Házi Kandúr falragaszait. A Házi Kandúr ugyanis mindennap újabb fenyegetéseket tett közzé. Ezeket vagy az éléskamrában, vagy a padláson függesztette ki.

Akit ma délután 5 óráig elfogok, azt kíméletlenül megeszem!

Házi Kandúr

Az éléskamrában egérnek járni fej- és jószágvesztés terhe mellett szigorúan tilos!

Házi Kandúr

7. melléklet

A mese teljes szövege, amit a gyerekeknek mesél el a tanító lehetőleg fejből, szemkontaktust tartva.

Páskándi Géza: A ravasz egér

Túl a magas tűzfalon, egy kis padlászugban, annak is egyik lyukában élt egyszer egy ravasz kis egér.

Naponta, amikor ételszerző útjára indult, mindig remegve olvasta a rettenetes Házi Kandúr falragaszait. A Házi Kandúr ugyanis mindennap újabb fenyegetéseket tett közzé. Ezeket vagy az éléskamrában, vagy a padláson függesztette ki.

Akit ma délután 5 óráig elfogok, azt kíméletlenül megeszem!

Házi Kandúr

Az éléskamrában egérnek járni fej- és jószágvesztés terhe mellett szigorúan tilos!

Házi Kandúr

Ahányszor csak a kis egér ezeket olvasta, a háta mindig borsódzott a félelemtől. Édesanyja azonban annak idején arra tanította, hogy bármilyen nehéz helyzetbe is kerül, ne veszítse el a fejét.

„Hát éppen ez az, hogy nem akarom elveszíteni a fejemet!...” – gondolta vidoran a kis egér, s elindult az éléskamra felé.

Úgy surrant, hogy ember legyen, aki azt meghallja.

A Házi Kandúr szeme azonban éjszaka is úgy lát, mint nappal! Hopp! – s máris a karma közé került a mi kis egerünk.

Törhette a fejét, hogyan szabaduljon meg a macska karmai közül. Aztán hirtelen ravaszul rápislogott, és boldog, megkönnyebbült hangon mondta:

– Jaj, jaj, milyen jó is, hogy elfogtál, s most megeszel; már azt hittem, hogy rettenetesebb halálom lesz!

A Házi Kandúr óvatosan eleresztette egy pillanatra. A ravasz kis egér tudta, hogy ha most menekülni próbál, a kandúr rácsap, és megöli. Éppen ezért nemhogy szaladt volna, de még közelebb húzódott a Kandúrhoz, és kérlelni kezdte:

– Fogjál meg, Kandúrkám, s egyél meg, sokkal jobb lesz ez így nekem!

A kandúr körme közé vette, s bizalmatlanul bámulta.

– Nem mondanád meg, hogy miért? – kérdezte baljósan, s bajuszát ingerülten rángatta.

– Jaj, rettenetes halálom lesz nekem egy félórán belül! Tudod, véletlenül megettem vagy tíz deka patkánymérget, és most minden percben várom, hogy elfogjon a görcs, és iszonyú kínok között múljak ki. Látod, Kandúrkám, te megkegyelmezhetnél nekem. Egy roppantásodba kerülne csak, és én kínok nélkül halhatnék meg. Te pedig ráadásul jól is lakhatnál velem! – Könyörgőn húzódott még közelebb a Kandúrhoz.

Amaz dühösen engedte el.

– Még mi a fenét ne?! – kiáltotta –, hogy a hússal magamat is megmérgezzem? Hát mi vagyok én, jótekonysági intézmény, hogy mérgezett egereket mentsek meg a kínoktól?! Jó lesz, ha eltűnsz, mert!... – S intett, tisztuljon.

A ravasz kis egér tudta, ha most gyorsan eliszkol, a kandúr gyanút fog, s utánaveheti magát. Ezért hát tovább könyörgött, s még közelebb húzódott a Kandúrhoz.

– De igazán, mentsél meg kínjaimtól! – esdekelt cérnavékony hangon.

A Kandúr hátrább lépett, kezdett félni: ez az egér még megmérgezi. Ha visszamegy a konyhába, jól megmossa a lábát, mert még a puszta érintése is megfertőzheti.

A kis egér utolsó támadásra készült.

A Kandúr felé ugrott, kétségbeesett mozdulattal.

– Könyörgöm, ments meg a kínhaláltól!

A macska hátrahőkölt, ijedten megfordult, s úgy elillant a félig nyitott ajtón át, mint-ha ott se lett volna.